

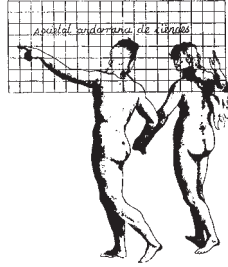

Societat Andorrana de Ciències

ANDORRA I L'ACORD D'ASSOCIACIÓ AMB LA UNIÓ EUROPEA

30^a DIADA ANDORRANA
XLIX UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU
19 d'agost del 2017
Prada de Conflent

Societat Andorrana de Ciències

ANDORRA I L'ACORD D'ASSOCIACIÓ AMB LA UNIÓ EUROPEA

30a DIADA ANDORRANA
XLIX UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU
19 d'agost del 2017
Prada de Conflent

Diada patrocinada per

Govern d'Andorra

© Dels seus autors els textos, fotografies, i imatges
© Societat Andorrana de Ciències
Primera edició, agost de 2018

Amb l'ajut de:
Govern d'Andorra
FEDA Cultura
Institut d'Estudis Catalans
Voluntariat cultural

Foto portada: NASA image courtesy Jeff Schmaltz, LANCE/EOSDIS MODIS Rapid Response Team at NASA GSFC. Caption by Adam Voiland:acquired March 8, 2014
<https://earthobservatory.nasa.gov/IOTD/view.php?id=83321&src=ve>

Realització gràfica: ARA Disseny® (ADMEG)
Maquetació: Pilar Monge i Gómez

Impressió: Impremta Envalira
DL: AND.311-2018
ISBN: 978-99920-61-39-8

Sumari

Salutació del president de l'equip rector de la XLIX UCE	
Jordi CASASSAS i YMBERT, president de l'equip rector de la XLIX edició de l'UCE	5
Presentació	
Marta FONOLLEDA i RIBERAYGUA, assessora territorial de l'equip rector de l'UCE per les relacions amb Andorra	7
Andorra i el sentiment europeista	
Amau COLOMINAS i NAVARRO, director d'El Periòdic d'Andorra	9
L'aproximació a la UE i les telecomunicacions andorranes	
Carles CASADEVALL i SOLER, enginyer superior de telecomunicacions i director d'Internacional d'Andorra Telecom ...	13
El comerç i l'acord d'associació amb la Unió Europea	
Susanna VENABLE i ALCAIDE, presidenta de la Federació d'Associacions de Comerciants d'Andorra (FACA) i Antoni MIRALLES i GASCÓ, vicepresident de la FACA	19
L'ascens de Xina i el paper d'Europa	
Eugeni BREGOLAT i OBIOLS, exambaixador d'Espanya a Rússia, a la Xina i a Andorra	25
Construcció europea i associació europea d'Andorra: paradigmes i reptes	
Manuel MONTOBBIO i DE BALANZÓ, diplomàtic i escriptor, ambaixador d'Espanya a Andorra	29
Acord d'associació Andorra- Unió Europea: una finestra d'oportunitats	35
Maria UBACH i FONT, ministra d'Afers Exteriors d'Andorra	
El tercer copríncep	
Yvan LARA i SÀNCHEZ, polític i professor al liceu Comte de Foix	43
Andorra versus Europa	
Montserrat RONCHERA i SANTACREU, empresària, consultora en màrqueting i desenvolupament	47
Les oportunitats per a Andorra de l'acord d'Associació amb la UE	
Pere LÓPEZ i AGRÀS, economista, conseller general i president del Grup Parlamentari Socialdemòcrata	51
Les relacions entre Andorra i la Unió Europea	
Josep PINTAT i FORNÉ, empresari i president del Grup Parlamentari Liberal	57
L'acord d'associació amb Europa: el gran repte per Andorra	
Maria MARTISELLA i GONZÁLEZ, consellera general, membre de la comissió legislativa de política exterior de Demòcrates per Andorra	63
Sobirania i cessió de competències sobiranes en l'àmbit de les relacions entre el Principat d'Andorra i la Unió Europea	
Nemesi MARQUÈS i OSTE, doctor en dret i ex-representant personal del Copríncep Episcopal	67
Les incompatibilitats entre la Unió Europea i Andorra	
Guillem FORNIELES i ALACID, secretari general del Sindicat Andorrà de Treballadors (SAT)	73
Un nou estatus del català en la Unió Europea?	
Maria CUCURULL i CANYELLES, lingüista i professora de català	81
L'impacte negatiu de la pèrdua del tabac en l'economia andorrana	
Albert TORRES i BABOT, empresari i exconseller del Comú de Canillo	87
L'Institut d'Estudis Andorrans i els projectes europeus de cooperació: una reflexió sobre la participació andorrana en programes europeus	
Ramon COPONS i LLORENS, doctor en ciències geològiques i director tècnic del Cenma-IEA	95

La lliure circulació des del punt de vista d'una empresària andorrana	
Montserrat CARDELÚS i MAESTRE, psicòloga i empresària	103
De l'acord amb la Comunitat Econòmica Europea a l'associació amb la Unió Europea: reflexions sobre el camí internacional d'Andorra	
Joan BECAT i RAJAUT, geògraf i membre de IEC i secretari de la Fundació UCE	109
El futur d'Andorra i el seu entorn pirinenc en la Unió Europea	
Antoni POL i SOLÉ, arquitecte i urbanista, i Joan GANYET i SOLÉ, arquitecte, exsenador i excalcalde	127
L'acord d'associació, una porta oberta al futur per als nostres joves	
Eric JOVER i COMAS, doctor en química ambiental i ministre d'Educació i Ensenyament Superior	137
La meva visió d'Andorra versus Europa	
Jordi MARQUET i MANDICÓ, empresari, gastrònom, ex-president fundador de la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra	141
Sigui com sigui, Andorra és (a) Europa	
Josep DALLERÈS i CODINA, ensenyant, exministre, ex-sindic general, exambaixador i president de la Comissió Nacional per a la Unesco	149
Europe et diversité: l'exemple de la culture	
Jocelyne CABALLERO, ambaixadora de França a Andorra	161
L'associació amb la Unió Europea: una opció positiva	
Jaume BARTUMEU i CASSANY, advocat, cap de Govern d'Andorra 2009-2011 i president d'SDP	165
L'uniforme burocràtic de Brussel·les	
Marc FORNÉ i MOLNÉ, advocat i cap de Govern d'Andorra 1994-2005	177
Andorra / UE post-tractat d'associació	
Òscar RIBAS i REIG, advocat i empresari, cap de Govern d'Andorra 1982-1984 i 1990-1994	183
Cloenda	
Àngels MACH i BUCH, presidenta de la SAC i membre de la Fundació UCE	189
Altres actes a l'UCE	
La llengua per al diàleg: homenatge a Pompeu Fabra	
Marta Fonolleda i Riberaygua	191
Andorra i els Països Catalans	
Antoni Pol i Solé	193
El XX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Manresa 20 i 21 d'octubre 2017)	
Àngels Mach i Buch, Fundació Alsina i Bofill, i Ignasi Carrasco i Miserachs (Fundació Althaia)	203
L'UCE i la Xarxa Vives d'Universitats. Cloenda XLIX UCE	
Miquel Nicolau i Vila, president de la Xarxa Vives d'Universitats i rector de la Universitat d'Andorra	209
L'eix mediterrani: Camins comunicatius	
Univers Bertrana i Diaz	211
Annex:	
Llista d'assistents a la 30a Diada Andorrana de la XLIX UCE	215
Programa previst	217
Imatges de la 30a Diada Andorrana	221
Recull de premsa	224

Salutació

Jordi CASASSAS i YMBERT

Bon dia,

Inaugurem la 30a Jornada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu i això realment representa una fita. Sempre ho dic; en aquests països del sud el que costa és que les coses durin. I quan una cosa dura trenta vegades vol dir que respon a alguna cosa viva, a alguna cosa real.

D'altra banda, vull dir que per a l'UCE és un veritable honor. És un veritable honor, dic, per la universitat, que hàgiu confiat trenta anys en aquesta universitat per poder discutir temes andorrans, temes importants. Temes com el l'any passat, en què vàreu tractar el del canvi climàtic, una qüestió que ens preocupa a tots i que aquí, evidentment, es planteja des de la vostra perspectiva; una problemàtica de la qual avui presentem la seva publicació.

Aquest any us plantegeu les relacions andorranes amb la Unió Europea. Un altre dels temes de fons que ens implica a tots i que com sabem tots en aquests moments està en total revisió. Ahir a la tarda en una conferència es deia que una de les grans virtuts que precisament té la Unió Europea és saber-se adaptar als canvis i al que va succeint. Ara té el gran repte del Brexit que li cal encarar. I així sembla que ho ha anat fent, no? Molt bé, doncs, plantejar aquests temes; a mi em sembla perfecte perquè són fonamentals, i que els plantegeu aquí ens omple d'orgull.

Simplement volia dir-vos això i desitjar-vos un any més molt bona feina.

Moltes gràcies.

Jordi Casassas i Ymbert,
president de l'equip rector de l'UCE.
XLIX Universitat Catalana d'Estiu, 2017

Presentació

Marta FONOLLEDA i RIBERAYGUA

Benvinguts a la 30a Jornada Andorrana de la Universitat Catalana d'Estiu. El tema escollit aquest any és *Andorra i el tractat d'associació amb la UE*, un tema d'alta actualitat que hem pogut anar llegint últimament a la premsa.

Andorra ha anat fent un acostament estratègic i progressiu cap a la UE per negociar un acord d'associació que en reguli aspectes significatius sense arribar a ser-ne membre de ple dret. Els inicis d'aquest acostament els podríem situar el 1990 amb la signatura de l'Acord d'unió duanera (excepte per als productes agrícoles). Posteriorment, en un segon moment, es va regular aspectes més enllà de les duanes, com l'Acord de cooperació (2004), l'Acord sobre fiscalitat de l'estalvi (2004), l'Acord monetari (2011) i uns arranjaments complementaris que estableixen tres criteris aplicables a Andorra com a estat de petita dimensió: relacions i acords específics, petit territori i proximitat.

L'acord d'associació amb la UE és un tema d'una gran complexitat, ja que afecta no només a l'àmbit econòmic o financer sinó que també incideix en l'àmbit educatiu, social, d'infraestructures, entre altres. I per a Andorra, suposa trobar l'encaix entre la modernització inevitable i el manteniment de la pròpia identitat i casuística.

Per parlar-ne, ens acompanyen un ventall molt ampli d'actors: ministres, ambaixadors, consellers, representants dels grups polítics, directores de mitjans de comunicació, empresaris, representants d'associacions de comerciants i sindicats, arquitectes, investigadors i experts en diferents matèries. A tots agraïm la seva contribució.

Les ponències que ens oferiran abordem l'associació amb la UE des de diferents perspectives, com són el comerç, les telecomunicacions, la llengua, la recerca, la formació superior i la mobilitat dels joves, la sobirania, entre d'altres; però també les peculiaritats d'Andorra i el seu encaix, la seva trajectòria i els reptes, les oportunitats i les incompatibilitats per Andorra.

Per acabar, agraïm el patrocini del Govern d'Andorra i de FEDA Cultura, la participació de tots els ponents i de les persones que ens acompanyen. Esperem que sigui una jornada rica, interessant i profitosa per tothom!

Marta Fonolleda i Riberaygua,
assessora territorial de l'equip rector de l'UCE
per les relacions amb Andorra

Andorra i el sentiment europeista

Arnau COLOMINAS i NAVARRO

*Vagi per endavant que ni sóc psicòleg ni polític, que no pretenc fer un treball seriós sobre el sentiment europeista, sinó que el que hi ha aquí escrit és fruit de l'observació que m'ha permès la meua feina a la premsa i alhora es basa en el meu estricte punt de vista personal i possiblement erroni.

Il·lusió: alegria, entusiasme, que hom experimenta amb l'esperança o realització d'alguna cosa agradable.

Ens fa il·lusió als ciutadans d'Andorra ser europeus? Dit d'una altra manera, hi tenim entusiasme? Ens generaria alegria ser europeus?

En gran part, la Unió Europea en els seus inicis volia beure de la mateixa aigua que ho feien els Estats Units d'Amèrica. Una confederació d'estats (per bé que amb una administració política diferent que li permetés mantenir els equilibris d'ego nacionals).

Van començar sis estats creant la Comunitat Europea del Carbó i de l'Acer l'any 1951. Es venia de diverses dictadures en el si d'alguns estats i dues guerres mundials que eren els equilibris de diferents potències per tal d'imposar-se a altres.

Amb el Tractat de Maastricht del 1992 es va implantar la lliure circulació de persones entre els territoris, és a dir, que un europeu podia anar a treballar i viure a un altre país europeu com si fos nacional, amb menys (no inexistent) burocràcia.

Els acords de Schengen van implantar la lliure circulació de mercaderies. Les fronteres físiques desapareixien gairebé del tot entre països i les empreses podien comprar i vendre entre països europeus sense aranzels que gravin aquestes operacions.

Es va crear el Parlament Europeu, la Comissió Europea i el Consell de la Unió Europea, que exerceix la funció legislativa. Cada país aporta els seus membres al Parlament i la presidència del Consell és rotatòria (per allò dels egos nacionals que dèiem). Tot aquest sistema legislatiu s'encarrega de fer normes supranacionals –per sobre de les dels diferents països– i per tant, de temes comuns a tota la Unió que no molestin gaire a segons quin país.

Fins i tot es va crear un *exèrcit europeu*, amb diverses forces armades de diferents països d'entre els 28, per garantir la seguretat de la UE i alhora desenvolupar programes d'ajuda tant interior com exterior.

Però el que no s'ha sabut crear, a dia d'avui, és una identitat europea. Europa, doncs, hauria de ser un projecte de butxaca i alhora de cor, d'economia però també de sentiments. El projecte europeu és culturalment artificial: es vol construir allò que no existeix. Una cultura uniformada però amb concessions que tan sols són això: concessions.

Comparem-ho amb Amèrica i ja em permetreu que generalitzi i sintetitzi molt (massa) en tots els aspectes.

Els Estats Units, quan es creen, ho fan des d'un punt de vista d'oposició: "Som americans perquè no volem ser una altra cosa, ni espanyols ni britànics ni francesos...". No hi eren tots els estats d'ara, però s'hi van anar incorporant a poc a poc, com a la Unió Europea.

Quan es creen els Estats Units, ja es fa amb una visió unificadora pel que fa a la circulació de persones i mercaderies, i neix el dòlar com a moneda pròpia i comuna.

L'exèrcit americà, hereu del que va lluitar per independitzar-se, es reformula, però lògicament sense fronteres internes.

La identitat nacional americana neix per definir el que són els seus ciutadans contraposant-se al que no són i altres volen que segueixin sent: espanyols, britànics o francesos, per exemple. Es forja entre guerres i, permeteu-me l'expressió, d'alguna manera renegant del passat de cadascun dels seus ciutadans.

D'aquesta manera, un senyor de Buffalo, per exemple, se sent americà. I potser és fill d'alemanys, mexicans o australians, no importa. Un senyor de Nou Mèxic se sent americà i possiblement sigui fill de persones nascudes a Centreamèrica o a Amèrica del Sud, però se sent nord-americà, té la bandera de les barres i estrelles al porxo de casa seva i potser fins i tot s'apunta a l'exèrcit per tal de servir el país.

En canvi, un senyor de Sevilla se sent espanyol. És europeu, ho sap, potser en té una mica de sentiment de pertinença però és espanyol per sobre de tot. Un senyor de Munic se sent alemany, mira Europa més o menys de reüll entenent que és una realitat, però se sent alemany. Tots dos voten en unes eleccions europees, van votar una constitució europea que probablement no s'havien llegit i quan veuen el president del Consell d'Europa o de la Comissió Europea no s'hi senten identificats. Al marge de la seva ideologia política no el senten *dels seus*. Europa no ha sabut cultivar un sentiment de pertinença. Dèiem que un mexicà que arriba als Estats Units acaba tenint aquest sentiment de pertinença al país que l'ha acollit, ha desenvolupat una simpatia, una alegria i un entusiasme cap al lloc on viu sense perdre (o sí) les seves arrels o el seu idioma. Un marroquí que arriba a qualsevol país d'Europa no desenvoluparà aquest entusiasme, simpatia o alegria per ser europeu. Possiblement, ho farà pel país que l'ha acollit, però no per Europa.

Qui té un fort sentiment europeu? Possiblement, aquelles persones que han de viatjar molt sovint entre diversos dels estats per feina. O aquells que han viscut a diferents dels països de la Unió i han anat amunt i avall. O fins i tot alumnes d'Erasmus que un cop acabada la seva aventura estudiantil se senten més europeus que no pas abans.

El sentiment europeu va a la baixa, cada cop hi ha més veus que, amb un fort populisme, no

ho negarem, reneguen d'Europa. Alguns reneguen d'aquesta Europa i aspiren a canviar-la; d'altres en reneguen perquè no la senten seva, ni la sentiran probablement mai.

El Regne Unit es troba enmig del difícil procés d'abandonar la UE. Un Brexit guanyat pels pèls va significar una sotragada molt important per a Europa, sobretot perquè el Regne Unit és una peça clau per als equilibris de la gran balança europea. I nosaltres volem entrar a Europa en el mateix moment en què el Regne Unit en marxa.

França té un nou president europeista, amb voluntat de ferro per intentar millorar la Unió i és un dels països on, segons un estudi de la Fundació Europea d'Estudis Progressistes publicat fa un mes a *Le Monde*, el sentiment europeista augmenta després del Brexit. Els altres països on s'ha incrementat aquest sentiment són Alemanya, Bèlgica, Espanya, Itàlia i Polònia. Alhora, tots volen –segons l'enquesta– una concentració al voltant dels països de l'eurozona i un clar rebuig d'una nova ampliació en relació amb Turquia i Ucraïna. Per cert, l'enquesta no parla de l'ampliació amb els petits estats. I no és estrany, ja que la UE mai no ha establert una política específica per a la integració d'aquests països. Almenys, fins ara.

Des de 1973, la sensació que pertànyer a la UE és una cosa bona, és compartida per una clara majoria dels europeus. A més, la sensació que el seu país s'ha beneficiat de la pertinença a la UE ha estat majoria des de 1983 fins a arribar al seu nivell més alt, el 2015. Especialment, en època de crisi. Però des de llavors aquesta valoració ha patit un sotrac. Hi ha ciutadans que no veuen Europa útil. Només com un mer òrgan administratiu, burocràtic que no els soluciona res. Això ajuda els populismes de la dreta a guanyar adeptes que volen marxar d'Europa. Es veu a França amb Marine LePen, a Holanda amb Geert Wilders o a Grècia amb Nikos Michaloliakos, a més d'altres partits en auge a Itàlia, Alemanya, Finlàndia, Dinamarca, Suècia i Hongria. Però també partits d'esquerres que, tot i creure en Europa, creuen en una altra Europa més a prop de les persones i de les seves necessitats, com Pablo Iglesias, a Espanya; Mélenchon, a França, i la gent de la CUP, a Catalunya. Noves formacions polítiques, o renovades, que des del seu particular punt de vista volen una Europa que els alegri i els entusiasmi.

Però tornant aquí. Andorra està entusiasmada amb Europa? Els ciutadans d'Andorra estan entusiasmats, o millor dit, alegres amb el fet que Andorra entri, encara que com a país tercer, a Europa?

Si sortíssim al carrer a fer aquestes preguntes, quins resultats tindríem? Què n'opinen els comerciants, hostalers, tabaquers, constructors, etcètera? Què n'opinen els actors empresarials? I els socials? I els culturals?

Ara per ara, la majoria dels inputs que reben aquests sectors, i tots nosaltres, estan relacionats amb la incertesa. No sabem què passarà amb la lliure circulació de persones que ens pot prendre la feina. No sabem si podrem seguir guanyant-nos la vida amb el tabac. No sabem si una gran empresa forana podrà venir a fer el mateix que nosaltres però és clar, amb uns preus molt més ajustats per volum. No sabem com acabaran les negociacions. Des de Govern ens insisteixen que tot va bé, que tot segueix el seu curs normal i que les negociacions van per on han d'anar. Des de l'oposició es queixen constantment que no tenen prou informació sobre com van aquestes negociacions i que no s'estan fent bé, afirmen que el Govern no sap cap on va amb aquest tema però alhora no aporten cap alternativa sòlida. Però el que és cert és

que només es parla de negociacions, lleis, tractats, impostos, quotes i terminis per adaptar-s'hi. El ciutadà no sap en què l'ajudarà ser europeu o en què el pot perjudicar.

No és cap secret que Andorra basa la seva economia en un sistema antitètic al que predomina a Europa, i és francament difícil que puguem satisfer totes les exigències de la Unió, per això són importants les negociacions.

D'aquesta manera, és complicat fer-se il·lusions, generar aquesta alegria i aquest entusiasme, ser capaços de fer un front ciutadà unit d'alegria cap a un sentiment de pertinença a Europa i som davant del perill de caure en el sac dels que consideren la UE com una sèrie de lleis, burocràcia i lluny del ciutadà.

Els ciutadans no podem mirar-nos-ho com si no hi tinguéssim res a veure, no podem esperar que tot ens ho solucionin els polítics, també és responsabilitat nostra dir quina Europa volem i com ens hi sentiríem a gust.

Amau Colominas i Navarro,
director d'*El Periòdic d'Andorra*

L'aproximació a la UE i les telecomunicacions andorranes

Carles CASADEVALL i SOLER

El mercat de les telecomunicacions a Andorra

Actualment el Principat d'Andorra, amb una població de 73.000 habitants, disposa dels serveis més moderns de telecomunicacions, proveïts per un sol operador en règim de monopoli, Andorra Telecom.

Els serveis mòbils ja arriben als 77.300 i assoleixen una penetració superior al 100%, concretament del 106%. Això ha estat possible gràcies a la utilització de la xarxa mòbil en aplicacions M2M (lectures remotes de comptadors, serveis de geolocalització, etc.), molt típiques d'un *smart country*.

D'altra banda, el projecte que va començar el 2007 amb la implantació de la fibra òptica ha fet que el 100% de les llars tinguin a l'abast aquesta tecnologia, així com tot el teixit empresarial. D'aquesta manera, actualment hi ha 46.000 línies de telefonia fixa i 32.600 accessos a internet, que suposen sobre les 28.500 llars i 7.000 empreses, una penetració del 130% en el servei de telefonia i un 92% en el d'accés a internet.

A banda d'aquests principals serveis interns al país, no podem oblidar que anualment ens visiten 8,2 milions de visitants, dels quals 4,1 fan servir els serveis de telecomunicacions en el que s'anomena itinerància o *roaming* i que suposen el 50%.

Tots aquests serveis i d'altres més especialitzats suposen que el mercat andorrà de telecomunicacions, sense tenir en compte les empreses TIC (tecnologia, informació i comunicació) genera un volum de 94 milions d'euros (xifra consolidada, 2015).

El cabal comunitari

Una de les contrapartides que demana la Unió Europea per entrar dins de l'Espai Econòmic Europeu (EEE) és l'adopció de l'anomenat *cabal comunitari*.

En l'àmbit de les telecomunicacions, dins de la llibertat de serveis, les principals directives que ens afecten són:

- Directiva marc 2002/21/CE
- Directiva sobre l'accés: 2002/19/CE
- Directiva sobre l'autorització: 2002/20/CE
- Directiva sobre el servei universal: 2002/22/CE
- Directiva sobre la privacitat i les comunicacions electròniques: 2002/58/CE
- Reglament sobre el Roaming: CE/531/2012 i CE/2120/2015
- Decisió 676/2002/EC -> gestió de l'espectre
- Reglament UE 1211/2009 -> instaura el Berec (reguladors europeus)

Totes aquestes directives i reglaments són els que regulen el mercat de les telecomunicacions a l'EEE.

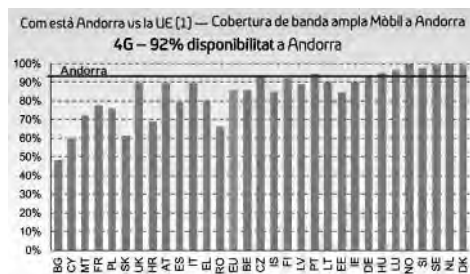
De totes aquestes, podríem dir que a excepció de la del servei universal i la de la gestió de l'espectre, la resta s'han de treballar per poder adaptar el nostre mercat.

El que persegueixen aquestes directives és assolir tota una sèrie d'objectius de l'anomenada Agenda 2020 que actualment han quedat substituïts pels del 2025:

- Connectivitat gigabit per als principals actors socioeconòmics: Govern, educació i bancs. Objectiu assolit ja fa uns anys.
- Cobertura 5G per a àrees urbanes i les principals carreteres. Per al 2020: connectivitat 5G a cada capital del país membre. En espera que aquesta tecnologia estigui estandaritzada.
- Velocitat de baixada >100 Mbps disponible a totes les llars (objectiu 2020: 100% cobertura (>30 Mbps) i 50% cobertura (>100 Mbps)). Objectiu assolit a final d'aquest any,

en que totes les llars tindran 300Mbps simètrics. És a dir, podríem dir que sense tenir el cabal comunitari, Andorra ja ha assolit els principals objectius marcats per la Unió Europea als seus països membres per al 2020 i per al 2025.

Si per una altra banda ens fixem en la situació

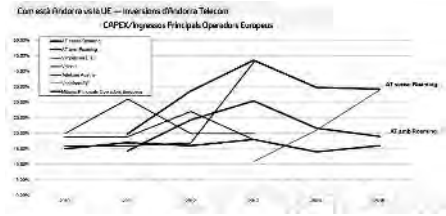

dels serveis de telecomunicacions dels altres països de l'EEE i la comparem amb la nostra, podem dir que la nostra situació és molt bona en els tres principals punts:

- Cobertura d'ample de banda fixa i de xarxes de nova generació: ens situem en el 100%, quan la mitjana europea és del 97% i del 68%, respectivament.

- Disponibilitat de la xarxa 4G sobre la població. A Andorra és del 92%, quan la mitjana europea és del 85%.

- Reduir la diferència entre l'entorn rural i els nuclis urbans respecte dels serveis de telecomunicacions. Les inversions anuals d'entre un 25% i un 30% dels ingressos d'Andorra Telecom han fet que actualment aquesta diferència sigui mínima o inexisten en segons quins serveis.

El risc de la competència i com ens pot afectar

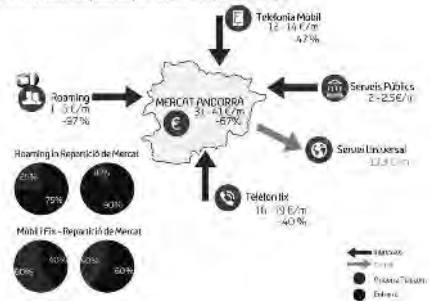
En un estudi realitzat per l'empresa Deloitte sobre com quedaria el mercat andorrà de les telecomunicacions davant d'una liberalització total en els dos serveis principals, fix i mòbil, es detalla que el volum del mercat es reduiria un 67% i passaria dels anteriorment esmentats 94 M€ a uns 31 M€.

Aquest descens del volum del mercat vindria principalment per la baixada en ingressos del *roaming*, en què passaríem dels 44 M€ als 1 o 5 M€, ja que els operadors que arribessin aplicarien els *preus de major*, que actualment se situen per sota dels regulats, i els augments de trànsit no compensarien la baixada tan dràstica de preus. El segon mercat que baixaria, un 47%, seria el del mòbil, dels 23 M€ als 12 o 14 M€, principalment per una baixada de preus en un mercat de tan sols 73.000 habitants que no es compensaria amb més clients.

Tot això faria que les inversions actuals que permeten donar un servei universal de 100 Mbps a qualsevol llar del país i que genera un dèficit de més de 10 M€ no es poguessin mantenir en un mercat amb tan poc volum.

De fet, en dels punts que s'hauria de tractar és el del finançament d'aquest servei universal, valorat en uns 10 M€, i dels serveis públics que actualment està donant Andorra Telecom: transport i emissió de la TDT, xarxa Tetra d'emergències, transport i accés de la xarxa educativa nacional andorrana, etc., valorats en uns 2 M€ anuals.

El mercat Andorrà en plena competència (dades estudi Deloitte 2015)

L' "oportunitat" de la regulació del "roaming"

La regulació del *roaming* va començar l'any 2007, principalment impulsada pels països del nord d'Europa. Països habitualment generadors de turistes i visitants cap al sud d'Europa i que eren els que pagaven les factures de la itinerància.

En aquests onze anys, hem passat dels 0,49 € per trucada feta o 700 €/GB fins a la gratuïtat d'aquest servei a partir del 15 de juny passat. Tot i això, els operadors sí que liquiden entre ells les despeses que aquest servei genera, i hem passat de facturar entre operadors 0,30 €/minut

per trucada als 0,03 €, o dels 1.000 €/GB als 7,7 €/GB actuals i que acabaran en 2,5 €/GB el 2022. En el mercat andorrà de telecomunicacions, hem de distingir molt bé entre els dos tipus d'itinerància, el *roaming In* (visitants que fan servir la xarxa andorrana de mòbil) i el *roaming Out* (andorrans que fan servir les xarxes d'operadors de fora d'Andorra). Podem dir que en ambdós casos, Andorra és diferent de la resta:

Roaming In. En aquest cas, cal tenir en compte que en un país amb 77.000 mòbils actius, rebem anualment 8 M de visitants, dels quals el 50% utilitzen habitualment la xarxa. El problema sorgeix quan els visitants es concentren en 6 mesos l'any, i llavors s'ha de dimensionar la xarxa per a un total de 110.000 terminals (un 43% més dels que tenim la resta de l'any).

Les previsions indiquen que l'any 2020 el 60% del volum de dades que anirà per la nostra xarxa mòbil estarà fet pels visitants i haurà crescut dels 80.000 GB actuals a 1 M GB. Això provocarà un augment en la nostra inversió i, d'altra banda i a causa de la baixada de preus, una baixada en els ingressos --> reducció del marge.

Roaming Out. En els darrers 12 mesos, la mitjana mensual de terminals andorrans que en algun moment han estat fora del Principat se situa en 38.000, és a dir el 50% dels clients.

La regulació Europea del Roaming

Regulated Tariff EU 28+ESA operational with dual band GSM

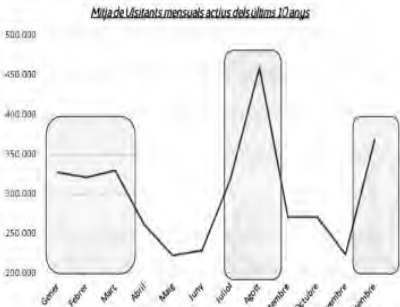
	Roaming Regulation I								Roaming Regulation II								RECAP
	30-Aug-2007	30-Aug-2008	1-Jul-2009	1-Jul-2010	1-Jul-2011	1-Jul-2012	1-Jul-2013	1-Jul-2014	1-Jul-2015	1-Jul-2016	1-Jul-2017	1-Jul-2018	1-Jul-2019	1-Jul-2020	1-Jul-2021	1-Jul-2022	
WHOLESALE																	
Voice MO (€/min)	0,30 €	0,28 €	0,26 €	0,22 €	0,18 €	0,14 €	0,10 €	0,05 €									
Voice MT (€/min)																	
SMS MO (€/SMS)			0,04 €	0,04 €	0,04 €	0,03 €	0,02 €	0,02 €	0,02 €								
DATA (€/MB) (1+1KB)			1,00 €	0,90 €	0,50 €	0,25 €	0,15 €	0,05 €									
<small>REGI: 30-Aug-2007 (1+1KB) 30-Aug-2008 (1+1KB) 1-Jul-2009 (1+1KB) 1-Jul-2010 (1+1KB) 1-Jul-2011 (1+1KB) 1-Jul-2012 (1+1KB) 1-Jul-2013 (1+1KB) 1-Jul-2014 (1+1KB) 1-Jul-2015 (1+1KB) 1-Jul-2016 (1+1KB) 1-Jul-2017 (1+1KB) 1-Jul-2018 (1+1KB) 1-Jul-2019 (1+1KB) 1-Jul-2020 (1+1KB) 1-Jul-2021 (1+1KB) 1-Jul-2022 (1+1KB)</small>																	
<small>REGI: 30-Sep-2007 (1+1KB) 30-Aug-2008 (1+1KB) 1-Jul-2009 (1+1KB) 1-Jul-2010 (1+1KB) 1-Jul-2011 (1+1KB) 1-Jul-2012 (1+1KB) 1-Jul-2013 (1+1KB) 1-Jul-2014 (1+1KB) 1-Jul-2015 (1+1KB) 1-Jul-2016 (1+1KB) 1-Jul-2017 (1+1KB) 1-Jul-2018 (1+1KB) 1-Jul-2019 (1+1KB) 1-Jul-2020 (1+1KB) 1-Jul-2021 (1+1KB) 1-Jul-2022 (1+1KB)</small>																	
RETAIL																	
Voice MO (€/min)	0,49 €	0,48 €	0,43 €	0,30 €	0,20 €	0,10 €	0,05 €	0,05 €									
Voice MT (€/min)	0,24 €	0,22 €	0,18 €	0,15 €	0,12 €	0,08 €	0,05 €	0,05 €									
SMS MO (€/SMS)			0,14 €	0,14 €	0,14 €	0,08 €	0,05 €	0,05 €									
DATA (€/MB) (1+1KB)						0,70 €	0,45 €	0,20 €									
<small>REGI: 30-Sep-2007 (1+1KB) 30-Aug-2008 (1+1KB) 1-Jul-2009 (1+1KB) 1-Jul-2010 (1+1KB) 1-Jul-2011 (1+1KB) 1-Jul-2012 (1+1KB) 1-Jul-2013 (1+1KB) 1-Jul-2014 (1+1KB) 1-Jul-2015 (1+1KB) 1-Jul-2016 (1+1KB) 1-Jul-2017 (1+1KB) 1-Jul-2018 (1+1KB) 1-Jul-2019 (1+1KB) 1-Jul-2020 (1+1KB) 1-Jul-2021 (1+1KB) 1-Jul-2022 (1+1KB)</small>																	
<small>REGI: 30-Sep-2007 (1+1KB) 30-Aug-2008 (1+1KB) 1-Jul-2009 (1+1KB) 1-Jul-2010 (1+1KB) 1-Jul-2011 (1+1KB) 1-Jul-2012 (1+1KB) 1-Jul-2013 (1+1KB) 1-Jul-2014 (1+1KB) 1-Jul-2015 (1+1KB) 1-Jul-2016 (1+1KB) 1-Jul-2017 (1+1KB) 1-Jul-2018 (1+1KB) 1-Jul-2019 (1+1KB) 1-Jul-2020 (1+1KB) 1-Jul-2021 (1+1KB) 1-Jul-2022 (1+1KB)</small>																	

NO es pot cobrar RES al client pel ROAMING a UE

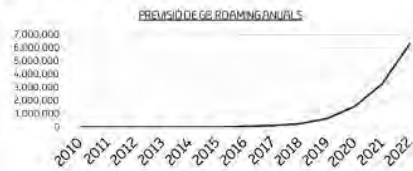
S'estima que el 2020 el 20% de les dades mòbils consumides pels andorrans es farà fora del país, és a dir en situació d'itinerància, amb la qual cosa augmentaran les despeses d'itinerància en un factor de 4 i tenint en compte que amb la regulació europea no es pot facturar res addicional als clients per aquest concepte.

Comparativament amb la resta de països europeus, la nostra situació és totalment peculiar, ja que d'una banda tenim la sort de tenir molts visitants i per tant força ingressos de *roaming in*

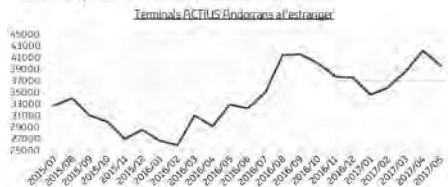
El Roaming IN – Els visitants a Andorra

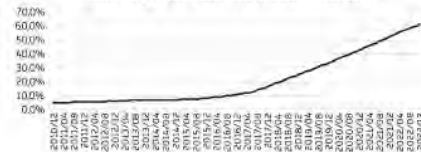
Els Silent Roamers

El roaming OUT - Els andorrans a l'estranger

% Visitants que fan servir Dades Sobre RM de visitants

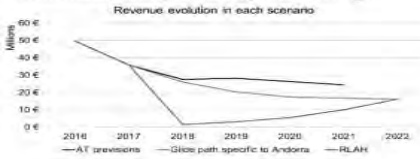
MAQRD, 28/03/2017 10:00 • Actualitzat el 28/01/2017 11:28

EFE

Los españoles realizaron el pasado año 192 millones de viajes, lo que supone un incremento del 3,7 % respecto a 2015, en los que gastaron 4.1.388 millones de euros, un 9,1 % más.

El 91,4 % de los viajes tuvo como destino principal España y el 8,6 % el extranjero, según la encuesta de Turismo de Residentes (ETR/Familia) elaborado por el Instituto Nacional de Estadística (INE).

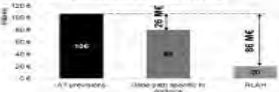
Com ens afecta la regulació europea del roaming?

Distribució Estimada del trànsit de dades pel 2021

Accumulated Revenues 2018-2021

però amb una temporalitat marcada en només sis mesos. D'altra banda, al contrari del que passa amb els països receptors de turistes, el 50% dels nostres clients marxen cada mes fora del país i per tant generen una despesa de *roaming out* molt alta.

Conclusions: posicionament vers la UE

Per tots els motius exposats anteriorment, creiem que el nostre posicionament en les negociacions amb la UE ha de recolzar sobre els punts següents:

Desenvolupar la llei de telecomunicacions i la de creació del regulador.

Negociar amb la UE una adopció parcial i progressiva de la regulació europea del *roaming*. Aquesta adopció parcial i progressiva és imprescindible per adaptar la xarxa andorrana al futur creixement de la demanda.

Actualment, Andorra Telecom està operant en règim de monopoli i per tant assumeix tota la despesa addicional per oferir un servei universal de 100 Mbps simètrics al 100% de la població. Davant la possibilitat que es trenqui aquest monopoli s'ha d'estudiar com finançar aquest servei en les àrees *no rendibles*.

Manteniment del monopoli natural de les telecomunicacions. Si es liberalitza el mercat i l'espectre s'obre, els operadors de xarxa mòbil entraran en el mercat andorrà per tal de reduir la seva actual despesa en *roaming* a més d'oferir solucions convergents al mercat als llocs on els interessa. Si aquest fos el cas, caldria imposar a tothom les mateixes regles del joc.

Carles Casadevall i Soler,
enginyer superior en telecomunicacions
i director d'Internacional d'Andorra Telecom

El comerç i l'acord d'associació amb la Unió Europea

Susanna VENABLE i ALCAIDE - Antoni MIRALLES i GASCÓ

Antecedents

L'acord d'associació amb la UE és el gran desconegut en aquest moment per la falta d'informació i transparència per part del Govern. En sabem més per la premsa que per la comunicació directa del Govern i la institució; sabem que el ministre Saboya hi és clarament favorable i que està alineat amb el procés de reformes del Govern de DA, i d'altra banda, l'impacte previst des del punt de vista de l'arribada de noves empreses i d'inversió estrangera al nostre país.

D'una altra banda, el ministre Camp preveu que Andorra sigui una plaça exportadora de serveis per a un mercat de 500 milions d'habitants i amb els dubtes que tenim en aquest moment, Europa, mitjançant el cap de la negociació per part europea, es ratifica que Europa farà el possible per arribar a un acord beneficiós per a Andorra.

De moment, bones paraules i intencions que esperem que es compleixin i arribin a bon port en aquesta tasca estratègica.

Des del punt de vista comercial la comunicació que tenim a data d'avui és la preocupació del Govern pel manteniment de les franquícies duaneres. Les actuals franquícies comercials establertes dins l'Acord duaner del 1990, i que estableixen el límit de productes que els viatgers poden passar per la frontera sense haver de declarar, es mantindran dins l'acord d'associació.

El cap de Govern ha exposat que Andorra ja ha analitzat i veu amb bons ulls l'opció d'estendre la unió duanera a la majoria dels productes agrícoles, sempre que es trobi una solució específica per al capítol 24, lligat al tabac, que té un pes molt rellevant en l'economia andorrana.

El tabac, com tots saben, és el principal producte, per l'impacte en la participació del pressupost estatal. El sector del tabac vol que aquest capítol romangui intacte tal com està definit a l'Acord duaner, amb preferències per sobre de les europees a l'hora d'importar, o almenys mantenir un període de transició mínim de vint anys. La sensació és que la predisposició per part d'Europa hi és i que es va per bon camí, o això és el que l'executiu ha transmès als presents a la reunió.

Dades macro d'Andorra

Som un país petit, de 468 km², dels més petits del món; som l'economia número 166 del món, amb un PIB per càpita de 32.240 €, i en referència a l'IDH (índex de desenvolupament humà) estem en el lloc 34. En referència al PIB, el 2016 va créixer un 1,9% i se situa en 2.584 milions d'euros.

L'estructura sectorial del VAB il·lustra clarament la posició del sector bancari dintre de l'economia andorrana i d'una altra banda el comerç i l'hoteleria com a sectors predominants, molt per sobre, percentualment, de la mitjana europea.

El comerç és el sector més generador de llocs de treball del país, amb un 24,5% del total de assalariats, una xifra propera a 9.000 persones en el sector; un de cada quatre residents treballa al comerç.

Els valors d'Andorra com a destinació turística són:

- País amb clara orientació turística.
- País de natura.
- País de neu, ja podem dir també de bici.
- País segur.
- País *econòmic*, hoteleria i restauració.
- País proper, perfecte per a escapades.
- País amb molt potencial: esport, cultura, natura...
- País comercialment atractiu.

I els valors del comerç:

- Diferencial de preus.
- Promoció-rebaixes.
- Oportunitats.
- Marques diferents.
- Assortiments amplis *versus* eficiència en la gran distribució europea.

L'acord d'associació amb la UE planteja reptes molt importants per al comerç andorrà, pel canvi d'escenari que es crea amb l'acord i el nou marc competitiu, que són els següents:

- Pèrdua de turistes i excursionistes (França).
- Pèrdua de poder adquisitiu dels turistes i excursionistes.

Expansión / Datosmacro.com

El PIB d'Andorra creix l'1,9% l'any 2016 i se situa en 2.584 milions d'euros

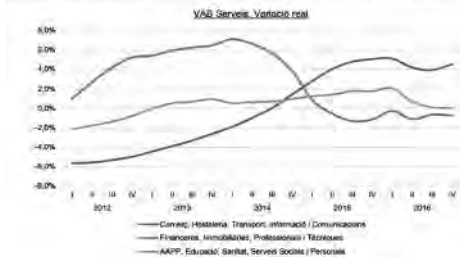
~ Dintornis: 31 Maig 2017

Economia d'Andorra		Socio-Demogràfic	
Cuentas Nacionales - Gobierno.		Economía de Andorra	
PIB Bruto (M€)	2015 34470,6	Població (t)	2016 75.726
PIB Piu (M€)	2015 32.240,0	Immigració (+)	-2015 42.562
Quota Subvenció (M€) (+)	2015 66,5	Immigració (-)	-2016 58.676
Quota Subvenció (M€) (-)	2014 160,2	Immigració (M3) (+)	-2016 2792
G. Social (M€) (M3) (+)	2014 27.826	Empleats (+)	-2015 7.511
Quota Subvenció (M€) (+)	2015 194,6	Immigració (-)	-2016 10.556
G. Pubs. Transp. Per. Credit (+)	2015 3.125,6	Immigració (+)	-2014 3.945
Rating S&P (+)	3/07/2017 BBB	Índex de Prejudici (+)	-2016 1,27
Rating Fitch (+)	3/03/2017 BBB	Índex de Prejudici (-)	-2016 -4,29%
Mercado Laboral		Indicadores de Empleo (+)	
SMI (+)	2016 915,9 €	Prejudici (+)	-2016 16,03
Mercado de Inversión		Tasa de Crecimiento (+)	
Tasas de Interés (+)	1/03/2016 1%	Tasa de Crecimiento (+)	-2014 9
		Tasa de Crecimiento (-)	-2016 1,9%

Evolució del PIB i VAB 2016

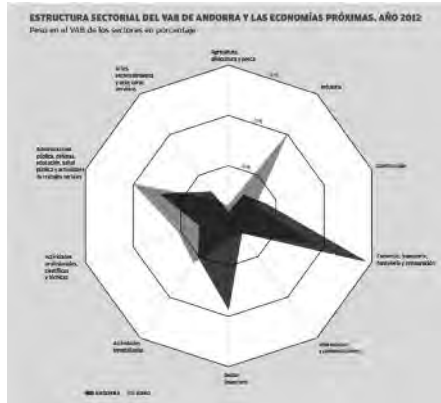
Resultats:

	2015				2016					
	I	II	III	IV	I	II	III	IV		
PIE	0,6%	0,6%	0,5%	0,8%	1,4%	1,5%	1,8%	1,0%	1,0%	1,3%
Agricultura	-4,4%	-0,1%	-0,0%	-0,2%	-0,5%	0,5%	-1,8%	0,1%	0,8%	2,0%
Indústria	-1,2%	0,2%	-0,3%	-0,0%	-1,0%	-1,1%	-1,7%	-1,3%	-1,1%	-0,5%
Construcció	0,2%	-0,7%	0,1%	0,0%	0,0%	1,2%	0,8%	1,0%	1,3%	1,6%
Serveis	1,4%	1,6%	1,4%	1,6%	1,6%	1,4%	2,1%	1,1%	1,1%	1,2%
Comerç; Hoteleria; Turisme; Informació i Comunicacions	-4,2%	2,6%	4,0%	4,8%	5,1%	4,4%	3,1%	4,2%	3,9%	4,5%
Finances; Immobilitat; Professionals i Tecniques	-0,9%	0,0%	-0,6%	-1,3%	-1,1%	-0,7%	-0,3%	-1,1%	-0,6%	-0,7%
AAPP; Educació; Sanitat; Serveis Socials i Personals	1,5%	1,2%	1,4%	1,8%	1,7%	0,7%	2,0%	0,7%	0,1%	0,5%

- Pèrdua d'atractiu del sector financer.
- Pèrdua d'atractiu per al talent.
- Fuga de talent intern.
- Mercat laboral en progressiu deteriorament, menys atur als països veïns i quotes d'entrada restrictives.
- Som un país de locals comercials més que de comerços.
- Preus de lloguers que posen en perill el desenvolupament comercial.
- Manca de formació i professionalització del nostre mercat laboral, tant en el sector hotelier com comercial, hi ha una greu manca de dignificació dels treballs dedicats als serveis, el comerç i l'hoteleria.

VAB per sectors comparat amb zona euro

Què implica aquest canvi en el comerç andorrà? Implica un canvi estratègic que el comerç andorrà haurà d'assumir.

Primerament davant de la globalització el dilema és: globalització vs. singularitat.

Amb la liberalització del mercat i l'arribada d'empreses comercials foranes i franquícies, el risc és convertir-se en un centre comercial com els seus. I quin atractiu tindrem si l'oferta és la mateixa?

I com a efecte col·lateral, l'increment del preu dels lloguers, que faran inassolible l'obertura de petits comerços originals.

Un pas fonamental és mantenir la singularitat. Si volem no entrar en un escenari de *no més preu* haurem de continuar fent les coses a l'andorrana, que vol dir continuar desenvolupant la nostra personalitat i el nostre estil de comerç, posada en valor dels nostres espais i pensar a diferenciar-nos, més que copiar i implantar el sistema dels altres països en el nostre. El repte és trobar productes, botigues i experiències de compra singulars, per no caure a imitar la resta de centres comercials del món, i no ser iguals sinó diferents, per això defensem les particularitats del nostre comerç.

Importància del sector . Primer sector contractant

Número d'ocupats						
	2006	2010	2013	2014	Variació 2014/2013	% total 2014
Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	144	148	147	149	-4,2%	0,5%
Indústria extractiva	2	3	2	1	-50,0%	0,0%
Indústria manufacturera	1.791	1.664	1.396	1.399	0,0%	4,0%
Producció i distribució d'energia elèctrica, gas i aigua	147	158	166	161	-3,0%	0,5%
Construcció	4.723	4.471	2.810	2.734	-2,7%	7,7%
Comerç i reparació de vehicles	11.142	9.732	8.308	8.669	+0,5%	24,5%
Indústria	5.435	4.942	4.542	4.492	-1,1%	13,0%
Transport i comunicacions	1.228	1.154	1.043	1.043	1,9%	3,0%
Sistema financer	1.510	1.561	1.730	1.830	4,6%	5,2%
Inmobilitat i serveis empresarials	3.885	4.078	3.911	4.165	6,0%	11,7%
Administració pública i seguretat social	3.821	4.355	4.363	4.420	1,2%	12,5%
Educació	536	563	544	507	-1,3%	1,5%
Activitats sanitàries, veterinàries, serveis socials	1.349	1.669	1.679	1.721	2,5%	4,9%
Altres activitats socials i serveis personals	2.335	2.398	2.491	2.575	3,4%	7,3%
Altres	1.482	1.614	1.484	1.425	-4,0%	4,0%
TOTAL	41.727	38.952	36.439	36.211	0,6%	100%

Fuente: CASP / Ministerio de Economía, Departamento d'Estadística.

La dificultat d'aquest desenvolupament, òbviament, és el cost, i aquest és el segon repte: més despeses en el futur per mantenir aquest país.

Envel·liment de la població

Menys cotitzants.

Cotitzacions que s'incrementen, la despesa en sanitat és el doble que a Espanya per habitant.

Despesa de funcionament creixent

La transformació digital pot reduir les despeses de les empreses fins a un 20 %, segons l'estudi *Espanya 4.0* (realitzat per Siemens i la consultora Roland Berger).

Funcionari sobredimensionat

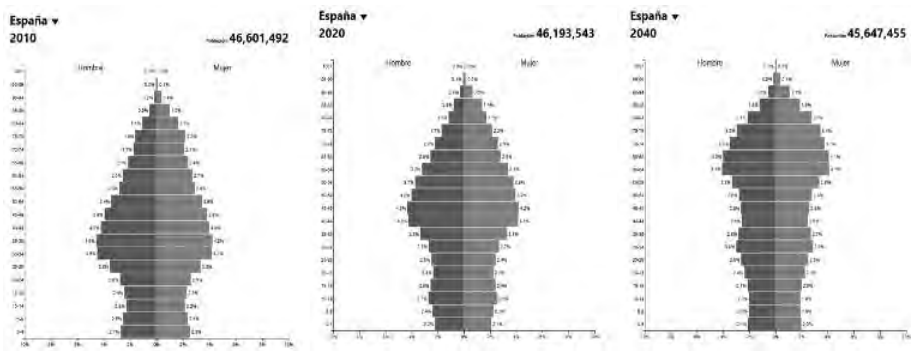
Amb més de 8.000 funcionaris per a totes les administracions, tant comunals com governamentals, i la influència que poden tenir sumant les seves famílies, condicionen les decisions que pren cada govern. Malauradament moltes d'aquestes decisions prioritzen els interessos dels funcionaris *versus* projectes de país. Realment hauriem d'analitzar si aquesta situació podrà ser sostenible en el futur d'un país tan petit.

Polítics de curt termini

El poder dels comuns fa que no s'afrontin les reformes necessàries per ser més eficients i disminuir de forma notable la despesa de funcionament; set administracions més la nacional per a un país de 73.000 habitants.

Tot aquest increment de la despesa impacta en el tercer repte: el diferencial de preu.

En aquest moment el diferencial de preu és el principal, per no dir l'únic, valor que percep el turista i el repte és mantenir o incrementar aquesta diferència. I aquí tenim el tercer repte, amb una economia que ve d'una crisi, que ha canviat el hàbits de compra i ha *professionalitzat* el consumidor per fer economia en les compres, haurem de lluitar amb un creixement de les

exigències de l'Estat per mantenir l'economia del benestar, amb un increment permanent del costos operatius i de l'increment d'impostos, cotitzacions, etc. que ens igualen amb l'entorn i ens dificulten mantenir aquest diferencial.

Si no hi ha diferencial de preu, el 50% del comerç tancarà en els propers cinc anys, perquè el camí de la diferenciació i la reconversió és lenta i difícil, i d'una altra banda si cada dia ens assemblem més al centre comercial que els turistes tenen al seu país, quin atractiu o motivació de compra els oferirem?

Serem el reflex d'aquests centres comercials forans amb una oferta similar o fins i tot més petita i menys atractiva, amb la particularitat que el comerç andorrà no té consciència de treballar conjuntament i construir punts i moments d'atracció i depèn totalment de les activitats del Govern i d'Andorra Turisme en la construcció d'esdeveniments i la comunicació a l'exterior.

I per acabar tenim el quart repte, el comerç electrònic.

És una oportunitat?

Tots pensem que si en el futur el 20-25% del comerç serà *e-commerce*, hauríem avançar en aquesta direcció, però la duana i els tràmits ho fan inviable a dia d'avui.

És una assignatura que encara tenim pendent, i que no sabem l'impacte que tindrà la incorporació del món digital a les empreses. Podria ser que només fos per oferir serveis fora de les nostres fronteres o bé hi hauria la possibilitat de fer negoci des d'Andorra; avui, les experiències que es fan no la fan viable i rendible. Esperem que amb els canvis que portarà el nou acord ens faciliti el desenvolupament d'aquesta nova forma de fer comerç.

I amb aquest missatge acabem. Tres eixos de treball per al comerç andorrà:

- Singularitat i experiència de compra.
- Manteniment del diferencial de preu. Baixada de les despeses corrents de les administracions públiques i eficiència de la despesa pública.
- Unió i treball conjunt dels comerciants per fer més atractiu el país.

Moltes gràcies.

Susanna Venable i Alcaide,
presidenta de la Federació d'Associacions de Comerciants d'Andorra (FACA) i
Antoni Miralles i Gascó,
vicepresident de la FACA

L'ascens de la Xina i el paper d'Europa

Eugeni BREGOLAT i OBIOLS

Els últims quaranta anys les plaques tectòniques de l'economia i, en conseqüència, de la geopolítica global han trontollat com a efecte del creixement econòmic galopant de la Xina, el més ràpid i profund de la història universal.

Passo a comentar el quadre estadístic sobre l'evolució de les principals economies del món des del 1978, quan Deng Xiaoping va endegar la *Política de reforma econòmica i obertura a l'exterior*.

Entre el 1978 i el 2011 el PIB xinès va créixer una mitjana del 9,9% anual. Entre el 2001 i el 2011, un 10,7%. Després ha baixat, com el mateix Govern xinès sabia i volia. El 2016 va ser del 6,7%. Si el 2002 el PIB de la Xina era el sisè del món, el 2012 era ja el segon. En yuans constants, el PIB de la Xina s'ha multiplicat per 25 entre el 1978 i el 2015. La renda per càpita ha passat dels 200 dòlars del 1978 als 8.000 actuals.

En preus de mercat, el PIB xinès era el 6,4% del dels EUA el 1978 i del 60% el 2015. En paritat de poder adquisitiu, el PIB de la Xina va avançar el dels EUA el 2014.

Comparat amb el Japó, resulta que el 2000 el PIB de la Xina era un 25% el del Japó, a preus de mercat. El 2010 el PIB de la Xina havia superat el del Japó. Com pot ser possible? Creixent el 10% es dobla el PIB en set anys i es quadruplica en catorze. I la Xina aquesta dècada va créixer quasi l'11%, mentre que el Japó creixia menys de l'1%. D'altra banda, el yuan es va revalorar en relació amb el yen.

En relació amb els BRIC, el 1978 el PIB de l'Índia, el Brasil i l'URSS era set vegades més gran que el de la Xina; el 2014 el PIB de la Xina era un 37% més gran que el dels altres tres junts. I la diferència seguirà creixent a favor de la Xina mentre creixi més que els altres.

L'Índia el 1978 tenia un PIB pràcticament idèntic al de la Xina; ara el PIB de la Xina és cinc vegades més gran que el de l'Índia. Creixent el 6,7% de l'any passat la Xina afegeix al seu PIB una xifra igual al PIB de l'Índia en tres anys.

Molt més xocant és encara la comparació entre la Xina i Rússia, ja que l'ensorrament de

EVOLUCIÓ DEL PIB DE LES PRINCIPALS ECONOMIES DEL MÓN										
Rànkng		1978	1990	2000	2010	2011	2012	2014	2015	Rànkng
1	EE UU	2,276	5,757	9,898	14,447	15,094	15,653	16,912	17,94	1
2	Japó	0,967	3,018	4,731	5,488	5,867	5,984	6,162	4,12	3
3	Alemanya	0,721	1,714	1,886	3,258	3,357	3,367	3,461	3,35	4
4	Rússia 1	0,676	1,157	0,259	1,487	1,850	1,954	2,308	1,32	11
5	França	0,503	1,244	1,326	2,549	2,773	2,580	2,621	2,42	6
6	Regne Unit	0,321	1,012	1,477	2,251	2,431	2,434	2,651	2,84	5
7	Itàlia	0,303	1,133	1,104	2,043	2,194	1,980	1,982	1,81	8
8	Canadà	0,211	0,582	0,724	1,577	1,736	1,770	1,904	1,55	10
9	Brazil	0,200	0,461	0,644	2,143	2,476	2,425	2,685	1,77	9
10	Xina	0,147	0,356	1,198	5,930	7,318	8,250	9,925	10,86	2
11	Índia	0,133	0,317	0,474	1,684	1,847	1,947	2,314	2,07	7
12	Espanya	0,155	0,520	0,580	1,363	1,490	1,340	1,135	1,19	12

A preus de mercat, en bilions de dòl·lars.
1. URSS fins 1991.
Font: Banc Mundial; World Economic Outlook, octubre 2012. Les xifres de 2012 i l'estimació de 2014 són del Fons Monetari Internacional.
Per a les xifres sobre la URSS, UN Statistics Division; per a Rússia, Banc Mundial.

l'URSS, el 1991, va suposar que de sobte el país perdés la meitat del PIB, i el 50% que li va quedar es va reduir la dècada següent a causa de la contracció econòmica més forta que ha experimentat mai un país en temps de pau. El resultat és que si el 1990 Moscou controlava un PIB que era el triple del de la Xina, el 2015 controlava un PIB que només era un 12,5% del de la Xina. I la diferència segueix augmentant, ja que la Xina creix més que Rússia.

Mirant al futur, segons la projecció publicada el gener d'aquest any per Price Waterhouse Coopers, el 2050 el PIB de la Xina serà, en preus de mercat, un 50% més gran que el dels EUA. I en paritat de poder adquisitiu, un 70% més gran. Les conseqüències tecnològiques, polítiques, militars i de tota mena són de gran abast. La balança geoestratègica global està canviant a gran velocitat.

Aquestes xifres no amaguen que la Xina té grans problemes, com no pot ser de cap més manera en un canvi tan enorme i tan ràpid. Són ben coneguts: envelliment de la població, medi ambient molt deteriorat, canvi del model econòmic, corrupció, creixents diferències de renda, reforma política pendent, etc.

En els trenta anys que fa que m'ocupo de la Xina sempre he sentit dir que la seva economia s'estavellaria. Una vegada i una altra la Xina ha anat resolent els seus problemes. De fet, els que ens hem estavellat som nosaltres, Amèrica i Europa, a punt de rodar cap al precipici. Des del 2008, la Xina ha contribuït entre un terç i la meitat al creixement global, ha estat la locomotora de l'economia mundial. Si fins ara la capacitat del partit-estat xinès ha estat per damunt dels seus problemes, s'ha de veure si, amb una economia i una societat cada cop més complexes, just com a resultat dels seus èxits, aquesta capacitat seguirà estant per damunt dels reptes o si, al contrari, els reptes acabaran per desbordar la capacitat de resposta del poder xinès. Vist el resultat aconseguit els últims quaranta anys, cal no infravalorar mai l'enorme capacitat de govern demostrada pel Partit Comunista de la Xina, la moderna versió del vell mandarí imperial, la meritocràcia més gran del món.

Què ha de fer Europa davant la reemergència de la Xina?

El canvi de model econòmic en curs, cap a una economia basada en el consum, els serveis i l'alta tecnologia, oferirà grans oportunitats. El creixement del consum farà de la Xina el més

gran mercat del món. De fet, ja ho és per a molts productes, començant pels cotxes o el luxe. D'altra banda, a mesura que la capacitat tecnològica de la Xina augmenta, i ho està fent molt de pressa, la seva competència arreu del món posa cada cop més problemes a les nostres empreses. Entre el 2015 i el 2035 la Xina graduarà 200 milions d'estudiants, la gran majoria enginyers i científics (quan tota la població laboral dels EUA són 160 milions). Van de cap a una societat del coneixement, els dirigents tenen veritable obsessió per la ciència i la tecnologia. Caldrà que Europa s'espavili i que miri de trobar tanta energia com la que avui mou la societat xinesa.

Des de l'arribada de Trump a la Casa Blanca hem vist que els EUA de manera inversemblant renuncien als seus principis de tota la vida, el lliure mercat i la lluita contra el canvi climàtic, i cedeixen a la Xina i a la UE aquestes banderes. En la defensa d'aquests principis cabdals, Europa i la Xina es troben junts i enfrontats als EUA. El món al revés.

Des del punt de vista geoestratègic, del paper d'Europa al món, voldria recordar el vell acudit de la visita del president Pujol a la Xina: "Són sis milions, i a quin hotel estan?". Avui aquest acudit val per a qualsevol país europeu, fins i tot per als més grans, que no es poden comparar amb els EUA o la Xina. Dels països de la UE, el 2050 només Alemanya, en el setè lloc, serà entre les deu primeres economies del món. Un a un els països europeus ja no pintem quasi res al món, ni tan sols els més grans. Ja Jean Monnet, un dels més clarividents pares d'Europa, en les seves memòries, publicades fa més de mig segle, deia que "grans proves hauran de passar encara els països europeus per entendre que l'única alternativa a la unió és la creixent irrellevància".

La crisi de l'euro, l'emergència de la Xina, l'arribada de Trump al poder, no són proves suficients? Com deia fa poc la cancellera Merkel referint-se al fenomen Trump, "cal que Europa prengui el seu destí en les seves mans". Sí, ja és l'hora. Si ho fa, si assolix la unió política, si és capaç de parlar amb una sola veu i d'actuar amb una sola voluntat, podrà assegurar a la taula on avui només seuen els EUA i la Xina. Si no, és que ja hem dimitit del món, que acceptem que altres decideixin per nosaltres i que un dia ens diguin què és el que hem de fer. Per Europa és la qüestió existencial: *to be or not to be*.

Eugeni Bregolat i Obiols,
exambaixador d'Espanya a Rússia, a la Xina i a Andorra

Construcció europea i associació europea d'Andorra: paradigmes i reptes

Manuel MONTOBBIO i DE BALANZÓ

Bon dia a tothom,

Hi ha una frase de Borges que diu "es al otro, a Borges, a quien le pasan las cosas". Jo, el primer que us diria és, és l'altre, el Manuel Montobbio qui és l'ambaixador d'Espanya a Andorra.

Quan l'Àngels em va proposar de participar en aquesta jornada, li vaig dir: "Bé, m'hi invites com a ambaixador o com a persona?" I ella em va dir, "com a persona".

Jo crec que precisament no es pot parlar sobre la construcció europea sense fer-ho com a persona. Perquè el quid de la construcció europea és que ha de ser una manera de ser persones. Per tant, ara us estic parlant com la persona que sóc i oblideu-vos si us plau de l'altre, que fa d'Ambaixador d'Espanya a Andorra.

Perquè crec que únicament transcendent els nostres personatges i tenint la passió comuna de ser persones podem construir Europa. Això vagi per endavant.

Segon. Estem a la Universitat Catalana d'Estiu, i, més enllà que sigui catalana i d'estiu, una universitat pressuposa una ambició comuna que tenim en la civilització, que és entendre'ns a través d'universals. I per tant, el que crec que és adient, si parlem de construcció europea, és saber quins són els universals que orienten la nostra vida en societat.

Per tant, jo ara el que intentaré fer, partint de les memòries de Jean Monnet, per a mi unes de les grans reflexions que hi fa de com construir Europa, és que Europa no es pot construir sobre la base de preguntar-nos què és el possible, si no de preguntar-nos què és el necessari.

I per tant anem a buscar universals. Anem a buscar universals oberts, perquè crec que la gran evolució que han tingut en la construcció de civilització és passar d'universals tancats, com ens diu Popper a *La societat oberta i els seus enemics*, a universals oberts. I preguntem-nos quins són aquests universals que ens donen sentit a la construcció europea. Així, aquesta és una ponència diguem-ne de pensar en gran angular, *out of the bottle*: de pensar més enllà, més endins i més en gran angular.

La primera idea subjacent que tenim tots, com explico en el meu llibre *Ideas chinas. El ascenso global de China y la teoría de las relaciones internacionales*, és que, en el fons, tota la nostra reflexió política, la reflexió sobre la nostra vida en col·lectivitat, en el nostre cas, com la mateixa paraula *política* vol dir, és a l'entorn de la *polis*. I la *polis* pressuposa altres *polis*. Això, en la reflexió política xinesa, no és així. La unitat tradicional xinesa, si en comptes de seguir Plató i Aristòtil, seguíssim Confuci, Mencius, els grans filòsofs polítics xinesos, parlàriem de la *Tianxia*, que és tot el que està sota el cel; i per tant la unitat natural és l'ordre polític o l'ordre *tianxic* que uneix tots els éssers humans, i tota la resta són situacions transitòries. Per tant, aquest és el primer gran paradigma que ens condiona.

L'altra jo crec que és la idea de contracte social. En el fons, la construcció europea és una construcció d'un contracte social, però el que és evident és que els ordres polítics han existit prèviament als contractes socials. Això és una idea que es posa després.

Jacques Delors va dir una vegada que la Unió Europea era un *OPNI*; un objecte polític no identificat. Per tant, crec que en el fons no estem ni en una *polis* ni en una *Tianxia* o potser, sense que nosaltres mateixos ho sapiguem, hi ha uns elements de *Tianxia* en aquest *OPNI*, en aquesta *polis*, que intentem construir. També crec que construir Europa no és únicament fer-ho cap a dintre, sinó que també és una nova manera de construir ordre internacional. Anirà després a aquesta qüestió.

Per tant, la primera qüestió és en termes de paradigmes i reptes.

Jo vull expressar alguns dels elements sobre el que és necessari que caracteritzen aquest *OPNI*, veure on estem en aquesta construcció. Bé, aquest *OPNI* és la Unió Europea. Per començar, és una comunitat de dret. I és una comunitat de dret que fa una cosa que no ha passat mai a la història, perquè una comunitat de dret és un territori on es compleix una llei. Què és una llei? Una llei és una norma que té una legitimitat però després hi ha un monopoli de la força que garanteix que això es compleixi. I un sistema judicial, policial, per a tal efecte. Això ha sigut sempre en la història, excepte ara: la llei europea és la primera la creació de la qual no ha suposat la creació d'un monopoli de la força comuna. És a dir, la llei europea pressuposa que en cada territori de la Unió Europea hi ha una policia, hi ha un exèrcit, hi ha una judicatura, però que no únicament compleix el que diu el Parlament de Catalunya, el d'Espanya o d'Alemanya, sinó també una cosa que es decideix més enllà. I això es posa al seu servei i això pressuposa també una qüestió que és la ventriloquositat de l'ordenament jurídic europeu.

Perquè els ciutadans no se n'adonen, d'això. Això arriba com una llei del Parlament de Catalunya, del Congrés dels Diputats, quan sigui Andorra amb l'acord d'associació, del Consell General. Però és europea. És ventriloqua. La Unió Europea, la construcció europea, també pressuposa, és un espai on hi ha una moneda comuna. I en aquest sentit jo crec que hi ha un repte de ventriloquositat inversa de l'euro. En el sentit que, de la mateixa manera que hem fet una llei sense el monopoli del poder de coerció (Napoleó va intentar el mateix, però conquerint), també hem fet una moneda sense tresor comú, polítiques fiscals comunes, etcètera. I això també pressuposa un problema, perquè així com és possible aquesta ventriloquositat de la llei, no és possible la de la moneda, perquè el territori de la llei és el territori europeu. De tota moneda. I en el cas de l'euro, pel seu pes no pot ser únicament una

moneda per a l'intercanvi dintre de la Unió Europea. És una divisa mundial. I en ser una divisa mundial, el seu territori és el món. I per tenir aquesta credibilitat ha de tenir al darrere, diguem-ne, aquest monopoli o aquest múscul. I aquest és un dels grans reptes. És a dir que en això, potser el que necessitem, és precisament fer el salt endavant, i que la ventriloquositat sigui inversa: és a dir, que no siguem nosaltres o ens arribi com a nacional, sinó que tot sigui europeu i sortir cap al món. És un dels grans reptes que tenim ara que ens ha fet palès aquesta nova crisi, la crisi mundial del 2008.

Tercera qüestió. Què és la Unió Europea? O que ens puguem preguntar què és. És una comunitat política? Bé, per ser una comunitat política, jo crec que hi ha tres grans qüestions. Primer, una comunitat política pressuposa un sistema polític. Això en el fons és una comunitat, un poder i un sistema de mecanismes d'intermediació entre la comunitat i el poder. I per tant, què és el que hi ha dintre de la Unió Europea en aquest sentit? Bé, en primer lloc, tota vida col·lectiva, en el fons, és la interpretació d'una obra de teatre. I una constitució en el fons és una espècie de megatext d'aquesta obra de teatre. Es diu, per exemple, que hi ha un Consell General, i tothom actua conforme a les previsions que li dona la Constitució, interpreta el paper per ell escrit a l'obra. Però l'obra podria ser una altra. Es diu que hi ha uns coprínceps, un rei d'Espanya, un govern, el que sigui... Tots ens posem d'acord que la lluita política sigui si aquests personatges de l'obra fan unes accions o unes altres, en segons quins casos qui els interpreta, o quin és l'escenari de l'obra, etcètera.

Però més enllà que tota vida col·lectiva necessita aquest guió de l'obra de teatre, aquesta distribució de papers i d'escenaris, també tota comunitat política suposa la construcció d'un nosaltres que camina junt a través de la història. I aquest caminar junts no sempre ha estat així. Perquè la major part de la història la humanitat ha viscut sense tenir història. El fet de caminar junts a la història pressuposa que hi hagi un discurs enlluernador, un projecte il·lusionador, i això crec que connecta amb el que ens deia l'Arnau. Per tant, quina és l'obra de teatre que volem escriure? I quina és la il·lusió col·lectiva dels europeus? Això és, la Unió Europea necessita celebracions, necessita, o la construcció d'una comunitat, tota comunitat necessita una obra que li apassioni interpretar i això és quelcom que estem buscant. El que hem de buscar els europeus.

Segon element. A més de la comunitat ha d'haver-hi un poder. I un poder, en el fons, és també quelcom que es construeix, en termes teòrics, per legitimitat, eficàcia, capacitat de mobilització i també en un espai públic. És a dir, és el poder en un espai. L'espai evidentment és físic, és jurídic, és econòmic, però també és un espai públic. Per això, quan nosaltres parlem de nosaltres, quan ens considerem nosaltres, també hi ha un repte de construcció d'un espai públic europeu. I que el nostre espai natural no sigui únicament Catalunya, Espanya, Alemanya, Andorra, sinó alhora Europa. Casa nostra. Que els mitjans de comunicació pressuposin això, i els nostres partits polítics. Que sentim i pensem en europeu. I també suposa un espai comú de debat.

Per tant, tenim un repte de construcció d'espai públic.

Així mateix, suposa una comunitat política, també una condició dels subjectes. I aquesta condició dels subjectes, històricament, ha sigut el pas de subjectes a ciutadans. I per això tenim una ciutadania europea.

Per tant, la participació en la construcció europea ha assolit grans conquestes, com la creació de la ciutadania europea, o la creació de l'espai de justícia interior. Avui hi ha una Carta europea de drets fonamentals. Estem allà on estem: per exemple si estem a Romania, potser no coneixem la Constitució de Romania però podem invocar que això és un dret fonamental que tenim, perquè ens ho dóna i va per sobre del que diguin les constitucions. Aquesta és una ciutadania atorgada, perquè tu tens la ciutadania europea a través de ser nacional d'un estat membre de la Unió. Més enllà de la ciutadania atorgada, el gran repte de tota ciutadania és ser atorgant. En aquest sentit, crec que un dels grans reptes que té, o de les grans particularitats que té la construcció europea, és que si creiem en el contracte social, el primer contracte social real, és el contracte social europeu. En el sentit que la del contracte social és una idea que es va realitzar en la història, sobretot en la Revolució Francesa, quan es va passar de dir que el dret del rei venia per la gràcia de Deu a dir que la legitimitat del poder emanava del consentiment dels governants, de la sobirania popular, del contracte social. Per a nosaltres, no fa tants anys, les monedes també deien "Caudillo de España por la gracia de Dios". És a dir, que aquest tipus de legitimitació ha existit i de fet existeix encara en algunes societats. En un determinat moment, es diu no, ara fem un contracte social. Però aquest contracte social és un canvi de legitimitació de la llei sobre el mateix territori on hi ha el monopoli de la força, per tant és una manera de vestir, de legitimar o transformar diferentment la llei preexistent.

Però l'únic moment en què nosaltres decidim ser en comú voluntàriament quelcom superior, ha sigut amb la Unió Europea, amb aquesta nova manera de construir la llei. I a través de la llei europea se'ns concedeix aquesta ciutadania europea. Però això també s'ha de completar, passant de la ciutadania atorgada, perquè ens l'hem autoatorgat a través dels nostres estats membres, a la ciutadania atorgant. En teoria política es parla del *cilindre de Trotski*, basat en la frase que Trotski deia, que "sense el Partit Bolxevic, el descontentament popular seria com el vapor no tancat en un cilindre". Així, necessitem quelcom, algun tipus d'institució que ens tanqui aquest vapor i faci moure la locomotora europea cap al seu destí, canalitzi aquesta energia, les demandes de la població cap al procés de decisió i les estructures d'intermediació naturals a la construcció europea, que són els estats; però jo crec que necessitem alhora també una manera d'interrelació directa entre el vapor dels ciutadans, el *demos* europeu, i el poder europeu.

De manera que la construcció europea no sigui una qüestió únicament de *demoi*, sinó també d'un *demos* europeu.

I per últim, una altra consideració: la de l'on d'Europa. L'on d'Europa en el fons és en un mateix. És a dir, hi ha dos ons d'Europa: en un mateix i en el món. En un mateix, car si no assumim aquesta construcció d'Europa com a part del que som, Europa no es construirà, no serà. Europa no és allà on anem, no és allà on estem: o com entrem a Europa, dieu els andorrans. No, sou Europa. Sou europeus. No, en la mesura en què pensem que som europeus. Car ser europeus paradoxalment és deixar de ser-ho, és assumir la nostra comuna naturalesa humana; i això ens ha de portar també a construir el món. Però també per ser en el món hem de construir una actoria internacional, és el que deia l'Eugeni [Bregolat] de no tenir una única veu. Per tant la Unió Europea té una dimensió internacional, la construcció

d'Europa té una dimensió exterior. Podríem parlar de les polítiques, etcètera que té; però sobretot afronta un repte de construcció d'actoria internacional, de si volem ser una gran potència de reconstrucció o construcció del món. En aquest sentit, Robert Cooper diu que tradicionalment hi ha hagut dues maneres de construir estabilitat internacional, que han sigut l'imperi i l'equilibri de poders. La construcció europea ens mostra que n'hi ha una altra, que és la integració per fusió a través d'aquesta llei europea, la integració en una comunitat de dret.

Tot això, com lliga amb l'associació europea d'Andorra? I amb aquesta pregunta ja m'encamino cap al final. Bé, el primer que hem de fer –i això és quelcom que fem els europeus, no els que estem dintre o no de la Unió Europea sinó tot el que vulgui–, és la identificació de l'OPNI. Hem de passar de considerar-lo un objecte polític no identificat a ser un subjecte polític identificat. Identificat en un sentit d'identitat. I subjecte, perquè nosaltres assumim la nostra pròpia condició de subjectes. I aquest és el sentit últim de l'article 8.3 del Tractat de Lisboa, que és el que comença tot això. Andorra no està negociant l'associació, perquè els comerços fan els seus càlculs, etc., etc. No dic que no; però també hi ha un moment que és quan la Unió Europea negocia el seu tractat constitucional, després convertit en Tractat de Lisboa, i es pregunta qui som els europeus. I respon que els europeus som tots aquells que estem al territori europeu que volem compartir la construcció d'aquest somni. I com que hi ha uns petits estats enclavats, els hem d'oferir una fórmula. Hi ha un mandat dels constituents europeus d'oferir a Andorra una fórmula, i aquesta és la proposta de l'acord d'associació, que té els seus capítols, els seus temes, etc.; però en el fons, és una invitació de si voleu o no participar en la construcció en comú d'aquesta transformació d'un objecte polític no identificat, a ser amb els altres europeus un subjecte polític identificat. I si voleu participar en aquest gran moment constituent d'aquesta nova cosa, que no és ni la *polis* ni la *Tianxia*; però que és quelcom que ens ha d'il·lusionar, com molt bé deia també l'Arnau (Colominas). Aquesta és la pregunta i això jo crec que té dos tipus d'enfocaments, que són es de la filosofia Popper i el de la filosofia Kennedy. És a dir, la qüestió no és únicament què pot fer Europa per mi. No preguntis què pot fer Amèrica per tu. Pregunta't què pots fer tu per Amèrica. No és únicament què en trec. Quina és la meva calculadora. Això no. I això ho dic molt especialment per tancar, com a resposta del que ha passat abans-d'ahir a Barcelona. El que ha passat és un atac a la societat oberta. El fet que més enllà de creure en el que sigui, la reencarnació, en Mahoma, qualsevol altra creença que mereix tot respecte, hi ha qüestions que són veritablement sagrades més enllà de les creences particulars. Com la vida en llibertat, la defensa de l'ésser humà, la dignitat de les persones, la capacitat de conviure, la preservació d'aquest planeta. I això crec que avui en el món en què estem també, amb aquest ascens global de la Xina, únicament ho podem fer construint Europa. Per tant filosofia Kennedy. No et preguntis què pot fer Europa per tu. No preguntis què pot fer Europa per Andorra. Sinó què pot fer Andorra per Europa. I filosofia Popper. En *La societat oberta i els seus enemics*, en Popper ens diu que un dels grans problemes dels règims totalitaris, de la degeneració del poder, és la temptació del filòsof rei. Això ja ens ve des de la República de Plató. És a dir, considerar que tota societat és un llençol en blanc, en què el gran geni polític pot pintar-ho tot, refent el món. Això a la Xina també li ha passat amb la revolució cultural. Moltes de les

revolucions han sigut fundacionals i semblava que d'elles l'home nou sortia i ho podia fer tot. Popper ens diu: no, a les societats l'art de la política és l'art del retocament. Tot està pintat. Cada part petita del llençol està pintada. I per tant l'artista, el pintor polític, el que ha de fer és retocar delicadament, amb els seus temps, perquè això evolucioni. Per tant, aquesta és part de concebre aquest procés. I crec que aquesta també és la filosofia. I únicament això pot venir, aquesta associació europea d'Andorra, amb la comprensió mútua. La comprensió per descomptat de les especificitats d'Andorra. I en això jo crec que Espanya té una especial responsabilitat i un compromís. Nosaltres així ho sentim. Tot diplomàtic és un traductor de mons, i afrontem la responsabilitat de traduir el món d'Andorra al d'Europa, i el d'Europa al d'Andorra. I aquest és el propòsit i sentit últim d'aquesta intervenció, car perquè assumir Europa des d'Andorra és comprendre això, preguntar-se per què, el per què, l'on i el com de la construcció europea. És, també, comprendre les especificitats de la Unió Europea. I a partir d'aquesta comprensió mútua prendre la decisió. Quan hi hagi un referèndum a Andorra, la pregunta, en el fons, no serà únicament si vull aquest tractat o no; sinó si vull ser europeu com una manera de ser humà i participar en aquesta construcció europea. Aquest és el repte de fons, més enllà de la lletra petita, de la qual es pot parlar en una altra ocasió. Moltes gràcies.

Manuel Montobbio i de Balanzó,
diplomàtic i escriptor, ambaixador d'Espanya a Andorra

L'Acord d'associació Andorra-Unió Europea: una finestra d'oportunitats

Maria UBACH i FONT

Bona tarda,

Primer de tot voldria agrair a la Societat Andorrana de Ciències la seva invitació per participar a la diada d'Andorra a la Universitat Catalana d'Estiu de Prada del Conflent.

Organitzaré la meva intervenció en tres parts.

En la primera part explicaré el perquè de la negociació de l'Acord d'associació amb la UE fent una breu referència a les relacions entre Andorra i la Unió Europea i a l'evolució internacional del Principat. Veurem que aquesta negociació no és fruit de la improvisació sinó que resulta de la voluntat política expressada des de 1999 d'adoptar les reformes necessàries per tal d'orientar Andorra cap a una major obertura, diversificació i integració econòmica amb el seu entorn.

En la segona part explicaré com s'estructura la negociació de l'Acord d'associació i en quin punt es troba.

En la tercera i darrera part centraré la meva intervenció en les oportunitats que genera aquest Acord d'associació amb la UE.

I- El perquè de la negociació de l'Acord d'associació amb la UE:

Els acords existents

L'any 1990 se signa un Acord comercial amb l'aleshores Comunitat Econòmica Europea que inclou una unió duanera per als productes industrials (capítols 25 a 97 del Sistema Harmonitzat). Els productes agrícoles queden exclosos de la unió duanera però no de l'acord; els productes agrícoles originaris d'Andorra es beneficien d'una exempció dels drets a la importació a la UE.

L'any 2004 es fa un pas més cap a l'aproximació a la UE amb la firma al novembre del 2004 de dos altres acords: l'Acord de cooperació i l'Acord en matèria de fiscalitat dels rendiments de l'estalvi. L'Acord de cooperació, amb caràcter de conveni marc, estableix les bases ampliar

les relacions en àmbits com el medi ambient, l'educació o la política regional, entre altres. L'Acord sobre la fiscalitat de l'estalvi és el precursor de la situació actual de l'intercanvi automàtic d'informació fiscal. L'acord preveu efectuar retencions en origen sobre els interessos de l'estalvi pagats a Andorra a residents dels Estats Membres de la UE, com a mesura transitòria a canvi de no facilitar dades.

Al juny del 2011 es signa l'Acord monetari que permet a Andorra utilitzar l'euro com a moneda oficial i accedeix a encunyar euros andorrans. En contrapartida, Andorra es compromet a transposar en la seva legislació normes de l'àmbit de la prevenció del blanqueig de diner; prevenció del frau i falsificació de la moneda; legislació en matèria financera i bancària així com legislació sobre recopilació d'informació estadística.

Finalment, al febrer del 2016 Andorra i la UE signen l'Acord relatiu a l'intercanvi automàtic d'informació sobre comptes financers per millorar el compliment fiscal internacional.

L'obertura econòmica

Altament, en constatar l'esgotament del model econòmic tradicional i els desafiaments futurs, Andorra inicia a partir de l'any 2010, un ambiciós procés de reforma del seu model econòmic i fiscal que ha de conduir a una major diversificació de l'economia andorrana. Així, davant del previsible fracàs del *status quo*, Andorra opta per llançar un procés d'obertura econòmica i d'homologació internacional que ha de permetre fer front als reptes de futur i competir en igualtat de condicions a la resta de països.

L'acostament d'Andorra a la UE fa part íntegra d'aquesta estratègia global: és vinculen doncs de forma estreta la necessitat d'obertura i de diversificació de l'economia andorrana, amb l'aproximació a Europa basada en la idea d'una major participació al Mercat interior de la Unió Europea.

D'un punt de vista econòmic, la incidència potencial de la participació d'Andorra al Mercat interior de la UE serà sense cap dubte més important que per a l'economia de la UE tot i que és difícil mesurar l'impacte econòmic que representarà la participació d'Andorra al Mercat interior.

És interessant recordar les dades següents: la població dels tres Estats de petita dimensió territorial és de 145.000 persones sobre els 508 milions d'habitants a la UE, i el PIB de la UE representa 1.625 vegades més que el PIB d'Andorra, Mònaco i San Marino, els AMS, conjuntament.¹

II – Estructura de la negociació de l'Acord d'associació i situació actual:

L'estructura de la negociació

L'Acord d'associació ha de permetre d'establir un espai de prosperitat i de bon veïnatge agafant com a base els valors de la UE. En el curs de les negociacions, es té en compte la Declaració 3 a l'article 8 del Tractat de la UE² segons la qual la UE tindrà en compte la situació particular dels Estats de petita dimensió territorial que mantenen amb ella una relació específica de proximitat.

És en aquest context que les negociacions s'inicien oficialment el 18 de març del 2015.

La negociació de l'Acord d'associació s'estructura en dos blocs.

Per una banda es negocia de forma plurilateral, és a dir els tres països i la UE conjuntament, el text relatiu al Marc institucional de l'Acord. Aquest text estableix les institucions que regularan l'Acord i la seva operativa, és a dir que preveu els òrgans i els mecanismes relatius a la represa de la normativa europea, a la interpretació de les disposicions de l'Acord, a la supervisió de la seva aplicació i a la resolució de conflictes.

Per altra banda es negocia el que serà el contingut material de l'Acord. Aquesta negociació es du a terme de forma plurilateral, quan es tracta de les disposicions que seran comunes als tres Estats, i de forma bilateral, és a dir Andorra-UE, quan es tracta dels protocols països que incorporaran les especificitats de cada Estat. El contingut material de l'Acord es deriva en:

- les 4 llibertats de circulació (Mercaderies, Serveis, Capitals i Persones);
- les Polítiques horitzontals, és a dir les polítiques vinculades a les 4 llibertats de circulació: Competència, Ajudes d'estat, Contractació pública, Protecció del consumidor, Medi ambient, etc.;
- les Polítiques d'acompanyament, és a dir les polítiques no vinculades directament a les 4 llibertats de circulació: Cultura, Protecció civil, Turisme, etc.

Com a element derivat d'aquest segon bloc, es negocia també quina part de la normativa de la UE ja existent, l'anomenat cabal de la UE, caldrà adoptar a Andorra.

- La situació actual de la negociació.

Com us podeu imaginar, les negociacions són complexes i molt tècniques.

En relació al Marc institucional, és a dir al text que regirà el funcionament de l'Acord el treball avança de manera positiva i constructiva conjuntament amb Mònaco i San Marino. Per tal d'anar consolidant parts del text, els 3 petits Estats ens reunim amb anticipi a cada ronda de negociació amb la UE, a fi de tancar posicions comunes. Aquesta metodologia de treball ha donat molts bons resultats. Alhora, la UE ha fet gestos importants que han permès avançar cap a un Marc institucional més participatiu i equilibrat.

En relació amb el bloc sectorial, és a dir, al contingut material de l'Acord, i més concretament a les 4 llibertats de circulació, l'ordre establert de negociació és el següent: Mercaderies, Serveis, Capitals i Persones. Per cadascuna d'aquestes llibertats es negocia conjuntament amb Mònaco i San Marino les disposicions generals comunes, i de forma bilateral les disposicions particulars a Andorra.

Pel que fa a la Lliure Circulació de Mercaderies. Actualment s'està negociant la represa del contingut de l'Acord comercial del 1990 dins l'Acord d'associació. Aquesta represa ha de permetre de mantenir el règim particular del capítol 24 del sistema harmonitzat, és a dir del tabac, i alhora de fer un pas endavant en els altres capítols actualment exclosos del règim d'unió duanera, per tal de satisfer el neguit expressat per una part del teixit empresarial andorrà que veu en l'obtenció d'un major grau d'obertura, l'oportunitat de comerciar més enllà de les nostres fronteres.

Endemés, i tal com he comentat anteriorment, s'afegeix aquí la negociació de la represa del cabal de la UE. L'adopció per part d'Andorra de les normes tècniques de la UE en matèria de Mercaderies ha d'atorgar als productes andorrans un "label europeu" que els permeti circular sense traves, en igualtat de condicions a la resta de productes de la UE. Aquesta homologació tècnica és essencial per tal que l'obertura i la diversificació econòmica, en aquest cas de les Mercaderies, sigui una realitat.

De forma general, la necessitat d'adaptació o d'homologació en tots els sectors d'activitat econòmica esdevé cada dia més urgent i necessària. Fins a l'actualitat, Andorra ja ha adoptat, o bé de *mutu propi* i per raó de la pròpia activitat econòmica, o bé en desplegament dels acords vigents (ex: Acord monetari), part del cabal de la Unió Europea en àmbits com la Seguretat alimentària i veterinari o els Serveis financers.

En matèria de Lliure Circulació de Serveis, la negociació es troba en una fase preliminar. Fins a la data s'han dut a terme algunes presentacions de normativa tècnica per part dels experts de la Comissió europea en matèries com la Protecció del consumidor, les Telecomunicacions, els Transports i els Serveis financers entre altres.

Aquesta participació al Mercat interior no s'ha d'entendre com una pèrdua de sobirania. Tot el contrari, mitjançant acords multilaterals, els estats esdevenen més forts per a fer front a reptes globals i es comprometen a canvi de poder beneficiar-se d'una sèrie d'oportunitats. Units els Estats esdevenen més forts per a fer front a reptes globals. En el cas de l'Acord d'associació, s'han detectat les següents oportunitats.

III – Les oportunitats de l'Acord d'associació:

Tot aquest final de cicle al qual ha arribat Andorra i aquesta necessitat de reforma i diversificació que els Governos dels darrers anys han evidenciat que poden donar pas, ben gestionades, a noves oportunitats. Vegem alguns exemples que ens permetran palpar de manera molt concreta de quina manera aquest Acord d'associació pot obrir nous camins per a economia andorrana.

Mercaderies:

La Lliure Circulació de Mercaderies ha de permetre a les empreses andorranes comercialitzar amb l'exterior sense dificultats. Amb l'Acord d'associació apareix un nou mercat de proximitat per a certs productes, fins ara exclosos del règim d'unió duanera. Empreses majoristes dedicades a la distribució (ex: productes alimentaris) podran aprofitar la seva capacitat logística per a aprovisionar les regions veïnes tant del nord com del sud, negoci que representa un clar benefici mutu. En efecte, tot i el manteniment de les fronteres físiques i fiscals, l'eliminació de les traves duaneres i tècniques (ex: disposicions sanitàries específiques) permetrà a les empreses andorranes, també a les més petites i especialitzades, accedir lliurement i amb un major grau de competència al mercat del nostre voltant. S'afavorirà així també la cooperació transfronterera. En efecte, la situació actual implica dur a terme tràmits que suposen costos addicionals que resten competència als productes andorrans, fent-los menys atractius a l'exportació.

Lògicament també, l'accés a un mercat de 500 milions de persones va més enllà de les regions veïnes, el que pot ser d'interès tant per les empreses andorranes ja existents com representar oportunitats de negoci per a noves empreses que escullin Andorra per a la seva activitat, beneficiant-se endemés, i entre altres, d'una fiscalitat atractiva.

El manteniment dins l'Acord d'associació de les franquícies per a viatgers establertes en l'Acord del 1990 suposa també una oportunitat per a Andorra atès que aquestes representen el triple de les franquícies que la UE acorda als altres Estats tercers.

A més, l'adopció de la política de qualitat de la UE suposarà una gran oportunitat per a les produccions agrícoles i alimentàries andorranes (com són les plantes aromàtiques o el vi) que gaudiran d'un reconeixement a la seva qualitat i d'una protecció arreu del territori comunitari, en igualtat de condicions a les produccions europees. Un exemple clar és el de la "Carn d'Andorra" que sense l'Acord d'associació ha trigat 18 anys en obtenir una IGP.

A nivell industrial, l'Acord d'associació oferirà la possibilitat de desenvolupament i d'implantació a Andorra d'una indústria capdavantera i d'alt valor afegit (aparells de mesura i de precisió, , etc.) atès que les indústries en qüestió tindran garantit un lliure accés al Mercat interior. Per tal de desplegar aquesta activitat industrial, l'Acord d'associació facilitarà l'establiment d'acords de col·laboració amb qualsevol Estat membre de la UE (de preferència amb França i Espanya) per poder gaudir dels seus recursos tècnics i humans, evitant haver-nos de dotar d'alguns dels organismes d'acreditació i certificació.

Serveis:

L'obertura del sector serveis serà gradual i sectorial segons el grau d'adaptació del mercat andorrà a la realitat del Mercat interior.

En l'àmbit dels serveis, la participació d'Andorra al Mercat interior reforçarà Andorra com a possible seu d'empreses dedicades a la prestació de serveis, en particular, de cara a l'exterior. Endemés possibilitarà la mobilitat dels professionals andorrans que podran instal·lar-se en qualsevol dels Estats Membres de la UE com els propis europeus, o els nacionals de Liechtenstein, Islàndia i Noruega. El reconeixement de les qualificacions professionals, element clau per a la mobilitat dels treballadors, es veurà clarament reforçada per als nacionals andorrans. Benentès, tot això suposa que nacionals de la UE podran també establir-se a Andorra en igualtat de condicions. Tot plegat comportarà una millor oferta per a la ciutadania andorrana.

En l'àmbit dels serveis financers, sector clau de l'economia andorrana, l'Acord d'associació haurà d'aportar a les entitats bancàries i financeres andorranes els passaports financers europeus, que els hi permetin prestar els seus serveis des d'Andorra al Mercat interior, evitant així els costos que suposa actualment el fet d'haver d'instal·lar-se en algun Estat Membre per tal de poder operar en dit mercat, i aprofitant alhora el *know how* dels professionals locals.

Capital:

La participació d'Andorra al Mercat interior suposarà el reforç d'Andorra en el seu propòsit de captació d'inversions estrangeres, complementant així l'actual procés d'obertura econòmica. Doncs, establint-se a Andorra, les empreses tindran accés al Mercat interior de la Unió Europea.

Persones:

Aquesta és sens dubte una de les especificitats d'Andorra i l'objectiu de la negociació és el de preservar la substància de l'actual sistema d'immigració. Els arguments a favor d'aquesta especificitat són sòlids; la realitat d'Andorra com a Estat de reduïda dimensió territorial desprèn aquí tot el seu sentit.

L'Acord d'associació, no obstant, sí que facilitarà l'establiment de nacionals andorrans als Estats membres del Mercat interior, ja sigui per estudiar-hi, per treballar-hi o per residir-hi sense activitat lucrativa. Situar els nacionals andorrans en peu d'igualtat als nacionals dels propis Estats membres en quant a les condicions de circulació i de sojorn és un element molt significatiu.

És important assenyalar que no hi ha lloc per un discurs de la por centrat en el creixement de la immigració il·legal derivada de l'AA, ja que en cap cas es preveu la supressió des controls fronterers.

Monopolis d'Estat:

Aquesta és una altra de les especificitats que Andorra desitja conservar. Els actuals monopolis d'Estat en matèria d'energia i de telecomunicacions rau en la realitat andorrana, tal i com ja succeeix en d'altres Estats de reduïda dimensió territorial. Algunes adaptacions sí que seran necessàries (ex: dissociar el supervisor del prestador). Cal tenir en compte l'estructura i la dimensió del mercat andorrà, així com l'alt nivell de desenvolupament d'aquests serveis, en alguns casos superior al de propis Estats Membres (ex: desplegament de la xarxa de fibra òptica).

Polítiques Horitzontals i d'Acompanyament:

L'Acord d'associació permetrà a les empreses andorranes licitar als concursos públics dels Estats membres d'una manera regulada. Tenim exemples d'algunes empreses andorranes que han desitjat participar en concursos públics de la UE; els seus intents però han estat infructuosos. Les normes UE que regulen l'accés d'empreses d'Estats tercers al mercat públic europeu són restrictives. En aquest aspecte, l'Acord d'associació haurà d'incorporar un capítol relatiu a la contractació pública com ja és el cas de l'Acord d'associació que ha signat la UE amb Geòrgia al juny del 2014. Benentès, la possibilitat de licitar als respectius mercats públics de treballs, bens i serveis serà bidireccional, però en aquest cas és evident que la particular realitat del mercat andorrà beneficiarà clarament a les empreses nacionals.

Un altre punt molt important és poder garantir de manera formal la possibilitat per als universitaris andorrans de participar als programes europeus de formació i/o recerca, com per exemple ERASMUS. En aquest darrer cas, actualment tot depèn de la "bona voluntat" de cada universitat i doncs no tots els estudiants andorrans hi tenen accés.

Política exterior i presència internacional:

En el terreny internacional i de política exterior, menys palpable potser en el dia a dia dels ciutadans, l'Acord d'associació aporta un avantatge clar i molt important que consisteix en establir un marc de diàleg i concertació, si escau, de la valoració d'Andorra en relació a determinades posicions i declaracions de la Unió Europea en matèria de Política exterior i de seguretat.

És evident que aquesta associació també ens permetrà promoure d'una manera més eficaç i eficient la imatge i presència d'Andorra dins l'escena internacional en participar d'un fòrums d'alta importància política, econòmica i social. Prova d'això n'és la nota publicada pels

avaluadors de *Standard and Poor's* el passat 29 de juliol on es menciona que l'èxit de les negociacions per a un Acord d'associació amb la UE i una major i més positiva visibilitat d'Andorra a l'exterior serien favorables per poder apujar novament el ràting.

Impacte en les regions frontereres:

L'Acord d'associació permetrà suprimir els obstacles relatius a l'activitat econòmica transfronterera i tindrà un impacte positiu. En matèria de política regional, l'Acord de cooperació UE-Andorra ha facilitat la col·laboració entre Espanya-Andorra-França en el marc del Programa operacional de cooperació transfronterera POCTEFA. Cal destacar que aquesta cooperació es podria reforçar i generar efectes positius a les regions frontereres.

Finalment, és important assenyalar que amb la negociació es pretén garantir la independència de la política fiscal d'Andorra tot evitant que la concepció, implementació i execució del marc fiscal andorrà formi part de l'àmbit d'aplicació de l'Acord d'associació.

S'obre doncs una àmplia finestra d'oportunitats tant per a les empreses com per a les persones que ha de ser la base per a l'Andorra de demà.

Conclusió

El principal repte que té Andorra és definir un nou marc de relacions amb la Unió Europea que li permeti participar de manera progressiva i estructurada al Mercat interior europeu, tot respectant determinades especificitats. Andorra no pot deixar passar l'oportunitat d'accedir i de participar a un mercat de més de 500 milions de persones. A més, l'obertura econòmica només té sentit si és bidireccional: obrir les portes a la inversió estrangera i a la vegada aixecar les traves per a poder operar des d'Andorra cap a l'exterior sense dificultats.

De fet, tota la feina duta a terme fins avui només té sentit si sabem aprofitar l'oportunitat que se'ns presenta. Perquè l'associació amb la Unió Europea també és una qüestió de marca; també és una qüestió de segell: un segell que és la millor garantia de futur i prosperitat per als productes i serveis de la nostra economia. Hem de tenir present el cas de Liechtenstein, Estat de reduïda dimensió territorial, que participa amb èxit al Mercat interior de la UE des de fa més de 25 anys, mitjançant l'Acord de l'Espai Econòmic Europeu, sens dubte un model d'inspiració per a Andorra.

Aquest no és un repte exclusiu d'Andorra. És també un repte compartit amb dos estats tercers de reduïda dimensió territorial, com són Mònaco i San Marino. En aquest sentit, és essencial ressaltar l'estreta cooperació existent entre els tres Estats. Aquesta propera tardor, Andorra acollirà els caps de Govern de Mònaco i de San Marino, una prova més de l'excel·lent col·laboració existent i de la voluntat d'avançar conjuntament en aquestes negociacions.

El futur de la nostra societat passa perquè els nostres joves puguin estudiar i treballar fora d'Andorra; passa perquè les nostres empreses i els nostres professionals puguin treballar des d'Andorra al món; passa també perquè empreses i professionals d'arreu es puguin instal·lar a Andorra, amb garanties i amb seguretat jurídica, per aportar innovació i valor afegit a la nostra economia. Per tant, cal seguir treballant conjuntament amb els actors econòmics i polítics i amb el conjunt de la societat andorrana, ja que al cap i a la fi, es tracta d'un projecte i d'un

repte de tots i per a tots, cabdal per al futur d'Andorra i que donarà una nova perspectiva a les futures generacions.

Finalment, és molt important tenir en ment que avui, Andorra, Mònaco i San Marino són a l'agenda de la Unió Europea, i que endemés hi han restat, malgrat els condicionants externs. El propi president de la Comissió europea Jean-Claude Juncker ha expressat clarament la voluntat d'assolir un acord en el decurs del seu mandat, que finalitza el 2019. La predisposició de la delegació de la UE en aquest sentit és clara i evident.

Maria Ubach i Font,
ministra d'Afers Exteriors d'Andorra

Notes

1- 8.000 milions € PIB dels AMS contra 13 milions de milions € el PIB de la UE.

2- "L'Union prendra en compte la situation particulière des pays de petite dimension territoriale entretenant avec elle des relations spécifiques de proximité".

El tercer copríncep

Yvan LARA i SÀNCHEZ

Quan discutim interessos i impactes a l'hora d'analitzar l'acostament del nostre país a la Unió Europea (UE), acostumem a parlar, exclusivament, d'economia. Tabac, fiscalitat, sector financer... La paraula clau –fa dècades que l'és– és *especificitats* –una clara herència dels privilegis medievals. Especificitats enteses com a especificitats que volem mantenir. O millor encara, com a especificitats de tipus econòmic que volem mantenir.

Parlem poc d'aspectes socials o polítics. Perquè les negociacions no van d'això, se'ns argumentarà, però que negociem exclusivament aspectes econòmics no treu que hi hagi impactes en altres esferes. Parlem poc de sobirania, per exemple, i parlem poc d'aspectes més socials, de la Carta social europea. Perquè potser abans d'acostar-nos més a Europa (UE) estaria bé complir amb alguns dels mínims de l'Europa on ja som (Consell d'Europa).

Entenc que els dos temes clau són els que he recollit als dos primers paràgrafs. Avui, però, vull posar el focus una mica més enllà, em vull fixar en un aspecte molt més indirecte. Ni economia ni política entesa com a resultats (allò que en anglès diuen *polícies*), em sembla interessant fixar-me en un detall de la *polity*, en els impactes que pot tenir en el nostre sistema polític l'associació amb l'UE. Vull enfocar aquest nou acostament a Europa com a una passa prou fonamental per permetre'ns pensar diferent el nostre sistema polític.

Seré breu perquè avui no m'interessa l'anàlisi sinó obrir un debat. I l'únic punt que vull destacar és com l'acostament a Europa canvia les condicions de possibilitat d'aquest debat. Parlo, no ho dilatem més, de la nostra forma d'Estat i hi entro, en concret, per les funcions esperades dels coprínceps. No les seves funcions constitucionals sinó les seves funcions esperades. Miro d'explicar-me. No conec ningú encara que defensi el copríncipat per les funcions estrictes que assigna al cap d'Estat el tercer títol de la Carta Magna. Tot al contrari, els defensors del copríncipat el defensen amb motius extraconstitucionals (sí, deixem-ho en un extra) que podem recollir en dues grans famílies: motius històrics –els coprínceps sempre hi han estat, ens permeten ser coherents amb la nostra història, ens fan més reconeixibles

davant del món, etc.– i motius de caràcter utilitarista –els coprínceps ens resulten útils, ens ajuden a evitar temptacions annexionistes als països veïns, ens serveixen d'ambaixadors per aconseguir rèdits positius fora i ens serveixen d'escut davant situacions externes adverses i voluntats externes perverses–.

El meu punt és que com més ens acostem a Europa, més podem relativitzar el segon tipus de motius i més podem descartar del tot els primers.

Els primers, de fet, es qüestionen sols. Andorra neix d'un copríncipat, és cert, un copríncipat clau al llarg de la nostra història, també és cert, un copríncipat, finalment, que hem de reivindicar –com a mínim a mi m'agrada fer-ho– com una solució creativa i original a un conflicte primigeni i a la gestió d'un projecte conjunt. El problema és que ja no som a l'edat mitjana i ja no parlem de gestió conjunta i encara menys de copropietat i, per tant, el copríncipat ja no s'ajusta als temps i a les funcions originals. Renunciar-hi no vol dir deixar de reivindicar-lo. Ni molt menys. Vol dir situar-lo històricament allà on li pertoca: a la nostra història, no al nostre sistema polític. I, tot plegat, sense perdre el més mínim de la nostra història o de la nostra tradició política: algú qüestiona que França hagi deixat de ser França per haver anat mutant de regne en república unes quantes vegades i per haver anat fent avançar l'ordinal que acompanya la seva república cada pocs anys? No és un cas equiparable, se'ns dirà. Ai, l'autoestima... Hi estic d'acord. Però com més anys vagi complint la nostra primera separació dels coprínceps (la Constitució del 1993) i com més ens anem integrant al nostre entorn (Consell d'Europa i Unió Europea), més indiscutible serà la nostra existència autònoma. Pura teoria de la confiança de les relacions internacionals.

Amb l'acostament a Europa, però, el terrabastall és encara més important per a la segona de les funcions esperades dels coprínceps: la seva utilitat, especialment en l'àmbit internacional. Fins ara, aquest és l'argument diferencial, el de consens, no comparable amb els altres: tenir coprínceps, en l'esfera internacional, ens serveix d'alguna cosa. De molt (de tot) segons alguns. D'alguna cosa, segons la resta. I en un país tan pragmàtic, si ens serveix d'alguna cosa i, a més, és gratis, no hi ha motiu per renunciar-hi.

Els opositors al sistema –pocs– també s'hi oposen en termes utilitaristes. Potser sí que els coprínceps ens aporten alguna cosa però també –ja sigui en forma d'amenaça, de llegenda urbana o d'utilització partidista de l'amenaça per part de tercers– ens en treuen d'altres: avortament, especificitats financeres, etc.

Com més s'intensifiqui l'acostament a Europa, però, més trontollarà la possibilitat de defensar el copríncipat en termes utilitaristes. Per dos motius principals que no deixen de ser les dues cares d'una mateixa moneda: perquè els coprínceps no podran aconseguir res que quedi fora del marc de la UE (i que, per tant, ja ens aconsegueix el fet d'estar associats a la UE) i perquè davant efectes perversos que quedin dins del marc de la UE no hi podran fer res.

En el marc d'una associació amb la UE i en els termes de funcions esperades que comentàvem abans, doncs, la Unió Europea passa a esdevenir, *de facto*, el nostre tercer copríncep i, de fet, el més fort i el més determinant dels tres.

Tant és així, tan desdibuixades queden aquestes aportacions potencials i justificatòries dels coprínceps, que en el nou marc el debat s'autoconvida ell sol: un cop tenim tres coprínceps, té sentit conservar els altres dos?

Personalment, trobo que el rol de copríncep que pot jugar la UE en un microestat és un rol que, a banda d'establir-se de manera força natural, s'escau especialment bé. Principalment, pel tipus de matèria de què està constituïda la UE, una massa informe i viscosa, que no acaba de decidir si és un sòlid o un líquid. I això ens va especialment bé. Acostumem a amagar-ho, però el sistema de coprincipat actual també té els seus riscos. El principal és que Andorra pot ser utilitzada pel copríncep de torn per al seu benefici personal i en clau interna (interna seva, no ho oblidem, que sempre som un segon plat): per esgarrapar quatre vots demostrant mà dura, per exemple, contra els paradisos fiscals (ja ho va fer Sarkozy i no em sorprendria, en aquests temps de populisme, que la cosa anés a més en un futur), per guanyar prestigi i punts davant Roma demostrant resistència i fortalesa en un món en plena crisi de valors, etc. Evidentment, la UE també podria jugar aquest rol. Però, en primer lloc, la seva viscositat fa que sigui més improbable que això passi; i, en segon lloc, si això passés, comptaria amb la col·laboració necessària de França i amb la irrellevància del bisbat d'Urgell per evitar-ho. O algú s'imagina, per exemple, un president francès defensant Andorra contra Europa i contra França? Per aclarir aquest punt, trobo menys perillós (més inoperant) dependre dels interessos d'una massa informe i viscosa que de dues persones concretes amb interessos particulars de les quals res no ens garanteix que tinguin sentit d'estat de cara al seu segon estat.

Dèiem, més amunt, que els motius principals per defensar els coprínceps a l'Andorra actual acostumen a ser el de la coherència històrica i el de la utilitat social. Superats en bona part els dos arguments i amb una Unió Europea fent-los clarament la competència, és un bon moment per tornar a plantejar-se el debat. Un debat que ja no pot ser plantejat en termes ni romàntics ni utilitaristes, que només pot ser plantejat en termes democràtics.

Un debat, finalment, que és important plantejar-se. Perquè el pitjor debat és aquell que no es manté, i el del coprincipat és un debat pendent, que no hem mantingut mai seriosament i que, un cop confirmem que ens acostem més a Europa, podrem mantenir en termes diferents i estrictament democràtics. Un marc ideal per debatre i per confirmar les nostres tries. Un debat obert que ens beneficia a tots. Perquè si es decidís renunciar al coprincipat, seria una decisió democràtica sense pèrdues –com hem vist– ni per la part identitària ni per la pragmàtica. Perquè si es mantingués el coprincipat després de ser discutit, això no faria sinó enfortir-lo, perquè els partidaris de mantenir-lo pel seu simbolisme històric, per exemple, sumarien arguments de pes a la seva posició ja que ara ja el podrien mantenir per motius històrics, simbòlics i també, i sobretot, democràtics. Res a perdre-hi, doncs; molt a guanyar-hi, com sempre que la democràcia es vesteix de deliberativa.

Yvan Lara i Sánchez,
polítòleg i professor al liceu Comte de Foix

Andorra versus Europa

Montserrat RONCHERA i SANTACREU

Andorra és un país fet de contraposicions, com un puzzle gegant, en el qual encaixen peces variades de més o menys complexitat —segons el tema de què es tracti— i en què els motius i els colors poden xocar entre sí però que s'acaben completant i vinculant mitjançant els matisos més improbables. Alhora, algunes de les peces llueixen polides i brillants i criden l'atenció dels ulls de qui les veu, mentre que d'altres, desgastades i descolorides, poden passar desapercebudes per a qualsevol que no les miri de massa prop. A l'hora de definir com és Andorra ens trobem amb la dificultat d'aquest aspecte polièdric.

A la vegada, Europa també s'ha configurat com un puzzle —molt més gran, això sí— en el qual ens trobem immersos geogràficament però no institucionalment. Quan parlem de l'encaix d'Andorra a Europa —sense entrar en els vessants legal i institucional, ni tampoc en el tipus d'acord que hi podríem tenir, ni, menys encara, de quina manera caldria conduir la negociació d'aquest acord— hem de tenir clar que ens cal aconseguir acabar en primer lloc la construcció del nostre puzzle, donant a cada una de les peces que el conformen el llustre i la brillantor que el conjunt es mereix, i polint al màxim les aspors per tal d'aconseguir ser una part més del puzzle europeu tot salvaguardant les nostres peculiaritats.

Algunes de les nostres facetes

De manera molt recent ens hem assabentat que el sistema sanitari andorrà és el millor del món, segons la revista especialitzada *The Lancet*. El seu informe ens col·loca en el primer lloc del rànquing, davant d'Islàndia i Suïssa, i molt al davant d'Espanya, que ocupa la vuitena posició, o de França, que n'ocupa la quinzena. Aquesta és, sens dubte, una peça del puzzle brillant i acolorida.

En contraposició, pel que fa a l'educació superior, ens trobem que la Universitat d'Andorra es troba en el lloc 2.168 dels 5.863 centres censats a Europa,¹ i que ni tan sols és mencionada en el famosíssim rànquing QS. Aquesta peça és una de les que haurem —i dic haurem perquè no

és un treball que es pugui fer en dos dies— d'acolorir i polir, perquè desençaixa amb la riquesa del nostre sistema educatiu.

D'altra part, si analitzem el PIB per càpita d'Andorra en US\$² i el comparem amb el d'altres petits estats europeus o veïns, ens trobem al lloc 36, amb una renda per càpita de 37.200. Al davant tenim, per exemple, Liechtenstein en segon lloc, amb 89.400; Mònaco en cinquè lloc, amb 85.500; Luxemburg en sisè lloc, amb 77.900; San Marino a l'onzè lloc, amb 55.000, o Suïssa amb 54.800 dòlars. Pel que fa als nostres veïns, ens trobem amb un lleuger avantatge davant de França (35.700, 40è lloc) o d'Espanya (30.100, 47è lloc).

Una altra referència podria ser l'IDH (índex de desenvolupament humà).³ Tot i ocupar un lloc rellevant a escala mundial, ja que ens trobem al 32è lloc, ens situem darrere de Mònaco (1r lloc), Suïssa (2n lloc), Liechtenstein (15è lloc), Luxemburg (20è lloc), França (21è lloc), San Marino (26è lloc) o Espanya (27è lloc). La situació en relació amb Europa no és afalagadora i no podem deixar de considerar aquest indicador com un dels més complets a escala global, ja que inclou dades prou diverses com l'esperança, la qualitat i el nivell de vida o l'adquisició de coneixements.

Parlar d'Andorra sense considerar el turisme no tindria sentit. El nombre de visitants que hem tingut l'any 2016 ha estat de 8 milions (dels 1.186 milions de turistes que s'han mogut pel món, segons dades del 2015).⁴ França, els Estats Units, Espanya i la Xina segueixen copant els primers llocs en la classificació de destinacions internacionals, tant per arribades com per ingressos. Segons l'informe de l'OMT *Tourism Towards 2030* sobre previsions de turisme a llarg termini, es calcula que les arribades de turistes internacionals creixeran un 3,3% anualment entre els anys 2010 i 2030, fins a assolir els 1.800 milions el 2030.

Deixant de banda les previsions i agafant les dades reals relatives al nostre entorn més proper, podem constatar que Espanya se situa en tercer lloc —tant per ingressos (57.000 milions d'US\$) com per arribades (68 milions de persones)—, mentre que França és el quart país per ingressos provinents del turisme (amb 46.000 milions de dòlars registrats el 2015) però el primer en terme d'arribades (amb 84 milions de turistes el 2015).

De forma més global, les arribades de turistes internacionals a Europa van augmentar un 5% el 2015, fins a assolir un total de 608 milions (una mica més de la meitat del total mundial). Europa va ser la regió amb més creixement en termes absoluts: 27 milions més de turistes que el 2014. Es tracta d'un resultat notable si es té en compte la maduresa i la grandària de moltes destinacions europees. Les arribades internacionals a l'Europa meridional i mediterrània van augmentar un 5% el 2015. Espanya, la principal destinació de la subregió i la segona més gran d'Europa, va tenir un creixement del 5% i va obtenir un rècord amb els 68 milions d'arribades internacionals.

Tot i unes dades globals modestes, avui ens trobem dins de les destinacions consolidades, ja que Andorra va créixer el 2015 un 13%, encara que altres destinacions europees també ho van fer, de forma similar o més moderada. Es troben en aquest cas Eslovènia (+12%), Portugal (+10%), Croàcia i Xipre (+9% en tots dos casos), Grècia (+7%) i Malta (+6%).

El nostre futur passa per Europa

Cal precisar que gràcies a la nostra història, a les nostres peculiaritats institucionals i a l'entorn

privilegiat de què gaudim, disposem d'uns avantatges —dels quals potser no som suficientment conscients— que poden marcar en el futur la nostra imatge. Si els sabem preservar, poden configurar una marca de país única i diferenciada en relació amb la resta de països europeus i, per tant, fer que puguem ser realment competitius en aquest entorn. Sense entrar a parlar de les infraestructures turístiques que tenim, dels dominis esquiables o del comerç consolidat, hem de promoure que fruïm d'un baix índex de criminalitat, que disposem d'un sistema sanitari dels més desenvolupats i d'un sistema d'educació públic i gratuït amb lliure elecció entre els sistemes andorrà, francès i espanyol. Mediambientalment, gaudim d'una qualitat de l'aire excel·lent o bona durant el 89% de l'any, tenim el 81% de les aigües superficials amb una qualitat excel·lent o bona, i el 88% de les estacions de la xarxa de control compleixen els objectius de qualitat acústica, mentre que els espais naturals protegits representen el 36% del territori⁵ —de fet, pràcticament el 90% del nostre territori és espai natural i la riquesa de la flora i la fauna són encara dominis per explorar—. Tot plegat conforma un atractiu especial i un conjunt de prevalences que no es troben en cap lloc més a Europa. De cara al futur, i des de la nostra petitesa, ens cal recordar que Europa segueix sent la major regió emissora del món, cosa que significa que amb una estratègia adequada podrem seguir creixent i seguir sent un pol d'atracció turística, tot i que cal revisar amb molta precisió i fermesa el tipus de destinació turística que volem ser. Més enllà del creixement numèric i d'estadants de curta durada, i tenint en compte que cada cop interessarà més el gaudi de noves experiències —en detriment del producte o del preu—, ens cal transformar el nostre atractiu per esdevenir un país ric en *emotional experiences* i pioner en qualitat de servei i d'atenció; en definitiva, apostar més per la qualitat que per la quantitat, un repte pendent de fa molt temps.

Negociar amb Europa per trobar l'acord més just —tant per a ella, però també per a nosaltres— segueix sent una fita d'obligat compliment. Aquest exercici, a banda d'interessar-nos econòmicament —com deia abans— en l'àmbit del turisme, dels intercanvis comercials o de la inversió, ens ha de portar a unes estratègies de millora profundes, i ens ha d'ajudar en el pla intern a polir aquelles peces que no acaben d'encaixar en la construcció del puzzle nacional. Això —per exemple, i entre d'altres— en l'àmbit de l'agricultura, promovent uns cultius orientats a la diversitat i a la qualitat dins de la sostenibilitat dels recursos i privilegiant el concepte *bio* i el segell de la producció pròpia. També en l'àmbit de l'ensenyament superior, per aconseguir que la Universitat d'Andorra creixi en reputació i en qualitat, i que esdevingui un referent dins i fora del nostre país. En relació amb la promoció de la cultura, ens cal dignificar el patrimoni històric, no n'hi ha prou a restaurar o il·luminar monuments, hem d'invertir en estratègia i en modernitat, perquè ens sentim orgullosos del nostre passat i hem de trobar la millor manera de presentar-lo, i perquè volem créixer en el futur. Més enllà de les inversions estrangeres, hem de fixar les pautes perquè forans i nacionals juguin realment la carta de la innovació i de l'intercanvi —i no caure una altra vegada en la promoció de l'intrusisme sota cobert de l'avantatge fiscal—, i hem d'apostar perquè l'etiqueta *Made in Andorra* —avui testimonial— sigui un valor afegit. I també, és clar, a més de disposar d'una excel·lent atenció sanitària, resulta imprescindible fer pujar l'índex de desenvolupament humà, la protecció social, i evidentment promoure una millor qualitat de vida pels habitants del

país... Hi hauria encara molts més exemples a citar per a la nostra millor projecció, malauradament l'espai del que dispo m'impedeix endinsar-m'hi.

El que sí veig de forma nítida és que el futur d'Andorra passa per Europa, senzillament perquè ja en formem part. No hem de tenir por de les cotilles que ens pot exigir aquesta relació més íntima, perquè si sabem donar el gir qualitatiu i diferenciador necessari, i balancejar equilibradament totes les tendències dispars que ens conformen internament, hi tenim molt a guanyar i poc a perdre.

Montserrat Ronchera i Santacreu,

empresària, consultora en màrqueting i desenvolupament

Notes

- 1- *Ranking web of universities.*
- 2- IndexMundi 2014.
- 3- ONU 2015.
- 4- OMT Panorama mundial del turisme 2016.
- 5- Dades Actua 2016.

Les oportunitats per a Andorra de l'acord d'Associació amb la UE

Pere LÓPEZ i AGRÀS

Acord d'Associació. Aquest terme ara és a bastament conegut, encara que hi ha molts ciutadans que no acaben de tenir del tot clar què significa realment i, en especial, què pot comportar per a Andorra. És a dir, quines oportunitats pot aportar per a Andorra si el signem i, a la vegada, a canvi de quines concessions. Aquesta manca d'informació, segurament, és el que fa que hi hagi moltes persones que encara no vegin clar, ja no només si cal firmar un document d'aquest abast sinó, fins i tot, si era necessari per al país embarcar-se en la seva negociació.

Des del Partit Socialdemòcrata ho tenim clar. I no pas ara. Fa temps que defensem la necessitat d'aquest acostament a Europa via la negociació d'un acord d'associació. Entenem que Andorra no pot esdevenir estat membre de la Unió Europea vistes les importants exigències que suposa i d'altres elements com ara la convergència fiscal en matèria indirecta que això comportaria; ara bé, Andorra no pot quedar-se aïllada, i molt menys en un món com l'actual. Cal pactar una nova relació amb la qual l'organisme comunitari se senti còmode i que a Andorra li doni la possibilitat d'accedir al mercat econòmic europeu, a la vegada que els seus ciutadans també trobin facilitats més grans a l'hora de residir, estudiar o treballar als països de la Unió.

L'acord d'associació és una necessitat de futur. Del desenllaç de les negociacions que actualment realitza el Govern d'Andorra amb la Unió Europea en pot dependre la nostra economia, i essencialment si tira o no cap endavant, no només els pròxims anys, sinó les dècades vinents. A les nostres mans tenim el futur dels nostres fills i, fins i tot, dels nets. I és que l'enllaç amb la Unió Europea i l'accés al mercat únic és la via per a noves oportunitats, per modernitzar i diversificar la nostra economia i per aportar prosperitat i creixement als nostres ciutadans.

Amb l'impuls de l'Acord duaner de l'any 1990 s'ha fonamentat el desenvolupament o el creixement de l'activitat comercial al nostre país. De la mateixa manera només a través d'un

acord d'associació que permeti l'accés al mercat interior es pot generar el marc per al desenvolupament i creixement al nostre país d'una activitat de prestació de serveis i en els camps numèric i tecnològic; uns sectors que a hores d'ara no podem ni imaginar cap a on poden derivar però a ningú se li pot escapar el fet de quina serà la seva rellevància en uns anys. Perquè el que s'està fent ara és treballar per l'Andorra dels anys 2040, 2050 i és del tot evident que aquest futur no es pot construir sobre la base, només, de l'actual acord duaner. En aquesta ponència intentaré aportar llum sobre quines oportunitats suposa l'assoliment d'un acord d'associació per a Andorra, però especialment per als ciutadans andorranos.

Àmbit econòmic

L'acord d'associació comportarà canvis importants en molts àmbits però és clar que una de les potes essencials serà en l'economia. Si s'aconsegueix un bon acord, s'obren portes molt importants per al teixit d'empreses andorranes així com la possibilitat d'arribada de nous negocis i d'inversió estrangera que, actualment, encara no contempla el Principat com un lloc idoni per establir-se. Aquesta segona possibilitat no s'ha d'entendre com un risc per a les empreses ja existents, al contrari. Pot permetre tant un important increment de la competitivitat del nostre país, així com creixement, tant en quantitat com en qualitat de llocs de treball, sense oblidar les sinergies que es poden crear amb les societats andorranes. En definitiva, l'acord d'associació pot ser l'impuls decisiu per fer realment que el projecte d'inversió estrangera i de diversificació de la nostra economia aconseguixi assolir els objectius i les xifres que, fins ara, no s'han complert, malgrat les promeses del govern de Demòcrates per Andorra.

I l'altra pota econòmica clau, com ja he dit, és l'impuls que es pot donar a la internacionalització de les nostres empreses dins de l'Espai Econòmic Europeu al qual s'ha de poder accedir, com ja ho fan altres estats no comunitaris com ara Liechtenstein, gràcies a l'acord d'associació. Les actuals dificultats que una societat andorranca té per sortir a l'exterior, fins i tot després de la signatura d'una incipient xarxa de convenis de doble imposició, es reduirien de forma significativa. Accedir a un mercat amb 500 milions de potencials clients, tant de serveis com de productes, és, sense cap mena de dubte, un avenç important més tenint en compte l'evolució i el creixement que tindrà el sector dels serveis en els anys a venir.

Possibles exemples. D'una banda, el sector del transport. Actualment, els transportistes andorranos viuen importants problemes a l'hora de fer els seus desplaçaments a l'estranger. En no ser Andorra membre de la Unió Europea no poden beneficiar-se de les diferents normatives que l'organisme comunitari ha anat implantant al llarg dels anys per assegurar que, en aquest sector, es compleix el principi bàsic de la lliure circulació de serveis. Amb l'acord d'associació es pot aconseguir que aquestes directrius també siguin aplicables als vehicles amb matrícula del Principat i, per tant, seria tot un avenç en relació amb la situació actual del qual es podrien beneficiar les empreses. I ja més pensant en el futur, qui sap, si apostar per convertir Andorra en una plataforma de destinació, fet que podria suposar un impuls molt gran per al sector.

Un altre exemple: el comerç electrònic. Aquest és òbviament un camp que pot oferir moltes possibilitats en un futur que també requereix l'accés per part de l'economia andorranca tant al sistema SEPA com possiblement en un futur a Target2. El primer dels objectius és recollit ja en l'actual acord monetari.

Tercer exemple: comerç i distribució de proximitat. L'exportació cap al mercat interior de productes d'origen a la Unió Europea que han entrat prèviament a Andorra (i que no disposen de l'origen preferencial andorrà) esdevindria possible sense pagar aranzels. Apareix doncs una oportunitat de presència dels operadors andorrans en el mercat internacional proper. Les empreses andorranes tenen una capacitat de distribució que els permet treballar en els territoris propers al Principat amb costos competitius sobre les empreses que operen des dels grans centres de distribució a Espanya i a França. Per tant, en aquest àmbit pot haver-hi un acord amb els fabricants i un clar benefici per als consumidors.

Dins les converses que s'estan efectuant en el pacte d'estat per l'acord d'associació, s'ha posat sobre la taula una altra possibilitat interessant en el marc del comerç: Andorra es pot convertir en un centre de distribució de determinats productes per al mercat interior en el seu conjunt, sobretot pensant en productes d'empreses de països tercers. La distribució andorrana pot també créixer a través de les anomenades importacions paral·leles. En qualsevol cas, s'han de tenir en compte les relacions amb les empreses fabricants i el contingut dels acords signats.

Cal tenir en compte alhora que la rúbrica de l'acord d'associació pot comportar el trànsit del règim actual al d'unió duanera dels productes amb codificació duanera de l'1 al 23, cosa que segons els estudis realitzats conjuntament per tècnics del Govern i representants dels diferents sectors i productes implicats pot comportar un increment del volum de negoci i de l'activitat per a cada un d'ells.

I tot això, cal remarcar-ho, sense que, al contrari del que algunes veus han volgut fer creure, sigui necessari tocar ni un punt del nostre actual sistema fiscal, plenament homologable. L'acord d'associació no ha de fer modificar cap figura impositiva, ni l'IGI ni l'impost de societats. Justament, una de les claus d'aquest futur conveni és el manteniment de l'actual sobirania fiscal.

Àmbit d'infraestructures

No es pot negar que un dels grans problemes històrics que hem tingut a Andorra ha estat les dificultats d'accés. La carretera, via França o via Espanya, ha estat l'única forma d'arribar-hi i no sembla pas que això pugui canviar en un futur pròxim. I ningú no pot negar que la xarxa viària propera presenta punts encara complicats, sigui pel costat català o pel costat nord, en territoris tradicionalment poc poblats on les inversions dels dos estats veïns han arribat en comptagotes.

Una sortida pot passar pel programa CEF (Connecting Europe Facility), que finança infraestructures de transport, energia i telecomunicacions que contribueixen a millorar les interconnexions entre els estats membres de la Unió Europea. Una prioritat que pot acabar resultant interessant per a Andorra són els projectes transfronterers, que tenen com a objectiu eliminar els colls d'ampolla o aquelles seccions incompletes entre dos països. Introduir en aquesta part del programa els accessos al Principat, per la via d'integrar Andorra dins d'un itinerari europeu prioritari, podria ajudar a impulsar millores en vies properes, fet que, de retruc, suposaria un important impuls als serveis de distribució de mercaderies esmentats abans. Cal tenir en compte que això implicaria una coparticipació financera en dits projectes,

però tenint en compte l'exemple recent de les inversions a l'RN-20 i l'RN-22 no seria pas quelcom a descartar.

Sigui quin sigui el cas, la signatura d'un acord d'associació obre el camí i és l'única opció per a la preparació de projectes conjuntament amb els països veïns per a la millora de xarxes i infraestructures de tot tipus que poden (evidentment en un futur), sempre que aquests es treballin de forma prou adequada, merèixer l'aprovació per part de la Unió Europea. El camp de possibilitats en aquest àmbit, si bé situat en el mitjà i llarg termini, és molt rellevant.

Àmbit educatiu

Fins ara les negociacions i també els treballs del pacte d'estat s'han centrat molt en l'àmbit econòmic, però en el futur caldrà també negociar altres aspectes que, en aquest cas, poden tenir una importància cabdal per als nostres estudiants. Un punt cabdal té a veure especialment amb la comunitat d'universitaris andorrans.

Fins ara ningú no pot negar que els nostres joves no sempre ho tenen fàcil quan volen anar a cursar una carrera a centres europeus. Problemes que, fins i tot, es viuen en universitats dels nostres veïns i que poden encara ser més importants en altres estats de la Unió Europea. En alguns casos, per més que es vulgui tancar els ulls a aquesta realitat, hi ha qui per fer els estudis somiats s'ha vist obligat a fer-ho no com a nacional andorrà sinó amb un passaport d'un país comunitari –en el que clarament és una violació de l'actual legislació sobre nacionalitat–.

L'acord d'associació és una via per posar fi a aquestes situacions. Un bon exemple el tenim a Liechtenstein, que després de signar el conveni en va veure l'important i positiu impacte a l'hora de facilitar la mobilitat dels seus estudiants. I això, sumat a la possibilitat per als nacionals del petit estat centreeuropeu de participar en programes europeus de formació, com ara les beques Erasmus.

L'acord també podria permetre altres possibilitats per als estudiants del nostre país. Així, s'obriria la porta que puguin ser part de grups de recerca en grans consorcis internacionals, opció que, ara mateix, en no ser membre de la Unió Europea, presenta importants dificultats.

Àmbit social

Indirectament, i així ho han volgut apuntar també els sindicats durant les reunions del pacte d'estat, la signatura d'un acord d'associació pot alhora ser un revulsiu perquè Andorra acabi adoptant, finalment, una legislació en l'àmbit social i laboral que realment protegeixi els drets dels treballadors del nostre país. El conveni podria implicar la necessitat d'homologar les actuals normatives, que en alguns casos provoquen una important indefensió dels assalariats, i apropar-les a les que existeixen als països europeus de l'entorn.

Per tant, podem esperar, si es fan bé les coses, una millora de la legislació laboral, però també la que regula la situació dels sindicats, en la línia defensada pel Partit Socialdemòcrata. És a dir, la de permetre que aquestes organitzacions puguin gaudir de subvencions del Govern per fer la seva tasca i, d'aquesta forma, aconseguir convertir-se en un actor vàlid i representatiu que pugui participar d'igual a igual en negociacions amb la patronal.

Aquesta qüestió només pot veure's amb bons ulls tant per part de sindicats com de la

patronal; és evident, i així ha estat al llarg de la història, que del paper i dels acords arribats entre patronal i sindicats sempre se n'ha derivat progrés social, acontentament i el que és més important una millora de la qualitat dels serveis prestats. Per tant aquest és un element que, també, aportarà elements positius al futur del nostre país.

Àmbit financer

Tot i que Andorra té signat un acord monetari amb la Unió Europea i que s'estigui desenvolupant tot el marc legislatiu que se'n desprèn, no s'ha de confondre amb la rellevància per al sector financer del futur acord d'associació.

Les futures negociacions de la lliure circulació de serveis i de capitals tindran una gran afectació en diverses qüestions, com ara la possibilitat de prestar serveis al conjunt del territori de la Unió Europea, i en aquest sentit el fet de disposar del passaport comunitari per als productes creats i gestionats per les entitats andorranes és fonamental.

Alhora a ningú no se li pot escapar que la conclusió d'un acord d'associació amb la Unió Europea, juntament amb l'equiparació del marc regulador per la via de l'acord monetari és alhora un element que pot ser rellevant a l'hora de plantejar escenaris referents al model de supervisió de l'activitat bancària així com a un potencial accés a un sistema de prestador de darrera instància.

Conclusions

Queda clar, doncs, que la negociació per la signatura d'un acord d'associació amb la Unió Europea representa per a Andorra, sense cap mena de dubte, una gran oportunitat. O millor dit, diverses grans oportunitats, perquè afecten molts àmbits i no només l'econòmic sinó també el financer, educatiu, social, les infraestructures i altres, que és, per ara, el que més impacte ha tingut en l'opinió pública, tenint en compte que els primers aspectes tractats han estat d'índole duanera. Però no ens podem quedar només aquí.

Econòmicament, com hem vist, és evident que l'acord pot suposar un important impuls per a Andorra. Un impuls que no seria cosa de pocs anys sinó que probablement marqui les futures dècades. Però ha d'anar més enllà. Aspectes socials o educatius també poden patir importants canvis en benefici dels nostres ciutadans.

En aquestes negociacions ens hi juguem molt com a país. Per això és important el treball conjunt que s'està realitzant entre grups parlamentaris, Govern i agents socials, amb bona predisposició de totes les parts. És el camí per presentar-nos units davant la Unió Europea i aconseguir una bona negociació i, essencialment, el millor acord d'associació possible. Que caldran sacrificis i canvis que potser poden generar certa inquietud no es pot negar. Però també cal tenir en compte que els avantatges d'un bon acord poden anar molt més lluny que aquestes pors. Treballem units sense por i no oblidem que el que està sobre la taula és el futur no només de nosaltres sinó també de les generacions futures.

Pere López i Agràs,
economista, conseller general i president
del Grup Parlamentari Socialdemòcrata

Les relacions entre Andorra i la Unió Europea

Josep PINTAT i FORNÉ

Introducció

M'agradaria aprofitar l'oportunitat que em brinda aquesta instància per exposar les meves idees sobre les relacions entre la Unió Europea (d'ara endavant UE) i Andorra.

Abans de res, vagi per endavant la meua adhesió, personal i institucional, al marc legal que actualment enquadren les relacions entre Andorra i la Unió Europea i que, com es recordarà, cobreix un ampli espectre de sectors de la nostra economia i societat. Cal significar que actualment el nostre Principat està lligat comercialment al territori de la Unió Europea a través de l'Acord d'unió duanera, que va entrar en vigor el 1991, en format d'intercanvi de cartes; aquest acord va ser complementat pel protocol de 1997 sobre mesures veterinàries. A més, l'Acord de cooperació de juny de 2005 entre la UE i Andorra cobreix aspectes com el medi ambient, les comunicacions, la informació, el transport i la cooperació regional i transfronterera. Un Acord d'imposició sobre l'estalvi va entrar en vigor el juliol de 2005 i va establir mesures equivalents a les de la Directiva UE d'imposició de l'estalvi 2003/48/EC, modificada. El juny de 2011, la UE i Andorra van signar l'Acord monetari, pel qual aquest últim país es compromet a aplicar gradualment la legislació comunitària financera i bancària sobre frau i prevenció del blanqueig de capitals, a més d'obligar-se a notificar les corresponents dades estadístiques. El febrer de 2016, la UE i el Principat han signat també l'Acord sobre l'intercanvi automàtic d'informació de comptes bancaris.

Es tracta d'un marc legal fruit dels esforços de diversos governs que han regit els destins del nostre país i que s'ha anat estenent gradualment a mesura que el progrés econòmic i social de la nostra societat ho ha requerit. Aquest marc legal i el mètode del pas a pas emprat per aconseguir-ho ha permès al nostre petit país progressar fermament i sòlidament durant els últims anys.

No obstant això, en l'actualitat Andorra, per raons que molts no arribem a comprendre o que no ens resulten convincents, es troba immersa en unes negociacions dirigides a la celebració

d'un acord d'associació amb la Unió Europea que per l'amplitud del seu abast i contingut, per la seva ambició, per la forma secreta amb la qual el Govern condueix les negociacions ha despertat suspicàcies, interrogants i rebuig en una part important de la nostra societat, i pel qual els interessos d'aquesta societat no sembla que s'estiguin tenint en compte. La situació insatisfactòria obeeix a raons de fons i de forma.

Interessa realment a Andorra una associació amb la Unió Europea o més aviat interessen acords sectorials?

El 18 de març de 2015 es va iniciar la negociació d'un futur acord marc d'associació entre la Unió Europea, Andorra i dos petits estats més (Mònaco i San Marino), mitjançant la qual el Govern persegueix un acord global que compregui la integració de tots els sectors de la nostra economia en el mercat interior de la Unió Europea. A canvi, el Govern ofereix a la Unió una cessió important de la nostra sobirania nacional, l'acceptació incondicional per part d'Andorra dels termes polítics i legislatius imposats per la Unió i un cost econòmic i social que diversos sectors importants de la nostra economia no poden suportar.

Quan transmetem la nostra preocupació, quan interroguem el Govern o quan li comuniquem els nostres dubtes, el Govern es nega a informar emparant-se en la suposada negativa de la UE a desvelar l'avenç de les negociacions o en l'oracle que les cessions permetran una reforma econòmica que a llarg termini beneficiarà Andorra. Aquesta falta de transparència, que al nostre parer no ha aconseguit pal·liar satisfactòriament el pacte d'estat, no fa sinó augmentar la desconfiança de molts sectors de la nostra economia.

No entenem, ni se'ns han comunicat raons convinents llevat de les que vénen imposades pels *diktats* de Brussel·les, per què Andorra ha d'optar per un acord marc global integrador de les quatre llibertats (mercaderies, serveis, capitals i persones) de la UE quan algunes (serveis i persones) no obeeixen completament a un interès o necessitat immediats de la societat andorrana. Per què sacrificar el mètode dels acords sectorials pas a pas en els quals Andorra té provada experiència en lloc d'un mètode del tot o res, d'un *big bang* a gran escala les conseqüències del qual són difícils de preveure o que exigeixen cessions i sacrificis intolerables? Per què la UE ha acceptat el mètode d'acords sectorials i ara no? Tampoc no està clar que interessi a Andorra negociar un acord quadripartit d'associació entre la UE, Mònaco, San Marino i Andorra, quan s'està demostrant que cada país té tàctiques negociadores i interessos diferents. Aquest mètode pot ser que beneficiï la Unió però no necessàriament Andorra.

Sorpren l'absència de pronunciament públic del Govern sobre la important cessió de sobirania que per a Andorra implica l'acceptació del marc institucional proposat per la UE que deixa en última instància, exclusivament en mans de les institucions de la Unió Europea, la interpretació i la resolució de les diferències que puguin sorgir en l'aplicació de l'acord.

Decep profundament la renúncia voluntària per part del Govern de mantenir en vigor l'Acord d'unió duanera de 1990, que, d'una banda, cobreix els productes industrials i els productes agrícoles transformats especificats en els capítols 25 a 97 del sistema harmonitzat de designació i codificació de mercaderies establert per l'Organització Mundial de Duanes; d'altra banda garanteix de forma permanent, entre altres coses, les franquícies sobre el tabac

i les begudes alcohòliques, sectors importants per a l'economia andorrana; i finalment conté un mecanisme de resolució de diferències per arbitratge que assegura el principi d'igualtat entre les parts contractants.

Per què acceptar l'obertura de les negociacions sobre un acord en vigor que funciona bé i que no conté data d'acabament? Si es busca una integració duanera completa, la negociació amb la UE hauria de cenyir-se exclusivament a integrar els sectors no coberts en l'Acord de 1990, és a dir els productes especificats en els capítols 1 a 25 del sistema harmonitzat. D'aquesta manera, l'Acord de 1990 mantindria la seva vigència i les franquícies continuarien conservant el seu caràcter permanent. No és el mateix tenir garantida la permanència de les franquícies que condicionar-les a períodes transitoris o a derogacions temporals. Contrasta el tracte que la UE ha atorgat a Andorra, amb la connivència del Govern, amb la posició més generosa oferta per la UE a Mònaco, que salvaguarda, en forma separada i independent, la vigència, sense cap tipus de modificació, de l'acord duaner entre Mònaco i França.

Tampoc no arribem a albirar, per falta d'informació per part del Govern, les condicions i el contingut de la part de l'acord d'associació dedicada a la llibertat d'establiment i la lliure prestació de serveis, garantida pel tractat de funcionament de la UE i reforçada per la voluminosa jurisprudència del Tribunal de Justícia de la UE. Es tracta de dues llibertats en què la UE no ha aconseguit encara la realització completa del mercat interior (per exemple, el mercat únic digital). A més, hi ha un gran nombre d'obstacles que impedeixen o frenen l'alliberament i el desenvolupament de certs serveis entre els estats membres de la UE (per exemple, els serveis prestats per les petites i mitjanes empreses, PIME); excessius tràmits administratius; la manca de seguretat jurídica que envolta les activitats transfrontereres, i la manca de confiança recíproca entre els estats membres (absència d'una aplicació efectiva de la Directiva marc 2006/123/CE relativa als serveis en el mercat interior). Aquestes són, al nostre parer, unes bones raons per aplicar el mètode de seqüència gradual prudent i de liberalització per sectors en acords separats, de manera que se'ns permeti accedir als alliberaments d'aquells serveis que Andorra pugui i necessiti assolir.

Finalment, el Govern no ha donat precisions ni detalls sobre la marxa real de les negociacions pel que fa a la lliure circulació de persones: La UE ha acceptat el model de Liechtenstein per a Andorra? S'ha tingut en compte que potser a Andorra no li convingui necessàriament per tractar-se d'un marc que és temporal i que està subjecte a avaluacions cada cinc anys per part de la Comissió Europea?

Les incògnites sobre les exigències de l'adaptació al cabal comunitari

En la incorporació del cabal comunitari, el Govern reclama una progressió gradual d'acord amb el principi de proporcionalitat. El Govern no ha definit ni precisat, ni publicat el contingut específic de les seves prioritats legislatives, ni les avaluacions que les sustenten i que pensem que es basen en els treballs i recomanacions de la comissió interministerial creada l'any 2013 per estudiar i avaluar l'impacte sobre l'economia andorrana de la incorporació del cabal comunitari previst en el futur acord amb la Unió Europea.

Per què el Govern no publica els resultats dels treballs de la comissió interministerial per posar-los en coneixement dels sectors econòmics interessats?

Ens trobem davant d'una incertesa econòmica, constitucional, política, i social total que no ha estat resolta amb la transmissió puntual de llistes d'actes legislatius de la UE. Aquestes llistes no responen als interrogants de la societat andorrana, que necessita saber per què li interessa a Andorra incorporar una determinada legislació de la UE i com seria la seva repercussió sobre l'economia andorrana.

A més d'incertesa econòmica, hi ha desconfiança constitucional perquè no coneixem quina és la posició del Govern pel que fa al mètode d'incorporació del gran volum del cabal de la UE en l'ordenament jurídic nacional, ni si té el Govern previst presentar un projecte d'acte legislatiu d'incorporació per a la seva adopció pel Consell General, ni si el Govern preveu presentar, a més, al Consell General un projecte sol·licitant l'aprovació d'un acte de legislació delegada d'acord amb l'article 59 de la Constitució, ni quines serien les formes parlamentàries de control, les matèries, els principis i les directrius contingudes en aquest acte de delegació del Govern.

Incertesa també política, i social, ja que el Govern manté en ignorància la societat andorrana sobre quines són les autoritats nacionals competents per realitzar la incorporació i l'aplicació del cabal legislatiu de la UE; sobre la identificació de la legislació nacional en vigor que necessita modificar-se o adaptar-se (per exemple, previsió de sancions) com a conseqüència de la incorporació del cabal de la UE; sobre el contingut del programa i els terminis de la transposició del cabal; sobre els procediments a seguir per les autoritats nacionals de transposició; sobre els projectes de coordinació interministerial de la transposició; o sobre la formació i nomenament dels funcionaris a càrrec de la transposició. En particular, el Govern no té informats els sectors industrials, socials i comercials andorrans concernits sobre els efectes que la incorporació a Andorra de l'ingent volum de legislació de la UE previst en l'acord d'associació tindrà per a ells; tampoc no sabem res sobre les modalitats d'informació/cooperació amb la Comissió Europea, els estats membres de la UE i els països tercers concernits per la incorporació del cabal a Andorra.

Rebuig a l'estratègia política negociadora del Govern

El Govern andorrà es mostra excessivament condescendent amb la bona voluntat de la UE. Potser a la Unió Europea no li interessi a hores d'ara avançar en unes negociacions que poden repercutir en fronts més complexos. Segons alguns observadors, la UE experimenta en l'actualitat una *crisi existencial* en què conflueixen un seguit de reptes formidables, sense parangó amb les crisis anteriors, entre els quals es troba no només la retirada del Regne Unit després del triomf del Brexit sinó també el desprestigi creixent del projecte europeu; la disfuncionalitat entre la integració econòmica i la integració política; el deteriorament de les institucions europees; la greu i llarga crisi de 2008; l'augment de l'extrema dreta a Europa; el sorgiment dels populismes i de les forces nacionalistes antieuropees de dreta i d'esquerra; les tendències autoritàries a Hongria i Polònia; el risc de fragmentació; la crisi dels refugiats i de la immigració il·legal; els desafiaments independentistes al mateix territori de la Unió; el repte terrorista, i la pròpia incapacitat per convertir-se en un actor global. En aquestes circumstàncies, hauria de confluïr en un marc d'interessos comuns una posició negociadora ferma i audaç per part del Govern i més generositat per part de la UE amb els que truquen a

les seves portes, especialment quan es tracta de petits països en *situació peculiar* (ho exigeix així la declaració relativa a l'article 8 del TUE).

En qualsevol cas, volem una relació constructiva amb la UE, entitat amb la qual Andorra comparteix els valors de pau, llibertat democràcia i drets humans. Però demanem al Govern que exigeixi fermament un tracte d'igualtat. No s'entén que Andorra obtingui un tracte i resultats menys favorables que Mònaco o Liechtenstein.

Conclusió: una col·laboració constructiva

Estic disposat a contribuir constructivament perquè el resultat de les negociacions amb la UE beneficiï la societat andorrana en el seu conjunt. Però per poder contribuir-hi, necessitem més transparència per part del Govern.

Josep Pintat i Forné,
empresari i president del Grup Parlamentari Liberal

L'acord d'associació amb Europa: el gran repte per Andorra

Maria MARTISELLA i GONZÁLEZ

Andorra es troba immersa en grans canvis. Canvis que reflecteixen la voluntat d'anar avançant cap a un model de país obert i competitiu, en un entorn homologat. Aquesta voluntat es concreta, entre altres, en la conclusió d'un acord d'associació amb la Unió Europea pel qual Andorra se situï en els estàndards normatius europeus, accedeixi al mercat interior i, alhora, pugui reorganitzar i adaptar la seva burocràcia interna per fer-la més àgil, més eficaç i més competitiva.

L'acord d'associació amb la Unió Europea que s'està negociant implica l'entrada d'Andorra en el mercat interior així com l'aplicació de certes polítiques horitzontals, com ara polítiques mediambientals, polítiques socials, polítiques de protecció del consumidor i polítiques relatives a la lliure competència, entre d'altres.

El mercat interior és un espai integrat, obert i competitiu, que afavoreix la mobilitat, la competitivitat i la innovació; on no existeixen fronteres i on la lliure circulació de mercaderies, persones, serveis i capitals hi és assegurada. Alhora, dota els països membres d'una harmonització de les legislacions nacionals, sempre amb la primacia del principi del reconeixement mutu.

Andorra ha treballat, tant internament com internacionalment, per posicionar-se com a un petit gran estat. L'acord d'associació amb la Unió Europea serà, sense dubtes, una font d'oportunitats per a Andorra, però alhora suposarà fer front a grans reptes dels quals, al meu entendre, tres són per destacar.

El primer repte que voldria destacar és la diversificació econòmica.

L'acord comercial signat entre Andorra i la Unió Europea cap a finals dels anys 80, i encara vigent a dia d'avui, ha permès la consolidació principalment dels sectors comercials i turístics, així com d'altres sectors de serveis. Els nostres mandatariis van saber detectar les necessitats dels seus temps i trobar els equilibris pertinents, i van aportar al nostre país el que necessitava en el moment oportú.

El referit acord comercial preveu, entre Andorra i la Unió Europea, una unió duanera per als productes dels capítols 25 a 97 del sistema harmonitzat; un tractament específic per als productes agrícoles dels capítols 1 a 24, és a dir, la seva exclusió del sistema harmonitzat; i un sistema especial per a les franquícies. Més precisament, l'acord comercial estableix un règim especial per als productes amb origen preferencial andorrà que permet una discriminació dels productes originaris de la Unió Europea i importats a Andorra.

Aquest acord comercial ha demostrat ser una eina essencial en les transaccions comercials andorranes, d'ençà fins avui. 28 anys més tard, però, cal adaptar-se a les noves necessitats, als nous avenços i sobretot a la nova societat i la seva manera de pensar i actuar. Andorra no es pot quedar al marge d'aquesta manera de fer, de pensar i d'actuar.

Per tant, l'acord d'associació ha de servir com a una eina més que permeti una diversificació de l'economia andorrana. La integració dels capítols 1 a 24 en el sistema harmonitzat ha de permetre treballar per ser més competitiu en aquests productes, com ho som amb les altres mercaderies, i treballar per tal que (i) per als productes de producció nacional, la seva integració directa al sistema harmonitzat suposi uns clars beneficis i (ii) una facilitat en el reconeixement mutu de les normes tècniques.

El segon repte serà garantir una reciprocitat i una homologació en tots els sectors.

La lliure circulació de serveis definida al tractat de la Unió Europea permet a cada empresa la possibilitat d'oferir i de prestar temporalment dins del territori de la Unió Europea prestacions en les mateixes condicions que les empreses nacionals, i això, sense haver de crear una sucursal.

A la pràctica, la llibertat d'establiment i la lliure prestació de serveis garanteixen la mobilitat de les empreses i dels professionals liberals en el si de la Unió Europea. Més precisament, la llibertat d'establiment permet l'exercici d'una activitat econòmica en un marc estable i continu en un altre estat membre. Estem parlant de dos drets: el d'accedir a la professió i el d'exercir la professió. Pel que fa a la lliure prestació de serveis, aquest principi permet proposar i prestar temporalment serveis en altres estats membres tot quedant-se en el país d'origen.

Pel que fa a la legislació al Principat, cal destacar l'adopció de la Llei 2/2008 que pregonitzava l'obertura al 100% de capital estranger a només certes activitats i, d'altra banda, la Llei 10/2012, que preveu l'obertura total als inversors estrangers dins del territori andorrà. Per tant, abans de l'adopció de la primera llei, l'establiment directe al Principat era molt limitat, cosa que creava una estructura destinada a la proliferació de prestanoms.

Del fet que aquesta estructura es volia més transparent i també del fet que el Principat no podia girar l'esquena als avenços internacionals, l'adopció primer de la Llei 2/2008 i posteriorment de la Llei 10/2012 va ser un gran pas vers l'obertura econòmica.

En conseqüència, aquesta llei ha permès una projecció comunitària i internacional de les empreses andorranes i ha permès als estrangers poder-se establir al Principat d'Andorra. Endemés, aquesta llei ha permès que siguin tractades de manera igualitària les operacions efectuades per estrangers residents, o no, al Principat, i aquelles realitzades pels nacionals. Per tant, tota discriminació per raó d'origen pel que fa a l'establiment i la prestació de serveis és, a dia d'avui, inexistent.

D'altra banda, s'ha materialitzat també l'obertura en els sectors de les professions liberals.

L'acord d'associació ha de garantir una reciprocitat i una homologació en tots els sectors. Ja

siguin empreses foranes que es vulguin implantar dins del territori andorrà, com, sobretot, empreses andorranes i professionals liberals que no siguin discriminats i siguin tractats de manera igualitària tenint les mateixes garanties en tots els altres estats membres de la Unió Europea. L'acord d'associació no pot ser en cap cas un fre, ans al contrari.

I el tercer repte ha de ser garantir l'eficàcia, l'agilitat i l'eficiència en els tràmits interns alhora que s'absorbeix el cabal comunitari.

El cabal comunitari és el cos dels drets i obligacions comuns a tots els estats membres i que comprèn els principis i les polítiques definits en els tractats, la legislació adoptada i la jurisprudència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea, les declaracions i les resolucions adoptades per la Unió Europea.

L'acord d'associació suposarà haver d'assumir tot el cabal comunitari dictat fins a la data. Entre altres, Andorra haurà de transposar i aplicar reglaments, directives, normes tècniques i sobretot estar al dia en l'aplicació de la jurisprudència que emana del Tribunal de Justícia de la Unió Europea. En efecte, dita jurisprudència és cabdal en l'aplicació i interpretació de la normativa europea.

Aquesta transposició no ens és del tot desconeguda, ja que molts productes fabricats, distribuïts o venuts dins del territori europeu han de disposar d'un distintiu que garanteix uns estàndards mínims i, per tant, Andorra també està sotmesa a dia d'avui a aquesta normativa de manera indirecta.

Andorra haurà de disposar, en conseqüència, d'un mecanisme que permeti verificar la compatibilitat de tota nova legislació andorrana amb les exigències del cabal comunitari. Aquest mecanisme comporta la necessitat de dotar l'administració de més recursos humans destinats únicament a fer el seguiment exhaustiu de la normativa europea que caldrà transposar a nivell intern i verificar-ne la compatibilitat amb la normativa interna.

Per tant, l'eficiència, l'agilitat i l'eficàcia han de ser condicions *sine qua non* en el desplegament de l'acord d'associació. Caldrà reduir els tràmits presencials i la burocràcia que comporten i fomentar els tràmits *online* que són immediats.

Finalment, i no menys important, l'acord d'associació haurà de definir la llengua catalana com a eina nostra de treball.

La signatura de l'acord d'associació també implicarà poder tenir avantatges amb estats tercers amb qui la Unió Europea té relacions comercials especials i, per tant, Andorra es podrà beneficiar d'aquestes relacions especials. Paral·lelament, cal aprofitar el moment i concloure acords amb els altres dos estats que estan negociant amb la Unió Europea, Mònaco i San Marino, amb la finalitat de crear sinergies entre els tres i possibilitar mecanismes de cooperació en tots els àmbits i sectors.

Voldria concloure amb unes paraules pronunciades al seu dia per l'aleshores ministre d'Affers Exteriors, Gilbert Saboya, que defineixen el model d'Estat i de societat en el qual crec que ens hem d'emmirallar: "Cal apostar per una societat oberta, plural, dinàmica i integrada amb l'entorn, enfront d'un estatus aïllat, estàtic, tancat i atemorit." Aquesta aposta és, sense cap mena de dubte, el gran repte de l'Andorra del segle XXI.

Maria Martisella i González,

consellera general, membre de la comissió legislativa de Política Exterior de Demòcrates per Andorra

Sobirania i cessió de competències sobiranes en l'àmbit de les relacions entre el Principat d'Andorra i la Unió Europea

Nemesi MARQUÈS i OSTE

Intitolo aquesta ponència fent referència a dos conceptes distints: sobirania i cessió de competències sobiranes. En el cas d'Andorra aquests dos conceptes, teòricament diferenciats, s'interrelacionen, perquè representen la pedra de toc per avaluar els reptes del Principat en dos moments històrics: el primer en la dècada del 1980, enfront de l'aleshores denominada Comunitat Econòmica Europea; el segon en l'actualitat més recent, quan s'ha endegat una negociació amb l'ara qualificada Unió Europea amb vistes a assolir un nou marc de relacions mútues.

Crec que la referència a aquests dos moments històrics és important i necessària, perquè l'experiència dels dèficits i reptes derivada de la consideració de la sobirania, interior i exterior, en la dècada del 1980, tingué un reflex molt potent en el procés constituent i, consegüentment, en la configuració de la Constitució del Principat del 1993, la qual ha de tenir-se evidentment com el marc que estableix els límits constitucionals andorrans actualment vigents.

1. La negociació amb la Comunitat Econòmica Europea (1984-1990)

Amb la integració d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea Andorra esdevenia encerclada en l'àmbit comunitari europeu. La sola previsió d'aquest nou context exterior imposava la necessitat de prevenir les seves repercussions en l'economia del Principat. Inicialment primava la idea d'incloure el règim d'intercanvis entre Andorra i la Comunitat entre els continguts del tractat d'adhesió d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea en curs de formació.

Un aital plantejament, que exclouïa la intervenció directa d'Andorra en la configuració del règim d'intercanvis en la nova situació, era coherent amb les concepcions inveterades sobre l'estatut d'Andorra, basades en la negació de la seva sobirania interior i exterior. Consegüentment, la sobirania d'Andorra era l'escull i el gran repte, als quals calia fer front, per

neutralitzar aquell plantejament inicial i per endegar una negociació directa i específica entre el Principat d'Andorra i la Comunitat Econòmica Europea.

La consecució d'aquests objectius no era fàcil, perquè subsistia una concepció de la sobirania ancorada en idees historicistes i interpretacions pròpies de l'absolutisme del segle XVIII amb el seu dogma de la imprescriptibilitat de la sobirania. La conclusió era que Andorra era un *señorío* o una *suzeraineté*, privada de sobirania interior i exterior. La qüestió s'agreuja exponencialment per les controvèrsies institucionals a l'interior del Principat, sobretot les que versaven sobre l'exercici de la sobirania exterior.

Sortosament en la mateixa dècada del 1980 s'imposà en la consideració institucional d'Andorra el corrent doctrinal modern, que s'aparta del vell historicisme i dogmatisme i adopta l'efectivitat real de l'exercici del poder públic independent com a criteri determinant de la sobirania d'una comunitat assentada sobre un territori propi.

Dues grans autoritats doctrinals implementaren la base del corrent de l'efectivitat en la concepció de l'estatut d'Andorra: Karl Zemanek, director de l'Institut de Dret Internacional de la Universitat de Viena¹ i Josep M. de Porcioles, reconegut jurista i jutge d'apel·lacions d'Andorra durant una vintena llarga d'anys.² Els seus argumentaris són diferenciats, però coincidents en la base doctrinal de l'efectivitat de la sobirania.

Autors com Zemanek, De Porcioles i d'altres en la mateixa direcció conceptual sistematitzen doctrinalment el pensament i el sentiment de generacions d'andorrans sobre la sobirania pròpia. Una ment interioritzada per l'experiència del desenvolupament secular de les institucions del país: les assemblees parroquials i la general de les Valls –el *conventus publicus omnium vicinorum* visigòtic d'arrels germàniques – esdevinguda aquesta darrera com a representativa primerencament en el context europeu del segle XV i defensora dels drets inveterats de qualsevol ordre davant dels comtes, senyors o prínceps. Una ment que Fiter i Rossell reflectí magistralment en el seu *Manual digest* enfront dels absolutismes del s. XVIII.

Aquestes noves formulacions doctrinals són compartides àmpliament per la societat andorrana de la dècada del 1980 i encoratgen la voluntat d'assolir la plena sobirania exterior, no solament per enfortir la personalitat i independència del país, sinó també per donar resposta als nous reptes que el seu desenvolupament suscità en àmbits sensibles com el de la radiodifusió, el comerç, el turisme i, en general, per la ràpida terciarització de l'economia del Principat. El Govern i el Consell General de les Valls foren unànimes a invocar la sobirania plena i l'estatalitat andorrana per excloure la legitimitat de qualsevol altre estat, membre o no de la dita Comunitat, d'ostentar la representació exterior d'Andorra i vincular-la obligatòriament mitjançant qualsevol instrument que no fos acordat amb les autoritats competents del Principat.³

No escau ara ressenyar les accions, oficials o oficioses, desplegades prop dels governs dels estats veïns i prop dels òrgans de la Comunitat.⁴

La fermesa del Govern i del Consell General aconseguí vèncer les resistències, encara subsistents, als plantejaments inicials i va obtenir d'ambdós coprínceps, el juny de 1985, la decisió a favor de la via de negociació directa entre Andorra i la Comunitat per mitjà d'una delegació andorrana representativa de totes les institucions competents en la conclusió del futur acord.

Després de dos anys de negociació, s'assolí l'acord entre les parts negociadores el 28 de juny de 1990. Amb el parer favorable del Parlament Europeu, emès el 23 de novembre de 1990, l'acord fou aprovat per la Comissió de la Comunitat el 26 de novembre del mateix any. Després de l'intercanvi dels instruments de ratificació, l'acord entrà en vigor el primer de gener de 1991. L'adopció de l'acord entre Andorra i la Comunitat no resolgué totes les qüestions pendents sobre la sobirania d'Andorra, com ho palesà el fet que no adoptés la forma solemne de tractat o de conveni, en lloc d'un intercanvi de lletres. No obstant, constituí un precedent molt rellevant en diversos sentits. Dos són especialment remarcables. El primer, de tipus pedagògic, en palesar la seva relació necessària amb la sobirania d'Andorra. El segon és indubtable que representà un bon pas endavant vers una solució, institucionament correcta, dels conflictes inveterats entorn de la sobirania interior i exterior del Principat d'Andorra, que aconseguiria la meta en el procés constituent de la dècada del 1990.

2. La negociació amb la Unió Europea (en curs)

A diferència de la negociació de la dècada del 1980, la sobirania interior i exterior d'Andorra és ara un fet adquirit i inqüestionable i el seu exercici és regulat per la Constitució del 1993. Ara bé, les bases conceptuals d'ambdós –sobirania i exercici de sobirania–, per més que incorporen els corrents doctrinals comuns del constitucionalisme modern, no obstant contenen algunes particularitats, que són el reflex de les controvèrsies preconstitucionals en la matèria. Aquestes particularitats poden suggerir algunes projeccions o hipòtesis sobre la negociació en curs entre Andorra i la Unió Europea

Aquestes particularitats es reflecteixen en la regulació constitucional de l'exercici de la sobirania exterior per l'objectiu, fixat en el procés constituent, de resoldre definitivament les controvèrsies preconstitucionals en la matèria i d'eludir llur resorgiment postconstitucional. Tres aspectes de la regulació són les més rellevants en relació amb el dit objectiu:

- Malgrat que la direcció de la política exterior s'atribueix al Govern,⁵ no obstant en les matèries més trascendents o en les històricament més controvertides, que siguin objecte de tractats internacionals, la Constitució estableix una cooperació interorgànica, que comprèn necessàriament l'aprovació del Consell General⁶ i dels Coprínceps⁷ i llur comuna facultat de requerir la verificació de la constitucionalitat pel Tribunal Constitucional.⁸
- La sobirania és objecte de protecció amb una interdicció absoluta de cessió de les competències, inherents medul·larment a la sobirania interna, a altres Estats i amb una interdicció condicionada, quan els destinataris d'una cessió d'aquesta naturalesa siguin "organitzacions internacionals". L'article 65 de la Constitució ho estableix en els termes següents: "Per als interessos del poble andorrà, del progrés i de la pau internacionals, es podran cedir competències legislatives, executives o judicials sempre que sigui a organitzacions internacionals i per mitjà d'un tractat que ha de ser aprovat per una majoria de dues terceres parts dels membres del Consell General."
- La Constitució estableix igualment en el seu article 101.2: "En tot cas, la celebració d'un tractat internacional que contingui estipulacions que contradiguin la Constitució exigirà la reforma prèvia d'aquesta." Les relacions entre el Principat d'Andorra i la Unió Europea són actualment objecte de negociació conjuntament amb dos petits estats d'Europa: Mònaco i

San Marino. Per part del Govern d'Andorra s'ha fet ús de la facultat que li atorga l'article 67 de la Constitució de demanar l'associació dels coprínceps "a la negociació, si així ho exigeix l'interès nacional d'Andorra, abans de la seva aprovació en seu parlamentària". Cal remarcar que "l'associació a la negociació" demanada als coprínceps és de naturalesa constitucionalment distinta de la "participació en la negociació" establerta en les matèries enumerades taxativament en l'article 66.1,⁹ en les quals és obligat l'acord unànime dels negociadors nomenats pel Govern i els nomenats per cadascun dels coprínceps per a l'adopció del text del tractat.¹⁰

Trobat-se les negociacions encara en curs, no existeix un projecte global i definitiu que reculli l'acord de les parts contractants. Existeix un disseny general de tractat d'associació entre la Unió Europea i tres dels dits petits estats d'Europa ja assenyalats anteriorment. El tractat comprendria un bloc comú als tres estats contractants, en el qual s'inclourien els aspectes institucionals relatius a la legislació implicada en la relació mútua i en la seva execució, així com en la resolució judicial dels conflictes. Un altre bloc, que seria específic i privatiu de les relacions de cadascun dels tres estats amb la Unió, mitjançant una regulació en protocols adjunts, a fi d'adaptar les llibertats bàsiques del marc dels tractats constitutius de la Unió a les particularitats de cadascun d'ells.

En aquest estat de la qüestió, resulta impossible determinar amb certesa la incidència que la configuració definitiva de les relacions entre Andorra i la Unió Europea podria tenir en el marc constitucional andorrà. La breu referència que suara se n'ha fet pretén solament suggerir unes hipòtesis derivades d'alguns aspectes puntuals de l'ordenament constitucional ara vigent. En relació amb les seves particularitats, assenyalades anteriorment, es poden apuntar algunes de les moltes qüestions entorn de dos aspectes molt específics, inclosos en el títol d'aquesta ponència:

1r) La cessió de competències legislatives, executives i judicials.

Com ja s'ha exposat precedentment, la Constitució del Principat sotmet una cessió d'aquesta naturalesa a unes condicions determinades: a una finalitat –"als interessos del poble andorrà"–, a un destinatari exclusiu –"organitzacions internacionals"– a un quòrum "especial"¹¹ d'aprovació del Consell General.

Aquesta regulació podria obrir, per via d'exemple, dos interrogants importants. L'un pertany a l'àmbit de la política –traspassable, però, a l'àmbit jurídic–: qui i com es determina que un tractat s'adequa als interessos del poble andorrà. L'altre és de caràcter jurídic, provinent de la controvèrsia doctrinal en el dret internacional sobre la possibilitat d'atribuir a la Unió Europea la condició d'organització internacional en el sentit estricte emprat per aquell dret.

2n) La reforma de la Constitució del Principat.

Fins i tot en el supòsit que la regulació constitucional vigent sobre la cessió de competències sobiranes no exigeixi una reforma de la Constitució, hom pot interrogar-se si la cessió de competències legislatives a la Unió Europea, per impuls d'integració al seu context econòmic, polític i jurídic, teleològic dels seus tractats constitutius, no pot donar lloc a contradiccions amb l'ordre constitucional andorrà que comporti l'exigència de la seva reforma més enllà de les que puguin esdevenir ja necessàries per a l'adopció del tractat resultant de la negociació en curs.

La incertesa entorn de la configuració definitiva del tractat, al qual previsiblement li queda encara un període llarg de gestació, no permet sinó formulacions hipotètiques sobre la seva incidència en l'ordre constitucional vigent al Principat, com les més elementals que s'acaben de fer.

En tot cas, si la negociació en curs arriba a bon fi, pot suposar un canvi important per a Andorra en molts àmbits.

Si se'm permet expressar la meva opinió, diré que m'adhereixo als qui, des de les institucions o fora, fan mèrit a l'esperit de la tradició d'Andorra enfront de decisions transcendents per al futur del país i consideren oportú –si no necessari– que el Govern, després d'una informació omnicomprendiva dels continguts del tractat que possibiliti l'objectivitat de l'opinió pública, faci ús de la facultat, que li atorga l'article 76 de la Constitució, de convocar un referèndum, al qual una llei del Consell General podria conferir-li el caràcter de referèndum de ratificació del tractat conclòs amb la Unió Europea.

Nemesi Marquès i Oste,

doctor en dret i exrepresentant personal del Copríncep Episcopal

Notes

1- ZEMANEK, K. *Le statut international de l'Andorre*. 1980 (exemplar mecanografiat).

2- DE PORCIOLES, JOSEP M. Pròleg a l'edició del *Manual Digest* a càrrec del M. I. Consell General de les Valls, Andorra, 1987.

3- Cfr. Actes del Consell General de les Valls, sessió del 16 d'abril de 1985.

4- Cfr. MARQUÉS, N. *La reforma de les institucions d'Andorra*. Lleida, 1989, 4.3.1.4.

5- Constitució del Principat d'Andorra, article 72.2.

6- Ibid. article 64.1 i 3.

7- Ibid. article 66

8- Ibid. article 101.1.

9- Tractats relatius a la seguretat interior i a la defensa, al territori d'Andorra i els que versin sobre representació diplomàtica o funcions consulars i sobre cooperació judicial o penitenciària.

10- Constitució del Principat d'Andorra, article 66.3.

11- Ibid. Article 57.2.

Les incompatibilitats entre la Unió Europea i Andorra

Guillem FORNIELES i ALACID

El Principat d'Andorra, el Principat de Mònaco i la República de San Marino van començar les converses i negociacions, que inclouen les normes comunes en matèria de competència, les polítiques horitzontals i les d'acompanyament, per a un possible acord econòmic amb la Unió europea (UE).

També s'inclou en la negociació les quatre llibertats indivisibles, que són: lliure circulació i establiment de persones, de mercaderies, de capitals i la lliure prestació de serveis. I són valors que la UE exhibeix de forma satisfeta. Aquests quatre són els temes més problemàtics per a Andorra, perquè van units. Aquestes llibertats no estan establertes en cap dels acords negociats anys anteriors amb la UE. A pesar que Andorra té un acord de lliure circulació de persones amb els països veïns (trilateral), de dubtosa aplicació i seguiment per part d'Andorra, tant Andorra com la resta de petits països no tenen cap acord equivalent amb la UE en el qual s'estableixi la lliure circulació dels seus nacionals en territori de la UE, i viceversa, la qual cosa, sovint, constitueix un obstacle per aprofitar oportunitats d'ocupació o estudi, engagar un negoci o invertir, per les dues parts. En la pràctica, l'actual legislació sobre immigració és un obstacle, tant per un costat com per l'altre, per a la prestació de serveis per part d'empreses de la UE dins de territori andorrà, o les persones establertes en els tres petits països, dins de la UE.

El Govern d'Andorra desitja aproximar-se a la UE i negocia un nou acord, tenint present que Andorra està situada geogràficament dins de la UE, així com fer valdre les especificitats d'Andorra, la possibilitat d'aplicar períodes transitoris en determinats àmbits, com la lliure circulació de persones, i la participació d'Andorra als programes i agències de la UE. Una situació (sinó problema) comuna dels tres petits Estats, en el vessant institucional i normatiu, en signar un acord, suposaria crear comitès, grups de tècnics i buròcrates, i altres estaments encarregats del seguiment i legal compliment que garantis l'acord. Per la lògica petitesa de les seves respectives administracions, aquests Estats estan mancats de l'estructura

administrativa necessària per participar en els treballs dels òrgans de govern per la participació en la UE. I serà tasca costosa, econòmicament, i de difícil manteniment. El petit nombre d'habitants actius d'aquests països els obligarà a buscar o formar experts i professionals. La capacitat legisladora també es posarà a prova davant la necessitat d'adaptar el seu marc jurídic, legal i administratiu a tota la legislació comunitària.

Andorra és, evidentment, dels tres petits països, el més atabalat per la crisi econòmica, el deute públic i l'explicable desmantellament de la BPA, que han fet perdre la seguretat jurídica i financera de l'Estat, i que han provocat la més absoluta desconfiança, en la nostra credibilitat política i de solvència econòmica entre els mercats i inversors internacionals. Andorra és el petit país que més equilibris fa en el tall de l'abisme i el que més desesperadament necessita un acord, qualsevol acord. Però què aporta Andorra a la UE? Fins a quin punt una part de la ciutadania d'Andorra té coneixement dels continguts de les negociacions i la seva finalitat, i comença a tenir una idea per acceptar, o no, les quatre llibertats que suposa l'espai de la UE, o altres condicions imposades per l'Espai Econòmic Europeu (EEE), i en la necessitat i obligació d'acostar, de cedir i perdre sobirania, de canviar i d'adaptar el contingut de l'ordenament jurídic andorrà (i els seus usos i costums encara vigents) al model d'ordenament jurídic de la UE o de l'EEE, sense modificar essencialment els elements de la seva particular concepció de les seves especificitats socials i econòmiques, i, al mateix temps, dirigint Andorra cap a un procés d'adaptació homogeneïtzada, per aconseguir una major participació al mercat interior de la UE? Només una minoria coneix i dirigeix els continguts en direcció d'interessos privats. Hi ha un plantejament, per a la privilegiada classe política i econòmica d'Andorra, sobre l'obligada necessitat de reformar les normes, juntament amb els usos i costums, que regeixen el nostre país, que permetin homogeneïtzar i adaptar la societat andorrana a l'europea, i que es fa cada dia més urgent i necessària per afavorir l'economia nacional i atreure la inversió estrangera, o invertir a l'exterior.

La idea estratègica del Govern d'Andorra és oferir una dubtosa homologació, no homogeneïtzació, dels valors normatius d'Andorra a la de l'Europa social i econòmica. No serà suficient canviar algunes coses perquè tot segueixi igual. A la UE no se l'enganya, malgrat els *lobbies* que utilitzarà el Govern. El 2016, el Govern va iniciar reunions en les quals van convocar els representants dels sectors econòmics i socials d'Andorra per col·laborar en el pacte d'estat per a l'acord d'associació amb la UE. L'objectiu declarat pel Govern, respecte a aquestes reunions, és informar i recaptar informació, fer promeses, indicar posicions oficials del Govern i aconseguir el màxim consens, en favor seu, de cara a la negociació amb la UE. Segons el Govern, aquest objectiu es materialitzarà amb l'establiment de reunions de treball, diàleg i concertació amb els convocats durant el procés de negociació de l'acord econòmic. S'han mantingut així, regularment, trobades comunes i sectorials. L'aparença és que, per al Govern, és important conèixer l'opinió dels sectors socials i econòmics, i les seves inquietuds, per poder encarar els interessos d'aquests amb *altres* i aprofitar possibles oportunitats per construir, així, un discurs al més prometedori i argumentat possible. Segons aquest plantejament, Andorra construeix la posició andorrana en la negociació amb la UE, atenent les aportacions dels agents econòmics i socials presents en el pacte d'estat. I, suposadament, a

mesura que les negociacions avancin, aquestes valoracions seran compartides i contrastades amb els sectors econòmics directament afectats. El pacte, tal com va recordar el Govern, simbolitza la unitat de les forces polítiques i socials andorranes per negociar amb la UE un acord d'associació. En el seu discurs sobre aquest pacte, el Govern desenvolupa la teoria visionària que se sent "encara més legítimat" per continuar les negociacions i que repercutirà positivament en el conjunt de la societat andorrana, i crear així una finestra d'oportunitats en múltiples sectors. El Govern pretén fer un apropament a la Unió Europea contemplant únicament conceptes econòmics i empresarials, i deixant de costat tot el que representa equiparació de drets socials i laborals. Vol encaixar en el món econòmic de la UE però a costa de comprometre el futur del nostre país. Actua com el gran empresari del país, però no com el responsable del benefici per a tots els habitants de la nostra nació. El Govern d'Andorra ha declarat a Brussel·les que negociaran per defensar "el que som i, sobretot, el molt que podem arribar a ser", i que "l'accés al mercat interior europeu garantirà, a ambdues parts, un marc equitatiu per a empreses i ciutadans". El Govern menteix. En tot cas, abans hauria de garantir un marc equitatiu entre els diferents sectors socioeconòmics del nostre país. Primer arreglem la nostra convivència i després parlarem amb els veïns. Si els polítics recolzen i treballen pel capital càcic (ells mateixos són majoritàriament empresaris amb interessos privats), que se'n vagin. Sense ells els ciutadans ja ens espavilarem, ja crearem altres regles de convivència. Aquest Pacte d'Estat amb els sectors o agents econòmics i socials d'Andorra per a l'acord d'associació amb la UE és una falsa projecció amb vista a impressionar l'altra part de la negociació, la UE. Per definició, un pacte és un tractat o acord entre persones, grups, institucions o entitats, en el qual accepten, es comprometen i s'obliguen, els involucrats, a complir i a respectar els compromisos que estipulen, en la mesura en què concerneixen a cada part, amb fidelitat als termes acordats. Ja en les primeres reunions convocades pel Govern ens vam adonar que no hi havia regles per negociar, consensuar, acordar i vincular els compromisos. Ni tan sols s'ha negociat ni s'ha acordat res. Solament ens van preguntar què opinàvem o què reivindicàvem. I sí, el Govern en prenia nota, però no s'aixecava acta de les reunions. Vam assistir-hi, inicialment, com els avaladors o notaris de la capacitat democràtica del Govern de cara a l'opinió pública i a la UE. Pur maquillatge. No va haver-hi cap tipus de compromís lleial o públic. No té característiques de pacte, perquè no hi ha negociació. Ni en això són capaços d'acceptar un pacte democràtic digne d'homologar. Ja coneixem la idiosincràsia d'aquest Govern.

Això afecta també la idiosincràsia del nostre Estat. Per fer-li complir una promesa cal portar-ho al Raonador del Ciutadà o enfrontar-ho al poder judicial. I aquesta és una altra història. Denunciem que aquest suposat pacte d'estat amb els sectors o agents econòmics i socials d'Andorra és un engany a l'opinió pública, i que el Govern solament defensarà en la UE els interessos dels sectors financers i de les famílies oligarques del país. I si no, al temps. Per tant vam deixar d'assistir a les reunions perquè ens sentim utilitzats i manipulats, igual que està fent el Govern amb la majoria de la ciutadania. Els nostres plantejaments per recuperar la credibilitat del pacte d'estat respecte a un possible acord amb la UE és que Andorra ha de tenir fets els deures de transparència i els deures socials, com a Estat, i ratificar els compromisos internacionals que ens donin la categoria i la credibilitat d'igual a igual amb la

resta del món, i que formen part de les necessitats garantides de la nostra ciutadania. Considerem que els primers compromisos a complir pel Govern, perquè el nostre estat sigui creïble, interiorment i exteriorment, són els següents:

- L'obligació ineludible d'aixecar acta de les reunions o convocatòries del pacte d'estat amb els sectors o agents econòmics i socials de Andorra, i publicar-les via premsa o BOPA, per a coneixement general de la ciutadania. Si algun dia se'ls consulta, que sàpiguen, des de principi, per on van les intencions dels negociadors per part d'Andorra.

- La credibilitat del pacte és donar valor de negociació, i per tant amb caràcter vinculant, a les qüestions acordades en les reunions o convocatòries del pacte.

- Igualment és necessària l'aportació a la ciutadania i als seus representants socials, via oficial (BOPA), per part del Govern, de tota la informació i documentació de la negociació que es mantingui amb la Unió Europea, inclosos els considerats punts vermells o línies infranquejables.

- Considerem que el nostre estat ha de signar i ratificar la resta d'articles de la Carta social europea, per reforçar els articles ja signats, i que la nostra ciutadania pugui gaudir, amb dignitat, de les garanties socials de la nostra condició de persones i ciutadans.

- Inexcusablement, considerem que el nostre estat ha de signar i ratificar els convenis de l'Organització Internacional del Treball (OIT).

- També considerem ineludible que el nostre estat nacionalitzi, com un ministeri de Salut, el servei de la Caixa Andorrana de Seguretat Social (CASS).

- Igualment creiem de responsabilitat política, la ratificació per part del nostre estat, del Codi europeu de seguretat social i la Convenció europea de la seguretat social.

Com ja hem reivindicat en altres ocasions, i veient el poc respecte a la dignitat dels treballadors, els conflictes laborals que generen els patrons, majoritàriament, i la desigualtat i injustícia que pateix la part més feble de les relacions sociolaborals en el nostre estat, a causa de l'actual Codi de relacions laborals, reclamem que el Govern negociï i consensui un nou model de relacions laborals que anivelli la situació de desigualtat entre les parts dels actors del món laboral: explotats i explotadors.

És imperatiu, per necessitat, quant a definició, garanties i exercici real, la reforma negociada amb els treballadors, o els seus representants, de la Llei de llibertat sindical. L'actual text ha demostrat ser estèril (intencionadament legislat) i en conseqüència un fracàs. Avançant-nos en previsió a les conseqüències, i en clara proposta de participació democràtica, emplacem el Govern a consensuar la Llei reguladora de conflictes laborals, entre les parts afectades, rebutjant anticipadament qualsevol discriminació que emani del text. Com es plantejarà la UE una negociació amb un país que vol mantenir les relacions sociallaborals en una situació més de relacions feudals que no de dret social del segle XXI? El Govern ha subratllat a la UE el fet que en la redacció de l'acord s'estipuli el compromís de celebrar un referèndum perquè la ciutadania andorrana aprovi l'acord que es tanqui, però mantenint l'Acord duaner de 1990, ja que el seu abandó generaria una forta oposició al Principat i, per tant, comprometria l'èxit del referèndum.

Un xantatge en doble sentit: als ciutadans per convertir-los en els seus còmplices i ostatges; i a la UE per fer-los semblar responsables, sinó culpables, si la negociació no s'encamina per on

vegi convenient el Govern d'Andorra. Igualment presentem una llista de les mancances de maduresa política i social del nostre estat, i que es vol ocultar a la UE. Desgraciadament, manquen garanties en el desenvolupament legislatiu de la nostra Constitució, en benefici dels ciutadans del nostre país, com a compromís de l'estat en el benestar de les persones. Tampoc no hi ha hagut un esforç, per part de totes les nostres institucions, per reparar les injustícies socials que es produeixen al nostre territori. Les institucions prefereixen desviar l'atenció en una altra direcció, condemnant les situacions d'injustícia d'altres països però mantenint oculta les del nostre. Com es pot definir la democràcia andorrana, quan no accepta una integració més generosa d'aquells immigrants que construeixen Andorra dia a dia? 20 anys de residència i renunciar a la nacionalitat d'origen és acceptable per la UE? És un greuge a la dignitat dels no-andorrans, que viuen en el nostre territori, que solament desitgen participar democràticament en les decisions polítiques i administratives d'Andorra, sense renunciar a un dels seus drets de naixement: el dret a l'origen. Obligar a renunciar a aquest dret és obligar a renegar a la nostra identitat primera. Mantenir aquesta selecció nacionalista és propi d'idees de pensament classista i de casta única i exclusiva. Com la ideologia de supremacia de raça. Andorra es troba a molta distància d'un perfil realment democràtic. Una minoria tria el destí d'una majoria. En un procés electiu, la representativitat de la major part dels votants queda anul·lada. Si s'han de canviar la Constitució i les lleis, es canvien.

No tenim clar si la UE acceptaria una situació tan intransigent, discriminatòria, selectiva i classista com és l'adquisició de la nacionalitat andorrana amb les actuals condicions. D'altra banda, es planteja un conflicte d'interessos en la figura institucional dels coprínceps, caps d'Estat d'Andorra. Considerem que el president de la República francesa no pot fer un doble paper en la política de la UE. No pot defensar els interessos de la UE i de França i comprometre's al mateix temps, com a cap d'Estat i copríncep d'Andorra, a donar el total suport a les intencions del Govern. Si aquell ha d'actuar com a cap de dos estats, ha de recaptar les mateixes garanties constitucionals per als ciutadans andorrans, com té la responsabilitat amb els ciutadans francesos. No s'hi val a fer promeses polítiques sense assegurar-se la salvaguarda, *a priori*, de la dignitat dels ciutadans. Com veuria la resta de la UE la doble rasa i el doble joc del màxim dignatari d'un dels seus estats membres. L'altre cap de l'estat andorrà i copríncep (el segon cap d'estat de l'església catòlica), no pot estar condicionant el futur del nostre país aplicant dogmes de valor religiós i donant suport a la democràcia de minories. No creiem que la UE admeti que una fe religiosa s'immisceixi o castri les ànsies de llibertats i drets dels ciutadans d'Andorra. Creiem que el papa de Roma hauria de plantejar-se la continuïtat del poder terrenal de la religió del Vaticà, que està representada amb dos caps d'Estat. O continuar amb l'obra de Déu.

Volem fer una reflexió sobre un diferencial d'un dels tres poders de l'estat andorrà i els seus homònims de la UE. Una de les grans qüestions que la nostra societat nacional arrossega, des de sempre, és el paper que juga el tercer poder de l'estat: el poder judicial. És el nostre un poder judicial que està considerat injust pel mateix president del Consell Superior de la Justícia. El seu argument denunciava la lentitud i l'allargament en el temps dels processos judicials, que es tradueix en el retard de l'exposició de les sentències i en l'execució. Plantejava que un judici llarg genera injustícia, la qual cosa podem interpretar com a

desvirtualització i desvitalització, ja que la reparació o raó de ser de la demanda judicial perd valor o la pròpia raó de ser. Som conscients que la situació de saturació desbordant d'expedients judicials i l'espera (llarga, excessivament llarga, inacceptablement llarga) de processos genera desassossec i desconfiança entre els ciutadans. I si també es perd la confiança en el poder judicial, què ens queda? Creiem en la necessitat d'un canvi de l'estructura, dels valors i del funcionament, de l'únic poder de l'estat que hauria de ser plenament independent, però que, en aquests moments, és l'únic referent que té el ciutadà per preservar la seva dignitat. Desgraciadament hem judicialitzat totes les relacions socials d'interessos discrepants, privats i públics. La qüestió primera és despoliitzar el poder judicial, que depèn sempre dels altres poders i institucions del nostre país. La segona és dividir la justícia en temes de valor jurídic especialitzat i temàtic. La justícia civil ha de tenir un codi civil, però no amb el mateix procediment que els conflictes de família (que han de tenir el seu propi procés especialitzat i més àgil), o els conflictes laborals (igualmente especialitzat i àgil) i altres de conflicte social. Hi ha situacions que es poden resoldre a través de mecanismes d'arbitratge, mediació i conciliació que allunyarien la judicialització de la societat, alleugeririen la càrrega de causes del poder judicial i escurçarien el temps dels processos. Parlem de processos evitables o àgils. No som juristes, però d'això que diem en saben molt els que treballen i viuen de i per a la justícia. La tercera és crear una carrera judicial d'acord amb les trajectòries i experiències dels interessats, com s'exigeix en altres països democràtics de la UE. Sense polititzar les convocatòries (a Andorra, anomenats *edictes*) d'oposicions dels aspirants a la carrera judicial. Podem pensar que la UE qüestionaria el tercer poder de l'estat andorrà, no solament per la inseguretat jurídica que reflecteix, sinó per la inadequació a la visió i pràctica més modernes dels poders judicials dels membres de la UE.

El sistema financer andorrà està en quarantena. La banca andorrana és un dels sectors financers que més influeix, necessita i aspira a un bon resultat d'aquestes negociacions. Per això el seu *acompanyament* al Govern. Però no és l'únic sector econòmic. El xantatge electoral de les famílies tabaqueres (cultiu i manufactura), l'ambició d'altres sectors (més empreses grans que petites) és expandir-se a l'exterior amb la intenció d'incorporar-se a la globalització multinacional de l'economia. La crisi provocada pel linxament de BPA va ser una decisió d'interessos sectaris (interns o del país veí del sud), via política i no de legalitat penal (a pesar de les aparences), i amb pèrdua de sobirania. La UE ha pres bona nota de la falta de garanties jurídiques, en observar que el Govern d'Andorra no té control sobre el sector financer (i no hi ha dubte que és el sector financer el que té control sobre el Govern), però el que no succeiria a la UE sense les mínimes justificacions sí que ha succeït a Andorra: carregar-se un banc per suposicions o sospites que igualment podien haver recaigut en la resta del sistema financer. Com la UE pot acceptar que el Govern actuï com a inquisidor justicier sense que se sàpiga a quins interessos serveix? En la nova economia globalitzada, estats tan petits que depenen de monopolis bancaris tenen una difícil llibertat democràtica, i més si s'acompanyen de normes fiscals privilegiades per a aquests bancs. El deute públic d'Andorra, mancat d'un erari (tresor) públic i d'un banc nacional, força una relació especial amb els grups sectorials més importants de l'economia andorrana.

La Llei d'inversió estrangera ha demostrat ser un fracàs. No ha ajudat a aixecar l'economia

andorrana. El deute milionari d'Andorra, anirem a demanar que ens el pagui la UE? I el que se segueixi generant també? A canvi de què? D'exportar-los treballadors excedents per a la patronal, que prefereix contractar mà d'obra nova vinguda de fora, o exportar titulats de professions liberals perquè el mercat intern ja el tenim saturat (advocats, arquitectes, economistes, metges, etc.). Es genera, des de sempre, un proteccionisme (anomenat eufemísticament *peculiaritats*) als sectors econòmics que controlen les famílies oligarques de cada parròquia, del país: la banca, les asseguradores, el cultiu i manufactura de tabac, etc. Són els poders oligàrquics els que volen buscar mercat en la UE i que dins de l'estat andorrà estan eximits d'aportar impostos, en proporció major, emparant-se en les línies vermelles a les arques públiques de l'estat andorrà, impostos que la UE sí que fa valer al seu territori. Els monopolis de l'estat (parapúbliques en termes generals) tampoc no li faran molta gràcia a la UE. Peculiaritats nostres. En aquest procés de negociació amb la UE sorgeixen diverses qüestions amb els nivells de dificultat que condicionen les aspiracions d'aquest govern. A pesar que el Govern utilitza tots els mecanismes per fer valer els seus plantejaments, utilitzant el mateix Copríncep Francès com a valedor, i que també necessita dels famosos *lobbies*, mercenaris d'influència sobre els membres que formen les institucions de la UE, ha de tenir-se en compte que els temps del procés negociador seran llargs a més de complexos (dos anys, cinc, potser deu).

A més, hi ha estats de la UE o de l'EEE que s'han oposat a les aspiracions dels tres petits estats esmentats al principi d'aquest text i especialment a les aspiracions d'Andorra. I també que un sol estat de la UE pot condicionar i/o complicar les negociacions, sinó bloquejar-les o vetar-les. I no hem d'oblidar que la UE té, en aquests moments, problemes de supervivència més importants que els interessos molt exclusivistes de la suma d'habitants dels tres petits estats. No té cap pressa. Els seus esforços van en una altra direcció. S'arribi a l'acord que s'arribi, hem de valorar l'esforç econòmic i tècnic per mantenir viva, i sense paràlisi per incapacitació, la nova estructura administrativa en la relació amb la UE, la corretja de transmissió des d'Andorra cap a i per exigències de la UE. Afegim que la UE reclamarà que Andorra adquireixi la responsabilitat, com assumeixen els seus propis membres, sobre temes de tractats internacionals com la Carta social europea, els Codis europeus de seguretat social i la Convenció europea de la seguretat social (els sistemes de seguretat social dels tres països no estan coordinats amb els sistemes de seguretat social dels estats membres de la UE), els convenis de la OIT i de l'ONU, les recomanacions internacionals i les quatre llibertats que assumeix la UE: lliure circulació i establiment de persones, de mercaderies, de capitals i de serveis.

Tornem a insistir que l'actual Govern d'Andorra no té paraula. Ha demostrat als seus ciutadans la falta de sensibilitat social, la falta d'ètica política, la contradicció i l'engany generant lleis antisocials d'opressió i submissió. I si no, que ho preguntin a l'anterior secretari general de l'ONU, a qui en la seva visita a Andorra el Govern va prometre el desenvolupament de la Llei de conflictes laborals (de vaga), i encara l'estem esperant. El secretari i nosaltres, els ciutadans. La cultura política de l'actual govern és ocultar, dificultar o tergiversar informació que afecta els ciutadans. Igual que crea una façana irreal, de cara al món exterior. La primera qüestió que hem de tenir en compte és la credibilitat de l'actual Govern d'Andorra, no solament dins del

territori nacional, sinó també en el pla internacional. No es pot enganyar els organismes internacionals sense que més tard o més d'hora passin factura. No es poden ocultar les intencions reals sota l'argument *d'especificitats andorranes*. Per totes aquestes raons, el Govern d'Andorra haurà de demostrar la capacitat i aportar les garanties del compliment dels seus compromisos.

Guillem Fomeles i Alacid,
secretari general del Sindicat Andorrà de Treballadors

Un nou estatus del català en la Unió Europea?

Maria CUCURULL i CANYELLES

Sabeu què és el meu important en el nostre dia a dia? La llengua. –Ens explicava apassionadament en Francesc Bernat Baltrons, professor de Filologia Catalana de la UB.– La llengua és el més important perquè cada dia, des que ens llevem fins que anem a dormir, la utilitzem. La llengua ens fa humans, ens permet raonar i enraonar.

Em va convèncer... Vaig creure acèrrimament que era la llengua l'únic que movia el món fins que cursant un postgrau de llengua i dret, un professor va deixar a l'aire la mateixa pregunta però amb diferent resposta. Aquest cop la clau era el dret. I és que des que ens aixequem fins que anem a dormir ens servim de les lleis. Si podem encendre el llum de la tauleta de nit és perquè tenim un contracte amb FEDA, si podem utilitzar el Bus Exprés és perquè comprem un bitllet i si tenim una llengua oficial és perquè ho preveu la Constitució Andorrana.

Jo no vaig voler importunar el professor, però m'hauria agradat dir-li que sense la llengua no es pot redactar cap contracte ni podem escriure cap legislació. Temps després, en una altra ocasió, vaig assistir en una conferència sobre història i el ponent va demanar a l'audiència "què és el més important en el nostre dia a dia?". La resposta aquí fou, òbviament, la història, perquè cada dia escrivim una nova pàgina de la història. Però hi insisteixo... com contaríem les històries o com escriuríem les gestes sense la llengua?

Cada llengua és una manera d'entendre el món i forma part de la nostra idiosincràsia. La llengua vertebrava una societat, però és veritat que cal una legislació que la protegeixi i és necessari recordar d'on venim i cap a on anem. És per això que a partir d'una anècdota personal he decidit dividir la meva exposició en tres blocs: llengua, dret i història.

Llengua

Si haguéssim de definir què és la llengua catalana, la majoria respondria que és un mitjà de comunicació, un vehicle d'expressió, el codi amb què transmetem una informació. Totes les respostes són bones i incertades; ara bé, jo definiria així el que és per mi l'anglès, el francès

o l'espanyol, però no el català. La nostra primera llengua és més que això, perquè no només la usem per comunicar-nos, sinó que també ens permet pensar, imaginar i sentir. Un mínim domini de qualsevol llengua forana ens permet enraonar, però només amb la pròpia podem raonar.

D'altra banda, també és important remarcar *què no és* la llengua catalana. I malgrat que sempre ens hagin inculcat el contrari, el català no és ni una llengua minoritària ni tampoc regional. És cert que la UE entén per minoritàries i regionals totes les llengües autòctones que es parlen en els països membres però que no són llengües oficials d'aquests estats. Ara mateix, la UE comptabilitza 36 llengües *minoritàries i regionals* parlades per 20 milions de persones. Però tenint en compte que el català supera els 10 milions, podríem dir que més de la meitat dels parlants de les llengües etiquetades com a *minoritàries* són catalanoparlants. A escala europea, tenint segons el nombre de parlants, el català ocuparia la 9a posició amb una xifra força més elevada que llengües com el danès, l'eslovac, el finès i el lituà, entre d'altres, que sí que són oficials a la UE.

Deia Jesús Tusón que no hi ha llengües més importants o més prestigioses. Tampoc n'hi ha de més acadèmiques ni de més simples. Tot plegat són prejudicis lingüístics. Però tots aquests prejudicis moltes vegades han deixat una forta empremta i han aconseguit fins i tot introduir l'autoodi en la pròpia societat. És a dir, el menysteniment de la cultura i la llengua cap a un mateix. És per això que en el cas del català val la pena recordar que malgrat els embats que ha sofert, avui té presència en l'àmbit universitari (més de 150 universitats arreu del món imparteixen classes de català) i també en el tecnològic. A més, també és una llengua de cultura i de coneixement.

Per tot això, doncs, constatem que la nostra no és minoritària. A més, una llengua que es parla en quatre estats (Andorra, Espanya, França i Itàlia) tampoc no es pot titllar de regional.

Taula 3. El català i les llengües oficials de la UE

LLENGUA	TOTAL POBLACIÓ	LLENGUA	TOTAL POBLACIÓ	LLENGUA	TOTAL POBLACIÓ
Alemany	91.163.420	Català	13.529.127	Danès	5.427.459
Francès	67.778.671	Grec	11.891.619	Eslovac	5.389.180
Anglès	64.602.119	Portuguès	10.569.592	Finès	5.255.580
Itàlia	58.751.711	Txec	10.251.079	Lituà	3.403.284
Espanyol	43.758.250	Hongarès	10.076.581	Letó	2.294.590
Polonès	38.157.055	Suec	9.338.523	Eslovè	2.003.358
Neerlandès	23.431.210	Búlgar	7.718.750	Estonià	1.344.684
Romanès	21.565.199	Gaèlic irlandès	5.933.419	Maltès	404.346

10015: Eurostat (<http://epp.eurostat.ec.eu.int/>) (2006), Statistics Belgium (<http://www.statbel.fgov.be/>) i *Sivertsh in Finland*

Dret

La diversitat lingüística d'Europa sempre ha estat considerada com un patrimoni que s'ha de preservar i promoure. Per tant, la Unió Europea té una política clara de multilingüisme. D'una

banda, vetlla per protegir la rica diversitat lingüística d'Europa; de l'altra, fomenta l'aprenentatge de llengües.

Avui en dia hi ha 24 llengües oficials a la UE: alemany, búlgar, txec, croata, danès, eslovac, eslovè, espanyol, estonià, finès, francès, grec, hongarès, anglès, irlandès, italià, letó, lituà, maltès, neerlandès, polonès, portuguès, romanès i suec.

La Carta de drets fonamentals de la Unió Europea, que fou proclamada l'any 2000 a Niça per tots els caps d'estat i de govern de la UE, explica en l'article 22 que la Unió "respecta la diversitat cultural, religiosa i lingüística". A més, en l'article 21 es prohibeix tota discriminació que s'exerceixi en raó de tot un seguit de motius entre els quals figura la llengua. Aquest principi no només s'aplica a les 24 llengües oficials sinó també a la resta de llengües que es parlen als territoris de la Unió. El respecte a les llengües és, per tant, un dels pilars de la UE. En podem citar un exemple que va tenir lloc el juny passat, quan el ple del Parlament Europeu va sentir per primera vegada intervencions en català per reivindicar que es permeti l'ús de llengües no oficials a l'Eurocambrà. El vicepresident del Parlament, Pavel Telicka, que presidia la cambra en aquell moment, en sentir les intervencions dels eurodiputats Terricabras, Tremosa i Gambús, va alertar-los del fet que no usaven una llengua oficial però és important destacar que no va impedir que ho fessin. El reglament diu que, en cas que un eurodiputat parli una llengua no oficial, se li permetrà seguir, però sense traducció. És per tant, rellevant destacar que lluny queda la paraula *prohibició* del reglament europeu.

Quins són els drets dels ciutadans de la UE? I per tant, quina fita vol assolir el català?

- Els ciutadans de la UE tenen el dret d'utilitzar qualsevol llengua oficial en la seva correspondència amb les institucions de la UE, que han de respondre en aquesta mateixa llengua.

- Tots els reglaments i la resta de textos legislatius de la UE es publiquen en totes les llengües oficials excepte en irlandès (llengua a la qual només es tradueixen els reglaments conjuntament adoptats pel Consell de la UE i el Parlament Europeu).

- En el Parlament Europeu, els representants escollits democràticament també tenen dret d'intervenir en qualsevol llengua oficial de la UE.

- Les persones que viuen a la UE poden accedir a la legislació i els principals documents polítics de la UE en la llengua oficial del seu país.

- També tenen dret d'escriure a la Comissió en la seva llengua i que se'ls respongui també en la seva llengua. Les reunions del Consell Europeu i del Consell de la UE s'interpreten en totes les llengües oficials. Els diputats al Parlament Europeu tenen dret d'utilitzar qualsevol de les llengües oficials de la UE quan es dirigeixen al Parlament.

Situació del català

Tot i que el català no tingui l'oficialitat, a dia d'avui ja ha assolit el rang de llengua cooficial a la UE. El seu ús oficial es pot autoritzar en virtut d'un acord administratiu entre el Consell i l'estat membre que ho sol·licita.

La resolució Reding

L'11 de desembre de 1990, el Parlament Europeu va aprovar la resolució sobre les llengües de la Comunitat i la situació específica de la llengua catalana. El text es coneix amb el nom de *resolució Reding* per la tasca de l'eurodiputada Viviane Reding. En aquesta resolució s'aposta per reforçar la comunicació en català de les institucions europees cap als ciutadans.

Les principals institucions i organismes de la UE reconeixen el català com una llengua de comunicació amb els ciutadans. És per això que malgrat que el català no sigui oficial, és una llengua de la comunicació de la UE. Qualsevol ciutadà es pot dirigir a la Comissió Europea, al Parlament Europeu, al Consell, al Defensor del Poble Europeu i al Comitè de les Regions en català per escrit i té el dret de rebre una resposta en la seva llengua.

Així mateix, es tradueixen al català algunes publicacions i certs documents oficials de la UE.

El reconeixement del català com una llengua de comunicació és degut a una sèrie d'acords bilaterals que les diferents institucions han firmat amb l'estat espanyol i que preveuen que el català i el basc puguin ser usats en les comunicacions amb els ciutadans. També és el cas del gaèlic.

- Els acords bilaterals entre les institucions europees i l'estat espanyol:

- Comissió Europea
- Consell de la UE
- Defensor del Poble Europeu
- Comitè de les Regions
- Comitè Econòmic Social Europeu (CESE)
- Tribunal de Justícia

Tots aquests acords es basen en una conclusió del Consell del 13 de juny de 2005 sobre l'ús d'altres llengües oficials per part de les institucions i organismes de la UE.

A més, la Comissió Europea utilitza el català com a llengua habitual de comunicació amb els ciutadans a través de la representació a Barcelona. S'usa en les campanyes d'informació, en l'edició de materials i publicacions, en la difusió de notes de premsa i en la seva pàgina web. Tot i així, el català no ha assolit l'estatus de llengua oficial. Perquè una llengua sigui declarada oficial per la UE cal que el govern d'un estat membre ho sol·liciti de manera explícita i que aquesta sol·licitud sigui aprovada pel Consell de la UE per unanimitat.

Història

No hi ha cap altre organisme internacional que hagi adoptat la política d'utilitzar sistemàticament totes les llengües de tots els països membres. Per exemple, l'ONU, amb 190 països membres, té únicament cinc llengües oficials: anglès, francès, espanyol, rus i àrab.

A més, cal tenir en compte que el multilingüisme de la UE en la seva activitat quotidiana no sempre inclou les 24 llengües oficials. Quan els diputats del Parlament Europeu es reuneixen informalment per discutir una qüestió o fins i tot quan es reuneixen informalment diputats de diferents nacionalitats, troben llengües comunes per comunicar-se entre ells. Tots els funcionaris dominen una segona llengua, a més de la del seu país d'origen i en molts casos, dues. Les llengües més conegudes generalment són l'alemany, l'anglès i el francès.

L'alemany té força pes perquè és la llengua materna del 18% de la població de la UE, amb 90

24 LLENGÜES OFICIALS			
1958 1 primeres llengües oficials	1981	2004	
ALEMANYA FRANÇA BELGICA ITALIA LUXEMBURG PAÏSOS BÀSCOS	GRECIA IRLANDA	ESLOVÀQUIA ESLOVENIA ESTONIA LETONIA HONGRIA LITUANIA MALTA POLONIA RÈCQUIA XIPRE	
1973	1986	2007	
IRLANDA REINE UNIT	FINLANDIA SUECIA ÀUSTRIA	BULGÀRIA ROMANIA CROATIA	
ANGLES DANÈS	FINÈS SUEC	BULGAR ROMANÈS	
	2007 Llengües esdevé oficial		

milions de parlants. D'altra banda, el pes del francès és degut al fet que pràcticament tots els organismes comunitaris se situen en ciutats francòfones: Brussel·les, Estrasburg, Luxemburg... I finalment la situació més complexa ara mateix és per a l'anglès.

Després del Brexit s'han sentit veus que demanen que s'arraconi l'anglès de la UE, atès que fou el Regne Unit qui en va demanar l'oficialitat. Ara bé, tenint en compte que el 90% de la població irlandesa utilitza quotidianament l'anglès, és probable que Irlanda s'afanyi a demanar-ne l'oficialitat si s'arriba en aquest punt. A més, tots sabem que té un pes molt important en la UE a dia d'avui. És la llengua oficial del Banc Central Europeu i és també una de les llengües principals de la Comissió Europea, del Consell d'Europa i del Parlament Europeu.

D'altra banda, hi ha qui pensa que també podria ser útil mantenir l'anglès com a llengua neutra. És a dir, deslligada de connotacions culturals i polítiques; en definitiva, el que havia de ser l'esperanto i no ha sigut.

Ara per ara, sabem que la llengua amb què el Govern d'Andorra duu a terme les negociacions és el francès. Però l'acord d'associació encara té molts serrells pendents. Sabem que la UE no només accepta el multilingüisme, sinó que també el propicia. Ara mateix el català ja ha assolit l'estatus de llengua cooficial i per tant, pot ser prou rellevant un acord amb un país tercer perquè el català esdevingui oficial i, per tant, en part tot dependrà de la voluntat i de les negociacions del Govern d'Andorra per assolir aquesta fita.

Acabem tornant a l'inici, perquè per respondre si és possible un nou estatus del català en la UE ens cal una legislació clara i contundent que inclogui l'oficialitat de la nostra llengua. La història ens demostra que la UE és favorable al multilingüisme, per tant, cal aprofitar l'avinentesa per assolir una nova fita, si el 1993 vam portar el català a l'ONU, ara el conveni que ha de signar Andorra com a país tercer hauria de ser ambiciós i apostar per la llengua del país.

Per tot això, m'agradaria cloure recordant les paraules de Joan Fuster:
"Pensem i sentim en la mesura que ens ho permet la nostra llengua".

Maria Cucurull i Canyelles,
Llenguista i professora de català

L'impacte negatiu de la pèrdua del tabac en l'economia andorrana

Albert TORRES i BABOT

El tabac a Andorra. Inicis: segle XVII, XVIII

El tabac és un element important lligat al creixement de l'economia d'aquest país, ha representat de fa molts anys un important revulsiu econòmic per al sector agrícola i industrial durant molts anys.

Per la informació recollida, a mitjan segle XVII, ja es va començar a conrear tabac a Andorra, era un plus importantíssim atesa la rendibilitat i el seu preu en comparació dels altres productes agrícoles que Andorra produïa i venia fora de les nostres fronteres, com podien ser les trumfes, els vedells, els pollins, i ovelles i corders, que feien la transhumància i es venien ja sigui per la part francesa a les planes de Besiers i per la part espanyola a les planes de Lleida, que és on aquests ramats feien la transhumància a l'hivern, per tornar a la primavera a les pastures fresques de les muntanyes andorranes.

Atesa la important font d'ingressos del tabac en l'economia andorrana aquesta planta es va començar a produir amb més quantitat, sobretot perquè els països de l'entorn havien concedit monopolis; per tant no era de lliure producció, fet que feia pujar els preus.

Andorra es va aprofitar d'aquesta situació en la mesura del possible, fent el que s'ha fet de fa molts segles a Andorra, el contraban.

Al llarg dels segles XVII, XVIII i XIX, tant França com Espanya, després de no poder aconseguir de prohibir la producció, atesa la independència d'Andorra i la bona habilitat dels polítics d'aquell moment, es van haver de limitar a intentar frenar el contraban de tabac provinent d'Andorra.

Com que el contraban en aquell moment no es va aconseguir frenar del tot, ja que eren petites quantitats cada vegada i els mitjans eren escassos, es va continuar fent a molt petita escala. No oblidem que aquest recurs era una ajuda substancial a l'economia del nostre país i els nostres països del tomb consentien parcialment aquesta activitat que generava riquesa una mica per a tothom.

La societat andorrana, provinent d'una agricultura i ramaderia de subsistència, molt aviat va aprendre que havia de transformar aquesta planta de la fulla en brut a una transformació de tabac elaborat a punt de fumar, fet que va generar petits tallers o indústries a l'escala petita de transformació del producte primari, la fulla del tabac a producte elaborat el tabac a punt de fumar, amb cigarrets, cigars o tabac de picadura.

Va ser a partir dels anys 50, 60 que es va crear la gran indústria de transformació del tabac, fet que va generar una major producció de la matèria primera la planta del tabac i a més, com que a Andorra no hi havia limitació ni monopolis, va ser en aquell moment un plus molt important de font de riquesa i de creixement del nostre país.

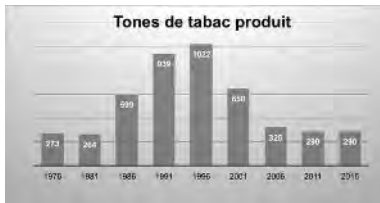
La importància del tabac en l'agricultura i l'economia del segle xx

A partir dels anys 70, després de diverses vicissituds, en què els pagesos produïen el tabac i els fabricants no l'havien comprat fins a donar-se el cas que alguna vegada el tabac havia estat més d'un any a casa del productor i sense poder-lo vendre, amb l'ajuda del Consell General de l'època es va aconseguir atansar posicions entre fabricants i productors, i es va forçar els fabricants a firmar un contracte de compromís de compra amb unes condicions preestablertes, fet que donava garantia al productor que vendria la seva plantació un cop assecada i enfardada. Aquest fet del contracte –en podríem parlar molt més temps– dona una garantia i tenir la collita venuda, diguem-ne, abans de plantar-la, atesa la baixada dels rendiments del sector agrícola per la baixada dels preus de la carn de corder, d'ovella i de pollí que venia majoritàriament a l'exterior, tot això, juntament amb els bons rendiments i bons preus que es cobrava per la plantació gràcies a les bones condicions del contracte entre fabricants, productors i amb l'ajuda del M. I. Consell General, va generar una explosió de la seva producció al país.

L'explosió de la producció i elaboració del tabac a Andorra

Aquesta explosió es va produir passant d'una producció de 300.000 kg l'any 1973 a 1.022.000 kg l'any 1996.

A causa de l'explosió de la producció i d'un creixement totalment desmesurat i descontrolat, es va procedir a prendre consciència d'aquesta situació i el mateix sector agrícola va decidir reduir la producció i autocontrolar-se els excessos per tornar a posar les coses al seu normal de producció i d'elaboració.

Avantatges de la política de protecció del tabac. Els avantatges del tabac sobre el sector agrícola i ramader i sobre el manteniment del medi

- Manteniment i reconstrucció en els casos necessaris de bordes i cases pairals andorranes.
- Preservar també al voltant de 2.000 caps de bestiar gros, mantingut i conservat en bona part gràcies a dos motius. El primer, absorbit gràcies al destí voluntari d'una part de l'excedent, atès que de les rendes del tabac ho permetien; i l'altre, conservació per nostàlgia de tenir bestiar a casa, però també per l'oposició a desprendre-se'n i la voluntat de conservar aquesta

part de la nostra Andorra per part de les persones grans de les cases que avui encara tenen bestiar, i malauradament a mesura que aquesta gent gran ens vagi deixant, aquesta activitat anirà minvant.

Sense cap dubte, també la possibilitat de treure a les propietats uns acceptables rendiments ha evitat la venda massiva de terres i patrimonis. Cal recordar que un dels motius, entre d'altres, perquè el terreny a Andorra en un altre moment era car és sense cap dubte a causa de la poca oferta, atès que a partir del moment que el propietari en pot treure uns rendiments acceptables per poder-ne viure ja no li és necessari de vendre terrenys.

Aquesta font d'ingressos extra ha permès mantenir una bona part de la propietat, ja sigui cultivada amb plantacions, ja sigui amb prat de dall, ja sigui amb peixena per al bestiar. Aquest recurs també ha permès mantenir les bordes, les cases pairals, llosats, parets, i conservar una bona imatge paisatgística del nostre país. Recordem que, tot i que no es vol veure, una part importantíssima del sector ramader, que és i ha estat el jardiner del nostre país, sense el complement dels ingressos del tabac probablement hauria desaparegut en la seva totalitat.

Tot i que ara amb la nova Llei d'agricultura i les ajudes al prat de dall i al bestiar amb Ramaders d'Andorra aporta un petit complement per mantenir l'activitat agrícola i ramadera, sense el tabac aquests diners que el govern hi destina serien totalment insuficients i, o desapareixeria aquesta activitat i per veure una vaca o un cavall hauríem d'anar a França o a Espanya, o llavors el Govern hauria de dotar aquest sector d'un pressupost molt més elevat.

Aquest impacte sobre el paisatge, positiu, que gràcies als ingressos del tabac genera sobre el cultiu de la propietat a Andorra –recordem que la propietat privada a Andorra, com que no hi ha hagut desamortitzacions, és al voltant del 10% o 12%–, aquest impacte positiu també influeix i molt sobre la nostra activitat turística. No hem d'oblidar que l'impacte positiu que genera això sobre el turisme és molt important, i aquesta és una gran font de riquesa per al nostre país, ja que, indirectament, encara que no se li vulgui reconèixer, el sector agrícola i ramader és el principal impulsor del paisatge que poden veure els nostres turistes tant de les valls com de les muntanyes.

Crec que estaria bé que es fes una reflexió aprofundida sobre el bé d'aquest impacte i de com seria sense, que moltes vegades, i en aquest país més, no valorem el que tenim, només quan ja ho hem perdut, i tocaria fer una reflexió de com seria el país si perdem això. Però fem-ho abans de perdre-ho.

A títol orientatiu, el sector agrícola per la venda del tabac l'any 1989 cobrava uns 28 milions d'euros, i avui, 28 anys més tard, en cobra uns 15, amb tot el que representa això. Si fem una actualització dels diners, a diners d'avui per fer-los equivaler als del 1989, veurem que l'import de sacrifici del sector en termes reals representa 2/3 del poder adquisitiu, 3,50 vegades menys. Déu n'hi do l'esforç que ha fet.

Si anem vers la producció, també veurem que dels 1.022.000 kg produïts el 1996 s'ha passat a uns 290.000

Ingressos del tabac pels pagesos en milions i diners actualitzats

kg de l'any 2016. S'ha dividit per 3,5. Aquí també es veu l'enorme esforç i sacrifici que han fet els productors.

Andorra, el tabac i la Unió Europea. Acords de 1991

Amb els acords amb la Unió Europea del 1991, el llavors cap de Govern Josep Pintat va saber negociar amb una excel·lent eficiència i defensant els interessos i la supervivència d'un sector d'Andorra. Avui, 26 anys més tard, tothom està content del bon acord de llavors, que segur que no va ser fàcil ni senzill. Amb la constància, el bon saber, mà esquerra i la vella saviesa andorrana es va saber què i com fer-ho per aconseguir aquell excel·lent acord per al nostre país.

El tabac i els ingressos de l'Estat, a Andorra i comparativament amb altres països

A Espanya, per exemple, els ingressos del tabac són la cinquena font d'ingressos de l'Estat. Això, amb totes les campanyes en contra del tabac. Si bé és cert que en deu anys s'ha reduït quasi a la meitat, entre les campanyes i la prohibició de fumar en llocs públics, a les arques de l'Estat no ha afectat, ja que ha anat incrementant els impostos. I cobra el mateix per aquest concepte avui amb la meitat que fa deu anys amb el doble de producció, amb un efecte d'increment dels impostos.

Els impostos sobre el tabac als països de l'entorn oscil·len entre un 78% i 84%; és a dir, del preu del paquet final, entre un 15 i un 22% és el cost de la matèria primera, l'elaboració, l'etiquetatge, el transport i la comercialització..., i entre el 78% i el 84% del cost per paquet són impostos.

A França, el consum és més gran però també és on hi ha hagut una més gran baixada del consum de tabac en cigarrets i un increment més gran del tabac d'enrotllar, per l'efecte preu, ja que l'impost en aquest tabac avui és menor. França consumeix uns 3.250 milions de paquets.

Segons informes comunitaris, a França un 25% del tabac no és venut via legal, i en tota la Unió Europea hi ha importacions de tabac via no legal per un volum que representa tot el consum de França i de Bèlgica junts. Recordem que aquest informe apunta cap a la Xina, on hi ha 2.000 fàbriques de tabac il·legals i cap als països de l'ex-URSS, on també n'hi ha moltes, i tot aquest tabac o quasi tot va direcció els països de la UE, tabac que segons l'informe entra en contenidors per Marsella i altres ports francesos i holandesos.

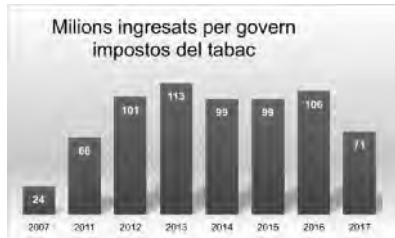
La importància dels ingressos del tabac per a les arques públiques del Govern d'Andorra Com es podrien compensar els ingressos del tabac d'avui via altres ingressos a les arques de l'Estat?

Si el tabac representa uns 100 milions d'ingressos per a l'Estat, fem una reflexió de com podríem compensar per altres vies aquests ingressos.

Analitzarem algunes hipotètiques solucions, entre d'altres.

- Via IRPF: l'any 2015 es va recaptar per aquest impost al voltant de 25 milions d'euros, tenint en compte un IRPF del 10%. Per compensar els ingressos del tabac via IRPF l'hauríem de pujar al 40%; no es paga enlloc. Via impost de societats, pujant aquest 10% al 40% no sé si arribarien a recuperar els ingressos perduts.

- Via IGI: quant hauríem de pujar l'IGI per compensar els ingressos perduts? Aquí he volgut analitzar les tres fonts d'ingressos més importants, què passaria. Que tots saben que això no ens ho podem permetre, incrementar aquestes figures impositives d'una manera important faria que les empreses i petits comerços d'Andorra, que el teixit productiu d'aquest país que és la petita i mitjana empresa, no és que no volgués, és que no podria pagar aquests possibles increments importants de percentatges d'impostos.

També l'Estat té l'altra via: reducció de despeses, personal, serveis, perquè hi ha una cosa que és clara, si no n'hi ha, no se'n pot gastar. Amb càrrec de dèficit pressupostari no es pot viure tota la vida.

Pel que fa a l'IRPF, fins avui, és a dir el 2015, i amb els baròmetres establerts no es paga per sota d'una renda de 24.000 euros l'any, cosa que s'hauria de modificar segur.

No hem d'oblidar que la majoria d'aquest impost durant el 2015 l'ha pagat el sector financer i el d'assegurances.

Recordem que el sector financer no passa pas els millors moments; el que ha estat el 2015 aquest sector ha pagat les tres quartes parts d'aquest impost, però va a la baixa i a partir del 2019 es notarà fort la baixada de recaptació de l'IRPF en aquest sector.

Pel que fa al sector financer per si, si fa uns anys guanyava 300 milions d'euros, aquest any passat està a la meitat, uns 150 milions, òbviament amb les conseqüències de contracció de l'economia que això comporta.

L'efecte expansiu que generava, tant als empleats d'aquest sector com als accionistes, que en algunes entitats són un munt de petits accions, això feia un efecte expansiu sobre l'economia andorrana. Aquest sector representava el 20% del PIB, però ben aviat, entre el 2019 i el 2020, serà la meitat o menys, per l'efecte de l'intercanvi d'informació automàtica.

Com aconseguir una major ajuda per aconseguir un bon acord amb la Unió Europea

Andorra en el temps els nostres avantpassats va saber mantenir un equilibri entre els dos països veïns però va saber mantenir una situació preferencial amb França.

Perquè, si anem enrere i fem una mica d'història, en aquest país majoritàriament s'importaven les coses de França, entre d'altres raons també perquè en una part de l'etapa dels anys 50 fins als 90 a Espanya no hi havia moltes coses i una part d'aquestes els turistes espanyols les compraven a Andorra provinents de França i d'altres països d'Europa. Entre el 70% i el 75% de les mercaderies entraven a Andorra per la duana francesa, i la resta, entre el 25% i el 30%, per la duana espanyola.

Què ha passat aquí els últims trenta anys? que Andorra ha tirat més cap al costat espanyol per a la compra de mercaderies i la prestació de serveis. França en els darrers temps, amb el beneplàcit d'una part de les autoritats andorranes, ha quedat una mica en segon pla i ha perdut força en favor d'Espanya. Això ha estat un error.

Andorra en aquests darrers trenta anys s'ha deslligat d'una part de la seva situació i fets

històrics, on Andorra era profrancesa, i no li ha anat tan malament al llarg dels segles.

Tot això, amb una certa objectivitat, hem de reconèixer que hi ha una part de culpa d'Andorra i també una part de culpa de l'estat francès, que no ha fet les millores adequades a les vies de comunicació perquè hi hagi un accés ràpid, bo i accessible sempre entre França i Andorra. Tenim una carretera fins a Ax-les-Termes bastant deficient i en canvi pel costat espanyol els accessos són més bons, tot i tenint en compte que pel costat francès hi ha a l'hivern un factor climatològic que representa un obstacle, però no insalvable.

El president de la República Francesa (el nostre copríncep) no hem d'oblidar mai que és una autoritat política mundial, és la cinquena autoritat mundial. Ell té accés a parlar directament amb totes les autoritats importants i els centres de presa de decisions del món, que l'escoltaran i li faran cas si la demanda és raonable.

França sempre ens ha ajudat, però potser Andorra no ho ha sabut valorar i ser respectuosa i comprensiva. I també ha, i havia, de saber retornar amb prestacions de serveis a empreses franceses. França és un país molt patriota, i els francesos agraeixen que els tornis serveis que t'han prestat; moltes coses, per no dir quasi totes, Andorra no les ha sabut o volgut fer.

A títol d'exemple diré, atès que en l'àmbit particular no es pot intervenir, que el Govern podria adjudicar una part d'obres o serveis de l'administració i altres empreses públiques i parapúbliques a empreses franceses que no poden fer empreses andorranes.

Hi ha molts tipus d'obres –túnel d'Envalira, túnel dels dos Valires...–i també hi ha serveis que empreses fan a l'STA i FEDA que es podrien adjudicar, per mantenir l'equilibri com una opció política d'estat, a empreses franceses. Llavors, quan Andorra necessitaria una ajuda de França seria a demanda d'Andorra i també les empreses franceses a les qual haguéssim adjudicat demanarien ajuda als seus governants a favor d'Andorra, serveis, obres o el que fos, no tinc cap dubte que també. Com que no fem res d'aquestes coses, doncs tenim poca ajuda. A títol d'exemple vull recordar unes paraules que va dir el representant del Copríncep Francès a la sala del Consell General ja fa dies per la crisi del formatge (de França no només us n'heu de recordar quan teniu un problema, i no es va fer ni poder fer res pel formatge; va quedar cuit).

Si fem l'anàlisi dels sectors afectats amb el tabac i la Unió Europea ens trobem, entre d'altres:

Sector agrícola

Per la part del sector agrícola, aquest sector està beneficiat en uns 15 milions d'euros bruts, que amb dades del 1996 actualitzades serien 49 milions. Han baixat els recursos percebuts per aquest sector més de 2/3; per tant, cobra avui, 20 anys més tard, 1/3 del que cobrava llavors.

Si tenim en compte que aquests 15 milions d'euros són la facturació, per tant ingressos bruts, que en el millor dels casos pot representar uns ingressos nets d'uns 10 milions d'euros, amb la conseqüència sobre l'impacte visual i agrícola, aquest sector, però, pot suportar la desaparició del tabac produït a Andorra, però no cal dir que pel camí deixa rastre.

El sector de la fabricació

Aquí amb dades diferents, i situacions diferents, la desaparició pot comportar òbviament baixada de la renda i PIB d'Andorra, amb un volum més elevat pot comportar també la pèrdua de llocs de treball. Avui en aquest sector hi deuen treballar, tot i que no en tinc les dades,

moltes persones; per tant, afectació a moltes famílies, però en el pitjor dels casos potser Andorra ho podria suportar.

Sector comercial

Aquest sector genera molt volum i molta riquesa, perquè el tabac és un producte per al botiguer de poc valor afegit. Aquí no cal fer propaganda del que és el tabac; en tot cas la propaganda pot ser, i hi és segur, entre marques de tabac però no del tabac en si. Per tant, el botiguer es limita a muntar l'expositor i esperar el client a caixa.

Si els diferencials i franquícies a les duanes no ens fan competitiu i no resulta interessant de comprar el tabac a Andorra, la gent per poc marge el compra al seu lloc d'origen. A títol d'exemple això ja ha passat en aquest país amb els carburants dels camions i autocars, que en una altra època posaven tots el gasoil a Andorra, i avui ni un.

Govern d'Andorra

Hi ha hagut moltes vegades que des de les instàncies polítiques s'ha volgut fer veure que el tabac i la Unió Europea era un problema dels pagesos i fabricants. Doncs no, si ho mirem amb una mica de profunditat, res d'això és cert. La fi de la producció del tabac a Andorra el país la pot suportar; la fi de l'elaboració del tabac a Andorra segurament també la podria suportar.

Quant al sector comercial, això seria un autèntic desastre, perquè és un producte, com hem dit abans, de poc valor afegit per al botiguer, de molt valor monetari i de molt volum comercial.

El sector comercial que ja està prou fràgil, i la pèrdua d'aquest producte portaria unes conseqüències imprevisibles.

Quant a les arques públiques, si avui el Govern deu uns 920 milions d'euros segons fons publicades, i tenim un dèficit pressupostari d'uns 20 milions d'euros, si dels ingressos de l'Estat en traiem els aproximadament 100 milions d'euros que es recapta del tabac, és quasi la fallida del Govern d'Andorra.

Per tant cal prendre tota la consciència real que representaria aquesta hipotètica situació, tant d'un acord de reducció a mitjà termini com de la desaparició dels ingressos d'aquest producte, perquè Andorra amb aquesta negociació s'hi juga molt més que el tabac, uns quants pagesos, i quatre fabricants. S'hi juga la seva subsistència.

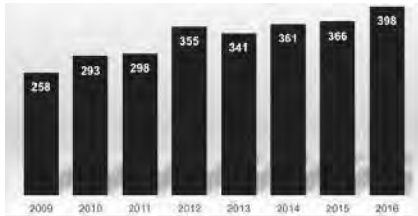
Per tant Andorra s'ha de servir de les seves armes, la modèstia, el bon veïnatge i l'ajuda en especial del nostre Copríncep Francès, que és el president de la cinquena potència mundial. Això és un plus que té Andorra i ho ha de saber gestionar, encara que sigui replantejant la seva política de contractació dels serveis que Andorra necessita empreses estrangeres especialitzades envers França. No seria gens estrany; és el que s'havia fet en aquest país durant molts anys.

Si no s'aconsegueix un bon acord, algú haurà d'explicar aquesta situació al país i prendre les decisions conseqüents, amb la consegüent reducció de 100 milions l'any del pressupost de despeses.

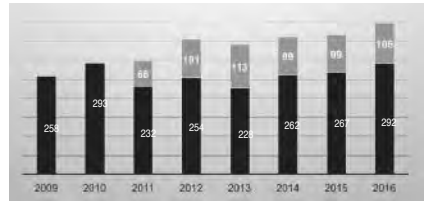
En conclusió, de l'acord que Andorra aconsegueixi signar amb la Unió Europea en depèn la seva supervivència almenys amb les estructures impositives, pressupostàries i d'inversió que coneixem avui. Un mal acord sobretot amb el tabac potser portarà que Andorra haurà de reduir a la meitat el personal dependent de l'administració i un munt de serveis més. Ja sé que

dir això és impopular, però no es pot viure sempre de l'increment del deute i l'afectació que tindrien aquests fets sobre la nostra economia són incalculables i serien catastròfics. Per tant, ho hem de defensar com si fos l'última gota...

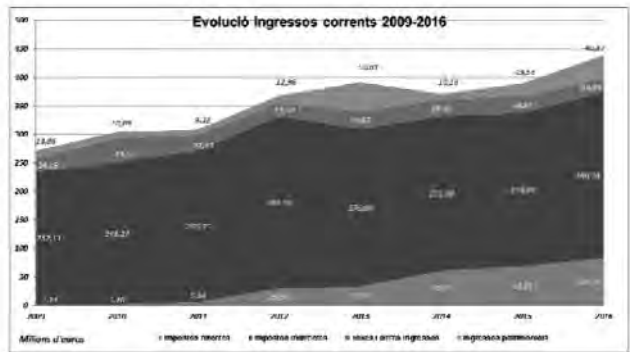
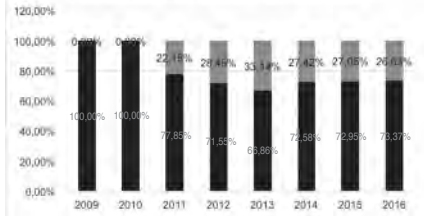
Ingressos de l'Estat

Ingressos de l'Estat en xifres

Percentatge de ingressos sobre el total

Albert Torres i Bobot,
empresari i exconseller del Comú de Canillo

Nota

La part representada en gris representa els ingressos del tabac en xifres absolutes i en percentatges.

L'Institut d'Estudis Andorrans i els projectes europeus de cooperació: una reflexió sobre la participació andorrana en programes europeus

Ramon COPONS i LLORENS

Resum

La Unió Europea té múltiples programes per finançar projectes en diferents àmbits: cooperació, recerca, innovació, socials, empresarials, etc. A dia d'avui, gràcies a les negociacions fetes pel Govern d'Andorra, les entitats andorranes poden participar en dos programes de cooperació europeus: el Poctefa i el Sudoe. La negociació en l'acord d'associació és una nova oportunitat per ampliar i reforçar la participació d'Andorra en programes europeus. A partir de l'experiència de l'Institut d'Estudis Andorrans a participar en projectes europeus, en aquest article es fa una valoració de les oportunitats i dels inconvenients de la participació. Punts forts han estat la millora de la qualitat de la recerca, l'afavoriment de la imatge institucional a l'exterior i la inversió indirecta al territori. Per contra, hi ha l'inconvenient d'un escàs finançament a les entitats andorranes. L'únic finançament possible és el que fa el ministeri d'Educació i Ensenyament Superior del Govern d'Andorra dirigit exclusivament a activitats de recerca. Amb tot, el balanç és força positiu i, per tant, es fa una reflexió sobre negociar una participació andorrana més gran en els programes de finançament europeus dins de l'acord d'associació amb la Unió Europea.

Paraules clau: *programes europeus, participació, finançament, Andorra, Unió Europea.*

1. Introducció

Dins de la Unió Europea (UE) hi ha entitats amb un alt potencial investigador, desenvolupador i innovador. A partir de programes de finançament es motiva a treballar de forma cooperativa, afavorir l'aplicació dels nous coneixements al territori i promoure la competitivitat interna enfront les gran potències exteriors d'Amèrica i Àsia.

Fruit d'acords previs amb organismes europeus, les entitats andorranes ja poden participar en dos programes de cooperació sense rebre finançament; són el Poctefa i el Sudoe. A banda d'ambdós programes, n'hi ha un ampli ventall que ofereix la UE i en què les entitats andorranes no poden participar.

L'objectiu de l'article, inclòs en la jornada de la Universitat Catalana d'Estiu del 2017 que tracta sobre Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea, és reflexionar sobre la idoneïtat d'incloure en l'acord d'associació un punt sobre la participació andorrana en els programes de finançament europeus.

L'Institut d'Estudis Andorrans (IEA) és la institució de recerca d'Andorra, que depèn del ministeri d'Educació i Ensenyament Superior del Govern d'Andorra. Manté relacions internacionals a través de quatre grans marcs: els programes de cooperació europeus, la Secretaria General Iberoamericana, la Francophonie i els organismes internacionals. Des que les entitats andorranes poden participar en els programes Poctefa i Sudoe, l'Institut s'ha esforçat a participar-hi. A dia d'avui, el Centre d'Estudis de la Neu i de la Muntanya d'Andorra (Cenma) de l'IEA està participant en set projectes del programa Poctefa 2014-2020 i ha estat preparant candidatures per al programa Sudoe 2014-2020.

A partir de l'experiència, relativament curta però compromesa, de l'Institut en projectes europeus es pretén valorar les oportunitats i els inconvenients de la participació andorrana en programes de finançament europeus. La valoració és necessària per reflexionar sobre la conveniència de negociar poder participar en els múltiples programes que ofereix la Comissió Europea.

2. Participació de l'IEA en projectes europeus

L'IEA, i en concret el Cenma, ha participat en diversos projectes europeus amb experiències diverses.

2.1. Programa Interreg IIIA "Espanya-França" 2000-2006

El programa Interreg IIIA "Espanya – França" 2000-2006 és l'antecedent de l'actual programa Poctefa, que considera projectes aplicables als Pirineus. Disposava de 84 milions d'euros per cofinançar projectes al 50% destinats a socis d'Espanya i de França. Les entitats andorranes no hi podien participar com a sòcies.

En aquest programa, l'IEA va participar per primera vegada en un projecte europeu com a col·laboradora d'un soci de la UE: l'Institut Cartogràfic de Catalunya. Era el projecte Isard (Informació sísmica automàtica regional de danys), que, entre el 2003 i 2006, va tractar sobre el risc sísmic als Pirineus. Tot i que l'IEA no va ser oficialment present al projecte com a soci, els beneficis per a Andorra van ser excel·lents: (i) es va desenvolupar una tesi doctoral des de l'IEA que va proporcionar informació de les zones més vulnerables del territori; (ii) es reben les alertes sísmiques quan hi ha un terratrèmol proper a Andorra, i (iii) van cedir tecnologia avançada que està instal·lada a l'estació sísmica del Roc de Pimes (la Rabassa). També, gràcies al projecte, els sismògrafs de la Rabassa i de Santa Coloma estan integrats dins la xarxa sísmica de Catalunya, que comparteix la informació amb la xarxa de l'Observatoire du Midi-Pyrénées.

2.2. Programa Poctefa 2007-2013

El Programa operatiu de cooperació territorial Espanya-França-Andorra (Poctefa), (2007-2013) és el successor immediat de l'Interreg IIIA. Per primera vegada, Andorra s'integrava en un

programa europeu i es permetia que les entitats andorranes fossin sòcies dels projectes sense rebre finançament. El programa, gestionat per la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP), va disposar de 168 milions d'euros del fons Feder que van finançar més de 150 projectes, aproximadament en un 10% dels quals podrien haver participat entitats andorranes. L'IEA va participar assumint totes les despeses pròpies en dos projectes: el Fluxpyr i l'OPCC.

Al Fluxpyr (xarxa transfronterera per a la determinació i gestió de fluxos d'aigua, carboni i energia sota el canvi climàtic en sistemes agrícoles i pastorals dels Pirineus) (2009-2012) l'IEA hi va participar com a soci aportant informació sobre les pastures andorranes que tenia dels seus estudis propis, va intercanviar experiències amb d'altres socis i va participar en els congressos.

L'OPCC (Observatori pirinenc de canvi climàtic) (2012-2014), liderat per la mateixa Comunitat de Treball dels Pirineus, tractava sobre el canvi climàtic als Pirineus, inclosa Andorra, i els seus impactes. El projecte va tenir una gran quantitat d'entitats participants agrupades en accions de treball. L'IEA hi va treballar activament proporcionant els resultats dels treballs propis fets sobre clima, riscos naturals i biodiversitat. D'aquesta forma, es va garantir que el territori andorrà estigués representat, igual que la resta de territoris, en els resultats del projecte. La participació va permetre a l'entitat tenir una bona imatge externa que ha estat cabdal per ser present en posteriors projectes del següent programa.

2.3. Programa Poctefa 2014-2020

El programa Poctefa (2014-2020) és el programa Interreg vigent, que engloba la totalitat del massís pirinenc, inclosa Andorra, i que disposa de 189 milions d'euros del fons Feder per finançar projectes al 65%. Fins ara, el nombre de projectes amb participació andorrana és més gran respecte a l'anterior programa.

Set són els projectes en què participa l'IEA:

- Clim'Py (caracterització de l'evolució del clima i provisió d'informació per a l'adaptació als Pirineus). Tracta de l'estudi del canvi climàtic actual i futur des d'un punt de vista físic tenint en compte les variacions de les temperatures, les precipitacions i el mantell de neu.
- Florapyr (mantenir i desenvolupar les bases del coneixement sobre la flora dels Pirineus i els indicadors de seguiment relacionats amb el canvi climàtic): estudi dels impactes del canvi climàtic en la flora i vegetació, i propostes de mitigació.
- Canope (canvi climàtic i adaptació dels boscos pirinencs): estudi dels impactes del canvi climàtic en els boscos pirinencs i propostes de mitigació.
- Replim (xarxa d'observatoris d'ecosistemes sensibles, estanys i torberes, al canvi climàtic en els Pirineus): estudi del paleoclima i dels impactes del canvi climàtic en estanys i torberes, i propostes de mitigació.
- Sapyra (seguretat dels accessos pirinencs davant del risc d'allaus): mitigació del risc d'allaus a les carreteres que uneixen Andorra amb els dos departaments veïns de l'Estat francès.
- Pocrisc (per una cultura comú del risc sísmic): mitigació de la vulnerabilitat per risc sísmic.
- ADN Pirineus (projecte de valorització del patrimoni pirinenc i de cooperació de la Xarxa Educació Pirineus Vius): activitats educatives per fomentar el coneixement natural i cultural dels Pirineus.

Com a novetat en aquest programa, hi ha una borsa de 100.000 euros del ministeri d'Educació i Ensenyament Superior del Govern d'Andorra destinada a entitats andorranes que facin activitats de recerca. La borsa es reparteix entre tots els projectes programats en una mateixa convocatòria. Fins ara, s'han obert dues convocatòries d'ajuts a projectes europeus. En la primera, resolta l'any 2016, tres projectes del Cenma (Clim'Py, Canope i Florapyr) han rebut un finançament que ha estat destinat a les despeses de personal i de desplaçaments, vitals per al bon funcionament dels projectes. La resta dels projectes funcionen sense finançament extern i només compten amb certes concessions corporatives per part d'altres socis de la UE. Pel que fa a la segona convocatòria d'ajut, oberta a final de l'any 2017, està pendent de resolució.

2.4. Programa Sudoe 2014-2020

El programa Sudoe abasta tot el territori ibèric (Espanya, Portugal i Gibraltar), les regions del sud de França i, recentment, Andorra. El programa es nodreix del fons Feder per finançar projectes al 75% a través d'entitats sòcies de la UE que han de comprometre un pressupost mínim de 100.000 euros.

El Cenma s'ha presentat amb dues candidatures a projectes en aquest programa que han estat resoltes desfavorablement. Ara s'estan preparant altres candidatures per presentar en una nova convocatòria que s'obrirà a final del primer semestre del 2018.

2.5. Acció COST

COST és l'acrònim de Cooperació Europea en Ciència i Tecnologia, i disposa de 300 milions d'euros per finançar xarxes de col·laboració entre investigadors de tots els camps de la ciència i la tecnologia. Els investigadors d'entitats de la UE, inclosos tercers països a la Unió amb acords, rebran finançament. Altres investigadors, com és el cas dels andorranos, podran participar-hi en la categoria d'observadors, que els permet intercanviar experiències però no rebre ajuts econòmics.

Investigadors del Cenma s'han adherit com a observadors a dues xarxes COST: la xarxa Medare (MEditerranean climate DAta REscue) i l'Harmosnow (*Harmonised monitoring of snow for the benefit of climate change scenarios, hydrology and numerical weather prediction*). Els beneficis d'adhesió en aquestes xarxes han estat l'aprenentatge, el coneixement de les tècniques de treball més recents i el contacte amb investigadors de centres europeus capdavanters.

3. Valoració de la participació en projectes europeus

Després d'uns anys treballant en projectes europeus, he analitzat les oportunitats i les debilitats que poden tenir les entitats andorranes a l'hora de participar en programes europeus.

3. 1. Principals oportunitats

Tres són les oportunitats a destacar: transformació dels projectes interns en projectes de cooperació, millora de la visualització internacional i la possibilitat d'inversió indirecta en el territori. Des de la creació del Cenma, l'any 2006, s'havia treballat en projectes interns, que són els fets a iniciativa pròpia a partir de recursos propis. Els resultats d'aquests projectes són més aviat

limitats i amb poca difusió internacional. La participació en projectes europeus en el marc dels programes plurianuals Poctefa han fet reconvertir els projectes interns en projectes de cooperació internacional. Els projectes de cooperació, amb consorcis formats per entitats especialitzades i convenientment finançades, han permès tenir un intercanvi de mètodes, recursos i coneixements que han afavorit tenir uns resultats de més qualitat. D'aquesta forma, els recursos destinats a projectes dins del Cenma han estat més rendibles.

Quant a la visualització internacional, els projectes de cooperació destinen una part remarcable del pressupost a la comunicació i la visualització internacional. La comunicació implica també fer veure la participació de tots els socis que formen part del projecte. En aquest sentit, l'IEA ha millorat la visualització exterior que ha permès la integració de l'entitat en nous projectes i xarxes. Un exemple és la inclusió de l'IEA en la "Xarxa ibèrica de recerca en muntanya", recentment creada i anunciada en la XXIV Cimera Lusitana-Espanyola celebrada el maig del 2017.

Quant a la inversió indirecta al territori, tot i que el soci andorrà no pot rebre diners dels socis europeus, ells poden fer desenvolupar tècniques i metodologies en el territori andorrà que s'hauran de negociar cas per cas. Aquesta és una manera de fomentar la inversió en el territori amb fons europeus. Un exemple és el projecte Canope, en què es prepara una contractació a empreses andorranes per fer una activitat al territori andorrà.

3.2. Principals inconvenients

Els inconvenients detectats durant aquests anys de participació en projectes europeus són, bàsicament, l'escàs finançament i l'excessiva paperassa.

En no rebre finançament europeu, l'entitat andorrana assumeix en principi la totalitat del cost de treballar en els projectes. Fins ara, els projectes en què ha participat l'IEA acostumen a superar el milió d'euros de pressupost global i els socis de la UE solen pressupostar un mínim de 100.000€ de dedicació, que és finançat al 65% pel mateix programa. Davant d'aquesta situació, les entitats andorranes tenen un desavantatge important en comparació dels socis de la UE, que estan ben finançats i que acostumen a demanar la mateixa implicació al soci andorrà. Com s'ha esmentat abans, hi ha una borsa de finançament de 100.000 euros a través del ministeri d'Educació i Ensenyament Superior destinada, exclusivament, a activitats de recerca, segons consta en les bases de les convocatòries. Es pot afirmar que aquesta quantitat podria ser suficient tenint en compte que se centra en accions de recerca en projectes de cooperació en què avui Andorra pot participar. Per tant, si s'opta per seguir aquest model, faltarien d'altres línies de finançament andorranes dirigides a altres accions com són la innovació, la natura, les finalitats socials, el desenvolupament al territori, la cultura, entre d'altres.

Dins d'aquest marc d'escàs finançament, cal que l'entitat andorrana faci una bona negociació en el moment de preparar la candidatura del projecte, ja que té el risc de quedar relegada al paper d'observadora durant tota l'execució del projecte.

Pel que fa a la documentació, la participació en projectes europeus implica presentar un volum important de documents i certificats. A més, cal justificar la feina feta cada any a través d'informes. Les entitats andorranes no estan exemptes d'aquests tràmits tot i que tenen alguna simplificació al no rebre el finançament europeu. A més, si l'entitat andorrana vol accedir al finançament que ofereix la borsa de Govern, haurà de presentar una nova sol·licitud

que té un format diferent a la del programa. Per tant, el soci andorrà haurà de redactar dues sol·licituds, en comptes d'una única com la resta de socis europeus.

4. Reflexió sobre incrementar la participació en programes europeus

Per reflexionar sobre si cal potenciar la participació d'Andorra en programes europeus, primer s'esmentaran alguns dels programes en què Andorra no pot participar però que podrien ser interessants; després es tractarà la possibilitat de negociar-ho a través de l'acord i, finalment, s'esmentarà la necessitat de finançament.

4.1. Altres programes que podrien ser interessants per a Andorra

La Unió Europea compta amb països que tenen institucions amb un alt potencial investigador i innovador. Per millorar aquest potencial, aplicar-lo al territori i fer-lo transversal a tots els països, la UE destina importants recursos econòmics a la promoció de projectes a través de programes. Els programes semblen una eina no tan sols per millorar la recerca i la innovació, sinó també per cohesionar el territori i fer créixer aquelles entitats més modestes en un treball cooperatiu amb les més grans. Probablement, aquesta pot ser una forma perquè la Unió sigui més competitiva en temes de recerca en comparació d'altres potències occidentals i emergents com ho són ara els Estats Units o Rússia, o com ho pot ser en un futur la Xina.

Els Fons europeus de desenvolupament regional (Feder) tenen 10.100 milions d'euros entre 2014 i 2020 repartits en més d'un centenar de programes. Cada programa considera una part del territori de la UE, entre els quals hi ha el transfronterer Poctefa i el transnacional Sudoe, on ja participa Andorra. Per situació geogràfica, i sense mirar en detall les condicions, Andorra potser també seria susceptible de participar en l'Interreg Mediterranean.

A banda dels Feder, també hi ha fons econòmics destinats a programes plurianuals aplicables a tots el països de la Unió. El més gran és el vuitè programa marc Horitzó 2020 (H2020) que compta amb 80.000 milions d'euros per finançar projectes i activitats en diferents àrees de la ciència, la indústria, la societat, la tecnologia i la sostenibilitat, entre d'altres. Dins d'aquest programa marc també hi ha l'acció COST, que finança xarxes d'investigadors. Altres programes destacats són el d'Innovació social i ocupació (EaSI), amb uns 79.000 milions d'euros; el de Competitivitat empresarial (Cosme), amb aproximadament 2.300 milions d'euros, i el d'educació, mobilitat, joventut i esports (Erasmus+), amb aproximadament 14.300 milions d'euros.

També cal comptar-hi el programa sobre medi ambient, conservació i clima (LIFE), que entre 2014 i 2017 va comptar amb 3.400 milions d'euros, que es gestionen a través de les administracions competents en temes mediambientals. Segons el reglament, aquest programa permet la participació de països tercers i el seu finançament, com seria Andorra, en cas que sigui estrictament necessari per al bon desenvolupament del projecte. El Cenma té l'experiència d'haver participat l'any 2015 en la preparació d'una candidatura LIFE+ que va ser acceptada però resolta desfavorablement per assumptes aliens a la participació andorrana.

En conclusió, la Comissió Europea ofereix un gran ventall de programes de finançament en diferents temàtiques que van més enllà de la recerca. Els programes són estratègics per a les polítiques d'integració i competitivitat de la UE. Certs programes podrien ser interessants per

a Andorra, ja que a llarg termini poden garantir més visualització i competitivitat a les entitats, públiques o privades, en els àmbits més estratègics de desenvolupament del país.

4.2. La possibilitat de negociar a través de l'acord associació

La signatura de l'acord amb la Unió Europea podria ser l'oportunitat per a Andorra per fer el salt a participar en un nombre més alt de programes europeus. Vist des de fora, i sense tenir els detalls pràctics de les negociacions en l'acord d'associació, si es té en compte que molts països tercers a la UE ja poden participar en certs programes, la incorporació andorrana podria de ser, *a priori*, un punt relativament senzill si es pot disposar de recursos de finançament.

A Andorra, per dimensions i model econòmic, s'ha fet una recerca i innovació relativament modesta en comparació d'altres països de la UE, però molt important tenint en compte les seves dimensions. Aquest bagatge pot ser utilitzar com un aval per mostrar que hi haurà un interès per les entitats andorranes a participar en programes. A més, les reduïdes dimensions d'Andorra poden ser una oportunitat per aplicar, en tot un territori homogeni, una metodologia o uns resultats. Per tant, Andorra pot ser un excel·lent laboratori per implementar eines.

Si Andorra es planteja un model de competitivitat, innovació i d'obertura a nous mercats en un futur, la participació en certs programes europeus seria convenient. En aquest sentit, l'acord d'associació amb Europa pot establir les bases per participar en els programes més estratègics per al país.

4.3. El finançament a les entitats andorranes

Si es materialitza la participació andorrana en un nombre més gran de programes europeus, seria convenient pensar en un model de finançament de les entitats andorranes. Potser, per la magnitud del país o pel nombre relativament reduït d'entitats que s'hi presentaran, a Andorra no li és assumible posar diners en programes o en fons econòmics europeus com ho podrien fer altres països més grans. Però podria ser factible finançar directament les entitats andorranes, bé seguint el mateix model que hi ha ara a través de convocatòries d'ajut des del mateix Govern, o bé des de les secretaries que administren els fons econòmics del programa. Aquesta segona opció permetria la reducció de tràmits administratius a les entitats andorranes i permetria finançar a accions més àmplies que les exclusivament de recerca. De totes maneres, el model de finançament escollit hauria d'estar d'acord amb el reglament propi del programa. Si, independentment del model de finançament triat, el cost fos excessivament gran sempre es podria optar per finançar prioritàriament les línies més estratègiques per al país.

En conclusió, si es considera la participació andorrana en programes europeus, s'haurà de parlar també d'un model de finançament de les entitats andorranes que estigui d'acord amb els reglaments dels programes i que sigui també assumible per a Andorra.

5. Conclusions

A dia d'avui, les entitats andorranes només poden participar en dos programes europeus: el Poctefa i el Sudoe. L'IEA ha pogut participar activament en els programes Poctefa 2014-2020, 2007-2013 i més modestament en l'anterior. L'experiència pròpia ha estat realment positiva fins ara. La participació europea ha permès potenciar la imatge institucional a escala

internacional i augmentar la productivitat de la recerca feta amb la mateixa inversió econòmica. A més, s'obtenen beneficis indirectes per al país. L'aspecte que caldria millorar és el finançament i, en segona instància, la reducció dels tràmits administratius.

A banda del Poctefa i del Sudoe, la Comissió Europea ofereix múltiples programes de finançament (per exemple, els de cooperació amb fons Feder, Horitzó 2020, Erasmus+, Cosme, etc.) amb un gran ventall de temàtiques (cooperació, recerca, innovació, educació, societat, cultura, esports, medi ambient, entre d'altres), amb la finalitat de cohesionar del territori, transferir els coneixements a la societat, potenciar la competitivitat enfront les grans potències exteriors, etc.

La incorporació d'Andorra a nous programes pot donar oportunitats perquè les entitats andorranes, siguin públiques o privades, pugin al tren de la recerca, del desenvolupament i de la innovació en el marc europeu. La participació en certs programes pot ser una via perquè les entitats millorin l'eficiència dels processos interns, la competitivitat, la projecció internacional, etc. Si es planteja un model de competitivitat, innovació i d'obertura a nous mercats, la participació en certs programes europeus seria convenient.

L'acord d'associació pot ser l'oportunitat idònia per negociar la incorporació a més programes europeus. Tenint en compte que molts països tercers a la Unió Europea ja tenen acords de participació en programes europeus, la incorporació d'Andorra en més programes podria ser, a priori i sense tenir detalls pràctics de l'estat de les negociacions, un tema menor. Fins i tot, podria ser vist com una integració més gran d'Andorra. A més, els projectes desenvolupats a través dels programes socials tenen una bona transferència a la societat i, d'aquesta manera, podria fomentar la bona percepció andorrana sobre l'acord d'associació.

Si la participació andorrana en els programes europeus es materialitza en l'acord d'associació, s'hauria de pensar sobre el model finançament a les entitats andorranes. És ben evident que, per magnitud del país, a Andorra no li seria assumible seguir el mateix model que les entitats de la UE. Per tant, es podria seguir amb el model vigent, que és a través de convocatòries d'ajuts fetes des del Govern i deslligades de les convocatòries dels mateixos programes. Aquest model genera tràmits administratius addicionals a les entitats andorranes però el Govern invertiria en funció de la participació de les entitats andorranes. Un altre model seria finançar les entitats a través de les secretaries que gestionen els fons econòmics dels programes. D'aquesta manera, el Govern seguiria destinant quantitats econòmiques variables en funció de la participació andorrana i, a més, les entitats presentarien una sola candidatura i se simplificarien els tràmits.

Ramon Copons i Llorens,

doctor en ciències geològiques i director tècnic del CENMA-IEA

Alguns enllaços d'interès

Poctefa

<https://www.poctefa.eu>

Sudoe

<https://www.interreg-sudoe.eu>

Fons europeu de desenvolupament regional (Feder)

https://ec.europa.eu/regional_policy/es/funding/erdf

Programes europeus

[https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/overview-](https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/overview-funding-programmes_en)

[funding-programmes_en](https://ec.europa.eu/info/funding-tenders/overview-funding-programmes_en)

Programa marc Horitzó 2020

<https://ec.europa.eu/programmes/horizon2020>

Departament d'Ensenyament Superior, Recerca i Ajuts a l'Estudi. Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior (ajuts del Govern d'Andorra a la recerca en projectes europeus)

<https://www.ensenyamentsuperior.ad>

Institut d'Estudis Andorrans

<http://www.iea.ad>

La lliure circulació des del punt de vista d'una empresària andorrana

Montserrat CARDELÚS i MAESTRE

Consideracions prèvies

Bon dia / bona tarda a tots. Com que soc bastant novícia sobre aquest tema, us parlaré des de la perspectiva d'una persona que intenta informar-se i assessorar-se del que jo entenc per lliure circulació o per accés al mercat interior de la UE d'ençà que el nostre país negocia un acord d'associació amb la UE.

La Unió Europea és l'organització que està al cor de la majoria de les activitats institucionals, socials, educatives, laborals i fins i tot de projectes de vida dels ciutadans europeus, tant si són ciutadans dels Estats membres de la Unió com si són, com nosaltres a Andorra, ciutadans d'estats tercers.

La UE s'ha construït de manera original i atípica, ja que per exemple, tot i tenir 60 anys d'existència, té personalitat jurídica des de fa menys de 10 anys, concretament des del 1r de desembre del 2009, amb l'entrada en vigor del Tractat de Lisboa.

Poden sol·licitar l'adhesió tots els estats europeus que compleixen els criteris de Copenhaguen, és a dir que respecten l'Estat de dret, que tenen com a base l'economia de mercat i que afirmen la voluntat d'assumir la normativa comunitària amb el ben entès dels períodes d'adaptació que s'acordin.

Els tractats de la UE no preveuen cap disposició sobre la dimensió mínima territorial i/o de població que han de tenir els estats europeus que postulen a esdevenir estats membres de la UE, però la realitat és que no hi ha cap estat europeu de petita dimensió, és a dir de menys de 100.000 habitants, que en formi part.

Hi afegeixo el fet, que ara, per primer cop en la seva història la UE viu una revolució, ja que un estat membre, el Regne Unit, en negocia la seva marxa. I, em pregunto si aquesta situació inèdita podria incloure elements nous i desconeguts fins ara en la negociació que manté el nostre país amb la UE.

La negociació de l'associació amb Andorra

Al Principat d'Andorra s'han fet en el decurs dels darrers 20 anys nombrosos estudis i publicacions, uns advocant cap a l'adhesió, d'altres cap a l'associació o l'encaix específic, tot i que ara sembla que s'ha trobat la via a seguir amb la negociació d'un acord d'associació, iniciada amb la UE juntament amb Sant Marino i Mònaco.

Dit això, penso que si hem d'arribar a un acord, hauria de preveure que tots els ciutadans que viuen dins de l'espai europeu tinguin les mateixes condicions i oportunitats de vida. És a dir que els ciutadans dels estats tercers europeus de petita dimensió no se sentin discriminats.

Per assolir aquest objectiu, hi ha d'haver un canvi profund en la normativa i estructura comunitàries, que no estan pensades per a estats de petita dimensió territorial. De la seva banda, els estats de petita dimensió, com el nostre, s'han de plantejar la seva *diferència* en positiu.

Els estats de la UE, com poden ser els nostres veïns, no ens haurien de percebre com a nocius i donar de nosaltres una mala imatge quan les coses van malament. L'ideal seria que aquests estats ens percebessin com a complementaris i aliats, sobretot tenint en compte els vincles que mantenim amb les regions frontereres comunitàries. Però sóc conscient que no sempre és fàcil.

El que més em preocupa, com a empresària, és que la UE no és una estructura típica de les relacions internacionals (un estat, un vot), sinó que són els factors de força econòmica que imperen. I nosaltres partim amb desavantatge.

És que parlem d'una disparitat de volums esfereïdora entre un país com el nostre i la UE! Les dades estadístiques com la població, la demografia, el pes del PIB en l'economia europea, els volums de riquesa generats pel comerç, per l'activitat econòmica, financera, de treball, d'innovació, etc. són quasi antagòniques. Parlem de més de 500 milions de persones, població de la Unió Europea, enfront de 75.000 habitants al Principat d'Andorra, dels quals només 35.000 són nacionals.

Crec que davant d'una organització atípica com la UE que s'ha bastit entorn el poder econòmic i la riquesa d'acord amb la voluntat d'un conjunt d'estats membres per tal de recuperar i sobretot mantenir la influència a escala mundial, un petit estat com Andorra, molt que em pesi, compta poc.

Què és la lliure circulació?

La lliure circulació que aplega les quatre llibertats (béns, persones, serveis i capital) és l'essència de la Unió Europea. Aquesta darrera té, al meu entendre i com ja he esmentat abans, una qualificació essencialment econòmica. I aquest fet dificulta, penso jo, un encaix dels estats de petita dimensió, tret que no sigui molt asimètric.

Vull creure que el mandat de negociació que tenim sobre la taula amb la UE, basat en un article i en una declaració annexa del Tractat de Lisboa, obre la porta que les relacions asimètriques entre la UE i un petit estat com el nostre tinguin doncs cabuda.

De fet, imagino que el lligam associatiu que s'està negociant serà específic i, com he exposat anteriorment, especial. És a dir, una mena d'encaix a mida. Potser es podria crear una estructura de *petita UE* associada a la *gran UE* sense desnaturalitzar tots els processos de decisió i conservant l'essència de cadascú.

Em preocupa saber quines modificacions haurà de fer el nostre país en la Llei d'immigració, la Llei de la CASS, la Llei de professions liberals i de col·legis professionals o en el Codi de relacions laborals, entre d'altres, per adaptar-nos a la lliure circulació de persones i al dret d'establiment seguint les normes comunitàries.

Quant a adaptar-nos a la lliure circulació de capital i de serveis, a més de tot el que ja s'ha aprovat al Principat, com l'obertura estrangera o les lleis fiscals, hem de dotar-nos d'una normativa sobre la propietat intel·lectual, la política de competència i les polítiques de transports o modernitzar a més la norma relativa a la contractació pública.

I em pregunto, si fem tots aquests canvis, podrem els andorrans gaudir de la lliure circulació, sense entrebancs, en tots els estats membres de la UE?

Reconec que no en tinc la certesa, sobretot després de veure que 17 anys després d'haver-se signat els Tractats trilaterals de lliure circulació amb França i Espanya, els entrebancs i les dificultats dels andorrans per residir, estudiar, treballar o emprendre subsisteixen, sobretot a Espanya!

Tinc dubtes sobre el *fair-play* de la UE a l'hora de negociar amb un país com el nostre, sabent la història particular de l'Acord relatiu a la fiscalitat de l'estalvi del 2004! No poso en dubte els nostres negociadors, però llegint les declaracions que fa la UE sobre diferents temes, m'adono que el discurs té sempre tics de superioritat!

M'han explicat que aquest va ser el primer acord comunitari imposat per la UE als cinc petits estats tercers europeus perquè apliquessin la directiva 2003/48/CE del 3 de juny del 2003, a demanda de Luxemburg, del Regne Unit i d'Àustria!

Aquest fet va produir-se perquè les qüestions fiscals dins de la UE són de competència intergovernamental i requereixen la unanimitat entre els estats membres per poder ser adoptades.

Així, la UE va lliurar un mandat de negociació perquè la Comissió negociés un acord amb els estats tercers europeus de petita dimensió més Suïssa perquè apliquessin els preceptes d'aquesta directiva i així poder-la aplicar als seus estats membres més recalitrants. No deixa de ser curiós!

Ara bé, els va funcionar, ja que fa dos anys van repetir l'operació per adequar la directiva a la normativa OCDE, integrant el frau fiscal i l'intercanvi automàtic, creant-ne una de nova i imposant-nos la amistosament com al 2004...

A banda, com a empresària em pregunto quin serà el cost econòmic de l'acord d'associació per a Andorra. Un estat membre com Espanya destina el 6% del seu pressupost a Brussel·les i país associat com Liechtenstein hi destina una mica més de l'1% (d'un pressupost de 806 milions de francs suïssos). És a dir, un poc més de 8,5 milions de francs suïssos! Seguint un criteri com el del Liechtenstein, si Andorra hi ha de contribuir per un valor de l'1% del pressupost, ens n'anem a més de 4,5 milions d'€.

És cert que s'hi destinen, a més de recursos econòmics, recursos humans per disposar d'una massa crítica de persones que puguin pensar, argumentar, desenvolupar i aplicar polítiques i iniciatives que fomentin el creixement.

Vull pensar que aquest cost global, que amb números freds fa una mica d'impressió, permetrà al país, a mitjà termini, tenir retorns superiors, per la qual cosa hauran valgut la pena els esforços.

El fet de contribuir-hi ens permetrà, crec jo, participar en alguns programes comunitaris, amb un retorn econòmic per al nostre país! Egoïstament i a tall d'exemple, ja m'agradaria beneficiar amb ajuts comunitaris alguns projectes culturals de Casa Molines, com el treball arqueològic medieval de la Margineda, ja que el benefici seria per al país amb la recuperació d'una part de la nostra història.

Però més enllà de les xifres i de les normes que fomenten aquesta relació que teixim amb la UE, hi ha els detalls de l'aplicació.

Què és el mercat únic?

Quan es parla de mercat únic o d'accés al mercat únic (que és el que el Govern ens anuncia sobre l'acord que s'està negociant), s'entén la lliure circulació de persones, de serveis, de mercaderies i de capital.

És a dir, pel que fa als serveis, per exemple, s'entén la llibertat de circulació i d'establiment d'empreses d'altres estats que ofereixen serveis a casa nostra o en estats diferents al de l'origen. Sempre dins de l'espai comunitari. Perquè aquesta circulació i establiment siguin possibles ha d'haver-hi una harmonització normativa (lleis laborals, fiscals, administratives o empresarials similars) i el principi de reconeixement mutu.

De fet, la reciprocitat es basa en la confiança que l'altre estat aplica lleis i normes similars o iguals a les teves.

Passa el mateix amb les persones (estudiants, treballadors, consumidors, pensionistes). Han de tenir la possibilitat de desplaçar-se i establir-se en qualsevol espai territorial de la UE sense restriccions. I per això, s'han de reconèixer els diplomes i títols acadèmics o professionals, s'han de poder cobrar les pensions sense minvar drets, visquis on visquis, i les institucions financeres han de limitar o suprimir les comissions que puguin limitar la mobilitat dels estalvis, t'estableixis on t'estableixis.

Alhora, el mercat únic advoca pel principi de competència. És a dir, obliga a incentivar la competència i la transparència dels mercats totes les administracions públiques (supranacionals, nacionals o regionals) i que apliquin, si s'escau, mesures contra l'abús de posició dominant, controlant per exemple, les fusions entre empreses. Penso que en aquest sector tindrem alguns problemes d'adaptació, ja que en ser un territori petit la posició dominant s'assoleix fàcilment.

També aquest mercat únic o mercat interior cerca a integrar el mercat dels serveis, a protegir la innovació o els drets de la propietat intel·lectual, i a reduir els obstacles fiscals.

Així, Andorra ja té una poteta dins del mercat interior gràcies a la llibertat que més ancorada està al país i de la qual tenim una experiència consolidada, com és la lliure circulació de mercaderies amb la unió duanera parcial en vigor des del 1991.

Si no vaig errada, el Codi de duana andorrà és quasi idèntic al Codi comunitari, ja que perquè això funcioni les regles de fabricació i les normes dels productes han de ser idèntiques a les comunitàries.

És a dir, que per esborrar les traves administratives i els altres obstacles (tècnics o fiscals) hi ha d'haver una harmonització de les normes nacionals de tots els estats que integren aquest mercat interior.

A Andorra, fa 25 anys, amb l'acord comercial del 1990 amb la UE, es van eliminar els aranzels o els drets de duana per als productes industrials o transformats, però no sé per què a Andorra mantenim el sistema dels transitaris. Tret que no sigui pel fet que la nostra unió duanera és incompleta, ja que en queden exclosos els productes agrícoles.

Alguns pros i contres

A la pràctica no tot és tant fàcil ja que sovint els estats membres s'inventen normes tècniques pròpies per protegir tal o tal altre producte, i fins que no intervé el Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees, la lliure circulació del producte protegit es talla!

Els alemanys ho van intentar ja els anys 1970 amb la crema de cassis de Dijon francesa, ja que argumentaven que el grau d'alcohol no estava regulat en la legislació alemanya i per això en volien prohibir la importació; o molt més tard, els anys 2000, quan França es va querellar contra un industrial que fabricava formatges de pasta dura perquè els anomenava *Emmental*. En ambdós casos el Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees va dictar sentència a favor del producte o dels productors i en contra del proteccionisme disfressat dels estats.

Vaja, que els alemanys no van poder prohibir la importació i comercialització de crema de cassis de Dijon, i els francesos tampoc no van poder aturar la producció i comercialització d'un emmental fabricat per un industrial estranger.

El fet és que, tot i el que dicta la normativa comunitària, hi ha una allau de demandes i de sentències del Tribunal de Justícia de les Comunitats Europees que ens indiquen que dites normes no es respecten adequadament.

La realitat em porta a pensar que els Estats membres i algunes grans empreses tenen tendència al proteccionisme i a escombrar cap a casa, en beneficiar-se de la norma i dels principis de la UE en un sentit únic. És a dir, en benefici propi... i fent el possible per compartir al menys possible.

Dit això, reconec que hi ha algunes mesures inherents a la lliure circulació de serveis que han beneficiat els ciutadans europeus i de retruc a Andorra gràcies a la competència, tot i que amb menys força.

A tall d'exemple, els consumidors comunitaris estan encantats des del 15 de juny d'enguany amb la supressió de Roaming, per la qual les trucades de telèfon internacionals dins de l'espai comunitari del mercat Interior, ja siguin de fixos o de mòbils, es comptabilitzen com a nacionals!

A més, en el decurs dels darrers anys l'acció comunitària ha permès abaratir la llum, Internet o els bitllets d'avió en tot l'espai comunitari!

Ahora, les PIME han vist com se'ls rebaxaven les traves administratives i han pogut reduir costos amb preus més accessibles pel que fa als serveis gràcies al mercat Únic o mercat Interior.

Conclusions

És tant l'abast de la lliure circulació (serveis, capital, persones i mercaderies), i els elements i coordenades que hi entren, que com ciutadana em perdo una mica.

Però de manera intuïtiva puc afirmar que, si bé sobre el paper un acord amb la UE pot semblar adient i engrescador, a la pràctica del dia a dia em costa visualitzar-ho.

Penso que amb la Llei d'obertura estrangera, la implantació del marc fiscal homologable, la signatura de CDI amb diferents països i sobretot amb els nostres veïns o amb la integració d'Andorra dins del marc europeu de reconeixement de titulacions d'ensenyament superior, el nostre país s'ha obert molt i ha fet passos de gegant en aquest sentit!

La reciprocitat, és a dir dels andorrans cap a fora, però, va més lenta..., o almenys aquesta és la percepció que en tinc.

I voldria tenir la certesa que, un cop l'acord d'associació signat i en vigor, jo, com a empresària andorrana, podré actuar sense cap mena de discriminació (administrativa, tècnica, fiscal) en el mercat únic de la UE. Vaja, voldria creure que amb l'acord d'associació podrem gaudir d'aquesta reciprocitat que, ara per ara, s'entrebanca.

I finalment una reflexió: hem de saber transformar els reptes en oportunitats. El fet que la Comissió Europea vulgui trobar un encaix estable dels petits estats en l'òrbita de la UE és un repte, i també una oportunitat. Per tant, crec que és encertat negociar i aprofitar aquesta oportunitat. La situació generada pel Brexit potser també obre oportunitats per a Andorra, perquè potser acabarà generant una Europa en què hi hagi diverses òrbites: un nucli central, format pels països de la UE que són part de l'euro; una primera òrbita molt propera al nucli amb la resta de països de la UE, i després altres òrbites, on ens anirem ubicant la resta.

Fins ara, els andorrans ens hem anat atansant al nucli, però encara estàvem en una òrbita massa allunyada: només teníem una unió duanera parcial i després vam passar a tenir un acord monetari. Crec que hauríem de participar del mercat interior com ho fa Liechtenstein. I crec que l'escenari que s'obre amb el Brexit pot ser bo, perquè la UE haurà d'aprendre a ser una mica més flexible i a entendre que el procés de construcció europea es construeix a diverses velocitats.

El que els andorrans hem de tenir clar és que nous drets impliquen també nous deures. I que hauré de fer molta pedagogia i estar molt atents perquè els avenços que ha fet i seguirà fent Andorra siguin reconeguts com a tals i tinguin autèntiques contrapartides que vagin en favor d'Andorra i els seus ciutadans. Si de tot aquest procés es desprèn que els empresaris, els professionals, els estudiants..., els ciutadans andorrans, en definitiva, tenen els mateixos drets efectius que els ciutadans comunitaris, l'acord d'associació haurà valgut la pena. I si Andorra obté un *label* europeu com el que té Liechtenstein i això ens serveix per atreure inversió estrangera de qualitat i per ajudar les nostres empreses a expandir-se internacionalment, també haurà valgut la pena.

Moltes gràcies.

Montserrat Cardelús i Mestre,
psicòloga i empresària

De l'acord amb la Comunitat Econòmica Europea a l'associació amb la Unió Europea: reflexions sobre el camí internacional d'Andorra

Joan BECAT i RAJAUT

Introducció

Considero que vaig tenir la sort, durant la meua vida, de ser el testimoni modest d'una aventura que aleshores veia com a increïble en una Europa immòbil, la creació d'un estat modern, recolzada per un poble i encapçalada per una generació remarcable de polítics i de gerents de la cosa pública. En el marc de l'Institut d'Estudis Andorrans, suscitat pel Consell General,¹ les meves relacions de recerca amb Andorra van del 1977 al 1996, any de l'últim estudi pel qual se'm va demanar de comprometre'm en un informe sobre les allaus del 8 de febrer als Prats Sobirans d'Arinsal i altres llocs d'Andorra. A més d'estudis a la demanda del Consell General o del nou govern, es tractava d'aportar materials per a l'andorranització i de fomentar la participació de joves andorrans als estudis sobre el seu país (són una trentena que van col·laborar i que vaig tenir el plaer de conèixer). Va ser un període entusiasta de contactes i de servei quan, precisament, naixia l'Estat andorrà i es feia sobirà.

Sempre he procurat guardar una visió exterior, tot i tenir una voluntat de ser útil i una gran implicació amb els objectius volguts per una majoria del poble. També he procurat quedar discret i només fer servei car tenia clar que, a cada moment, el present i el futur del país era cosa dels andorrans. Per tant, el 1993, vaig tancar la meua tesi d'estat de geografia, que porta sobre Andorra i les mutacions de la seva economia,² i que serà publicada per internet aquest proper mes de setembre. Sense saber que em demanaríeu una ponència a la Diada Andorrana, havia decidit fer aquesta aportació personal al cap de 25 anys de la plena sobirania d'Andorra. Per plena sobirania, entenc la Constitució que retornava la sobirania interna al poble andorrà, i l'adhesió a les Nacions Unides, que feia entrar per la porta gran el nou estat en el concert internacional, totes dues coses que els Coprínceps i els estats que en realitat representaven li havien sempre prohibit i li denegaven encara uns mesos abans. A més, vaig procurar defensar aquesta tesi el desembre del 1993, és a dir quan les noves eleccions posaven en plaça el nou règim democràtic i sobirà.

La meua implicació directa va cessar aleshores. Però, evidentment, les amors no s'abandonen d'un dia per l'altre, i vaig continuar seguint el que passava a Andorra fins ara, cada dia rebent a casa el *Diari d'Andorra* i amb estadetes al més sovint possible.

Tot això m'ha portat a unes reflexions personals, no gens originals, que us resumiré ara i que trobareu una mica més extenses en el text donat a la Societat Andorrana de Ciències. Tinc bastant emoció i una certa aprensió car ho faig avui conjuntament amb molts dels actors que han protagonitzat aquestes evolucions i revolucions. Tinc per a molts d'ells una admiració de sempre per la seva valentia, per les seves qualitats com a persones i pel seu sentit d'estat.

1. El context preconstitucional dels anys vuitanta i la fallida de la via reformista

Dels seus orígens fins a l'aplicació de la Constitució, l'any 1993, malgrat les evolucions històriques i les reformes de 1866 i de 1981, el sistema institucional andorrà descansava sempre sobre dos grups d'institucions antagonistes que cal distingir clarament.

D'una banda hi ha els dos Coprínceps, investits de tots els poders, que són sempre exteriors a Andorra, diferència considerable amb altres microestats que tenen també sistemes monàrquics, com Mònaco, Liechtenstein o el Vaticà, on el sobirà és resident i no té cap altra funció. Aquests Coprínceps exerceixen els seus poders de manera permanent mitjançant els seus serveis, amb gent que designen com els convé, per exemple la justícia o l'ordre públic. Els exerceixen ocasionalment, sempre de manera discrecional, cada vegada que ho creuen necessari o bé quan les circumstàncies ho demanen, mitjançant el recurs en queixa, la suspensió dels consells elegits, la concessió de privilegis o favors, o la promulgació de textos legislatius o de reformes. Malgrat tot, llevat d'aquestes circumstàncies, llur poder era edulcorat dins la pràctica corrent. L'allunyament per l'un, la feblesa política per l'altre, la rivalitat entre llurs serveis o llurs estats, com també el poc repte econòmic o polític que podia representar el petit principat pirinenc eren factors que limitaven objectivament llurs intervencions, i sobre els quals els andorrans han jugat des de sempre.

D'altra banda, hi ha les institucions pròpiament andorranes, representatives dels andorrans, d'una manera o d'una altra segons les èpoques: primer de les parròquies i les cases més importants, després de totes les cases i ara dels ciutadans. Gestionen els afers interiors sota la tutela dels primers. Evidentment, busquen a guanyar competències concretes, amb la tàctica dels fets consumats i de la tradició, o amb l'atribució explícita de privilegis o d'autoritzacions per part dels sobirans, però sense mai posar en causa ni els Coprínceps ni els seus poders universals. Dins aquesta evolució multisecular, a un segle d'interval i a la demanda més que insistent del Consell General i de l'opinió andorrana, els Coprínceps atorgaren dues reformes institucionals, que es designen habitualment sota els noms de Nova Reforma el 1866, i de Reforma el 1981. En els dos casos no concerneixen els Coprínceps ni llurs atribucions. Cada vegada es tracta de modificacions, finalment poc importants, de les estructures interiors d'Andorra, de la representació elegida o del sistema electoral. Sobre el fons, res no canvia en l'equilibri dels poders. Es pot fins i tot afirmar que l'autoritat i la presència dels Coprínceps en surten cada vegada reforçades, per la manifestació de poder que implica el fet d'atorgar una reforma, i alhora per l'homenatge explícit que significa el recurs a llur voluntat i l'acceptació de llur decisió. Cada vegada conserven una posició d'àrbitres sobirans i d'últim recurs.

La situació anterior es caracteritzava per la confusió extrema dels poders i per la indefinició de les competències. Fins als anys setanta del segle xx fou agreujada per l'absència d'una verdadera administració i de serveis públics, com per l'absència d'una codificació interna de les regles administratives i dels contenciosos. La més petita qüestió de gestió del territori, d'economia o de societat plantejava problemes de competències entre institucions. El paper dels estats veïns i de la mobilització dels seus serveis pels Coprínceps no eren clars –i no ho seran fins al 1993 malgrat la Reforma del 1981–. L'economia andorrana progressava constantment però, per falta d'acords bilaterals, era sempre en una posició falsa i virtualment inestable, amb tots els condicionaments i totes les autolimitacions polítiques que això comportava per part dels elegits andorrans. Ras i curt, hi havia una situació poc adaptada al món actual i a les necessitats de gestió del país. Un cert nombre d'andorrans s'hi trobaven bé però, en conjunt, desitjaven una adaptació o una reforma profunda de les institucions:

- Primer, si s'admet que la gestió dels afers comuns de l'estat s'ha de fer amb la participació democràtica de tots els ciutadans, les antigues estructures arrossegaven el pecat original de la discriminació en la representació dels ciutadans.

- Segon, Andorra necessitava cada vegada més decisions al més alt nivell per la gestió de la seva economia, per les relacions exteriors, per les vies de comunicació, per la planificació i les normes de l'ordenació del territori, pel medi ambient i els riscos naturals, pels serveis d'educació, per les normes a aplicar als mitjans de comunicació i per altres temes d'interès general. I no cal insistir sobre els serveis que només tenen sentit si són centralitzats en un país de la mida d'Andorra, com per exemple els arxius, el patrimoni o la protecció i la gestió de la natura. Evidentment això no descarta les iniciatives privades o locals, però no tindrien sentit si no entressin en un marc coherent.

- Finalment, calia aclarir la qüestió de les relacions entre el Consell General i les parròquies. La Reforma del 1981 no ho farà i, per tant, va contribuir a fer créixer les tensions internes. Dins aquesta òptica, la Constitució del 1993 és realment la refundació d'Andorra car, en un marc renovat, planteja clarament el nou equilibri entre les parròquies i l'estat.

La Reforma. Tot i els enfrontaments anteriors amb el representants dels Coprínceps, les reivindicacions del Consell General arrenquen de debò³ els anys 1972-1973, per arribar finalment al que semblava una primera etapa amb l'acceptació de la Reforma del 1981. Aquesta es va presentar com un primer pas cap a una transformació de les institucions. Però de fet es limita a la creació d'un govern amb competències essencialment administratives i a la redefinició del paper del Consell General. Aquest perdia les funcions de gestió i d'execució, que acumulava abans amb les funcions legislatives.

Però els Coprínceps no li atribuïren noves competències, i per tant només assumia en part aquest poder legislatiu. Les seves decisions s'havien d'aprovar pels dos delegats permanents, doncs els Coprínceps conservaven un poder discrecional car res no estava precisat sobre l'expedició de les lleis: quin temps de reflexió, relectura, solució en cas de desacord? Res d'això no estava previst. Els Coprínceps acceptaven –perquè podien refusar–, modificaven i publicaven els textos de llei com els convenia. Aquesta feblesa bastant sorprenent de la Reforma explica les lentituds dins l'aplicació de les possibilitats que semblava oferir. Les crispacions i les impaciències s'acumularen mentre passaven els anys.

A més el primer govern, que tenia majoria a la cambra, va caure no per una qüestió de confiança, sinó per les pressions dels Coprínceps, que van acceptar un recurs en queixa que anava contra el pressupost i, deixant córrer el temps, bloquejar durant mesos tot el funcionament administratiu i financer d'Andorra, fins que el govern se sacrifici i dimiteixi per salvar la situació. És a dir que les vel·leïtats del govern i del consell van ser tallades arran, ensenyant qui eren els amos.

D'evidència la reforma s'havia de completar amb una segona fase que canviés les competències dels Coprínceps. Era l'únic domini a redefinir, ja que els sobirans continuaven acumulant totes les competències sense cedir-ne cap a les institucions representatives dels andorrans. L'autoritat suprema i real era sempre a mans de dos Coprínceps, jurídicament andorrans el temps de llur càrrec, però per l'un sempre francès i exercint de president de la República, i l'altre espanyol i sempre bisbe d'Urgell, ambigüitats personals que era a més pretext del refús de reconeixement internacional d'Andorra.

Amb o sense constitució faltava redistribuir part o la totalitat de les competències que acumulaven. Però després del 1981 no se'n parla més, fins que el govern i el Consell General no fan la seva *Nit del 4 d'agost* i demanessin el 1990 la redacció d'una constitució moderna i democràtica. Les circumstàncies semblaven més favorables. Per una part no hi havia més l'espasa de Dàmocles de les relacions econòmiques amb els estats veïns, car estaven regulades per l'acord comercial amb la CEE. Per altra part l'opinió pública andorrana era molt sensibilitzada, enviant al Consell General una nova majoria favorable al canvi, centrada sobre el grup dels nous consellers d'Andorra la Vella i les Escaldes, tots partidaris d'aquesta opció. Un vot unànim de Consell General demana la redacció d'una constitució i en fixa les grans línies, és a dir que posa obertament en causa el paper i els poders dels Coprínceps. És molt significatiu que segueixi de poc la firma de l'acord amb la CEE.

2. L'acord comercial amb la Comunitat Econòmica Europea

La necessitat de l'acord

La demanda d'adhesió d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea, l'any 1978, posava en perill tot el sistema comercial andorrà. D'una banda la base jurídica dels acords bilaterals amb França i amb Espanya desapareixia, ja que la competència sobre els acords comercials amb els països tercers els hi escapava, car transferida al Consell europeu. Sigui quin sigui el marc futur, era cert que el sistema de les llicències d'importació s'acabava. Sense tractat o acord comercial de substitució, Andorra es trobaria en un buit jurídic que li trauria tots els avantatges adquirits. Pitjor, podia ser considerada com un país tercer i veure com se li aplicava la TEC (tarifa exterior comuna), i per tant passar d'un règim de lliure canvi a una pujada del preu de totes les seves importacions per la imposició de taxes duaneres elevades.⁴

Les tres fases de la negociació

La primera fase se situa els anys 1984 i 1985. Els representants elegits del Principat i el seu govern van ser descartats de les negociacions que els afectaven i que es desenvolupaven en nom seu. Era en conformitat amb els costums i el dret, que confereixen als Coprínceps la representació internacional, però no era ni hàbil ni elegant, sobretot tractant-se de les

qüestions econòmiques, que entraven en les competències tradicionalment reconegudes al Consell General i a les parròquies.

Que la Comunitat hagi acceptat de negociar només amb els Coprínceps, i especialment amb el francès, president d'un estat membre, no era tampoc sorprenent, car podia mobilitzar els seus serveis estatals i disposava d'una capacitat d'intervenció i d'un pes específic a Brussel·les. Cal també tenir en compte que, vist de l'exterior, la repartició de les competències entre les diverses institucions andorranes no era gens clara. A l'invers quedava molt clar aleshores que la sobirania, la representació exterior i les principals prerrogatives (moneda, reforma de les institucions, policia, seguretat pública, justícia, ensenyament) eren entre les mans dels Coprínceps, que les exercien realment. A més, cal saber que les instàncies de la CEE van ser sempre pragmàtiques i acostumades a resoldre problemes concrets i no pas qüestions de fons, que deixen als estats. En el passat, les negociacions en nom de petits estats, Mònaco i San Marino, i amb llur acord, les havien portat estats membres importants, França o Itàlia.

És la qüestió de la representació d'Andorra que plantejà problemes i fou a l'origen del bloqueig final. Podia semblar una qüestió formal, però posava en evidència una qüestió fonamental. El govern i el Consell General hi van veure l'ocasió d'afirmar-se en front dels Coprínceps, i per tant de recuperar competències de fet, tot i afirmant la presència d'Andorra en un marc internacional. Davant del bloqueig, el cap de govern andorrà va fer declaracions públiques en què criticava "les actituds despòtiques i paternalistes" dels Coprínceps.

Les negociacions per a l'entrada d'Espanya i Portugal a la CEE, que tenien lloc durant aquest període, foren molt dures i, fins a l'últim moment, oposaren sobretot els interessos francesos i espanyols. En aquest context, tenint en compte l'embolic de la seva representació, el cas andorrà fou congelat. La Comunitat va decidir de deixar dos anys més de coll per decidir quines serien les relacions comercials amb Andorra, doncs fins a finals de 1987. Mentrestant la península ibèrica entrava dins el mercat comú el 1r de gener del 1986, els drets de duana començaven a disminuir i els contingents d'importació es reduïen. En conseqüència Andorra veia reduir el seu diferencial de preus. El temps jugava contra ella. Era una manera de fer-la afluir, ja que a més França i Espanya havien resolt les seves diferències i podien anar juntes. La segona fase, el 1986 i el 1987, comença per la definició de la posició andorrana. El text fou presentat pel govern al Consell General durant una sessió extraordinària, el 18 d'abril del 1986, i aprovat per unanimitat.⁵ Ja que els Coprínceps volien negociar sols, les demandes andorranes van ser maximalistes. Es tractava, tot quedant-se un país tercer, de mantenir els avantatges existents i el lliure canvi amb França i Espanya, ampliat a tots els estats de la Comunitat, d'obtenir pels visitants estrangers una franquícia fiscal duanera semblant a la dels intercanvis intracomunitaris, d'obtenir pels productes industrials andorrans el lliure accés als mercats de la CEE, de no tenir cap limitació quantitativa per les importacions i d'obtenir la llibertat de comerç i de trànsit amb els altres països tercers sense pagar la TEC.

Aquestes pretensions extremes no podien ser acceptades per la CEE, especialment les relacions amb els altres països tercers. Sobre aquest punt, les posicions espanyoles i franceses eren contrastades. Per la seva banda, el govern espanyol pressionà el govern andorrà, condicionant el seu acord al reconeixement del sindicat obrer ja constituït al Principal, però il·legal. Les entrevistes foren un fracàs, amb els andorrans refusant de lligar les dues qüestions.

Uns diputats espanyols membres del Consell d'Europa portaren aquesta institució a interessar-se a Andorra i votar un text de reprimenda pel seu poc respecte dels drets humans. Prou hàbilment, el govern andorrà desvià l'atac i féu aprovar pel Consell General la Declaració dels drets de l'home de les Nacions Unides i lligà la qüestió dels drets de la persona a la reforma de les institucions, amb la qual cosa posava la pilota dins el camp dels Coprínceps.

La pròrroga s'acabà el 31 de desembre del 1987 sense cap acord. Per evitar un buit jurídic, uns acords comercials provisionals establiren amb França i Espanya, que reprenien més o menys les disposicions anteriorment vigents. Però les posicions eren clares.

- D'una banda, el Consell General havia definit les seves posicions, amb uns ajustaments relacionats als contactes oficiosos entre totes les parts durant el 1987, a les trobades entre el cap de govern andorrà i representants del govern espanyol, o als intercanvis de notes Andorra-França i Andorra-Espanya.

- D'altra banda, quedava admès per totes les parts que d'ara endavant seria una comissió tripartida Andorra-Coprínceps portada pel govern andorrà que negociaria a Brussel·les amb la Comissió Europea. El febrer del 1988 el cap de govern Josep Pintat va tenir una entrevista amb el president de la Comissió Jacques Delors. Les negociacions es reiniciaren després d'una nova demanda presentada pel Principat d'Andorra prop de la Comissió el 13 de juliol del 1988, afirmant la voluntat andorrana d'arribar a una clarificació i a una definició nova de les relacions entre la CEE i Andorra.

L'acord es tancarà a final del 1989, amb Andorra acceptant les exigències europees sobre la unió duanera, el règim fiscal i les relacions amb els altres països tercers. El preacord fou signat a Brussel·les el 14 de desembre del 1989. Serà immediatament aprovat pel Consell General reunit en sessió extraordinària i pel consell de ministres d'Afers Exteriors de la Comunitat Europea durant la seva reunió del 18 de desembre. Durant els mesos següents hi va haver l'aprovació per cada un dels estats de la Comunitat.

La firma de l'acord

Finalment, la firma oficial de l'acord tingué lloc a Luxemburg el 28 de juny del 1990 entre un ministre irlandès (Irlanda ostentava aleshores la presidència de la CEE) i la delegació andorrana integrada pel cap de govern i els veguers francès i episcopal. La ratificació en nom de la Comissió Europea va anar a càrrec del comissari espanyol Abel Matutes, que va fer desplaçar la delegació a Brussel·les. La qüestió de la representació internacional d'Andorra, permanent durant tota la negociació, va ser encara present durant la firma. Segons les paraules transcrites per la premsa andorrana present a les dues cerimònies –que ho prengué molt malament–, Abel Matutes notà amb molt humor que era la primera vegada que la Comunitat firmava un acord amb un país tercer els representants legals dels quals ja eren ciutadans europeus. Evidentment feia referència als dos veguers que firmaven en nom dels dos Coprínceps, ells també ciutadans europeus. En realitat, era plantejar encertadament l'ambigüitat de la situació institucional i internacional andorrana, que no venia ni del país ni dels andorrans, sinó dels seus sobirans.

És cert que l'acord comercial amb la CEE marcava l'inici d'una nova etapa. És l'esdeveniment major d'aquest període per a Andorra car, per primera vegada, firmava directament un acord

internacional, i no pas en nom seu el representant dels governs francès i/o espanyol. Però alhora no podia ser considerat com el reconeixement internacional explícit del Principat com a estat de ple dret, car la CEE ja havia passat acords comercials semblants tant amb Gibraltar, amb les Illes Anglo-Normandes i amb l'illa de Man, que no eren estats, com amb Mònaco o Malta, que eren estats reconeguts que participaven a diversos organismes internacionals. Però era un primer pas, que donava tot el seu sentit a la duresa de les reclamacions del govern andorrà i a les grans reticències dels Coprínceps.

3. La Constitució andorrana, el preu de la independència i el reconeixement internacional

En un primer temps, el nou ordre econòmic resultant de l'acord amb la Comunitat Europea no canviava radicalment els caràcters de l'economia car semblava salvaguardar els principals interessos andorrans. Però implicava una evolució econòmica i fiscal i, sobretot, una altra gestió de l'estat i del seu pressupost. També implicava una clarificació política i institucional, que la societat andorrana reclamava unànimement. Des d'aleshores, aquesta clarificació depenia menys dels andorrans que dels Coprínceps, dels quals no es podien passar però que també n'eren el principal obstacle.

Aquesta consolidació definitiva d'Andorra depenia en bona part dels estats veïns. França era un obstacle sobretot en el marc jurídic car els seus representants i els seus juristes, refusaven majoritàriament el reconeixement internacional d'Andorra, argumentant sobre la confusió entre la funció i els drets del Copríncep i els de l'estat francès.⁶ Ja a les primeres reunions de la comissió tripartita, fou un dels temes posats endavant per la delegació francesa.

L'obstacle semblava més polític del cantó del Copríncep episcopal i de l'estat espanyol, que li prestava suport i s'encarregava dels seus serveis. S'havia manifestat després del 1981 a través de la dilació per arreglar les situacions jurídiques que es derivaven de la reforma. Aquestes reticències eren previsible car eren els qui tenien més a perdre si el règim d'Andorra es feia menys autocràtic, llevat que els Coprínceps conservin un paper preeminent en certs dominis claus.

Encara que molt ràpid, ja que hi ha menys de tres anys entre el discurs del nou cap de govern, Òscar Ribas i Reig, que declara el 1r de juny del 1990: "El meu Govern afirma que necessitem una Constitució escrita per poder estructurar el país", i el referèndum del 14 de març del 1993 que aprova el text constitucional, el procés d'elaboració va comportar diverses fases, una de les quals va ser la maduració que va precedir la demanda formal. Desenvolupant el seu ballet amb passos de vegades incerts i aportant algunes emocions (però mai afrontaments verbals violents ni veritables passions a Andorra), la negociació mateixa va ser encara més ràpida. Va començar el 12 d'abril del 1991 amb la primera reunió de la comissió tripartita i acabant l'1 de desembre del 1992, quan va donar el seu text al Consell General.

Notem que en les diverses etapes de la negociació no van faltar ni el bloqueig dels sobirans ni la pressió de la manifestació pública directa del poble per resoldre una crisi política interior, tal com s'havia produït anteriorment dues vegades en un segle, sempre a moments decisius. En el marc de la Diada andorrana d'enguany, sembla inútil entrar en les etapes i les anàlisis. Només observar que després de la reforma parcial del 1981 es podia triar entre dues estratègies. O bé continuar la reforma a l'andorrana, és a dir lentament, amb prudència,

tractant cada tema quan era madur. Doncs avançar pragmàticament punt per punt a través de casos concrets, evitant de massa plantejant qüestions de fons per no desestabilitzar el sistema. O bé plantejar directament la qüestió de fons: cal elaborar una constitució per crear primer un marc de referència. És a dir afirmar de bell antuvi els principis: separació de poders, doncs pèrdua de la totalitat o d'una part dels poders dels Coprínceps, sobirania popular, per tant fi de la legitimitat dels Coprínceps per herència, ja que aleshores llurs competències els vindrien de l'acord dels ciutadans.

Es va triar la segona solució, la més cartesiana però també la menys conforme a la tradició andorrana, tot i que la Nova Reforma del 1866 s'hagi obtingut mitjançant una minirevolució. Aquesta segona via tenia l'inconvenient de plantejar ja a l'inici tots els problemes a resoldre: poders i estatut dels Coprínceps, nacionalitat, representació internacional, moneda, representació dels ciutadans o de les parròquies a /o a les assemblea(es), estatut i funció de les corporacions locals, etc., tots punts sobre els quals els mateixos andorrans no estaven d'acord.

Es pot notar que, mentre avançaven els anys vuitanta, tres elements anaven a favor d'aquesta segona solució. Primer la lentitud i el quasi bloqueig de les aplicacions de la reforma del 1981 exasperaven cada vegada més tant els elegits, confrontats als problemes administratius i de gestió sense que tinguin els instruments jurídics necessaris, com l'opinió pública, que perdia poc a poc la confiança –quasi mística per a alguns– en els Coprínceps. En segon hi ha l'acord comercial amb la Comunitat Europea. Siguin quines siguin les seves conseqüències econòmiques, tenia el mèrit que el Principat no depengui tant dels estat veïns, doncs dels Coprínceps i de llurs pressions directes o indirectes. No hi havia tants riscos de represàlies si es plantejaven les qüestions essencials.

Finalment hi havia la irrupció de les joves generacions, en dos àmbits. D'una banda, una nova generació d'homes polítics emergeix i arriba al poder. Tenen trenta o quaranta anys, foren els estudiants o els joves que tant van criticar les institucions i els vells polítics prudents durant els anys setanta. Molts van participar a les iniciatives, a les tribunes i als debats d'aquesta època. D'altra banda hi ha un gran rejuveniment del cos electoral. Aquestes joves generacions no són tant relacionades a les formes tradicionals de pensament. No han conegut l'economia tradicional i l'antiga societat –o només els seus últims avatars– i no han participat a l'antic sistema institucional.

A més, molts d'aquests joves electors vivien malament el malestar creat per una reforma incompleta i ambigua, per una legislació social insuficient, per un codi de nacionalitat retrògrada que ells rebutjaven, que creava més desigualtats entre els joves que entre la gent de més edat. Havien estat formats pels ensenyaments francès i espanyol, on havien après el que era un sistema democràtic i constitucional occidental, que podien doncs comparar a la situació interior andorrana. En conseqüència podien mesurar l'amplitud de les necessitats i decantar-se cap a una solució global, ràpida i neta.

També van jugar el seu paper les gestions del Consell d'Europa, el bloqueig final de la mitra i les reaccions que va provocar, amb les posicions contrastades entre els dos Coprínceps, i algunes qüestions relacionades amb la justícia que portaren el president francès François Mitterrand a moure fitxa per a desbloquejar la situació.

El Consell General va aprovar el projecte de Constitució el 2 de febrer del 1993 per unanimitat, tot i les fortes reticències –expressades públicament– de certs consellers que pensaven que s’havien fet massa concessions. El 14 de març era aprovat per referèndum amb 74,2% de sí, una àmplia majoria a totes les parròquies i una participació elevada, de 75,7%.⁷ En relació amb els electors inscrits el sí era també majoritari. Per tant la constitució era legitimada, sigui quina sigui la lectura que es vulgui fer dels resultats.

La ratificació de la Constitució i la instal·lació de les noves estructures es van fer prou ràpidament, amb l’atorgament de poders dels serveis dels Coprínceps al govern andorrà. En particular, no es va esperar que les eleccions de la nova cambra constitucional siguin convocades ni que la Constitució tingui una aplicació normal: dos mesos després del referèndum totes les transferències s’havien efectuat i els serveis dels Coprínceps transformats o suprimits.

Si prenem una mica de distància, ens assabentem que durant aquesta transició les institucions andorranes es van trobar en una situació de fet bastant sorprenent, que en deia llarg sobre el caràcter insòlit i artificial de la situació anterior. En efecte, poques setmanes després del referèndum es va crear una situació de fet on el Govern andorrà i el Consell General, elegits i sempre actuant en el marc de les limitades atribucions anteriors, es van veure atribuir les competències que els havien refusat d’una manera tant aspra, i que havien costat tants afrontaments durant dues dècades.

Una de dues coses. O bé les institucions precedents no eren representatives o no eren en capacitat d’assumir aquestes competències, i aleshores era lícit de no confiar-les anteriorment. Però aleshores hagués estat prudent d’esperar l’elecció de la nova assemblea legislativa i del nou govern constitucional per efectuar la passació de poders, mentre els serveis dels Coprínceps asseguraven l’interinatge de les competències que exercien des de sempre. O bé, com va ser el cas, es considerava que aquestes institucions andorranes elegides a l’antiga eren capaces de gestionar el país i de representar-lo, i en aquest cas d’assumir immediatament les competències previstes dins la constitució. Però aleshores, perquè no s’havia fet abans, per exemple després de la reforma del 1981, espontàniament i progressivament?

El ràpid reconeixement internacional va tenir efectes interiors importants, consolidant la Constitució abans que sigui aplicada, mentre que ella mateixa atenuava les reticències, vinguin de la societat o dels Coprínceps. És l’entrada a les Nacions Unides, tant sinó més que la Constitució, que sembla haver modificat els comportaments de cara a Andorra, dins i fora del Principat.

La independència i la normalització de les relacions amb els estats veïns van tenir un preu. Un Tractat de bon veïnatge, d’amistat i de cooperació regulava qüestions importants com la moneda, la cooperació en matèria de seguretat i de justícia. L’article 2 preveia que França i Espanya facilitarien la participació d’Andorra a les organitzacions internacionals, element que el govern d’Andorra utilitzarà un mes després. Un acord mantenia les escoles dels Coprínceps, doncs la permanència de les escoles franceses i espanyoles, i per tant la impossibilitat per Andorra de ser mestressa del seu ensenyament i de la formació dels seus futurs ciutadans. Alguns van dir que aquí hi havia el preu pagat per obtenir la independència.

La qüestió especial de les relacions d’Espanya amb Andorra a través del Copríncep episcopal,

que passava a ser sobirà constitucional, fou regulada durant una entrevista a Madrid entre el cap de govern Òscar Ribas i el ministre espanyol de Relacions Exteriors Javier Solana. Hi hauria un ambaixador espanyol al Principat. Es va firmar un acord bilateral, preparat en paral·lel amb l'acord trilateral del 3 de juny, l'estat espanyol reconeixia el bisbe d'Urgell com a Copríncep d'Andorra i com a cap d'estat. A la Seu d'Urgell, la seva persona, els seus serveis i el seu palau beneficiaven de la immunitat, com per les ambaixades.

El reconeixement internacional va ser adquirit, després del vot de la constitució i abans de la seva aplicació, amb una rapidesa que va sorprendre tothom, començant pels interessats mateixos. Entre altres arguments, és la prova que la situació era madura i que Andorra podia participar als organismes internacionals des de feia temps. Andorra sent membre de les Nacions Unides dos mesos després de la transferència de les competències dels Coprínceps i abans que les lleis completant la constitució siguin votades, tot confirma que el bloqueig venia d'oposicions polítiques, essencialment de França i d'Espanya, recolzades per una argumentació de circumstància produïda per juristes de servei.

Per cert, hi ha molt cinisme en aquests canvis d'actitud. Això ens ha valgut de llegir i de sentir canvis d'argumentació molt divertits, de l'estil: hi ha una constitució doncs Andorra és un estat, com si els criteris relatius al territori, als habitants, a la nacionalitat, a les institucions pròpies –les que siguin– no eren pas els criteris determinants a escala internacional.

El 24 de juny del 1993 a Ginebra, aprofitant la seva presència a propòsit de la guerra a Bòsnia, el secretari general Butros Ghali va rebre la demanda d'adhesió d'Andorra a les Nacions Unides de les mans del cap de govern, Òscar Ribas. Tres setmanes abans, el 3 de juny, França, Espanya i Andorra havien firmat un tractat trilateral de bon veïnatge, d'amistat i de cooperació, segons el qual els dos veïns d'Andorra "faciliten la seva participació a les conferències i organitzacions internacionals i també el seu accés als convenis internacionals". Potser per la seva dura experiència anterior, Andorra trià directament l'ONU, amb França i Espanya de padrins.

No calgué esperar la sessió de tardor, car les circumstàncies jugaren a favor d'Andorra. Amb les tensions internacionals i la guerra dels Balcans, el Consell de Seguretat de les Nacions Unides estava reunit de manera permanent. El 8 de juliol acceptà per consens la demanda d'adhesió andorrana. Per prendre efecte, la decisió del consell s'havia de ratificar per l'Assemblea general de les Nacions Unides, a la tardor. Però per les mateixes raons una reunió extraordinària de l'Assemblea General fou decidida per a final de mes.

Per tant, el 28 de juliol del 1993, només un mes després de dipositar la demanda, l'Assemblea reunida a Nova York acceptà per aclamació l'entrada d'Andorra com a 184è membre. La cerimònia fou retransmesa per TV3, i tots els andorrans i bona part dels territoris de l'àrea catalana van sentir en directe el discurs d'un quart d'hora, en català, del cap de govern, Òscar Ribas.⁸

Paral·lelament Andorra realitzava gestions per a ser associada al Consell d'Europa, una resolució del qual havia estat el detonador de la ràpida evolució institucional. Igualment, a inici d'agost, el govern andorrà demanava l'adhesió del Principat a la UIT i a la Creu Roja Internacional. Òscar Ribas declarava a la premsa el 10 de juliol, quan l'entrada a les Nacions Unides era adquirida: "L'entrada a la UIT és prioritària, un cop a l'ONU." Però, més enllà de

les declaracions oficials i de les prioritats, es pot notar que els dos primers organismes internacionals especialitzats on Andorra demanava a entrar per la porta gran eren precisament aquests dels quals l'accés li havien estat vetat uns deu anys abans, quan Òscar Ribas era el Cap de Govern que havia fet la demanda⁹ i Antoni Armengol un dels ministres que l'havia ajudat.

4. L'Estat andorrà assumeix la totalitat de les seves competències a l'interior com a l'exterior

La noció de *petit estat* –o de *microestat* per als estats de territori reduït– és molt recent. Encara que es tracti d'estats sobirans, durant temps no van beneficiar-se d'igualtat amb els estats més grans, sobretot amb els veïns, que tot sovint no ho admetien gaire i usaven del paternalisme, de pressions o de tutela oberta o amagada, al·legant les responsabilitats i els interessos que segons ells hi tenien. És el cas de Mònaco per França, d'Andorra per França i Espanya.

Moltes vegades, fins i tot quan és reconeguda internacionalment, llur independència es troba encara avui dia condicionada per uns tractats bilaterals entre el petit estat i el seu potent veí, que imposa les seves condicions econòmiques i la seva tutela: és el cas de França amb el Principat de Mònaco, d'Itàlia amb la República de San Marino o de Suïssa amb el Principat de Liechtenstein.

Els petits estats han existit des de fa segles, però llur emergència com a interlocutors dels grans estats, amb igualtat de drets, és una conquesta posterior a la Segona Guerra Mundial del segle xx. Abans, fins i tot quan es reconeixia l'existència i el govern dels petits territoris o estats, no sempre s'admetia ni es respectava la seva sobirania o el seu paper internacional. Durant tot el segle 19, i encara durant la primera meitat del segle 20, els grans estats no admetien que els petits estats puguin participar a les grans decisions polítiques internacionals. Conscientment o inconscientment, s'establí una jerarquia entre els estats : de fet més que de dret, els grans exercien una tutela sobre els estats més modestos de llur entorn o de llur zona d'influència. La noció mateixa de petit estat variava molt segons les circumstàncies, anant del que són avui dia els microestats fins a estats poblats de deu a quinze milions d'habitants. La Societat de les Nacions, durant l'entre-dues-guerres, va refusar l'adhesió de petits estats qualificats de lil·liputencs, especialment d'Andorra, que va presentar la seva candidatura l'any 1925 i es va quedar a la porta.

A la postguerra, quan es va crear l'Organització de les Nacions Unides, la qüestió dels petits estats no es va plantejar ja que aleshores n'hi havia ben pocs. A més a més, molts no van demanar llur adhesió: els que ho van fer l'aconseguien sense gaire problemes.¹⁰ Cal subratllar que és l'ONU qui permetrà l'emergència dels petits estats a l'escenari internacional. La Carta de l'ONU reconeixia igualtat de drets per a tots els estats, sigui quin sigui llur mida, cosa que va permetre l'entrada posterior d'estats petits i mitjans.

Dins la pràctica, això fou possible car una jerarquia existia malgrat tot a través de la figura dels cinc membres permanents del Consell de Seguretat (Estats Units, França, Regne Unit, Unió Soviètica i Xina), cadascú amb dret de vet. Tenint en compte aquesta preeminència, no els molestava obrir l'ONU i els organismes internacionals especialitzats a tots els estats. Ans el contrari: durant la guerra freda i la llarga fase de descolonització,¹¹ era interessant pels grans

estats de fer entrar a l'ONU nous estats que patrocinaven, per a fer créixer llur influència. Notem que la candidatura i l'adhesió a l'ONU només és possible pels estats independents, però que la participació a determinats organismes internacionals no suposa un reconeixement com a estat. És el cas de la participació a les activitats dels organismes especialitzats de les mateixes Nacions Unides, que no implica la plena sobirania. Uns territoris amb un estatut internacional encara mal definit, per exemple illes o petits territoris amb un estatut colonial o quasi colonial, o bé dotats d'una certa autonomia per la seva metròpoli poden ser-hi admesos com a membres associats. Moltes vegades va ser una estratègia cap a la independència o, un cop aquesta aconseguida, era una etapa cap al reconeixement internacional. Fou la estratègia inicial d'Andorra, infructuosa fins al 1992 per culpa essencialment de l'oposició francesa.

A Europa abunden aquestes situacions. Hi ha petits estats, com Islàndia, Luxemburg, Malta i Gozo, Xipre; hi ha microestats, que són Andorra, Liechtenstein, Mònaco, San Marino i el Vaticà; finalment alguns petits territoris beneficien d'estatuts especials: Channel Island (o Illes Anglo-Normandes), l'illa de Man, les illes Fèroe i Gibraltar. En les relacions dels petits territoris i dels microestats amb les potències mitjanes o grans, amb els seus veïns immediats més importants o amb les institucions internacionals, no falten les ambigüitats. Actualment, s'observen totes les situacions possibles entre una integració o un protectorat de fet fins a una plena independència.

El Principat d'Andorra és un microestat amb molts caràcters comuns amb els altres microestats europeus, especialment amb Mònaco, Liechtenstein i San Marino. Tots quatre no van beneficiar durant temps del ple reconeixement dels estats veïns; especialment van ser objecte de pressions i tutela, i van ser obligats –pel preu de la seva independència o autonomia– de firmar tractats específics que deixen als seus protectors una part de la seva sobirania. Hem dit que era una situació corrent, però les actituds es fan més crispades o intransigents quan el petit estat és enclavat dins el territori de l'estat més gran, o a la seva frontera.

D'aquest punt de vista, el cas d'Andorra era exemplar car, a través dels seus Coprínceps, de ciutadania espanyola i francesa, i dels seus serveis a Andorra, gairebé tots emanació dels serveis dels dos estats veïns, eren en realitat Espanya i França que s'afrontaven dins una lluita per a mantenir i aixamplar llur influència sobre aquest país.

Insistim que algunes situacions en relació amb la Unió Europea, amb els acords corresponents, van ser negociades per l'estat membre mateix, amb el motiu de mantenir l'autonomia o els privilegis que ell havia concedit als territoris abans de la seva entrada dins la Comunitat i després Unió Europea:

- Per exemple, un territori d'un estat membre, Gibraltar, és dins la Unió Europea però no n'aplica les normes i s'escapa de les obligacions comercials o financeres dels membres. És representat pel Regne Unit, però no adhereix ni a la unió duanera ni a la unió econòmica. Per tant, econòmicament, és com un país tercer.

- Tres territoris d'estats membres no pertanyen a la UE, tot i que aquests estats membres continuïn exercint la seva sobirania sobre aquest territori i proporcionant-hi els serveis i activitats econòmiques oportuns. Són les Illes Fèroe, territori danès representat al seu parlament; tot i ser fora beneficia d'un acord comercial específic. Són les Illes Anglo-Normandes i l'illa de Man, territoris del Regne Unit: tot i ser fora formen part de la unió

duanera, amb lliure canvi i aplicació de la TEC, i tenen també un acord especial, negociat pel govern anglès.

- Finalment un territori d'un estat membre va entrar i sortir de la UE, és Groenlàndia. Tot i ser des de 1985 fora de la Unió Europea, continua beneficiant d'un acord especial, negociat per Dinamarca, com per les Illes Feroer.

S'observa també el cas paradoxal de les Illes Anglo-normandes, de l'illa de Man i de Gibraltar, tots tres de sobirania britànica, que van ser classificats com a paradisos fiscals per l'OCDE. Per tant, com a membre de l'OCDE i de la UE, l'estat que hi exerceix la sobirania està condemnant aquestes pràctiques, que de fet ell mateix va permetre i en va negociar la perennitat a través de l'acord amb la UE.

El reconeixement jurídic internacional no significa que els microestats europeus triïn de ser presents arreu, ni que no acceptin de fer-se representar per un potent veí i tutor. Tot sovint no tenen cap més remei, car així ho preveuen uns tractats més o menys imposats. Vistos d'un altre cantó aquests tractats lleonins tenen el seu costat positiu: es vulgui o no, són el reconeixement de la sobirania del microestat per part de l'estat més gran. És també la seguretat, mitjançant cessions, d'evitar una annexió de fet. És el cas de San Marino, del Liechtenstein i de Mònaco.

Per a Andorra, era habitualment el president de la República francesa qui assegurava la seva representació internacional, car ja la tenia en nom de França. L'altre Copríncep, el bisbe d'Urgell, no tenia en propi aquesta facultat abans de la Constitució del 1993. Per compensar aquest desequilibri, de tant en tant, el Copríncep Episcopal demanava a Espanya de representar-lo dins les conferències internacionals especialitzades, amb el resultat que Andorra beneficiava, sense desitjar-ho, d'una doble representació. Aquesta solució no era millor que la primera, car les dues equivalien a reconèixer implícitament els drets de tutela sobre Andorra dels dos grans estats limítrofs. Per cert, la representació internacional d'Andorra pels dos Coprínceps (és a dir la firma dels tractats, l'acreditació dels ambaixadors, etc.) fou un dels punts delicats de la negociació de la Constitució.

Actualment Andorra és membre d'una vintena organismes internacionals, entre els quals l'ONU, la Unesco, el Consell d'Europa, l'OSCE, la CNUCED o la Interpol. Té ambaixadors a l'ONU, al Consell d'Europa, a la Unió Europea, a Brussel·les, a París, a Madrid i al Vaticà, que assumeixen les relacions diplomàtiques amb desenes d'estats i diverses organitzacions. Andorra té relacions diplomàtiques establertes amb un centenar de països, habitualment a través de llurs ambaixadors a Madrid o a París. També alguns andorranos van ser triats com a membres de tribunals europeus, d'organismes internacionals, de grups d'experts internacionals enviats en missió pels respectius organismes a diversos països del món.

Resumint, amb rapidesa i pragmatisme, Andorra ha assumit directament a l'exterior el seu paper d'Estat sobirà, sense intermediaris, cosa que en fa un cas únic a Europa en el marc dels microestats.

5. Andorra és avui un estat madur que necessita l'acord d'associació amb la Unió Europea La joventut de l'Estat i de les seves estructures dels anys vuitanta i noranta

Per prendre la mida de la novetat i de l'esforç que representava la creació dels serveis d'un

estat, cal insistir primer sobre la joventut extrema de l'economia andorrana en la seva forma contemporània, que comença tímidament a la postguerra i creix de manera fulgurant durant trenta anys. Per tant, fa uns seixanta anys, els menesters de gestió administrativa del país eren comparables als d'un modest cantó o comarca de muntanya. La més gran part dels serveis corrents eren assegurats per les parròquies, que constituïen la columna vertebral de l'economia i de l'organització política, o bé directament pels Coprínceps, a petició dels andorrans, amb una escola i una oficina de correus a cada poble.

El creixement de l'economia i de la població va deixar tothom parat: cap pressupost finalitzat a nivell de l'estat –per tant alguns podien raonablement dubtar de la seva realitat– i cap competència realment definida. Andorra patia, i sobretot el Consell General, de no tenir una estructura de gestió preexistent, fins i tot modesta, que pugui formar el nucli de quadres i gestors amb competències professionals i experiència, a partir de la qual s'haguessin desenvolupat serveis més complets i ramificats. Tot s'havia de crear i instal·lar. A més, gairebé sempre, calia primer afirmar els dominis de competència de l'estat naixent (aleshores serveis del Consell General) enfront dels serveis dels Coprínceps –o mobilitzats per ells des de l'estranger– i en front dels serveis privats que havien estat els grans beneficiaris d'aquest buit. Abans del 1970 o 1972, segons els sectors, els serveis administratius de l'estat eren reduïts a la més senzilla expressió o bé eren inexistents: un escamot de policies que depenien dels veguers, alguns funcionaris a la Casa de la Vall, i res més. En total menys de trenta persones per gestionar i mantenir l'ordre en un petit estat de 25.000 habitants. Per exemple, els serveis administratius andorrans d'educació, de salut, de cultura i esports només tenien quatre persones l'any 1972. Aquest mateix any s'obre la primera biblioteca pública, primer d'una manera precària, i més ben instal·lada a finals dels anys setanta. La Biblioteca Nacional i els Arxius Nacionals només es creen el 1974 i el 1975.

Malgrat aquesta situació difícilment creïble en un país desenvolupat europeu, el retard fou recuperat a tota velocitat amb, durant els anys setanta i vuitanta, uns quadres andorrans que es caracteritzaven per llur gran joventut. Gairebé tots els caps de departament o de servei tenien aleshores de vint-i-cinc a trenta-cinc anys, amb una bona formació de base (licenciats, enginyers, doctors de les universitats franceses o espanyoles), però amb poca experiència pràctica, que adquirien amb una gran rapidesa. Cap inèrcia ni rutina, almenys durant aquest primer període. L'altre avantatge d'aquesta situació és el caràcter modern i punter de les solucions i dels equipaments, inspirant-se dels models dels estats veïns i després de la Generalitat de Catalunya, amb molt empirisme i pragmatisme. Es respirava aleshores un aire de país nou, que es formava i que s'estructurava.

Andorra és avui dia un país madur

Els anys han passat i Andorra té avui dia una administració diversificada i fornida en tots els camps, amb gent de totes les edats –els pioners ja són jubilats o a prop de ser-ho–, amb normes de funcionament i reclutament regulades, al nivell dels serveis centrals de l'estat com per les administracions de les parròquies.

Els paràmetres de l'economia i de la població també han canviat. El creixement exponencial de les dècades glorioses s'ha alentit. La població s'ha estabilitzat des de fa uns deu anys, amb

lleugers increments o baixes segons els anys. Hi ha hagut retorns al seu país d'origen de gent que havien vingut a treballar durant anys a Andorra. La piràmide d'edats ha canviat molt.

Als anys setanta del segle passat es caracteritzava per un desequilibri entre les classes d'edat: molts joves adults, fruit de la fortíssima immigració de joves treballadors, i poca gent gran, marca de l'emigració d'andorrans, que va continuar fins als anys cinquanta, i de les dolentes condicions de vida anteriors que implicaven una sobremortalitat femenina durant la primera meitat del segle xx. A més els andorrans només representaven el 17% de la població i els "nats a Andorra", és a dir els fills d'estrangers nascuts al país, eren l'11%.

Avui dia l'eixamplament de les classes d'edats mitjanes no és tan marcat i la piràmide és més nodrida per la gent de la tercera edat, amb més esperança de vida que fa trenta anys. Andorra s'ha apropiat molt de les situacions dels països veïns, més madurs. En els pròxims anys la piràmide d'edats continuarà eixamplant-se per les classes de 60 anys i més. La conseqüència és la mateixa que per tots els estats europeus, amb més pensions a pagar per menys actius cotitzant, i unes necessitats sanitàries i d'atenció creixents. Afegint que l'ensenyament és sempre més costós, tant per les evolucions pedagògiques i les seves necessitats tecnològiques com pel fet que les plantilles tenen professionals amb progressió de carrera (fins i tot a a plantilla estable, la massa salarial augmenta cada any per aquesta raó). Tot plegat, la nova estabilitat del poblament i aquests canvis interns suposen un increment considerable de les despeses públiques, amb la correlativa modificació ineluctable del sistema de finançament de l'estat, que doncs ha de fer front al cost de les pensions, de l'ensenyament i a les polítiques de salut i d'habitatge social. Ara bé, això aproparà la situació andorrana de la dels altres països europeus i tindrà incidències positives en relació amb la Unió Europea: més proximitat econòmica i de gestió de l'estat, i menys sospites de ser un paradís fiscal. Les gestions recents del govern andorrà en relació amb una crisi bancària van en el mateix sentit. Avui dia l'economia s'ha adaptat malgrat/o aprofitant les successives crisis dels anys noranta del segle xx i dels inicis del segle xxi, però es troba davant nous reptes, que estan relacionats principalment al finançament de l'estat i de les necessitats socials i a l'encaix amb la Unió Europea.

Com sabeu, els acords d'associació entre la Unió Europea i diversos països tercers, essencialment europeus, concerneixen l'economia i el comerç, però també les cooperacions culturals, socials, polítiques i de seguretat.¹² La classificació o no d'Andorra en les diverses llistes dels paradisos fiscals¹³ intervinirà també, tot i que tothom sap que és una qüestió amb controvèrsies, on les posicions dels diferents estats de la Unió Europea no coincideixen, alguns d'ells figurant en diverses llistes. No em toca opinar si un acord d'associació amb la Unió Europea és bo o dolent per a Andorra, car considero que és cosa dels andorrans, però em sembla evident que, trenta anys després del primer acord i amb una situació bastant diferent, es plantegi la qüestió de l'associació o de l'adhesió a la Unió Europea.

Epíleg: Catalunya i Andorra, l'altra qüestió internacional i interior del país i del seu govern

La independència de Catalunya és una possibilitat que s'ha de contemplar seriosament, amb una primera etapa possible el mateix 2017. Estic segur que ja el govern i els elegits nacionals andorrans hi han pensat i han preparat diferents guions segons les diverses evolucions

possibles o previsibles. Per tant és molt possible que, en aquest moment, estigui fent el ridícul davant de vosaltres comentant aquestes hipòtesis.

Tot i les diferències de circumstàncies, de mida, de situacions jurídiques i polítiques, de context, veig un cert paral·lelisme dels processos d'afirmació i d'emancipació d'Andorra i de Catalunya. En les dues evolucions a vint-i-cinc anys de distància, de la mateixa manera que ningú de fora ha ajudat els andorrans a concretar un estat i a afirmar-lo a l'exterior, queda clar que, tot i la simpatia que es pugui tenir per un poble que busca la seva emancipació i la seva sobirania, és als catalans ells mateixos de guanyar-se el resultat final. Es pot notar també una mateixa voluntat de canvi de la població i d'una majoria política enfront d'una situació discriminant i que s'ha fet insuportable - tot i que hi hagi en els dos casos posicions contràries o menys radicals que, a Andorra, van aconseguir majories parlamentàries en moments claus. Es pot afegir la supèrbia i l'absència de diàleg amb qui ostenta la sobirania que es demana de modificar, entre altres elements de similitud que, per cert, es troben també en altres casos recents en l'Europa contemporània.

Si es declara independent, el reconeixement internacional de Catalunya es plantejarà per a Andorra com pels altres estats d'Europa i del món. És possible que Andorra faci part dels primers que ho decidiran, i seria un signe fort per les futures relacions, encara que sigui més probable que Andorra esperi que ho facin primer molts dels estats europeus. És inevitable que el Principat tingui pressions de l'Estat espanyol - que potser ja s'han produït - i eventualment de l'Estat francès. Però es pot observar que si Andorra tindrà sempre una frontera comuna amb França, no en tindria més amb Espanya sinó amb Catalunya, amb qui es tractarà de tenir bon veïnatge. Evidentment, com a mínim, Andorra i Catalunya acreditaran mútuament ambaixadors i és probable que hi haurà una ambaixada catalana a Andorra.

Sempre en la hipòtesi de la independència de Catalunya, quina serà la relació d'Andorra amb Espanya, amb qui té un tractat d'amistat i cooperació firmat l'any 1993, com a pas previ a l'acceptació formal de la Constitució i a l'entrada a les Nacions Unides? Dues possibilitats. O bé Espanya continua sent el corresponsal privilegiat d'Andorra i continua a donar suport al Copríncep mitrat: res no canvia, malgrat no ser una veïna i de tenir més el palau episcopal en el seu territori. O bé es constaten els canvis de sobirania i de veïnatge i, tot i conservant lligams d'amistat i cooperació amb Espanya, es tracta amb la nova República catalana. En un cas com en l'altre, totes les disposicions establertes el 1993 s'hauran de ressituar, i noves disposicions s'hauran de negociar amb Catalunya. És probablement una gran oportunitat per Andorra d'afirmar-se i de tornar a parlar d'algunes de les concessions que havien fet fa un quart de segle. Amb un nou estat català, quin serà l'estatut de la seu en territori de Catalunya del Copríncep episcopal? Sent situada en el territori d'una República catalana, aquesta li haurà d'atorgar la immunitat i donar l'extraterritorialitat al palau episcopal. Per tant haurà de passar per un nou acord amb Andorra. També, el titular de la seu d'Urgell és membre de la Conferència episcopal espanyola, a l'interior de la qual la conferència episcopal catalana ha demanat des de fa dècades un estatut específic que se li ha sempre refusat. Amb una independència de Catalunya no hi ha dubte que es crearà una Conferència episcopal catalana separada de l'espanyola, i en farà part el bisbe d'Urgell. Sense relacions territorials ni episcopals amb Espanya, pot continuar sense canvis la seva relació com a Copríncep i Cap d'Estat andorrà

amb l'Estat espanyol? El conveni Andorra-Espanya, es manté o es considera en part /o totalment caduc? Mateixa qüestió pels serveis del Copríncep episcopal i el seu finançament mitjançant el recolzament per l'estat espanyol. Com es financen i qui dona suport aleshores? Indirectament, però de manera molt concreta, es plantejaria la presa en càrrega de la despesa que representen les escoles dites espanyoles i la naturalesa mateixa de la línia pedagògica (programes, llengua vehicular, estatut dels ensenyants, relacions amb l'Escola andorrana). És clar que França i Espanya tenen escoles i instituts a l'estranger. És notori que França manté molts instituts francesos, a Barcelona i arreu del món. Per la seva banda, Espanya pot considerar que és vital per a ella mantenir la seva presència cultural i educativa a Andorra en benefici dels residents espanyols i per mantenir la seva influència dins el Principat. Però tot i sent actualment un ensenyament espanyol finançat pel govern espanyol, les escoles i instituts dits espanyols a Andorra són jurídicament l'escola del Copríncep episcopal. Per tant, llevat que ho accepti l'Estat andorrà, i no es poden transformar en escoles espanyoles a l'estranger. El règim d'aquesta línia educativa dita del Copríncep episcopal s'adaptarà a la nova situació del Copríncep mateix, que acabem d'evocar.

Fem volar coloms: si la relació actual entre l'Estat espanyol i el Cap d'Estat mitrat és substituïda per una idèntica però nova relació amb el nou estat català, la república catalana continuarà d'aplicar els programes espanyols i d'assumir un ensenyament en castellà? O bé els substituirà per un ensenyament amb programa i idioma catalans? Però aleshores un tal ensenyament no té gaire sentit quan existeix una excel·lent i legítima escola andorrana. Per tant, la tercera possibilitat és que l'escola andorrana absorbeixi l'escola del Copríncep episcopal. Amb una qüestió derivada: si és l'interès nacional d'Andorra d'assumir el seu ensenyament, en cal assumir també el cost. En qualsevol d'aquestes hipòtesis, passi el que passi, el tractat a tres bandes relatiu a l'ensenyament a Andorra s'hauria de reveure. D'evidència, el que pot passar amb l'escola d'un Copríncep afecta també l'escola de l'altre. Podria ser l'oportunitat per a Andorra de millorar l'acord del 1993.

Evidentment, cap d'aquestes elucubracions no es produirà si la independència de Catalunya no té lloc o si és retardada. Però com que hi ha possibilitats serioses que es proclami, s'han de contemplar. Com he dit, estic segur que els responsables i els polítics andorrans ja hi han pensat fa temps i que ja tenen a punt els plans A, B i fins i tot C.

Joan Becat i Rajaut,

geògraf, professor emèrit de la Universitat de Perpinyà
Via Domicia, membre de Institut d'Estudis Catalans

Notes

- 1- Creat l'any 1976, l'Institut d'Estudis Andorrans tenia per objectius d'estendre l'andorranització a l'ensenyament superior, formar ensenyants, suscitar recerques sobre Andorra i procurar documentació pedagògica. L'any següent es va crear el Centre de Perpinyà, per conveni amb la Universitat de Perpinyà. El Centre de Barcelona iniciarà la seva tasca més endavant.
- 2- *L'Andorre. Mutations d'une économie montagnarde*. J. Becat, UPVD, Recerc., col·lecció Obres de referència Tesis, núm. 3, setembre 2017. Obra en francès, 8 volums, 3.046 p.
- 3- El primer conflicte seriós concernia la reglamentació de l'entrada i sojorn dels residents estrangers, que el Consell General volia controlar car eren bàsicament treballadors, quan la regulació de la immigració depenia dels veguers, segons un text de 1949. El 1972 el Consell General va elaborar un text de regulació de la immigració en relació amb el mercat de treball sotmès als Coprínceps per firma i publicació, que va quedar sense resposta. Els incidents durant el festival de Cançó popular a

Andorra la Vella, organitzat el 2 de novembre del 1974 per la revista progressista *Tribuna* pel seu primer aniversari, amb Lluís Llach, Ramon Muntaner i Paco Ibáñez va portar els Coprínceps i els seus veguers, per calmar el govern franquista d'Espanya que va bloquejar la frontera a partir del 12 de novembre, a publicar el decret del 3 de gener del 1975 sobre els residents estrangers. El text menyspreava la proposta del Consell General i reafirmava la prepotència dels Coprínceps. El Consell votà el 8 de gener un text de protesta afirmant que el text ultrapassava les competències dels Coprínceps, que l'autorització de residència era una competència administrativa seva, i demanant una concertació amb els veguers. Però els veguers continuaren a despatxar les autoritzacions d'entrada i sojorn al seu criteri fins a la seva desaparició amb la constitució de 1993. L'11 de febrer del 1975 el Consell General demana als Coprínceps una reforma de les institucions.

4- Sobre aquest punt i les tres possibilitats que s'oferien a Andorra, vegeu la publicació d'un estudi sintètic i clar, realitzat a demanda del Consell General. *Andorra en el context de la CEE*. Centre d'Estudis i de Planificació, Andorra la Vella, 1984, 158 p.

5- El cap de govern Josep Pintat comentà a la premsa: "Si les impressions negatives que tenim arribessin a tirar endavant fent que el règim comercial sigui establert sense cap participació andorrana, quedaria confirmada la teoria segons la qual la reforma de les institucions només ha estat una enganyifa per a distreure el poble andorrà."

6- Per exemple la tesi de Bertrand Bélinguier i la interpretació que en fa el seu director el professor Rousseau dins el prefaci. *La condition juridique des vallées d'Andorre*. Edicions Pédone, París, 1970, 344 p. Es llegeix en el prefaci: "Il faut enfin être reconnaissant à M. Bélinguier d'avoir affirmé avec force, conformément à la doctrine constante du Quai d'Orsay et contrairement aux efforts persistants du gouvernement espagnol, qu'il n'existe à Andorre qu'une seule autorité temporelle et que le Coprinçe français est à cet égard l'unique détenteur de l'action internationale: l'exclusivité est ici la règle. La démonstration est péremptoire et devrait faire bonne justice de prétentions avancées au-delà des Pyrénées davantage pour des considérations de prestige que par respect de la vérité historique et juridique." Cal notar que la representació internacional d'Andorra no es planteja com una necessitat andorrana, sinó com una qüestió de preeminència i de competències entre França i Espanya.

7- Però no tan alta com la participació a les eleccions generals que seguiren la famosa autodissolució del Consell General al gener del 1992, que legitimaven un nou Consell més compromès amb la Constitució.

8- La delegació andorrana comprenia també Antoni Armengol, ministre d'Afers Exteriors, i el secretari i portaveu del govern, Jordi Cinca.

9- El 1983-1984, rebuig de les demandes d'adhesió del govern andorrà, en nom d'Andorra, a la Creu Roja Internacional i a la Unió Internacional de les Telecomunicacions, amb oposició d'Espanya i França. En el segon cas, amb una acció d'explicació i de contacte estat per estat, s'havia aconseguit el vot de més de cent membres. En van faltar set, car França s'hi va oposar, seguida pels seus satèl·lits.

10- L'any 1945, dels 51 membres fundadors de l'organització de les Nacions Unides, només Luxemburg, Islàndia i Xipre eren petits estats.

11- Del 1961 al 1975, 38 membres nous entren a l'ONU, dels quals catorze són petits estats.

12- Ja són firmats els acords d'associació amb Ucraïna, Geòrgia, Moldàvia, i amb Xile a fora d'Europa. Tenen uns elements específics per la situació anterior els acords amb Sèrbia, Kòsovo i Albània. Acords d'associació estan en negociació amb el conjunt americà Mercosud, amb Armènia i l'Azerbaidjan, i amb els microestats europeus: San Marino, Mònaco i Andorra.

13- En un informe del 2004 l'OCDE havia assenyalat Andorra, com també Mònaco i Liechtenstein, i era considerada com un paradís fiscal pels països de forta fiscalitat i com un paradís bancari. Ara bé, des d'aleshores Andorra ha modificat la seva fiscalitat i continuarà en aquest sentit, ha creat taxes sobre les empreses i ha modificat la TVA, i participa a l'intercanvi d'informacions bancàries. Cada estat té la seva pròpia llista dels estats i territoris no cooperatius en matèria d'evasió fiscal (ETNC o *paradisos fiscals*). Andorra no apareix en la llista de França; molts països del Carib o d'Amèrica central que es consideren com a paradisos fiscals han sortit de la seva llista fa poc. El 2015 la Comissió Europea ha creat una llista global d'estats o territoris no cooperatius amb la U.E. Com sempre és un compromís, car els 28 membres tenen llistes i criteris diferents: deixant de banda l'harmonització dels criteris, són dins la llista els territoris o estats citats almenys per deu països membres. Andorra hi és, com Mònaco i Liechtenstein, Guernesey i quatre altres territoris britànics. Tot i que no estatal, és interessant –i permet relativitzar– la llista dels deu millors paradisos fiscals publicada per Forbes (com sempre per aquest organisme classificats segons els més grans volums financers): hi trobem Luxemburg, Suïssa, el Regne Unit amb la City de Londres, Irlanda i Bèlgica, considerats com a llocs on es poden fer transaccions sense problemes.

El futur d'Andorra i el seu entorn pirinenc en la Unió Europea

Antoni POL i SOLÉ - Joan GANYET i SOLÉ

La fronterització pirinenca

Els Pirineus han estat tradicionalment uns espais o territoris amb personalitat pròpia.

Des de sempre, els seus pobladors han ocupat i interactuat en els dos vessants de la carena muntanyosa, com ho mostren encara clarament els seus dos extrems, en els casos català i basc, i en temps més reculats els vascons. Fins i tot en la seva part central, on les cultures i pobles han estat més d'aiguabarreig, han mantingut estretes relacions amb un costat o l'altre (lies i patzeries del tractat de 1513) o com ha estat el cas andorrà, amb dos Coprínceps, un a cada vessant.

De ser territoris de frontera han passat a ser línies de frontera incorporant la frontera en el seu territori. De ser territoris amb unitats àmplies i conegudes han passat a ser territoris amb unitats avui disgregades i desconegudes.

L'evolució històrica dels estats francès i espanyol ha fet que aquesta realitat actual pirinenca disgregada i aïllada, dels seus territoris, s'hagi fet cada cop més present i estesa.

En són fites alhora eferents, causals i conseqüents, el tractat dels Pirineus (el 1659), la finalització del conflicte o guerra de Successió a Espanya (el 1714) i els tractats de Baiona, que establiren la frontera entre Espanya i França (1856 -1868).

Per a Andorra, a aquests tancaments, hi cal afegir l'intercanvi de cartes pel pas de mercaderies entre el síndic general Guillem d'Areny i Plandolit i els ministres del Regne d'Espanya (1866) i la República Francesa (1867), relacionades indirectament amb els tractats de Baiona; l'Acord duaner amb la Comunitat Econòmica Europea (1989), el reconeixement com a estat de dret, el 1993, i l'Acord de cooperació amb la Unió Europea (2005).

L'evolució històrica, en relació amb l'ocupació del territori els darrers cent anys, també ha provocat una fronterització per marginació en clau estatal, en haver estat afectada pel desdoblament dirigit per dos factors. Cap a l'entorn més dinàmic, i alhora pròxim i interior, és a dir cap a les ciutats més pròximes i a les zones industrials, d'un costat i en un primer moment. I cap a l'exterior, o als punts més centrals i actius del continent europeu davant el projecte comú de construcció d'una nova realitat supraestatal com la Unió Europea, darrerament.

Les relacions entre Andorra i la Unió Europea

L'evolució de les relacions d'Andorra amb Europa ha anat, gradualment, posant èmfasi en l'interès, per a tots, del desenvolupament conjunt d'Andorra i el seu entorn pirinenc.

L'acord amb la Comunitat Econòmica Europea rubricat a Brussel·les el 1989 i aprovat pel Consell General el 1990 va deixar escrit, en els primers paràgrafs (els subratllats són afegits):

"Amb la voluntat d'establir, per a llurs relacions comercials, un règim que substitueixi els règims nacionals actualment en vigor i que respecti l'**especificitat** de la situació del Principat d'Andorra;

Considerant que **amb motiu dels factors geogràfics històrics i socioeconòmics, la situació excepcional del Principat d'Andorra justifica un règim particular, sobretot en matèria de franquícies dels drets a la importació ...**".

Al final de l'any 2003 la Conferència intergovernamental de la UE va acceptar d'afegir la Declaració 11, annexa a l'Article I-57 (Títol VIII – "De la Unió i el seu entorn pròxim") del Tractat Constitucional de la UE, amb el següent text, a demanda andorrana: "**La unió tindrà en compte la situació particular dels estats de reduïda dimensió territorial que hi mantenen relacions específiques de proximitat**".

Aquest punt permet als estats petits com els microestats europeus fer valdre les seves especificitats o situacions particulars en el cas de negociacions d'acords d'associació o altres. L'Acord de cooperació entre el Principat d'Andorra i la Unió Europea del 2005, en l'àmbit de cooperació relatiu al medi ambient (article 2) diu: "...Amb aquest objectiu s'esforcen a **assegurar alhora la salvaguarda del medi ambient pirinenc i el desenvolupament econòmic**. Les parts cooperen, en un **esperit de coresponsabilitat, en la solució de problemes mediambientals als quals s'enfronten el Principat d'Andorra i les regions pirinenques de la Comunitat Europea**. També tenen en compte que certs problemes, **com ara els dels residus, estan vinculats a la circulació de béns i persones entre els seus territoris respectius...**"

En relació amb la cooperació en comunicació, informació i cultura (article 3) es diu: "...Aquestes accions poden prendre, entre d'altres, les formes següents:

(...) – **la conservació del patrimoni arquitectònic andorrà i pirinenc ...**

– **la preservació i la promoció del patrimoni cultural andorrà i pirinenc, ...**

– **l'establiment de programes de recerca de caràcter transfronterer en els àmbits de la història, l'art i les llengües.**"

Quant a la cooperació en xarxes transeuropees i transports (article 6) es diu: "**Les parts contractants es comprometen a desenvolupar la seva cooperació en l'àmbit de les xarxes transeuropees que concerneixen els transports, l'energia i les telecomunicacions, i també en l'àmbit del transport en general**. Aquesta cooperació té com a objectiu, entre altres, **promoure l'estudi de projectes d'interès comú respectuosos amb el medi ambient pirinenc.**"

En política regional (article 7) es diu: "Les parts contractants, de conformitat amb la seva legislació respectiva, **convenen reforçar la seva cooperació regional**, inscrivint-se en l'esperit de la política de **cooperació transfronterera, transnacional i interregional** de la Comunitat Europea.

Amb aquesta finalitat, es preveuen les vies d'acció següents:

– l'estudi d'un enfocament concertat per al **desenvolupament de les regions situades a la**

frontera entre el Principat d'Andorra i la Comunitat Europea amb la finalitat de promoure una política de l'espai pirinenc anàloga a la política de l'espai alpi. En aquest esperit, la Comunitat Europea proposarà al Principat d'Andorra associar-se a programes futurs del tipus Interreg en les mateixes condicions que d'altres països tercers;

- l'organització de visites, intercanvis de funcionaris o d'experts, amb vista a explorar les possibilitats de cooperació;
- l'establiment d'una **cooperació en l'àmbit de la política de la muntanya**, inspirant-se en la política comunitària que té com objectiu assegurar **la continuïtat i la sostenibilitat de les explotacions agrícoles, el desenvolupament econòmic i la preservació de l'espai natural.**"

La recuperació de la relació entre els territoris pirinencs

La lliure circulació de persones, mercaderies, capitals i serveis són els principals objectius a assolir per la Unió Europea dins del seu territori i dins d'Europa.

La dificultat per assolir-los dins mateix dels propis territoris, després de 60 anys de posar en marxa el projecte de la Unió Europea, mostra que, si bé els objectius són bons i cal preservarlos, que es tardi més o menys a aconseguir-los no és l'important si la seva persecució no s'atura o tira enrere i s'avança en direcció a ells.

Andorra no pot incorporar de cop, ni avui ni demà, la lliure circulació dels 500 milions de ciutadans de la UE o dels seus treballadors, ni la Unió Europea pot deixar de perseguir el compromís de l'assoliment dels seus principis en el futur.

Les negociacions en curs per a l'establiment d'un acord d'associació que estableixi un nou marc de relacions entre Andorra i la Unió Europea són una oportunitat històrica, nova i excepcional, per a Andorra i el seu entorn atesa la condició d'estat d'Andorra i la seva incardinació plena en el pla econòmic dins dels Pirineus abans de fer-ho de ple dins la Unió Europea.

Andorra i la UE poden contribuir de forma clara a la creació d'un pol de desenvolupament social i econòmic al Pirineu, a mig camí entre Tolosa i Barcelona, desenvolupant l'alta muntanya del migdia d'Europa.

La creació d'una àrea econòmica de desenvolupament especial Pirineus-Andorra, formada per l'Alt Urgell, la baixa i l'alta Cerdanya, el Pallars Sobirà i els cantons de l'Arieja, Sallagosa, Vicdessos, les Cabannes, Ax-les-Thermes, Tarascon-sur-Ariège, Lavelanet, Querigut, Foix-rural i Foix-ville, i Andorra, per precisar i justificar en una primera etapa i comptant amb la prèvia i lliure voluntat dels territoris a incorporar-s'hi, agruparia uns 183.000 habitants en uns 6.263 km² aproximadament.

Si aquest projecte té sentit i és proposable avui és perquè se sosté en 13 punts evidents:

1. La Unió Europea es fonamenta a compartir i posar en comú, primer, els ciutadans i els territoris que es toquen, per avançar plegats cap a noves realitats. I poder fer així front als reptes de la globalització des de la cohesió dins de casa. Andorra intercepta involuntàriament una situació de frontera europea pirinenca entre estats de la UE que pot reconduir-se.
2. Posar en relació Andorra i el seu entorn geogràfic pirinenc és tenir present la memòria històrica d'aquests territoris i recuperar uns lligams que sempre havien existit i que només el tractat dels Pirineus el 1659, la guerra de Successió el 1714 i el reconeixement internacional d'Andorra com a estat el 1993 han anat desdibuixant.

3. La singularitat d'esdevenir Andorra estat de dret reconegut internacionalment aporta, d'ençà fa 23 anys, una oportunitat històrica de desenvolupament nou per al país i el seu entorn que no hi ha estat mai abans.
4. Una necessitat compartida. Andorra és conscient que necessita el seu entorn i aquest té una possibilitat de participar en la generació d'una nova àrea de desenvolupament *in situ* que li possibilita la proximitat d'Andorra. Junts, perquè es complementen, els territoris poden fer front millor als nous reptes de dinamització local i regional. Ambdós necessiten millorar les seves economies d'escala.
5. La grandària és important. Amb la globalització hi ha uns processos d'agrupació i fusió cada cop més grans. Fusionar-se econòmicament amb els territoris veïns és el camí, però no només de fet, sinó també de dret. I així poder fer front als reptes estatals, continentals i globals.
6. Els conceptes de sobirania i estat varien en el temps. Cal evolucionar. Iniciar una obertura econòmica plena amb el món exigeix fer-la també, més acuradament, amb l'entorn immediat. És evolucionar i assajar noves relacions que seran vitals en el futur.
7. Una sortida als models de creixement respectius. La incorporació dels veïns en les economies pròpies evitarà creixements urbanístics desassenyats i incoherents i farà més sostenibles tots els models, ja que podran comptar amb la complementarietat real i legal dels veïns.
8. Per progressar cal saber assumir més complexitat. Multiplicar el territori per més de deu i per gairebé 2,5 la població configura unes noves bases que permeten noves complexitats, en segons quines àrees, que permetran nous desenvolupaments.
9. Una zona d'influència regional. Aquesta nova microregió econòmica, a més de consolidar-se i cohesionar-se dins seu, jugarà també un rol dinamitzador al seu entorn en el futur.
10. Conjunció econòmica gradual amb la Unió Europea. Atesos la mida i el volum d'Andorra, l'acord d'associació amb la UE ha de plantejar-se des d'una conjunció gradual en els principis d'intercanvi que postula la UE, precisament justificada per la dissimetria de les capacitats i potencialitats de les dues realitats.
11. Una estratègia de compromís en la negociació, que fa participar i corresponsabilitzar Andorra del desenvolupament econòmic del seu entorn i dona nou sentit a l'existència dels microestats dins la UE, en fer-se copartípics, singulars i puntuals del desenvolupament europeu.
12. L'entorn geogràfic d'Andorra és, doncs, una especificitat, històrica, social, institucional i econòmica que cal tenir en compte i que ha de ser desenvolupada en el marc de l'acord d'associació amb la UE.
13. Les especificitats andorranes i el seu entorn pirinenc estan reconegudes per la Unió Europea des dels darrers 30 anys. Concretament per l'Acord duaner del 1989 i l'Acord de cooperació del 2005.

Les especificitats andorranes

Com es reconeix en els acords mencionats de 1989 i 2005, la Unió Europea, en les relacions amb els estats de reduïda dimensió territorial, tindrà en compte la seva especificitat, o situació particular amb motiu dels factors geogràfics, històrics i socioeconòmics.

Es relacionen tot seguit les especificitats més rellevants tenint en compte els factors mencionats:

1- Petitesa territorial i poblacional.

Andorra té 468 km² i 70.000 habitants, aproximadament. La Unió Europea és més de 10.680 vegades més gran en territori i més de 7.140 vegades en població.

2- País de muntanya.

Tot el territori andorrà es troba entre els 838 i els 2.942 metres d'altitud i a la part central, costat oriental dels Pirineus.

3- Història mil·lenària.

Polibi, historiador grec, cita (150 aC) els andosins en la seva oposició al pas d'Annibal pels Pirineus cap a Roma el juliol del 218 aC.

4- Copríncipat parlamentari.

Règim polític únic al món amb una durada fins avui de 739 anys, establert l'any 1278.

Copríncep episcopal, el bisbe d'Urgell, i Copríncep francès, el president de la República Francesa.

5- Entre França i Espanya.

Entre dos grans estats que el superen de més de 1.170 i 1.070 vegades en territori i més de 870 i 570 vegades en població, respectivament. Des del 1986 totalment aïllat dins la Unió Europea.

6- Equilibri territorial.

Equilibri intern d'igualtat de tots els seus territoris, com a extern, de manteniment de relacions amb els dos estats veïns.

7- Neutralitat.

No es coneixen confrontacions bèl·liques en els dos darrers mil·lennis.

8- Tolerància.

País d'acollida i també d'emigració. La població estrangera a Andorra els darrers 50 anys ha estat de més del 70% i actualment és superior al 60%.

9- Dependència exterior.

Dependència exterior econòmica, turística i energètica. País sense recursos a part d'aigua, neu i natura.

10- Llengua catalana.

Únic estat que té el català com a llengua oficial, parlat per 10 milions d'habitants, ciutadans de la Unió Europea. La població és multilingüe, amb el castellà, el francès, el portuguès i l'anglès com a altres llengües principals.

11- Drets i privilegis dels Coprínceps.

Des del 1278 fins al 1993 els Coprínceps han cedit als andorrans tota una sèrie de drets i privilegis.

12- Privilegis i franquícies de la Corona d'Aragó, França i Espanya.

Des del 1213 fins al 1895 hi ha el reconeixement documentat de privilegis i franquícies per part de la Corona d'Aragó (catalanoaragonesa), França i Espanya.

13- Acord duaner amb la Comunitat Econòmica Europea, del 1989.

Es reconeix l'especificitat andorrana i un règim especial particular per a les importacions i exportacions amb la CEE.

14- Acord de cooperació amb la Unió Europea, del 2005.

S'hi preveu el desenvolupament d'un espai pirinenc similar a l'espai alpi.

15- Transfronteritat amb l'entorn pirinenc.

Existeix una complementaritat des de fa més de dos mil anys amb l'entorn pirinenc a Andorra a 50 km al voltant, en el pla econòmic, cultural, social, religiós i polític (els dos coprínceps han residit durant segles en aquest entorn i un hi continua residint ...). L'eix Foix-Andorra-la Seu d'Urgell ha modelat el territori durant els darrers mil anys.

5. L'àrea econòmica de desenvolupament especial Pirineus Andorra

L'objectiu de la creació d'aquesta àrea econòmica de desenvolupament especial Pirineus Andorra és per concretar i precisar un espai on hauria de desenvolupar-se l'Acord de cooperació del 2005, en el qual s'enunciaven com a àmbits de cooperació possible (reordenats) els següents:

- 1) Desenvolupament econòmic.
- 2) Infraestructures.
- 3) Polítiques de muntanya.
- 4) Polítiques d'espai pirinenc.
- 5) Administracions públiques.
- 6) Medi ambient pirinenc.
- 7) Conservació del patrimoni arquitectònic.
- 8) Promoció del patrimoni cultural.
- 9) Recerca transfronterera en història, arts i llengües.

Dotze anys després d'haver-se signat l'Acord de cooperació l'impacte de les accions dutes a terme en l'espai indeterminat andorrà pirinenc ha estat baix. Tot i que cal fer-ne el balanç precís i relacionar acuradament tot allò fet en cadascun dels nou àmbits diferents enunciats, així com allò que s'està fent. I valorar i estimar la seva repercussió sobre el territori en concret. Com a incís mencionarem que la Societat Andorrana de Ciències ha participat en el quart projecte andorrà presentat dins del programa Interreg, darrere del Gallipyr-Xarxa pirenaica de galls de muntanya (departament de Patrimoni Natural), Rando-Pirineus-Xarxa de camins de muntanya del Pirineu Oriental (departament de Patrimoni Natural i comuns d'Andorra) i Geoportail-Xarxes numèriques i informàtiques d'internet als Pirineus (Servei de Telecomunicacions d'Andorra) amb el projecte Cecasals - Centre Transfronterer d'Estudis Pau Casals amb residència de la Universitat Catalana d'Estiu, UCE, a Prada de Conflent, conjuntament amb socis francesos de la Catalunya Nord i espanyols de Catalunya.

És hora de delimitar un *espai* concret i d'incorporar-hi un *projecte*, amb unes *accions* que el desenvolupin a curt, a mitjà i a llarg termini, i l'aportació d'uns *recursos* específics.

Aquesta diferenciació de l'espai és necessària per poder activar les accions en el temps i poder-les agregar i comparar per tal que en un futur proper es pugui parlar de l'espai pirinenc amb la mateixa propietat que avui es parla de l'espai alpi i fins i tot fer-ne comparacions que suposin un estimul de desenvolupament per a ambdós espais.

Per tal de fer que sigui realitat aquesta àrea econòmica de desenvolupament especial Pirineus Andorra, en un termini de 50 anys, cal anar donant contingut als àmbits enunciats. Fins que

no es trobin degudament estructurats i ampliat, en un projecte sòlid i estratègic que prevegi les etapes del curt, el mitjà i el llarg termini, les prioritats i els recursos necessaris per fer-hi front, se suggereixen unes accions per a la immediatesa i que pretenen ser espurnes per fer possible l'inici de l'articulació conscient d'aquesta nova realitat jurídica, per aquest territori concret proposat d'Andorra i el seu entorn pirinenc. I permetre així, la seva vertebració i modernització en el futur.

Accions àmbit 1. Desenvolupament econòmic

- 1.1. Lliure circulació residencial als seus ciutadans, amb 5 anys de radicació.
- 1.2. Lliure circulació empresarial a les seves empreses i professionals liberals, amb 5 anys de radicació.
- 1.3. Lliure circulació de treballadors, amb 5 anys de radicació.
- 1.4. Lliure circulació de serveis.
- 1.5. Lliure circulació de capital.
- 1.6. Caixa comuna de seguretat social.
- 1.7. Lliure accés als equipaments públics generals i comunals (sanitaris, esportius, comunals...).

Accions àmbit 2. Infraestructures

- 2.1. Connexió directa de l'aeroport Andorra-la Seu d'Urgell amb Andorra.
 - 2.2. Connexió d'heliports.
 - 2.3. Connexió de xarxes de transport públic en diferents mitjans.
 - 2.4. Connexió de xarxes d'energia.
 - 2.5. Extensió de la xarxa de telecomunicacions andorrana.
 - 2.6. Extensió de la xarxa francesa de tren, línia Foix - Andorra la Vella - la Seu d'Urgell - Puigcerdà.
 - 2.7. Connexió directa entre Andorra i la Cerdanya per túnel entre Encamp i Martinet. Connexió entre els túnels d'Envalira i Pimorent. Connexió entre Andorra i el Pallars per túnel entre la Margineda i Llavorsí.
- Protecció de les principals carreteres front als riscos naturals.

Accions àmbit 3. Polítiques de muntanya

- 3.1. Protecció i comercialització dels productes i serveis locals pirinencs.
- 3.2. Suport a denominacions d'origen conjuntes.
- 3.3. Creació de xarxa d'escoles d'agricultura, ramaderia, oficis tradicionals, comerç, hoteleria, turisme i esports.
- 3.4. Recerca i ajuts per a la innovació agrícola, ramadera i oficis tradicionals.
- 3.5. Recerca i ajuts per al desenvolupament de les economies de la neu i la natura.
- 3.6. Ajuts a la gestió d'aiguats i reserva d'aigua amb construcció de petits embassaments. A Andorra, un a cada Valira amb capacitat de 2,5 milions de m³.
- 3.7. Recerca i ajuts per a la prevenció de riscos naturals.

Accions àmbit 4. Polítiques d'espai pirinenc

- 4.1. Adequació de programes amb recursos propis Aedepa, a part dels Poctefa i altres.
- 4.2. Servei d'ocupació regional per a l'Aedepa.
- 4.3. Creació i subvenció de línies de transport públic entre les principals poblacions de l'Aedepa.
- 4.4. Associació de mitjans de protecció civil i concertació dels protocols d'actuació.
- 4.5. Associació dels mitjans de manteniment de carreteres i concertació dels protocols d'actuació.
- 4.6. Intercanvis escolars d'una setmana l'any en tots els nivells i cursos d'ensenyament primari, secundari, professional i universitari dins els centres de l'Aedepa.
- 4.7. Desenvolupament de la marca *Pirineus*.

Accions àmbit 5. Administracions públiques

- 5.1. Reducció / eliminació dels efectes duaners i fronterers.
- 5.2. Desenvolupament de la relació digital entre les administracions de l'àrea i amb els ciutadans.
- 5.3. Elaboració d'un pla estratègic per a l'Aedepa.
- 5.4. Concertació entre els tres sistemes de salut pública.
- 5.5. Desenvolupament d'accions per a la planificació i la complementarietat econòmica de l'Aedepa.
- 5.6. Foment de viviers conjunts per a emprenedors i empreses de noves tecnologies.
- 5.7. Intercanvis d'informació, col·laboracions i formació conjunta de funcionaris i altres membres de les a. p.

Accions àmbit 6. Medi ambient pirinenc

- 6.1. Col·laboració en la gestió dels residus a nivell com a mínim de l'Aedepa.
- 6.2. Concertació entre parcs naturals.
- 6.3. Gestió forestal concertada.
- 6.4. Desenvolupament vegetal i animal del territori de manera concertada.
- 6.5. Concertació de polítiques sobre l'aigua.
- 6.6. Concertació de polítiques sobre l'aire.
- 6.7. Concertació de polítiques sobre l'ús del sòl.

Accions àmbit 7. Conservació del patrimoni arquitectònic

- 7.1. Creació d'un *label* de patrimoni arquitectònic pirinenc dins l'Aedepa.
- 7.2. Ajusts a la reutilització dels edificis públics històrics amb *label* PAP.
- 7.3. Ajusts a la conservació dels edificis privats amb *label* PAP.
- 7.4. Creació d'un *label* de patrimoni urbanístic pirinenc PUP.
- 7.5. Regeneració dels pobles pirinencs abandonats.
- 7.6. Creació d'un *label* de patrimoni paisatgístic pirinenc PPP.
- 7.7. Guia del patrimoni arquitectònic PAP, urbanístic PUP i paisatgístic PPP pirinencs dins l'Aedepa.

Accions àmbit 8. Promoció del patrimoni cultural

- 8.1. Guia dels museus dins l'Aedepa.
- 8.2. Guia de les muntanyes.
- 8.3. Guia dels camins.
- 8.4. Guia de la natura.
- 8.5. Guia de la pràctica esportiva.
- 8.6. Guia del patrimoni cultural.
- 8.7. Promoció conjunta cultural.

Accions àmbit 9. Recerca transfronterera en història, arts i llengües

- 9.1. Les arrels basques, ibèriques i celtas. I els pobladors abans de la romanització.
- 9.2. Els gravats prehistòrics i l'art rupestre.
- 9.3. Evolució de l'estructura de la propietat comunal i privada del territori.
- 9.4. La casa, la producció agrícola, el bestiar i la transhumància.
- 9.5. L'explotació dels minerals (ferro....) i dels boscos.
- 9.6. L'aprofitament de l'aigua.
- 9.7. Del contraban de mercaderies i el pas de persones al turisme.

L'establiment d'una àrea econòmica de desenvolupament especial Pirineus-Andorra (Aedepa), nucleada pel Principat d'Andorra i conformada pels veïns pirinencs de França i Espanya (en total uns 183.000 habitants i uns 6.263 km²), aportaria potència territorial i demogràfica al pol econòmic andorrà, una injecció de dinamisme als veïns immediats i una singular experiència de cooperació internacional al migdia d'Europa.

No es pot dubtar que l'existència reconeguda per Andorra, França, Espanya i la UE de l'Aedepa conformarà un nou escenari de cooperació entre els pirinencs (avui decididament marginals i perifèrics) amb els dos grans pols econòmics i de serveis situats al nord i al sud del Pirineu, Tolosa i Barcelona. El Pirineu guanyarà en consistència i alhora capacitat de vertebració del territori, que té alhora vocació d'unió d'aquests dos grans pols.

Els objectius bàsics per a la creació de l'Aedepa són, entre altres també, enaltir els valors ecològics i paisatgístics, que constitueixen la més decisiva aportació del Pirineu al conjunt dels valors europeus; la superació de les barreres físiques i mentals que avui encara limiten la interrelació social i l'activitat econòmica, amb una significativa millora de les infraestructures estratègiques i la universalització de la banda ampla; l'aposta per una educació específica: a una àrea especial li correspon una educació *ad hoc*; ciutats i valls en xarxa; i el foment de la internacionalització.

El salt d'escala aportat per la creació de l'Aedepa significarà també una oportunitat única per repensar el model de societat, basat gairebé exclusivament en el creixement econòmic i la quantitat, i encetar un viratge cap a la qualitat en tots els àmbits de la vida col·lectiva. El veterà economista, pensador i novel·lista José Luís Sampedro deia que a les tres paraules que ara ho dominen tot, imposades per la fèrria dictadura dels mercats –*productivitat, competitivitat i innovació*– calia contraposar-ne tres més pel mateix ordre: *vitalitat, cooperació i creació*. I hi afegia: "El gaudi de la vida no és qüestió de quantitat, sinó de sensibilitat, intensitat i

compenetració." Tres mots plens de significat que poden inspirar la nova etapa del Pirineu. Sensibilitat en els plantejaments socials i en l'ordenació del territori. Intensitat en la recerca de la qualitat en els serveis a les persones i en la producció de béns industrials i turístics. I compenetració entre l'home i la natura.

La Unió Europea per a molts ha estat i continua sent un projecte utòpic, com ho pot ser avui l'Aedepa. Però com va dir Òscar Wilde, "no val la pena mirar un mapa del món que no inclogui Utopia".

El nostre futur és conseqüència inequívoca del nostre present, tot i que no en tinguem una perspectiva prou objectiva. Tot allò que es faci o es deixi de fer en el present modela el futur. La nostra empremta en el territori té encara una gestació més complexa i és fruit de moltes més variables.

Tenir i compartir un projecte és necessari per tal de sumar les màximes forces davant el repte que suposa pretendre incidir o conduir, en certa manera, el futur.

El que hi ha en qüestió, s'ho val. I no ens podem quedar aturats i esperar... Hem d'espavilar-nos!

Antoni Pol i Solé,

arquitecte i urbanista, i

Joan Ganyet i Solé,

arquitecte, exsenador i excalde

L'acord d'associació, una porta oberta al futur per als nostres joves

Eric JOVER i COMAS

Avui segurament no és l'objectiu però els fets punyents que ens han tocat viure aquesta setmana mereixen una breu reflexió. L'acord d'associació ha de girar al voltant del pragmatisme, i segurament tots els que avui parlem en defensem unes oportunitats o unes suposades amenaces tangibles, però Europa també són ideals. La Unió Europea és un projecte per a un continent cansat per segles de lluites intestines i que decideix bastir un procés polític al voltant d'uns ideals que no ens són aliens. Podríem fer moltes xerrades intentant explicar què és la idea en majúscula del que és Europa però potser a mi el lema de la república francesa em fa especialment el pes *Liberté, égalité, fraternité*. El terrorisme lluita contra aquest lema i és a través d'aquest lema que l'hem de vèncer. Quan ataquen París, Niça o Barcelona també ataquen Andorra, també ataquen tots aquells que defensem aquest lema. Deixeu-me cloure aquesta reflexió inicial mostrant la meva convicció que l'actual pujada de l'extremisme tan sols l'aturarem en el mitjà termini a través de l'educació i posant un especial èmfasi a formar ciutadans, crítics, responsables i respectuosos d'aquells valors propis de la nostra societat que segurament també podríem sobresimplificar amb el repetit lema *Liberté, égalité, fraternité*.

Tornant a la temàtica que ens ocupa avui, de moment el debat polític de l'acord d'associació amb la Unió Europea a Andorra ha vingut molt marcat pel tabac i en menor mesura per la lliure circulació de persones, vista com una amenaça al nostre actual sistema de quotes. La ministra Maria Ubach ja ha fet un repàs crec que molt aclaridor dels principals reptes associats a l'acord d'associació i també dels mecanismes operatius de la mateixa negociació. Així doncs, deixeu-me que em centri en elements més associats a l'ensenyament superior, la recerca i les oportunitats que es poden obrir als nostres joves, i per això vull començar amb una constatació que de ben segur tots hem percebut a través de les nostres vivències personals. A mitjan segle passat la gent majoritàriament naixia i desenvolupava la seva activitat formativa i laboral en una mateixa regió. De fet, si ens centrem en l'apartat laboral, el més comú per als

nostres avis era desenvolupar tota o la gran majoria de la seva activitat professional en una mateixa empresa. En l'actualitat ens trobem als antípodes d'aquesta pràctica i podem dir que es valora positivament, o fins i tot m'atreveria a dir que s'exigeix, la mobilitat tant en la nostra etapa formativa com professional. En aquest context, ser andorrà pot esdevenir cada cop més una dificultat en el desenvolupament de les persones a causa dels entrebancs que ens podem trobar associats tant a la lliure circulació de persones com a la llibertat d'establiment. Per aquest motiu, l'acord d'associació esdevé l'eina imprescindible perquè els joves del país es puguin desenvolupar i puguin competir amb els joves d'arreu.

La promoció de la mobilitat dels estudiants universitaris és de fet una de les prioritats de la Unió Europea i podem considerar que el seu programa Erasmus, que aquest any celebra el trentè aniversari, és una de les polítiques d'acompanyament impulsades des de la UE de més èxit. En l'actualitat els estudiants andorrans en institucions d'ensenyament superior europees hi tenen accés en funció de la bona voluntat de les mateixes institucions i els estudiants de la Universitat d'Andorra no hi poden accedir. Des del ministeri que encapçalo veiem com a prioritari en el marc de l'acord d'associació que estem negociant que els joves andorrans que desenvolupin els seus estudis a dins o fora de les nostres fronteres tinguin la possibilitat de participar en el programa Erasmus.

Per fer efectiva la mobilitat dels estudiants i dels joves treballadors també és necessari que hi hagi un reconeixement de les titulacions acadèmiques i de les seves qualificacions professionals. Per assolir aquest objectiu cal que el que fem a Andorra sigui entenedor i que segueixi les bones praxis establertes no tan sols a la Unió Europea sinó a l'Espai Europeu d'Ensenyament Superior, que en l'actualitat reagrupa 48 països. Andorra ja ha fet nombrosos passos en aquest sentit per adequar la seva estructura universitària als estàndards europeus. Potser un dels passos més significatius va ser l'adhesió a l'Espai Europeu d'Ensenyament Europeu durant la conferència de ministres de Berlín el 2003. Aquesta adhesió ha comportat nombrosos canvis normatius en clau interna, com la reestructuració dels cicles universitaris, la creació d'una agència de qualitat de l'ensenyament superior, la implementació d'una unitat de mesura estàndard dels estudis, els famosos crèdits europeus ECTS, o l'establiment del suplement del diploma. També m'agradaria fer èmfasi en l'adhesió el 2007 al Conveni de Lisboa de reconeixement de titulacions en el marc de l'ensenyament superior que facilita el reconeixement acadèmic de les titulacions andorranes.

Com veieu, Andorra ja ha fet nombrosos avenços en aquest sentit però l'acord d'associació representaria un salt qualitatiu de primer nivell principalment per facilitar els reconeixements acadèmics i professionals de les titulacions andorranes. La Directiva europea 2005/36 i les seves successives modificacions fixen els criteris de reconeixement de les qualificacions professionals dels diferents membres del mercat interior. L'acord d'associació hauria de permetre avançar cap a un reconeixement professional automàtic a la resta del mercat interior de les titulacions universitàries andorranes. Crec que és evident que aquest pas no tan sols seria molt positiu per als estudiants andorrans sinó també per incrementar la competitivitat de les institucions d'ensenyament superior andorranes. Aquest element, per exemple, esdevindria cabdal per poder garantir l'èxit en els esforços d'internacionalització que està desenvolupant la Universitat d'Andorra.

També voldria parlar una mica de recerca. En els darrers decennis ha canviat completament la manera d'entendre la investigació i ha passat de ser una acció individual o com a molt col·laborativa en el marc d'una institució a ser gairebé necessàriament el fruit d'un treball en equip internacional i pluridisciplinari. A Andorra no tenim tradició en l'àmbit de la recerca però estic segur que convindreu amb mi que la recerca és necessària, tant com a activitat inherent a una societat avançada com també com a mecanisme de generació d'oportunitats econòmiques. Però l'actual necessitat d'internacionalització de la recerca deixa gairebé fora de joc els grups de recerca andorrans. L'acord d'associació ens podria permetre participar en aquelles polítiques d'acompanyament vinculades amb la recerca que considerem oportunes, com per exemple els projectes Poctefa (que fan l'objecte d'una altra ponència) o el programa *Horizon 2020*, que és, en l'actualitat, un dels programes de finançament de la recerca més ambiciosos. La recerca pública i privada del país ja ha demostrat que en àmbits molt concrets pot ser puntera a escala internacional; obrint-los l'accés a aquests programes en multiplicarem l'impacte i la seva projecció internacional. En el marc de la diversificació de l'economia que estem impulsant des del Govern també volem que la recerca i l'ensenyament superior passin a ser elements de generació de riquesa per Andorra.

En conclusió, deixeu-me fer una reflexió al voltant de la necessitat de l'acord d'associació. Quan ens plantejem un acord d'aquesta magnitud cadascú té l'obligació des del seu àmbit de responsabilitat de fer una valoració dels impactes de l'acord. És cert que aquesta quantificació dels beneficis potencials no es podrà afinar fins que el procés de negociació no estigui acabat i tinguem el text final de l'acord. Però des de l'àmbit de l'educació, de la recerca i en un sentit més ampli dels efectes per als joves del país, tan sols hi sé veure avantatges i la creació de noves oportunitats. La ministra Ubach comentava abans que l'acord d'associació amb la Unió Europea no és un projecte de Demòcrates per Andorra sinó el resultat d'una voluntat de la majoria de forces polítiques del país que des de fa anys han anat construint les bases necessàries perquè avui estiguem negociant aquest acord d'associació. Més enllà de la política *politicienne* que es vulgui fer, l'acord d'associació és un projecte de país que ha de fonamentar les bases del desenvolupament de l'Andorra dels propers decennis. El món canvia, i els nostres joves ja no en tindran prou d'una Andorra tancada per poder desenvolupar-se. Els hem de donar les eines per créixer i ser competitius allà on ells ho desitgin. És tan sols des d'aquesta obertura respectuosa amb la nostra idiosincràsia que podrem construir l'Andorra sòlida que volem per als propers decennis.

Eric Jover i Comas,
doctor en química ambiental i ministre
d'Educació i Ensenyament Superior

La meva visió d'Andorra versus Europa

Jordi MARQUET i MANDICÓ

La línia divisòria entre dos països s'ha prestat, des de temps immemorials, a una pràctica coneguda com el comerç transfronterer. En el cas d'Andorra, els capricis de la història van dibuixar un territori neutre incrustat entre dos grans estats. Un territori que primer va esdevenir un país independent i, després, un estat de dret, amb l'afegit que a efectes d'intercanvis comercials ha tingut les característiques d'una zona franca. Aquesta particularitat va comportar una singular rellevància en el sentit que les mercaderies, en lloc de transitar d'un país a l'altre, podien ser emmagatzemades, transformades i gràcies a l'enginy i a la iniciativa dels seus habitants, propiciar la creació d'un comerç pròsper, competitiu, variat i innovador, ajudat per una banca que es beneficiava d'una posició estratègica i del dinamisme de l'economia del país. Amb els anys es van anar generant una sèrie de serveis propis d'un país modern, dotat d'una facultat d'adaptació espectacular.

És cert que, durant molts segles, Andorra va passar desapercebuda als ulls del món, tot i que a principis del segle passat, la frase "Aquí Radio Andorra" es va convertir en un eslògan universalment conegut. El país vivia d'una economia de subsistència, basada en una precària agricultura i en la ramaderia, i es beneficiava d'un afegit miraculós: el contraban. Una paraula que, a casa nostra, no té, ni ha tingut mai, cap connotació pejorativa. El comerç era residual en aquell moment, però tot i això, l'Artur Osona en el llibre *La República d'Andorra. 1896* ja deia que "En la vila de Sant Julià de Lòria hi ha set botiges en las que's troban gèneros y teixits de cotó de tota mena, com també quincalla, cristalls i porcellana, procedents de França, que es fàcilment intrduhit a Espanya". Es pot imaginar que, a les altres parròquies, hi havia una activitat comercial similar, amb la vista posada als dos països veïns.

Emigrar per buscar-se la vida i connectar-se a l'exterior

Els anys van anar passant i els que no podien viure a la propietat, reservada a l'hereu o a la pubilla, no tenien més remei que buscar-se la vida a França o a Espanya. Curiosament, aquesta

pràctica, fruit de la precarietat, va tenir uns efectes positius perquè els coneixements adquirits pels cabalers o les cabaleres a l'exterior repercutien, tard o d'hora, a la casa pairal i posaven al dia una economia que, sense ells, hauria quedat obsoleta. I qui sap si el país no hauria desaparegut?

A tall d'exemple, cabaleres i cabalers com la Kima Calvó, de Santa Coloma, que va esdevenir la cuinera personal del president de la República Francesa Vincent Auriol; el Cinto Rossell de ca l'Abad d'Encamp, conegut com el *Poma de Terra*, que va ser, durant la dècada dels 60, el més gran negociant de trufes del Mercat Comú; o el Bonaventura Adellach, de cal Fijat de Llorts, un dels savis multidisciplinaris que Andorra ha conegut mai. I la llista seria llarga...

El despertar comercial i econòmic d'Andorra s'ha d'associar amb dues dates: la construcció de la carretera de Soldeu a França, l'any 1911, i la de la carretera de la Seu d'Urgell a Andorra la Vella, l'any 1913, l'última inaugurada pel copríncep Benlloch. En el llibre *100 anys de la carretera amb la Seu d'Urgell*, una obra rellevant, coordinada pel departament d'Ordenament Territorial, el síndic de l'època, Bonaventura Mestre, en el seu discurs inaugural la va encertar en dir que "una altra època comença ara per la nostra nació, un nou pervindre, una nova societat amb necessitats enterament diferents. L'antich que's cau a trossos y 'l nou, una via nova que va a invadir-ho tot". Però no havia de ser fins a final dels anys 20, gràcies a l'encert dels tractes amb Fhasa, que Andorra es dotaria d'una xarxa de carreteres que interconnectarien tots els seus pobles i que hi portarien la llum.

Gràcies a la millora de les comunicacions, el país enceta uns intercanvis comercials molt més fluids. Els visitants hi accedeixen més fàcilment; el turisme descobreix Andorra. Els petits comerços de cada parròquia afegeixen als tradicionals articles de queviures i roba destinats a la població local els productes més diversos i innovadors que demanen els turistes. Paral·lelament i aprofitant l'accés a l'aigua termal, es construeixen, a la vora del riu Madriu, els primers hotels a Escaldes-Engordany, com l'hotel Termas, el Palacín o el Paulet, entre d'altres, així com el prestigiós hostel Valira, inaugurat l'any 1933.

L'esclat de la guerra

Aquesta activitat turística plàcida i innovadora va conèixer una època daurada fins a l'esclat de la Guerra Civil espanyola, l'any 1936. En aquell moment els turistes espanyols, per raons òbvies, van deixar d'acudir al país, però la precarietat que va viure la devastada Espanya va fer que aquest país es recordés de la proximitat d'Andorra per abastir-se de tots els articles de primera necessitat. Aquí va néixer una nova vocació per al país, mirar cap a França i Europa per importar tots els productes que Espanya necessitava. En aquells moments convulsos, Andorra es va convertir en una terra d'asil per als refugiats que fugien de la guerra, bona part dels quals es van establir al país, així com un nombre important de la mà d'obra contractada per Fhasa. Tots ells van contribuir a la prosperitat de la nova Andorra.

Probablement el destí d'Andorra hauria estat diferent si no s'hagués produït un fet històric puntual a l'estació d'Hendaia. I un es podria preguntar, què hi té a veure Hendaia amb Andorra? El dia 23 d'octubre de l'any 1940 tot hauria canviat si en reconeixement de l'ajuda que havia prestat Hitler a Franco durant la guerra, Franco s'hagués implicat en la causa del nazisme. Andorra hauria quedat entre un país ocupat, com ho era França, i un país hitlerià que hauria estat Espanya.

Andorra s'hauria quedat a les fosques i la seva economia creixent hauria quedat aniquilada. Què hauria passat llavors, l'any 1945?

Una situació que recorda l'època de la Revolució Francesa entre el 21 de gener de 1793, quan el rei de França Lluís XVI va ser guillotinat, i el 27 de març de 1806, quan Andorra va recuperar el copríncep francès gràcies al decret de Napoleó que va ser lliurat pel prefecte de l'Arieja a les autoritats andorranes. Segons Lawrence Klingman en el seu article publicat a *The National Geographic Magazine*, l'agost del 1949, abans de signar el decret, Napoleó hauria declarat que "Andorra és massa fantàstica, deixem-la com una peça de museu".

És molt probable que durant tot el temps en què Andorra va viure sense copríncep francès l'ajuda del copríncep episcopal fos cabdal per no precipitar els esdeveniments i esperar un canvi de règim polític estable a França, cosa que es va produir amb Napoleó. Durant aquells tretze anys que es van fer molt llargs probablement va néixer l'expressió *fer l'andorrà*.

Aquests només són dos exemples dels nombrosos episodis als quals ha sobreviscut Andorra durant els seus 740 anys d'història, durant els quals sovint ha passat desapercebuda. El seu Consell de la Terra, humil, eficaç i orgullós de la seva identitat, vetllava pels interessos del país, de la mà del copríncep episcopal, sense oblidar el copríncep francès. L'astúcia dels andorrans feia la resta.

Queda clar que gràcies a la no-simultaneïtat de les dues guerres es va produir l'expansió econòmica d'Andorra. Quan França es va trobar en dificultats, a partir de l'any 1939, Andorra va facilitar al client francès tots els articles procedents d'Espanya, Portugal o Tànger, entre d'altres països no ocupats. Després de la guerra, el ciutadà francès es va beneficiar dels congés payés i Andorra va veure aparèixer un turisme francès providencial que va durar molts anys.

Tots aquests esdeveniments van familiaritzar Andorra amb el comerç internacional, i molt abans de saber que un dia Europa seria un continent unit, el Principat ja hi havia establert relacions comercials. El comerç andorrà va anar creixent sense pensar que unes dates essencials marcarien el seu futur: 1957, Tractat de Roma; 1958, arribada del general De Gaulle al poder i establiment del tractat d'amistat franco-alemany, amb Konrad Adenauer, l'any 1963.

Artesania i comerç

En un dels seus glossaris que llegia cada nit a Radio de les Valls i que va dedicar a Sergi Mas el dia 30 d'agost del 1959, el mestre Josep Fontbernat va establir un clarividenc paral·lel entre l'artesania i el comerç. N'he seleccionat un extracte:

"L'artesania i el comerç són com dos germans que no estarien gaire d'acord. El primer va a poc a poc i es diu a ell mateix: 'menjar poc i pair bé'. Al segon, li agrada anar de pressa, i és per això que sovint s'entrebanc i es trenca la nou del coll. Seria bonic de veure un dia al nostre país andorrà, els artesans fent ceràmiques, forjant el ferro com abans: relligant llibres i treballant la fusta artísticament. La indústria és per als països grans on tothom es pot barrejar. L'artesania és per als països venerables, de tradicions ancestrals, on tot és harmonia, on els dies tenen 24 hores i les hores 60 minuts. I que cada matí quan surt el sol surt per a tothom".

Fontbernat no solament era poeta i músic, sinó que també havia fet una incursió en el món polític abans de l'any 1936. Això explica la seva amplitud de mires i aquest poder que tenen les persones il·lustrades de llegir el futur amb poc marge d'error.

Des d'una altra perspectiva, és cert que "el germà comerç" com l'anomena el mestre va fer un recorregut valuós, per no dir brillant. Que va tenir alguns entrebancs? Naturalment. Però els va superar tan bé que va créixer de forma imparabile fins a constituir la columna vertebral de la nostra economia a l'entorn de la qual es van articular totes les activitats complementàries citades més amunt, que eren pròpies d'un estat modern i que encara es van incrementar.

És un fet que el comerç es va beneficiar dels anys en què el règim autàrquic del franquisme practicava uns aranzels tan prohibitius que animava la clientela espanyola a venir a comprar, tota extasiada, els productes més diversos. Quant als turistes francesos i de la resta d'Europa, trobaven a Andorra un resum d'Espanya i per extensió de la península Ibèrica i evitaven així tots els tràmits que el règim totalitari els podia exigir.

Eren anys d'expansió *bon enfant*, en què ningú no s'estranyava si els records d'Andorra tenien un regust *ibérico-flamenco-taurino*... I si els vins típics venuts en garrafes de 2 litres disposades arreu en atractives piràmides lluien els noms d'Oporto, de Màlaga i de Moscatell. En aquell moment, hi havia dos locals emblemàtics que van marcar una època: la mítica sala de festes La Rotonda i les Arenes Monumentals. La gresca estava garantida!

Andorra exhibia una singular facultat d'adaptació. Els andorrans n'eren absolutament conscients, i els visitants... encantats.

Paral·lelament en el comerç no tot era folklore. S'anava dinamitzant tot i especialitzant-se. Tant és així que quan va morir el dictador espanyol, el turisme va créixer més que mai perquè una vegada més, a Andorra s'hi trobava de tot i també els millors especialistes de cada ram. Els nostres proveïdors europeus, començant pels nostres veïns del nord i els del sud ens tenien en alta consideració. I no parlem de les relacions diplomàtiques! Mai no han sigut tan bones! En aquell moment, era una pràctica corrent obtenir, a través de les dues vegueries, unes llicències d'importació per a productes estrangers –que no fossin ni francesos ni espanyols–, i és clar, el tabac era un dels més sol·licitats. Aquest sistema es va perllongar durant molts anys, fins a l'aprovació de la Constitució, l'any 1993.

L'expansió econòmica experimentava un creixement continu i precisament la Constitució va marcar una fita que molts ciutadans vam considerar com un premi. Andorra esdevenia un estat de dret i el seu poble... sobirà.

De llavors ençà, de forma incipient es van expressar unes pràctiques que feia dies que covaven. En tant que país tercer, Andorra es va beneficiar dels excedents agrícoles de la UE, que estaven destinats als països de les mateixes característiques, això sí, per al seu propi consum a uns preus baixos. I com que Andorra no els podia absorbir en la seva totalitat a causa de la seva població reduïda, ni amb l'ajuda del comerç, els va exportar a França i a Espanya per sota del preu de mercat, de tal manera que pertorbava l'economia agrícola de cada país així com la de la PAC (*politique agricole communautaire*). El malestar resultant d'aquesta pràctica va arribar a les més altes instàncies nacionals i europees, que van reaccionar amb contundència. Vull creure que a hores d'ara tot això ja és història.

Tabac i contraban

El tabac coneixia els seus dies de glòria i el seu contraban –que ha sigut tradicionalment una activitat necessària per a moltes famílies– havia arribat a uns extrems tan exagerats que alguns

països com Anglaterra van intercedir amb fermesa prop del Consell d'Europa per posar fi a la inèrcia d'aquesta pràctica. Havíem oblidat que la sostenibilitat en matèria de tabac correspon al pes del fardo que el paquetaire pot portar.

Després d'una pausa relativa, el contraban de tabac ha continuat. El proppassat 14 de juliol, l'ambaixadora de França, Jocelyne Caballero, en la seva intervenció va posar aquesta qüestió damunt de la taula i va expressar –això sí, de forma diplomàtica com li escau– els millors auguris de solució.

El cas és que hem arribat a un punt delicat, on una pràctica a totes llums desproporcionada constitueix el 30% del PIB i posa en perill no solament l'equilibri de les nostres finances sinó la nostra reputació si no hi posem remei. És un fet que el tabac està íntimament lligat a l'economia andorrana. De tots els temps, el cultiu del tabac s'ha practicat al nostre país, ajudat per la circumstància que des del segle XVIII, a França i Espanya, el seu cultiu era monopoli d'estat. Per aquest motiu, el contraban va néixer d'una manera natural, perquè els clients abundaven per les dues bandes del Pirineu. En fer-se més exigents, la tradicional escafarlata, la picadura i els caliquenyos, van donar peu a productes fabricats per les petites empreses artesanes d'Andorra: Reig-Gresa (Patau), Julià Reig, cal Pollet, cal Marfany, cal Canturri, entre d'altres. Més endavant, les fàbriques modernes van prendre el relleu; estem parlant de Tabacs Reig, Laudor i Catsa, que proposaven productes molt més elaborats amb uns *packagings* més atractius. Una part important de la matèria primera l'adquirien a Suïssa per elaborar marques acreditades com Meccarillos, Ormond o Rössli, entre d'altres. La resta la compraven als pagesos del país per fabricar les produccions tradicionals.

Quan la demanda va ser més especialitzada van néixer unes fàbriques amb llicència americana que, a l'ensems que van importar tabac de Virgínia, van fer créixer la producció local, després d'un acord al qual van arribar els pagesos, els fabricants i el Consell General. En virtut d'aquest conveni, els pagesos podien produir la mateixa quantitat de tabac que importaven els fabricants. Aquest fet va disparar la producció nacional i va fer que el tabac es cultivés en els indrets més insòlits. Aquest boom tabaquer va aportar a les finances nacionals un manà que mai s'haurien imaginat. L'acord històric obtingut pel cap de Govern Josep Pintat amb la Comunitat Econòmica Europea, el 28 de juny de 1990, i que beneficiava en prioritat el comerç andorrà no va ser suficient. La producció era tan important que el comerç en si era incapaç d'absorbir-la. Llavors no es va poder evitar la intensificació del contraban.

Actualment, el tabac és un dels protagonistes de les negociacions amb Europa per establir l'acord d'associació, si és que finalment es tria aquesta fórmula. La cosa no és fàcil, perquè tots els actors de l'economia i de la política andorrana hi estan preocupats: agricultors, comerciants, industrials i polítics. Aquest nus gordià no és desfà en quatre dies, i és molt probable que els nostres diplomàtics demanin als interlocutors europeus una llarga moratòria per tal de pal·liar a aquesta problemàtica. Ens escoltaran?

Horitzó europeu

Durant tot aquest temps que hem evocat, Andorra ha anat per lliure i s'ha adaptat al seu entorn de manera envejable, pròpia d'un país petit, dinàmic i astut. Avui, i precisament des del 1993, les regles del joc han canviat. Andorra és un estat de dret, modern i, en tant que país tercer, ha de

trobar la plaça i el perfil que li correspon en un continent en contínua mutació. Implicarà això un salt al desconegut? És cert que la tasca no és senzilla; d'una banda tenim, a casa nostra, un corrent euroescèptic, nostàlgic d'un passat pròsper i individualista; i, de l'altra, tot un continent, aquesta Europa que és el nostre interlocutor i que està desenvolupant un projecte creat el 1957. Sens dubte l'ideal més ambiciós que s'hagi concebut mai en el món polític, econòmic, social i cultural, que es troba ara en un procés de perfeccionament permanent. I malgrat que s'hagi qüestionat episòdicament, té el mèrit d'haver-nos assegurat, a empentes i rodolons, 72 anys de pau des del final de la guerra. Integar 28 països al sí de la Unió Europea no ha estat cosa fàcil, tenint en compte les personalitats contrastades de cada país, les llengües, els costums, les vocacions i els molt comprensibles egoïsmes, que fan que cadascú vulgui treure un màxim d'avantatges del sistema sense deixar de mirar-se el melic.

Fer abstracció dels nacionalismes, que fragmentarien el continent, contenir els moviments d'extrema dreta i la xenofòbia creixent, no és cosa fàcil. Veure com un gran país com la Gran Bretanya marxa a través del Brexit, és matèria de preocupació. Però realment, s'havia integrat del tot a la Unió Europea?

Els petits països no poden pertorbar el sistema europeu. Al contrari, pel fet de ser fràgils encara en poden treure més avantatges perquè no molesten a ningú.

Avui, a la nostra classe política li toca negociar el nostre futur al sí de la Unió Europea. No serà una negociació senzilla, perquè no solament afectarà el comerç, sinó que també concernirà el sector dels serveis i la lliure circulació de persones.

Fins ara, amb la seva actitud i el seu saber estar, Andorra se n'ha sortit sempre, de tots els problemes i situacions compromeses. La humilitat no està renyida amb la valentia i, encara menys, amb la dignitat. D'altra banda, els dos Coprínceps ens han fet costat en moments difícils i cabdals per al nostre futur. Estic molt esperançat en l'ajuda que el nostre flamant copríncep, europeïsta convençut, aportarà als nostres mandataris en les futures negociacions amb la Unió Europea. Així ho va manifestar al cap de Govern i al síndic, que el van visitar recentment. El senyor Macron ens aconsellarà de la millor manera, n'estic convençut. Però abans hem d'endregar casa nostra.

Només ens faltava la sotragada que ha provocat al sector bancari el problema de BPA. La credibilitat de la banca, puntal indispensable de la nostra economia, ha estat fortament qüestionada. Aquest assumpte ha suscitat a dins i a fora del país els comentaris més diversos i negatius. Comprendreu la meva preocupació, que és la de cadascun de nosaltres.

El resultat d'aquests fets és que en pocs anys hem anant perdent la bona imatge que ens havíem guanyat laboriosament, tant en les més altes esferes polítiques de França com d'Espanya, com en el continent europeu. No cal dir que les activitats que exercim eren pròpies de la nostra dimensió i feien l'admiració de tothom. Ara és el moment de girar full i d'encetar una nova etapa.

Em guardaré molt bé de posar en dubte la feina dels polítics i dels diplomàtics andorrans, que ens tenen al corrent periòdicament de tots els avenços que fan en les matèries més diverses i més feixugues, en particular en el tema financer. No cal oblidar que l'1 de gener del 2018 entra en vigor l'intercanvi automàtic d'informació fiscal. Aquest punt, lluny de ser un hàndicap per a Andorra, marcarà un punt d'inflexió pel que fa a l'activitat dels bancs a l'exterior.

M'atreiria a suggerir a totes les forces polítiques, vinguin d'on vinguin, fer un esforç per tal d'anar tots a l'una i no entestar-nos en batalles estèrils. El nostre país no ha passat mai, que jo sàpiga,

en la seva història un moment tan delicat. El seu futur està encara per decidir. El problema no és menor. Resoldre'l és un assumpte que ens concerneix a tots: polítics, societat civil, associacions, sindicats... Andorra és fràgil i la unió fa la força més que mai.

Estic convençut que a partir d'aquestes negociacions es pot obrir un nou horitzó per a Andorra. Cal treure profit de les nostres petites dimensions respecte a la gran Europa. Un dels grans anhels del govern està basat en l'obertura econòmica, però hem de mesurar quin tipus d'obertura. Les noves tecnologies poden permetre l'establiment d'*start-ups* que ocupen poc espai i que són susceptibles de ser molt rendibles. Aquest tipus d'empreses encaixen a la perfecció amb el nostre país, que ofereix una baixa tributació. I si a més, se'ls ha aplanat el camí perquè puguin aprofitar al màxim la seva capacitat exportadora sense entrebancs, es podrà aconseguir per a les arques de l'estat uns ingressos prou importants perquè el tabac ja no sigui tan preponderant en l'economia del país. Perquè fins ara, llevat de rares excepcions, només veiem aparèixer franquícies que vénen a competir amb les empreses locals.

Queda clar que estem *suplementant* i no *complementant*.

El senyor Antonio Garrigues Walker, l'any 1997, en el decurs d'una conferència ens va donar una pista: "Andorra retrobarà la personalitat que li pertany quan reemplaci la facilitat per la seguretat." En efecte, amb la seguretat en tots els àmbits: jurídic, econòmic, fiscal... el país recuperarà la credibilitat que li fa tanta falta i que obre totes les portes.

Però no perdem l'esperança! Com recordava el periodista Lluís Foix en un article d'opinió recent citant el ministre israelià Abba Eban: "Els homes i les nacions acaben fent sempre el més correcte després d'haver esgotat totes les altres possibilitats."

L'artesania retrobada. Noves alternatives

Ah! L'artesania que es donava per perduda reapareix en nombroses activitats que serien llargues d'enumerar. Durant molts anys, el comerç i la indústria han fet créixer el país, i mentrestant, sense fer soroll, l'artesania ha anat seguint el seu camí. I per exemplificar-ho, fa pocs dies em vaig retrobar amb l'amic Sergi Mas, que ha viscut tota aquesta història que acabo de resumir com un observador privilegiat. Ell no ha canviat gens: optimista, positiu i amb un sentit de l'humor inalterable. Un exemple de serenitat que ha creat escola. Per sort hem recuperat la carn andorrana, la trumfa, la vinya, les confitures, la mel, les herbes remeieres, els licors casolans... Perquè és necessari fer un esforç d'imaginació per trobar noves fonts d'ingressos. Poden existir alternatives providencials ignorades fins ara i que tenim a l'abast de la mà i poden aportar una possible riquesa, com per exemple una utilització diferent del tabac.

Magda Marquet, investigadora andorrana a l'Institut Altea de San Diego i col·laboradora, amb el professor Larry Grill, del Pitzer Vaccine Institute, han descobert conjuntament l'eficàcia de vacunes a partir de la planta del tabac. La Universitat de Botswana, que col·labora amb ells, ja ha posat en aplicació aquests descobriments. Voldria remarcar que en el decurs d'una conferència que va fer Magda Marquet en el marc de la Universitat d'Estiu l'1 de setembre del 2010 va insinuar: "Crec que també podria ser un bon projecte per Andorra. Una vegada més, si pensem de manera creativa i veiem oportunitats en la crisi actual, aquesta aplicació podria ser una manera de transformar les plantacions de tabac andorranes en una indústria nova no contaminant i adaptada al país."

El tabac cura, no sempre mata. I si el tabac contribuís a la nostra salvació?

A tall de conclusió

Qui pot posar en dubte el dinamisme d'un comerç que, en poc més de mig segle, ha estat a la base de la transformació del país?

Tots els sectors hi han guanyat: la construcció, la banca, els serveis en general i, de la seva mà, el turisme ha esdevingut l'activitat essencial que ens distingeix i que ningú no pot posar en dubte. Que es tracti de turisme d'hivern amb el domini esquiable més gran dels Pirineus i les instal·lacions més modernes d'Europa; que es tracti de turisme d'estiu (i de tot l'any), amb una profusió d'activitats esportives i culturals; o que es tracti de l'aprofitament de les aigües termals amb un centre termolúdic únic: Caldea.

Però això no és tot.

El comerç en si no ha estat mai tan atractiu i variat. Que no ofereix els diferencials de preus del passat? Això no és obstacle per al seu creixement. Ofereix molt més: innovació, professionalitat i, m'atreviria a dir, glamur. Donant-li la mà, l'hostaleria presenta una oferta per a tots els gustos i tots els preus, que quan estigui regulada per una classificació oficial (que no hauria de trigar) farà créixer qualitativament la nostra freqüentació turística. Quant a la gastronomia, es fa difícil trobar en un espai tan reduït una varietat tan gran, tan creativa i tan imaginativa com la que tenim.

I de la indústria, què en direm? No hi pot haver indústria si hi ha fronteres entremig. El Govern ha signat convenis de no doble imposició (CDI) amb diferents països, però no n'hi ha prou. Si no s'obtenen d'Europa uns acords basats sobre la transparència que ens permetin exportar lliurement –i això també s'aplica al comerç–, quedarem estancats, una vegada més. Europa és el nostre destí i ens hem d'adaptar a les seves regles.

Les oportunitats que ens oferirà, si fem els deures, no seran selectives com fins ara, sinó que seran per a tothom. Si l'empresa privada hi guanya i si, atretes per una fiscalitat interessant i unes seguretats que hem enumerat anteriorment, les empreses foranes s'implanten, les arquitectures públiques hi guanyaran. Aquest és l'objectiu.

No cal oblidar que tenim les despeses d'un país gran i els recursos tradicionals limitats d'un país petit. I avui aquests recursos han tocat sostre. L'Estat té un deute d'uns 1.400 milions d'euros i unes necessitats cada dia més exigents, tant pel que fa a la salut, l'educació, els transports, les infraestructures, les despeses socials...

Si el nostre Copríncep s'ha proposat sacsejar una França carregada de talent però ensopida, si vol contribuir a aplicar aquesta teràpia al continent europeu ple de males praxis i contradiccions, però amb un potencial que ningú no pot posar en dubte, hem de seguir els seus consells. L'èxit és a tocar.

Jordi Marquet i Mandicó,

empresari, gastrònom, expresident-fundador de
la Cambra de Comerç, Indústria i Serveis d'Andorra

Sigui com sigui, Andorra és (a) Europa

Josep DALLERÈS i CODINA

Primer de tot, gràcies per la invitació.

Que Andorra és a Europa, suposo que tothom ho té clar, tot i que tampoc no és gens evident quan hom viatja continent a través.

Que Andorra és Europa, tot depèn de què s'entén per Europa ja que, cada vegada més, s'assimila Europa a Unió Europea, i Andorra, de moment, no en forma part.

Aclarit això, precisaré tan sols que, en aquesta comunicació, no parlaré de continent europeu, sinó d'Unió Europea i, abans de donar el meu posicionament personal, faré un repàs (per als que potser no ho coneixen) de:

I. Què ha estat Andorra al llarg dels segles.

II. Quina ha estat la relació entre Andorra, la UE i d'altres organismes europeus en el temps (en particular els darrers trenta anys).

III. Quina és la situació actual; i finalment,

IV. L'orientació de la meva opinió personal de ciutadà compromès (que, evidentment, val el que val).

I. Andorra al llarg dels segles

Andorra és un territori de muntanya de 468 km², situat entre França i Espanya.

Per fer-se'n una idea: es tracta d'un territori lleugerament més gran que les comarques catalanes menys extenses.

Si comparem Andorra amb els dos estats més petits de la Unió Europea, Luxemburg i Malta, Andorra és cinc vegades i mitja més petita que el Gran Ducat, però una i mitja més gran que Malta.

Comparant-la amb Liechtenstein, Sant Marino o Mònaco, n'és, respectivament, tres, vuit i dues-centes trenta-dues vegades més gran.

Tanmateix, els paràmetres canvien si comparem la població d'aquests mateixos territoris.

Els dos estats membres de la UE, Luxemburg i Malta, tenen al tomb de cinc-cents mil habitants cadascun, mentre que Andorra no arriba als vuitanta mil; en canvi, dobla lleugerament els tres altres en població, ja que ni Mònaco ni Liechtenstein ni San Marino no arriben als quaranta mil. Pel que fa a població, Andorra és doncs, d'entrada, assimilable, respecte a Europa, a una ciutat de província, no gaire gran.

Ara bé, és també un estat!

I és el més gran dels microestats europeus no membres de la UE.

Tot i que el territori conegut, avui, com a terra andorrana conté testimonis que hi situen humans fa ja uns quinze mil anys, o que Polibi, molt més tard, fa esment d'un poblat, els andosins, que, al Pirineu, hauria combatut contra Hanníbal quan es dirigia vers Roma (al 218 abans de J. C.), és a les portes de l'any mil, amb la destrucció del castell de Bragafolls, que se situen les primeres traces de la nostra història.

El primer document conegut, que situa les sis parròquies andorranes com a entitat diferenciada de la resta del territori dins de la Marca Hispànica és l'Acta de consagració de la catedral d'Urgell, del 839 (possiblement un document fals). El territori format per les sis parròquies (pràcticament el mateix que el de l'Andorra actual) és infeudat al comte d'Urgell, ell mateix infeudat al rei carolingi. És mercès a aquest lligam, als litigis que va generar i als quals va posar fi el pariatge signat sota els auspicis del rei d'Aragó, el 1278, que Andorra ha pogut comptar els segles fins als nostres dies com a territori independent dels seus dos grans veïns constituïts a banda i banda de la serralada pirinenca.

De fet, aquest pariatge, aquest acord que instaura un senyoriu indivís entre els dos Senyors en litigi, el comte de Foix i el bisbe d'Urgell, és considerat com la primera constitució andorrana. El tribut que pagarà la Vall d'Andorra, alternativament, a cada senyor simbolitzant tal indivisió.

A partir de llavors, la justícia és administrada conjuntament i, els andorrans deuen assistència militar als senyors, menys en el cas que combatin l'un contra l'altre. Aquest darrer paràgraf, a la fi del document, esdevindrà la base de la neutralitat andorrana en tot conflicte.

Amb el pas dels anys, els drets del comte de Foix van passar al duc de Bearn i, mitjançant Enric IV, al rei de França. La Revolució Francesa, en considerar-los reminiscències d'altres temps, els va abolir, però els andorrans en van demanar a Napoleó I el restabliment i la República els va conservar. Tot plegat fa que, avui encara, són coprínceps d'Andorra el bisbe d'Urgell i el president de la República Francesa.

La Constitució de 1993 els ha mantingut. Es pot afirmar, doncs, que aquell acord signat entre dos senyors de l'edat mitjana és, en gran part, el fonament de l'Andorra actual.

Andorra, secularment, ha viscut (o, millor dit, sobreviscut) de l'agricultura i la ramaderia i, també, mercès a un sistema social fundat sobre la casa (casa i família que han format un tot indissociable que calia intentar poder mantenir a través dels segles; cada membre del clan tenia dret a disposar del seu lloc a la casa però havia de participar en el treball familiar, sota la direcció del cap de casa). La supervivència del sistema implicava l'emigració de la majoria dels membres, de manera que l'hereu pogués mantenir viva la casa (el conjunt de casa i propietats).

Ha estat així fins a la meitat del segle xx. Amb una excepció: a final del segle xviii, quan

Andorra va necessitar mà d'obra per a la producció de ferro que s'exportava vers els països veïns.

Tanmateix, la combinació de diferents factors, la major part dels quals exteriors a la realitat andorrana, van fer que aquest petit territori iniciés una transformació copernicana que va transformar Andorra en l'espai que coneixem avui.

Al segle xx, diferents fluxos migratoris van travessar Andorra. Durant la guerra d'Espanya, els que fugien de la República primer, i els republicans en un segon moment; tot al llarg de la segona guerra mundial, els fugitius que intentaven deixar el nazisme com més lluny possible darrere seu, però també els combatents que volien atènyer les tropes aliades al Regne Unit o a l'Àfrica del Nord. Finalment, acabada la Segona Guerra Mundial, l'aïllament d'Espanya. Tots aquests elements són factors generadors d'aquesta transformació.

El sector primari (agricultura i ramaderia) va passar, en pocs decennis, de ser el sector més important a esdevenir un element residual de l'economia (mantingut únicament pel cultiu del tabac), mentre que els serveis (hoteleria, banca, comerç, turisme...) es van anar transformant en l'autèntic motor. La força principal era de fet que es podien trobar a Andorra productes que no arribaven a Espanya a causa de l'embargament europeu contra el règim franquista. Andorra va esdevenir, per a molts espanyols, una porta oberta al món exterior.

Per tal que la nova Andorra funcionés, per poder crear les infraestructures necessàries al desenvolupament, calia mà d'obra que el país no tenia.

És així com, mentre que la població d'Andorra tot just havia doblat al llarg de set segles, en passant de dues mil ànimes de mitjan segle XII, a quatre mil a meitat de segle XIX, va doblar la població en cent anys. I els tretze mil sis-cents habitants censats el mil nou-cents seixanta-cinc es van tornar a doblar en deu anys fins a arribar a vuitanta mil l'any 2000.

Per poder fer front a tots els canvis, el país va haver d'adaptar-se. És lògic doncs que les estructures evolucionessin. El canvi va iniciar-se vers la fi dels anys seixanta, amb moments més o menys actius, però que ja no s'aturaria i transformaria fins i tot, les mentalitats.

Mentre Andorra vivia totes aquestes transformacions, el món, també canviava. Particularment Europa.

No m'estendré sobre la creació del Consell d'Europa, sobre la signatura del Tractat de Roma i la seva evolució; sobre la Conferència d'Hèlsinki i la seva transformació en l'Organització per a la Seguretat i la Cooperació a Europa. Anem directament al moment que aquesta evolució té una primera incidència en l'evolució de l'economia andorrana: el 1985.

Efectivament, l'entrada d'Espanya i de Portugal al Mercat Comú canvien la donada. Andorra, que, fins aquell moment, era a la perifèria del Mercat Comú, a la perifèria d'una entitat europea la raó de ser de la qual era anar-se engrandint, esdevé una illa enmig d'aquest espai. Resulta evident que l'equilibri que s'havia creat després de la Segona Guerra Mundial, i del qual, indiscutiblement, Andorra havia sortit beneficiada, canviaria per complet un cop la península Ibèrica esdevinguda espai comunitari.

Costat andorrà, possiblement, sigui la primera presa de consciència de la realitat europea en formació. No sempre és fàcil veure amb precisió el que tens massa a prop, manca potser la distància generadora de la perspectiva necessària per poder anar avaluant distàncies i contorns.

II. Relació entre Andorra, la UE i altres organismes europeus

És bo recordar que, just adoptada la Constitució andorrana, el 1993, un Tractat de bon veïnatge, d'amistat i de cooperació va ser signat amb els dos grans veïns del nord i del sud. Es reconeixia la sobirania d'Andorra per part de França i Espanya, i s'establien, a més, mitjançant l'acord, relacions diplomàtiques amb el Copríncipat.

Així mateix, i traduint les inquietuds que començaven a ser latents en alguns sectors respecte de la nova situació d'Andorra, el document inclou vies per tal d'afavorir el desenvolupament de "relacions bilaterals entre Andorra i la Comunitat Europea", relacions que d'altra banda, tot sigui dit, ja s'havien iniciat.

Així ho reflecteix l'annex al document del Consell de la Unió Europea: *Relacions de la UE amb el Principat d'Andorra, la República de Sant Marino et el Principat de Mònaco*, adoptat el 14 de juny de 2011, a Brussel·les.

Les relacions entre la UE i el Principat d'Andorra es fonamenten, fins ara, en quatre documents: un Acord duaner (en aplicació des del 1991), un Acord de cooperació (en aplicació des del 2005), un Acord en matèria de fiscalitat de l'estalvi (en aplicació, també, des del 2005), al qual es va sumar un Acord monetari per a la emissió i utilització de l'euro.

a) L'Acord duaner (1990)

Les negociacions sobre l'entrada d'Espanya al Mercat Comú van fer reaccionar els andorrans, preocupats per l'efecte nefast que es podia augurar per a l'economia del principat. El resultat de tal presa de consciència es va traduir amb l'apropament que constitueix aquest primer acord. Regula quatre punts: la instauració de la unió duanera per als productes industrials; el manteniment d'un règim de país tercer per als productes agrícoles; les franquícies per als viatgers que surten d'Andorra; el manteniment de la total llibertat del Principat en matèria fiscal. L'acord, que pot ser denunciat per cadascuna de les parts, va ser signat per una durada indefinida. Un comitè mixt n'assegura el seguiment. Que sàpiga, no s'han presentat problemes majors que el comitè mixt no hagi estat en mesura de resoldre en més de trenta anys d'aplicació de l'acord.

b) L'Acord en matèria de fiscalitat dels revinguts de l'estalvi (2004)

Jean-Claude Berthélémy, Joaquim Llimona i Marc Maresceau, en el seu llibre *Andorra-Unió Europea, vers el mercat interior* ho expliquen detalladament. De fet, l'acord segueix les línies de la Directiva 2003/48 CE del Consell de la UE, de 3 juny 2003 i està "l'largament alineat sobre el que Suïssa havia signat amb la CE".

c) L'Acord de cooperació (2004)

En aplicació des de 2005, preveu la possibilitat de desenvolupar una col·laboració entre la UE i el Principat en diferents camps d'interès comú, des de la cultura o la protecció del medi, al comerç i el transport, passant per l'educació, per exemple.

Ni Andorra ni la UE no han fet cap tipus de proposició, que sàpiga; consegüentment, aquest acord no s'ha desenvolupat, fins el moment, en cap extrem.

d) L'acord monetari (2011)

Regula la utilització de l'euro per Andorra, un estat tercer, i estableix un marc institucional particularment dur. Interina, de fet, una pèrdua de sobirania quant a la matèria objecte de l'acord, matèria, d'altra banda, particularment sensible, tractant-se de la moneda.

e) Andorra i els organismes internacionals europeus: Consell d'Europa i OSCE

La reivindicació del reconeixement internacional d'Andorra ha estat una constant tot al llarg del segle xx, des de l'intent frustrat per intentar entrar a la Societat de Nacions.

Així, per exemple, la polèmica que es va crear en el moment d'establir la composició de la comissió que havia de negociar l'Acord duaner amb la CEE. Va durar gairebé tant com la mateixa negociació. De fet, el que era pura *polèmica* per als uns, representava, per als elegits andorranos, una qüestió de fons: qui detenia la sobirania, a Andorra, el Poble o els Coprínceps? Es tractava d'un primer acord internacional i per als elegits, era primordial llur participació directa en les negociacions.

Finalment, la comissió negociadora andorrana fou composta de representants del Govern i de representants de cadascun dels Coprínceps.

Una vegada la Constitució adoptada (referèndum del 14 març de 1993), el Govern portà de dues accions amb un mateix objectiu: el reconeixement internacional de l'estat.

D'una banda, va ser el Tractat de bon veïnatge, d'amistat i de cooperació amb els dos països veïns i, de l'altra, l'admissió del Principat a les Nacions Unides. Tres anys abans, just al començament de la legislatura, els passos davant el Consell d'Europa no havien pas semblat ni massa escoltats ni massa ben entesos.

Tanmateix, el reconeixement internacional feia el seu camí: dos acords en matèria d'educació havien estat signats amb els nostres dos veïns (gener i març del 2013), el tractat de bon veïnatge era ratificat pel Parlament andorrà el 4 novembre del 2013, i el 28 de juliol de 2013 Andorra era admesa a l'ONU.

Quan van ser convocades les eleccions generals, el desembre de 2013, l'entrada d'Andorra al Consell d'Europa era a l'ordre del dia. Les vies que li van posar havien estat més aviat tortuoses.

Conseqüència d'un atacamant a mà armada, al Principat, on van ser arrestats, jutjats i condemnats, dos reus van presentar una demanda al Tribunal de Drets Humans d'Estrasburg per denunciar que no havien tingut un procés just, compte tingut que no havien disposat de traducció en la seva llengua. La demanda va ser registrada el 23 febrer de 1987: va ser el començament del cas *Drozd i Janousek*, conegut, a Andorra com a *cas dels txecs*.

Cinc anys més tard, el 26 de juny de 1992, el Tribunal es va declarar incompetent. Tanmateix, va opinar que l'evolució de les institucions que s'estava duent a terme al Principat podia "conduir Andorra a accedir a la comunitat internacional".

Mentrestant, i no sense lligam amb *l'assumpte*, el *Rapport Pointillon-De Puig*, a l'Assemblea Parlamentària del Consell d'Europa, ja havia invitat Andorra a modernitzar les seves institucions i el resultat de les eleccions anticipades dels 5 i 12 d'abril de 1992 havien tornat a donar una majoria suficientment clara de suport als canvis institucionals iniciats.

Durant la sessió de tardor de 1994, Andorra es va adherir al Consell d'Europa; el 1996, va entrar a l'OSCE.

Tal ha estat el recorregut realitzat al llarg dels darrers trenta anys. Cert és que l'apropament entre Andorra i la UE pràcticament s'ha mantingut en punt mort. Les prioritats europees, ho sabem tots, miraven sobretot vers l'Est mentre que Andorra es feia com més petita millor (tot i que tampoc no sempre) per veure si s'oblidaven que encara hi era.

III. La situació actual

El ritme dels contactes entre la UE i Andorra s'ha, incontestablement, accelerat al llarg dels darrers anys.

El juny del 2011, en l'informe que la presidència de la UE demanava al Consell Europeu que en prengués nota, queda clar que des de fa ja uns quants anys tant Andorra com San Marino, en particular, han "mostrat un clar interès per a intensificar" les relacions amb la UE (el govern andorrà va enviar un primer memoràndum l'any 2009 i un segon el 2010).

També hi queda reflectit que l'any abans (14 de desembre del 2010), sota presidència belga, quan les conclusions sobre les relacions entre la UE i els països de l'Associació Europea de Lliure Canvi (AELE) van ser adoptades, el Consell Europeu va indicar que calia una avalució del mateix tipus per als països de dimensions reduïdes. Concretament, es parlava d'Andorra, de Mònaco i de San Marino, "per analitzar-ne les possibilitats i les modalitats d'una possible integració progressiva al mercat interior".

L'informe acabava proposant una recomanació: "que el Consell demanés als Serveis Europeus de l'Acció Exterior i a la Comissió de presentar conclusions preliminars abans del juny del 2012" (és a dir, per a un any després). El Consell Europeu va prendre nota de l'informe el 21 de juny del 2011.

L'octubre del mateix any el govern andorrà va fer arribar a Brussel·les un memoràndum que contenia una llista no exhaustiva dels punts sensibles per considerar i tenir en compte en el moment d'abordar negociacions per a la participació al mercat intern.

El 20 de novembre de 2012, la Comissió va adoptar una comunicació sobre l'enfortiment de les relacions entre la UE i Andorra, San Marino i Mònaco.

El 20 de desembre, el Consell Europeu la va acollir favorablement i va seleccionar dues opcions:

"a) [la seva] participació a l'Espai Econòmic Europeu;

b) la negociació d'un o més acords-marc d'associació en vista a donar-los accés al mercat interior, així com a les mesures d'acompanyament i a les polítiques horitzontals de la UE, fins i tot amb mecanismes institucionals sobre el model de l'acord sobre l'Espai Econòmic Europeu".

Va invitar la Comissió a procedir mitjançant consultes amb els governs i a presentar, abans de final del 2013, un informe amb recomanacions sobre les pròximes etapes a seguir.

El juliol de 2013, Andorra va enviar un nou memoràndum sobre les qüestions relatives al marc institucional en què precisava les especificitats que calia tenir presents per a les negociacions sectorials.

El 18 de novembre de 2013, l'informe que proposa tirar endavant mitjançant un acord d'associació és enviat al Parlament i al Consell europeus, al Comitè Europeu Econòmic i Social, i al Comitè de les Regions. Un mes més tard, el 20 de desembre, el Consell Europeu ratifica les conclusions de l'informe.

Després de diferents contactes, intercanvis i trobades, el 4 de desembre de 2014 s'autoritza la Comissió a negociar amb els tres estats.

És amb la visita a Brussel·les del ministre andorrà d'Afers Exteriors, el 18 de març del 2015, quan s'obren les negociacions d'un tractat d'associació entre la UE i el Principat d'Andorra.

El calendari previst proposa, pel que fa al marc institucional comú, reunions tècniques durant maig i juny per tal de preparar-ne una, al setembre, dels caps negociadors, abans d'iniciar les discussions sectorials. Sense tenir en compte ni treballs ni trobades preparatòries, la primera reunió té lloc el 5 de maig següent. Després el ritme s'accelera: 22 i 23 de setembre, 2 i 3 de desembre, 1 i 2 de febrer, 8 de juny del 2016.

Mentrestant, a Andorra, el 2 de febrer del 2016, se signa un pacte d'estat sobre l'acord d'associació entre Andorra i la Unió Europea, entre el Govern i els partits polítics amb representació parlamentària. Pacte del qual SPD se sostreu el 13 de juliol següent.

El 14 de juliol del 2016, el cap de Govern convoca una reunió amb forces polítiques i sectors empresarials per mirar de trobar posicions comunes i un màxim de consens possible, si bé cal recordar que des del 2014 el ministre d'Afers Exteriors ha mantingut diferents reunions amb els sectors. De manera més o menys regular, també, hi ha hagut compareixences en seu parlamentària per informar de com avançaven els contactes.

IV. La meua opinió personal (val el que val)

Des del moment de l'entrada d'Espanya i Portugal al Mercat Comú, és evident que Andorra esdevé una illa enmig d'un món que s'està estructurant al tomb d'unes idees essencials: el mercat únic, la democràcia com a sistema de govern i la defensa dels drets i llibertats individuals. Amb o sense ganes, Andorra esdevé un element més d'aquest gran puzzle que es va agençant.

El meu posicionament, des d'un cop assolida la Constitució, al 1993, del tot minoritari a casa nostra –només en conec un altre que ho hagi abordat en termes similars– era que Andorra havia de demanar ser membre de la Unió. Era possiblement més per intuïció, i coherència filosòfica –m'atreveixo a dir– que no pas fruit d'un treball acurat d'estudi i raonament. En contra, sempre se m'ha pretès argumentar brandint l'estendard de les especificitats.

A inicis del 2015, se'm va demanar, des de la Universitat d'Estrasburg, una comunicació sobre el tema de les relacions Andorra-UE i les negociacions que s'estaven duent a terme.

Per tal de poder-la preparar vaig prendre contacte amb els diferents sectors econòmics del país, traient, de les diferents trobades, les conclusions següents:

a) Posicionament de les forces parlamentàries

Després de les eleccions del març del 2015, l'arc parlamentari va ser constituït per representants de quatre partits polítics: DA (Demòcrates per Andorra), formació, el ventall de la qual cobria del centredreta, i potser més, fins al centresquerra; el PLA (Partit Lliberal d'Andorra), que se situaria a la dreta del precedent; el PS (Partit Socialdemòcrata) i el PDS (Partit Demòcrata i Social), que van constituir el grup mixt en no haver obtingut, cap dels dos, suficients escons per poder formar grup parlamentari propi, se situarien a l'esquerra dels altres dos –si acceptem un tipus de divisió que, vingut d'altres temps, si bé pot ser entenedor, tampoc no descriu pas del tot l'arc polític social complert d'inicis del segle XXI–. Aquesta ala esquerra molt reduïda, tradicionalment més important a Andorra, és, molt possiblement, fruit tant de l'abstenció –en fort augment en les darreres eleccions– com de l'escissió del PS en dues formacions rivals.

Si el posicionament de les diferents forces davant d'un acord d'Associació entre la UE i

Andorra no semblava rebre un suport entusiasta, tampoc no semblava generar una oposició sistemàtica i frontal de la part de ningú i, puc afirmar, que tothom es va mostrar favorable a una possible entrada d'Andorra a l'Espai Econòmic Europeu (EEE).

Tant el PS com el PDS, lligats per la proposta feta en el moment de les eleccions del 2009 on havien defensat la idea d'un acord d'associació amb la UE, optaven, *a priori*, per defensar un sistema similar al que està en vigor dins de l'Acord Duaner o el que regeix dins de l'EEE, per dirimir els desacords. El PDS insistint sobre el fet que el model de partenariat oriental (vegeu Ucraïna) és menys constrenyedor que la proposició feta a Andorra. Quant al PS, veia difícil acceptar, sense restriccions, la lliure circulació de persones vista la dimensió del país i demana una clàusula similar a l'obtinguda per Liechtenstein dins del seu acord d'entrada a l'EEE.

El PLA (Partit Lliberal), tot i que no es va mostrar obertament contra l'acord, considerava, tanmateix, que, després de l'*assumpte BPA*, el tema de l'acord havia de passar a un segon pla. Defensava que calia centrar tots els esforços a resoldre el problema generat dins el sector financer per la intervenció del banc per les autoritats andorranes.

També considerava més oportuna una entrada a l'EEE, com és el cas de Liechtenstein. Refusava qualsevol cessió de sobirania com la que va representar l'Acord monetari de 2011, considerada inacceptable, en particular tenint en compte que les matèries a tractar no són de la mateixa naturalesa. D'altra banda, sostenia la necessitat de mantenir l'Acord duaner existent en el mateix estat actual i no modificar-lo.

Pel que fa a la circulació de persones, el PLA no considerava viable que fos regulat dins d'una disposició transitòria revisable en el temps com la de Liechtenstein a l'EEE.

Si no hi ha més solució que negociar "ara", el PLA, insistia que, a més del ja exposat, es mostrava contrari, *a priori*, a qualsevol cessió de sobirania sense contrapartida i demanava uns terminis d'adaptació suficientment diluïts dins del temps i a estudiar cas per cas dins dels diferents sectors.

Sigui com sigui, va insistir en la necessitat d'un referèndum per a l'adopció d'un acord de tanta importància, com s'hi havia compromès durant la campanya electoral.

El partit demòcrata (DA), que dona suport al Govern, donava suport a la decisió d'iniciar les negociacions. Pel que fa a la filosofia global respecte de la negociació –al meu entendre– no s'allunyava pas gaire del que defensaven la resta de forces polítiques; es volia, però, més obert al diàleg, més pragmàtic davant de la ineludible situació de negociació.

Potser és bo no perdre de vista que el cap de Govern, ell també, es va comprometre, una vegada arribats a un acord, a convocar un referèndum per tal de validar-lo.

b) Percepció dels sectors econòmics

Havent contactat amb les diferents associacions representatives de les forces productives andorranes (Cambra de Comerç, Associació de Petites i Mitjanes Empreses, Federació d'Empreses Familiars, Confederació d'Empresaris Andorrans, Associació des Banques Andorranes), en cap dels sectors amb els quals ho vaig poder consultar no van mostrar cap tipus d'hostilitat davant la UE. Per contra: inquietud, pors, molta por.

D'entrada, un desconeixement de les regles de funcionament del gegant i a les quals caldrà adaptar-se, però, sobretot, la por de no disposar de suficient temps per poder procedir a una adaptació adequada sense deixar-hi massa plomes, en particular, tenint en compte d'una

banda, la talla, la diferència en les dimensions i, de l'altra, el moment present, de la persistència de la crisi (2015).

Euroescepticisme? No. Euroeufòria? Tampoc. Més aviat resignació.

Però també la certesa que no som pas pitjors que els altres, que si se'ns deixa el temps d'adaptació suficient, Andorra serà capaç d'adaptar-se al nou moment.

Seria il·lusori pensar, tanmateix, que no hi ha ningú que sigui contrari a l'apropament entre Andorra i la UE. També hi ha qui pensa que res no hauria de canviar, però que a falta d'arguments, calla. És difícil quantificar-ne el nombre. També hi ha els que temen canvis que poden provocar menys a guanyar; es tracta d'arguments difícils de defensar públicament. Potser hi ha qui calla, també, perquè sent el vent girar, com en el moment de la Constitució, el 1993, i, silenciosament i resignada, es prepara per afrontar la nova situació.

Preguntats sobre línies vermelles que no es poden travessar en els acords, n'hi ha de recurrents: Andorra ha de mantenir la sobirania en matèria fiscal i, però amb menys èmfasi: la lliure circulació de persones ha de ser continguda, controlada.

Tothom reconeix que l'Acord duaner de 1990 no va ser dolent per a Andorra i, per més que unes quantes veus en demanen una revisió en alguns aspectes, la gran majoria el defensa tal com és. Majoritàriament, el fet de poder accedir al mercat únic s'interpreta com poder obrir-se a nous mercats per a productes andorrans i de transformació per a una economia que no para d'estancar-se. Tanmateix, es retreu als polítics totes les reformes a què el sector productiu està fent front des de fa ja tres, quatre o cinc anys, conseqüència de transformacions legislatives importants, i, això, en ple període de crisi econòmica i sense perspectives de creixement: "Només cal mirar el nombre d'empreses que han tancat", sento en més d'una ocasió.

Es demana la reciprocitat de tracte per a les empreses andorranes a la UE, i, cal precisar també que alguns sectors es malfien.

El *leitmotiv* de la gran majoria, però, és gairebé sempre el mateix per a tots: se'ns ha promès un referèndum, si l'acord no ens agrada, si no ens hi retrobem, si considerem que no ens en podem sortir, farem campanya pel no. Perquè llavors, potser val més demanar directament la integració i tindrem els mateixos drets que els altres i no només obligacions.

Esperen, tanmateix, no haver de fer campanya pel no.

Tot i que el treball va ser enriquidor, he de reconèixer-ho, no em va aportar gaires arguments per no continuar pensant que el nostre destí, més que mai, ha de ser Europa, com a un membre més.

Efectivament, durant els contactes que vaig tenir, quan s'argumentava que calia preservar l'especificitat andorrana, demanava si me la podien identificar. La resposta sempre era força evasiva. Potser el que més podia assemblar-se a una concreció girava al tomb de:

- preservar el diferencial fiscal;
- mantenir un diferencial per al tabac;
- som molt petits...

Però sense cap altre argument.

Del món de les finances, no vaig tenir cap resposta, ja que l'ABA va declinar la meua visita, cosa que no va ser cap sorpresa per a mi. El *mail* de resposta aclaria, tanmateix, que donaven suport a les polítiques del Govern.

Globalment, no vaig recollir molta més informació de la que havia anat captant al llarg de vint anys de política activa al Consell General, sumant-hi tertúlies de tot tipus i converses de cafè. El fet és que, sempre, els elements constitutius de resposta corresponien molt més als inherents a conjuntura que no pas a estructura de països.

Els components conjunturals, tots poden trobar solucions, només necessiten del temps suficient d'adaptació; els estructurals són d'un tipus diferent, car si es modifica una estructura, possiblement repercuteixi, a més o menys llarg termini, en tot l'edifici.

Sóc dels que pensen que la raó de ser d'Andorra rau en l'estructura, evidentment; en la conjuntura, només de manera temporal, altrament, faria dies que Andorra seria un tros de la comarca de l'Alt Urgell o una ex-creixença del departament de l'Ariège, o un tros a cada costat. És doncs importantíssim, en escenaris com el que s'està vivint, ser capaços de trobar-la, o les especificitats, que ha, o han permès que Andorra continuï sent Andorra a través dels segles.

A la conclusió que he arribat –de tan evident com és, d'entrada, costa veure-la. Passa sempre el mateix amb tot allò que tens davant dels ulls i no disposes d'un mínim de recul; cal mirar amb un mínim de perspectiva si es vol que es dibuixin els contorns, els relleus i les ombres...– és: l'especificitat andorrana per essència és la figura dels coprínceps. Sí. I, dit això, què més? En què ho són? Com ho són?

Perquè a través dels segles han estat font de poder, nucli del poder. Tant senzill com això. L'especificitat andorrana ha estat la possibilitat del lligam directe amb els senyors, "els senyors del Poder": Bragafolls! El manteniment d'un lligam directe entre el Poble andorrà i els que detenen el poder real, es digui, aquest, segons el moment, església, rei, emperador, república o UE; això d'una banda, i d'altra, que aquest fos doble; element compensatori, i de balança alguna vegada; element cumulatiu en d'altres.

A l'hora de negociar qualsevol cosa amb la UE, la pregunta que ens hem de fer –al meu entendre– és:

- el que negociem modifica aquesta relació del Poble andorrà amb el poder (poder, pensat gairebé com a abstracció, però poder real)?
- manté l'equilibri secular, element constituti de supervivència?

Però també:

- Estem encara en l'estructura que es va començar a bastir a l'any mil o és aquesta, precisament, la que també s'està modificant? On rau, ara, el poder? El poble andorrà hi continua tenint la mateixa relació, o una relació semblant?
- Quins en són els nous paràmetres?
- Com poder intentar pensar què puguem teixir un sistema que aporti el mateix fruit o un fruit semblant, a saber: la supervivència, fruit d'aquesta relació privilegiada del poble d'Andorra amb la font real del Poder?

Al meu entendre, conseqüència, essencialment, de la vertiginosa evolució de la tecnologia digital, el món esdevé cada vegada més global, sembla gairebé més petit; ara bé, això no significa, en absolut, que desaparegui el component local. Es pot tenir la impressió que es dilueix. Pura il·lusió. Mirem, sinó, què passa en el cas de qualsevol catàstrofe natural: els primers socors, les primeres ajudes sempre són les més properes i si aquestes fallen, la catàstrofe s'amplia en magnitud. No és doncs aquest paràmetre el més canviant. El que està

en mutació és el de la nostra connexió amb el global, amb els nuclis de *poder global* m'atreveixo a dir.

Per a Andorra, durant segles, el global que avui és tot el planeta, ha estat el conjunt França-Espanya-Església catòlica, amb uns nuclis de poder que tothom sabia on eren i com arribar-hi. Només cal veure els peregrinatges andorrans a les capitals veïnes cada vegada que calia recordar, mantenir, defensar un «privilegi».

I, aquests «privilegis» què eren? Senzillament, elements que permetien als andorrans (els hereus, els caps de casa) poder continuar ocupant l'espai de muntanya pirinenca sense haver d'emigrar. Era, per regla general, la concessió d'unes franquícies, re més que un reconeixement de les condicions particularment difícils del territori.

Ara, per més que els nuclis de poder tradicionals continuen presents, n'estan emergent d'altres. Brussel·les n'és un. I la pregunta és: quina és la millor manera de mantenir-hi un accés similar al que hem tingut als senyors, com a mínim des de l'any mil? Com mantenir l'accés que hem tingut als centres de poder per via dels senyors a mesura que el *global* al nostre entorn s'anava modificant, engrandint? Es tracta de saber respondre a aquesta pregunta.

Per mi és evident: la millor manera de mantenir un contacte semblant, és poder accedir al nucli on es prenen les decisions de manera a poder defensar, en el moment adequat, no cap *privilegi*, però sí les condicions particulars, molt particulars, d'Andorra per poder continuar sobrevivint. Estat minúscul entre dos gegants, amb una població que ja no pot viure en autarquia des de fa dies i que necessita poder connectar-se comercialment –potser no només– amb l'entorn en condicions, com a mínim, similars a les d'aquest entorn.

Un inici de resposta a la pregunta va dur-se a terme mitjançant l'adopció de la Constitució, l'any 1993, en associar els coprínceps a tota negociació com a part integrant de l'edifici Andorra.

Podem dir que el que s'ha dut a terme amb la UE va en el bon sentit?

Al meu entendre, sí. Potser el cas més significatiu n'és el comitè mixt de l'Acord duaner.

I l'acord que s'està negociant ara? Possiblement també.

D'entrada, perquè no crec realista no tenir en compte el gegant que s'està bastint i que ens envolta i ens pot engolir sense ni que ens n'adonem. S'ha assegut a la mateixa taula, tenint-nos en consideració i seu per *negociar* una via d'entesa –Bragafolls, any mil!?

No anàvem a *Palacio* si se'ns hi cridava? És quelcom semblant.

El que cal és defensar si no l'adhesió –ja que, en principi, ni l'hem demanada ni ens l'han oferta–, sí un possible mecanisme –ho crec indispensable– que pugui preveure la possibilitat, per Andorra, d'intervenir en el moment que s'iniciï l'elaboració de qualsevol norma nova, altrament ens trobarem en la situació d'haver d'aplicar regles o criteris no prèviament estudiats. És aquest –al meu entendre– un punt crucial per poder palesar una absorció sense pèrdua d'ànima, que caldrà perdre, un dia o l'altre a mesura que el monstre es consolidi, però fer-ho de manera assimilable, potser no al mateix ritme que els altres, que els més grans –no m'atreveixo a dir-ho: cent anys més tard, com la infeudació després de Bragafolls! Però sí a un ritme assimilable de manera no traumàtica.

V. Conclusió

En conclusió...

Andorra, forta de la seva trajectòria històrica, però conscient, lúcidament, de la fragilitat del seu pes específic dins el concert de les nacions, plenament conscient del moment històric transcendental que li ha estat donat viure, com va ser-ho l'any mil per a la continuació de la seva història, ha abordat les negociacions amb la UE –no pot ser d'altra manera, som europeus– intentant mantenir l'esperit clar, sabent pertinentment de com d'estrets són els marges de maniobra de què es disposa, però intentant preservar l'essencial de la seva essència, el que li ha permès ser present en el concert de les nacions i que no és res més que la capacitat de dialogar i procurar trobar la manera d'adaptar-se al canvi, dialogant amb l'interlocutor adequat.

L'aposta, l'empresa és d'importància, és major, i es tracta de mirar de treure'n el millor partit. Haver de comprendre i assumir, en menys d'una generació, que l'horitzó andorrà, els límits més extrems del qual no anaven més enllà de París, Madrid o Roma, ara, s'estenen, al món sencer; que els compromisos ja no se situen més a un nivell gairebé de relació personal –però que també– sinó que són compromisos d'Estat –però l'Estat, també són persones, cal no oblidar-ho–, no sempre és cosa fàcil d'entendre per tothom. Tanmateix, l'adaptació als canvis sol ser més fàcil en societats reduïdes; poder sobreviure en depèn.

Els andorrans no van esperar la declaració dels drets humans per aplicar-ne els principis bàsics en llur petit territori, ho han fet durant segles; no han esperat l'entrada al Consell d'Europa per instaurar l'educació per a tots; l'accés a la salut per a tots o a un organisme de seguretat social, sabien que llurs vides en depenien. Les màximes del *Manual digest* compilades al segle XVIII per Fiter i Rossell recomanaven als andorrans de mirar al seu entorn, d'estudiar-ne el que defensava el bé públic per integrar-ho, només després, a casa.

Forts d'història i tradicions, no penso que als andorrans els agradés veure's imposat cap solució sense la mínima possibilitat de defensar qualsevol altra opció podent resultar tan o més vàlida. Altrament, potser seria millor, ser membres de la Unió, totalment, i poder intervenir encara que sigui amb la seva pròpia petita veu, però en el moment adequat, quan es gesta la legislació aplicable.

Josep Dallerès i Codina,

ensenyant, exministre, ex-síndic general, exambaixador i
president de la Comissió Nacional per a la Unesco

Europe et diversité: l'exemple de la culture

Jocelyne CABALLERO

Le processus de convergence et d'harmonisation sous-tendant la construction européenne est souvent perçu, voire présenté, comme une uniformisation qui gommerait à terme les singularités nationales.

L'Europe de la culture apporte la preuve du contraire. Elle fournit un bon exemple de la capacité du processus de construction européenne à concilier unité et diversité et à dynamiser ces deux composantes inhérentes au projet européen au bénéfice de l'une et de l'autre.

La culture, une thématique intrinsèquement liée au projet européen

L'Europe est d'abord un projet de paix fondé sur des valeurs fondamentales. Quel domaine mieux que la culture serait en mesure de promouvoir ces valeurs, par la liberté d'expression devenue création, la libre circulation des artistes et des oeuvres, l'accès à la connaissance, les échanges et le dialogue.

Dès 1954, les membres fondateurs du Conseil de l'Europe, reconnaissant l'importance de l'histoire et de son enseignement pour la construction d'une Europe de paix, concluaient un texte visionnaire, la Convention culturelle du Conseil de l'Europe qui réunit aujourd'hui 50 membres. Cette Convention a pour objectif de développer la compréhension mutuelle entre les peuples d'Europe et l'appréciation réciproque de leurs diversités culturelles, de sauvegarder la culture européenne, de promouvoir les contributions nationales à l'héritage culturel commun de l'Europe et ce, dans le respect des mêmes valeurs fondamentales, en encourageant notamment l'étude des langues, de l'histoire et de la civilisation des Parties à la Convention. La Convention encourage des activités culturelles d'intérêt européen.

Il est vrai que ce qui est aujourd'hui l'Union européenne s'est d'abord bâti sur le double primat de l'économie et du politique et que l'Europe de la culture n'est apparue que tardivement, dans les faits d'abord, dans les textes ensuite. Il est également intéressant de constater que la culture est entrée dans la sphère européenne par le biais de la libre circulation des services

(directive Télévision sans frontières) dans les années 80 avant que le traité de Maastricht ne confère, en 1992, à la Communauté des compétences dans le domaine de la culture.¹ Mais ce fait même révèle que la libre circulation de services ou des produits culturels à l'intérieur de l'UE est, aussi, essentielle à la préservation d'une identité européenne et au développement de solidarités.

A l'extérieur, la culture est aussi un trait distinctif de l'Europe, à tel point que l'Union européenne a développé une stratégie relative aux relations culturelles internationales² soulignant la priorité devant être conférée à la culture pour promouvoir un ordre mondial reposant sur la paix, l'Etat de droit, la liberté d'expression, la compréhension mutuelle et le respect des valeurs fondamentales. Ce texte propose aux Etats membres de mutualiser leurs moyens afin de développer une véritable diplomatie culturelle et de renforcer leurs partenariats internationaux, le dialogue interculturel devant permettre d'encourager les échanges, l'ouverture d'esprit, la dignité et le respect mutuel ainsi que de lutter contre les trafics de biens culturels et valoriser le patrimoine matériel et immatériel.

Unité et diversité : clefs de voûte de la politique culturelle européenne

L'héritage culturel que partagent les Européens est le fruit d'une histoire commune, consacrée dans le traité de Lisbonne qui mentionne «les héritages culturels, religieux et humanistes de l'Europe comme source d'inspiration pour la construction européenne».³ Etant donné son évidente diversité, l'Union européenne a, dans le même temps, l'obligation d'en «respecter la richesse et de veiller à la sauvegarde et au développement du patrimoine culturel européen».⁴ L'Europe de la culture se construit donc autour de ces deux pôles, unité et diversité, en contribuant à l'épanouissement des cultures des Etats membres dans le respect de leur diversité nationale, tout en mettant en évidence l'héritage culturel commun. Ce n'est pas un hasard si le patrimoine culturel a été choisi comme thème de l'année 2018. Mais l'Europe de la culture n'est ni l'Europe des cultures, ni une culture européenne historiquement constituée.⁵ C'est davantage une pluralité, qui se féconde et se fortifie, et une volonté de la préserver.

C'est la raison pour laquelle, l'Union européenne intervient dans ce domaine, en complément de ses états membres. Coopération, circulation transnationale des oeuvres et mobilité des acteurs culturels et créatifs, renforcement des capacités et soutien à la création, accès à la culture, notamment des plus jeunes, sont au coeur de l'action européenne en appui aux Etats membres. Les programmes et les actions les plus emblématiques de la politique culturelle européenne, qui contribuent à forger son identité, sont bien connus: journées européennes du patrimoine, nuit européenne des musées ou label de «capitale européenne de la culture» créé en 1985, par exemple.

Plus récemment, la culture se voit reconnue comme un facteur de dynamisme économique et d'attractivité. En effet, les secteurs de la culture et de la création représentent en Europe plus de 7 millions d'emplois (soit 3,8 %) et 4,5 % du PIB. Principal programme de l'UE consacré aux secteurs de la culture, y compris l'audiovisuel, et de la création (1,45 milliards d'euros sur la période 2014-2020), l'Europe créative affiche encore davantage que tous ses prédécesseurs l'ambition de soutenir la création d'emplois et d'améliorer la contribution de la culture à la croissance. L'accès aux financements y occupe une place nouvelle.

La politique culturelle européenne est aussi une politique transversale: «La communauté tient compte des aspects culturels dans son action au titre d'autres dispositions du présent traité, afin de respecter et de promouvoir la diversité de ses cultures». Education, recherche scientifique, politique régionale, environnement, technologies de l'information et des communications sont autant d'exemples de politiques dans lesquelles la dimension culturelle est prise en compte.

Dans un environnement numérique, cet engagement européen est indispensable à la préservation de la diversité culturelle et de la spécificité des biens culturels, leur protection et leur promotion.

La conception européenne de la diversité culturelle a connu un prolongement international significatif, avec l'élaboration de la convention sur la protection et la promotion de la diversité culturelle de l'UNESCO de 2005. L'Union est convaincue que les activités, biens et services culturels ont une double nature, économique et culturelle, parce que porteurs d'identités, de valeurs et de sens, et qu'ils ne doivent donc pas être traités comme ayant exclusivement une valeur commerciale.

Andorre et la culture dans une perspective européenne

A l'heure où l'Andorre négocie un accord d'association, ce rappel paraît particulièrement pertinent.

La diversité est un trait de l'Andorre, trouvant sa source dans une histoire pluri-centenaire, et magnifiquement illustrée aujourd'hui par la coexistence de trois systèmes d'enseignement et le plurilinguisme de sa population.

Participer à ce processus d'échanges, de partage, de création constitue une formidable opportunité pour l'Andorre de repousser les frontières de son rayonnement, de faire découvrir un patrimoine culturel et paysager exceptionnel et de le préserver, de cultiver sa diversité, aussi bien pour sa valeur intrinsèque que pour l'atout qu'elle constitue en termes d'attractivité et de dynamisme.

C'est dans cette perspective que s'inscrit l'action culturelle de l'ambassade de France en Andorre. Toujours plus partenariale et intégrée à la programmation culturelle andorrane, plus que jamais tournée vers le public scolaire et les jeunes, elle contribue à faire circuler les artistes et les oeuvres et à valoriser la langue comme porte d'accès à la culture.

Notre expérience de l'Europe est qu'elle n'est non pas un écueil à la préservation de notre patrimoine commun mais bien plutôt le cocon de son épanouissement.

Jocelyne Caballero,
ambaixadora de França a Andorra

Notes

1- Art 167 TFUE (anciennement 128 puis 151 TCE) : «

- 1 La Communauté contribue à l'épanouissement des cultures des États membres dans le respect de leur diversité nationale et régionale, tout en mettant en évidence l'héritage culturel commun.
- 2 L'action de la Communauté vise à encourager la coopération entre États membres et, si nécessaire, à appuyer et compléter leur action dans les domaines suivants:
 - l'amélioration de la connaissance et de la diffusion de la culture et de l'histoire des peuples européens,
 - la conservation et la sauvegarde du patrimoine culturel d'importance européenne,
 - les échanges culturels non commerciaux,
 - la création artistique et littéraire, y compris dans le secteur de l'audiovisuel.
3. La Communauté et les États membres favorisent la coopération avec les pays tiers et les organisations internationales compétentes dans le domaine de la culture, et en particulier avec le Conseil de l'Europe.
4. La Communauté tient compte des aspects culturels dans son action au titre d'autres dispositions du présent traité, afin notamment de respecter et de promouvoir la diversité de ses cultures.
5. Pour contribuer à la réalisation des objectifs visés au présent article, le Conseil adopte:
 - statuant conformément à la procédure visée à l'article 251 et après consultation du Comité des régions, des actions d'encouragement, à l'exclusion de toute harmonisation des dispositions législatives et réglementaires des États membres. Le Conseil statue à l'unanimité tout au long de la procédure visée à l'article 251;
 - statuant à l'unanimité sur proposition de la Commission, des recommandations. »

2- Communication de la Commission et de la Haute Représentante de l'Union pour les affaires étrangères et la politique de sécurité «vers une stratégie de l'Union européenne concernant les relations culturelles internationales» du 8 juin 2016.

3- Préambule du TFUE.

4- Art 3 TFUE.

5- Vincent Citot dans Le philosophe n° 27, 2006.

L'associació amb la Unió Europea: una opció positiva

Jaume BARTUMEU i CASSANY

El dia 24 d'octubre del 2012 no gaire lluny de Prada vaig pronunciar una conferència organitzada per l'Institut Català de Recerca en Ciències Socials de la Universitat de Perpinyà i la delegació de Perpinyà de l'Institut d'Estudis Catalans.

Hi vaig posar un títol que, en clau andorrana, era ja aleshores un xic provocador: *Andorra membre de la Unió Europea?* He de confessar que preparant aquesta ponència he rellegit la meua intervenció de la Universitat de Perpinyà, tot i els gairebé cinc anys que fa que la vaig preparar. I també he de reconèixer que, cinc anys després, puc continuar mantenint, encara amb més convicció si calgués, l'essencial del que hi vaig dir.

Al meu entendre la relació d'Andorra amb Europa es pot encarar amb por de perdre o amb voluntat de construir positivament el futur de les properes generacions. Els progressistes no tenim por i pensem –fa anys que ho dic i ho escric– que Europa pot ser la solució a bona part dels problemes d'Andorra.

En qualsevol cas, avui, en un moment en què avança la negociació de l'acord d'associació, estic convençut que la qüestió escaient, el que toca, no és pas escollir entre l'a favor o l'en contra de Brussel·les. La qüestió consisteix a triar com volem establir una cooperació, una associació, que, ara més que mai, hem de fer avançar.

I el com ens ha de portar indefugiblement, a donar la nostra opinió en relació a la mala manera, a l'entendre dels progressistes que represento, amb la qual el Govern actual està encarant el procés de negociació amb la Comissió Europea.

Tanmateix abans de concentrar-nos en l'opció, que considero positiva pel país, d'associar-nos amb la Unió Europea penso que, ni que sigui en apretada síntesi, hem de fer referència als antecedents que ens permetran situar la qüestió en l'adequada perspectiva històrica.

I. Primers antecedents (1986-2008)

L'adhesió d'Espanya a la CEE

L'any 1986 Espanya va culminar el seu procés d'adhesió a la Comunitat Econòmica Europea. Amb aquella adhesió, Andorra deixava de situar-se a la frontera sud de l'Europa comunitària i es convertia en una illa, al cor dels Pirineus, rodejada del mar de la Comunitat Econòmica Europea.

D'una banda, Andorra perdia una part del seu atractiu comercial en relació als nostres veïns del sud, que mentre no eren membres de la Comunitat Econòmica Europea, no disposaven de tots els productes que sí es trobaven a França. Uns productes que Andorra oferia a més bon preu, pel diferencial entre la TVA europea i la nostra imposició indirecta.

D'altra banda, l'acord d'adhesió d'Espanya a la Comunitat Econòmica Europea obligava Espanya a una revisió del règim duaner hispano-andorrà tant pel que feia a les importacions i exportacions com a tarifes i franquícies duaneres.

Andorra va haver d'encetar així un procés de negociació amb la Comissió Europea l'any 1988.

L'acord CEE-Andorra del 1990

El 28 de juny de 1990 es va signar a Brussel·les l'acord entre la Comunitat Econòmica Europea i el Principat d'Andorra, que havia estat rubricat el desembre de 1989.

És interessant llegir els dos paràgrafs introductoris de l'Acord:

“Amb la voluntat d'establir, per a llurs relacions comercials, un règim que substitueixi els règims nacionals actualment en vigor i que respecti l'especificitat de la situació del Principat d'Andorra;

Considerant que amb motiu dels factors geogràfics, històrics i socioeconòmics, la situació excepcional del Principat d'Andorra justifica un règim particular, sobretot en matèria de franquícies dels drets a la importació, de les taxes sobre la suma d'operacions i dels impostos percebuts en concepte d'importació per part de la Comunitat respecte al Principat d'Andorra en tràfic de viatgers,...”

L'acord, que va entrar en aplicació l'1 de juliol del 1991, va introduir canvis importants principalment en tres àmbits: en la circulació de mercaderies entre la Comunitat i Andorra, en la fiscalitat andorrana i en les franquícies als viatgers que marxen d'Andorra.

A partir d'aquell moment tant la circulació de mercaderies com la nostra fiscalitat es veuen modificades d'una banda per les disposicions de l'Acord que estableixen una unió duanera entre Andorra i la Comunitat per als productes industrials i d'altra banda pel règim de país tercer que ens aplica la Comunitat per als productes agrícoles. Modificacions que concerneixen el tabac manufacturat i els licors.

La participació d'Andorra en una unió duanera amb la Comunitat Econòmica Europea ens va obligar a introduir canvis en l'estructura de les nostres taxes.

Un país que participa en una unió duanera no pot discriminar entre els seus productes i els productes procedents dels altres països que també hi participen. D'igual manera les nostres importacions de productes que no provenguin de la Comunitat, els productes industrials provinents de país tercer, han de pagar l'arancel duaner comú.

La negociació, l'any 1989, i l'aplicació, l'any 1991, d'aquest acord va canviar radicalment –i

estic convençut que molt positivament– la manera andorrana d’acostar-se a les relacions amb l’exterior.

En un treball del mes de juny de l’any 2011 *El Principado de Andorra: entre la globalización y la exigüidad*, el jurista andorrà Joan Argemí situa molt bé la nova vocació internacionalista del Principat.

En aquest treball, Argemí recorda que el preàmbul de la Constitució del 1993 proclama la necessitat d’adequar l’estructura institucional d’Andorra a les noves circumstàncies que comporta l’evolució de l’entorn geogràfic, històric i sociocultural en el qual es troba. Es tracta, en definitiva, de reforçar les relacions harmòniques amb la resta del món.

Un salt de gegant en la història del segle xx si recordem que, l’any 1904, el jurista francès J. A. Brutails havia retratat els andorrans, en el seu llibre *La coutume d’Andorre*, de manera ben gràfica: “...cette poignée de montagnards tient tête aux diplomates avec une souplesse merveilleuse.”

Vuitanta-nou anys després de la primera edició del llibre de Brutails, els andorrans ens vam dotar, l’any 1993, d’una constitució moderna. Vam transformar les nostres velles institucions en un Estat de dret, democràtic i social i vam entrar a Nacions Unides, l’estiu de l’any 1993, i al Consell d’Europa el 10 de novembre del 1994.

L’acord entre Andorra i la Comunitat Europea relatiu a l’establiment de mesures en matèria de fiscalitat de l’estalvi (Brussel·les 15 de novembre del 2004)

Aquest acord, que va entrar en vigor el primer de juny del 2005, va ser, al capdavant, imposat per la Comissió Europea a Andorra, San Marino, Mònaco, Liechtenstein i Suïssa per tal d’establir mesures equivalents a les previstes en la Directiva 2003/48/CE del Consell, del 3 de juny del 2003, en matèria de fiscalitat dels rendiments de l’estalvi en forma de pagament d’interessos.

Dins d’un marc de cooperació entre el Principat d’Andorra i la Comunitat Europea, els rendiments de l’estalvi en forma de pagament d’interessos efectuats al Principat d’Andorra a favor de beneficiaris efectius, persones físiques identificades com a residents d’un estat membre de la Comunitat Europea, van quedar sotmesos a una retenció en origen pels agents pagadors establerts al territori del Principat d’Andorra.

L’ingrés que correspon als imports retinguts en origen era així objecte d’una repartició entre els estats membres de la Comunitat Europea i el Principat d’Andorra.

Per tal que l’Acord fos equivalent a la directiva, aquestes mesures es completaven amb l’establiment d’unes regles d’intercanvi d’informacions amb sol·licitud prèvia.

El mateix dia de la signatura d’aquell acord sobre la fiscalitat de l’estalvi es signà també amb la Comunitat Europea un acord de cooperació, ple de bones declaracions d’intencions, que ha tingut un escàs resultat pràctic.

II. L’Acord monetari amb la Unió Europea del 10 de febrer del 2011

El setembre de l’any 2009, el govern socialdemòcrata, en el marc de la nostra política exterior d’embrancament amb Europa, va donar un nou i decisiu impuls a les negociacions que ens havien de permetre reforçar la qualitat i competitivitat del sistema financer andorrà.

Ho vam fer després que l'any 2003 el Govern d'Andorra hagués demanat obrir un procés negociador per assolir un acord monetari que permetés a Andorra encunyar euros. Un procés que s'havia complicat en excés fins a quedar aturat.

L'acord monetari que vam negociar durant l'any 2010 va en la línia dels que la Unió Europea ja havia signat amb tots els petits països que utilitzen també l'euro com a moneda pròpia: Mònaco, San Marino i el Vaticà.

El text regula els principis bàsics de les relacions del nostre país amb la Unió Europea en matèria monetària, autoritzant l'ús d'aquesta moneda de manera oficial al nostre país i permetent-ne l'encunyació.

El dia 10 de febrer del 2011 el nostre govern, que havia concertat un text amb la Comissió Europea el mes de gener, va rubricar l'acord a Brussel·les.

El 24 de novembre del 2011 el Consell General va aprovar per unanimitat la ratificació de l'acord i el dia 1 d'abril del 2012 va entrar en vigor.

D'aleshores ençà Andorra ha dut a terme un important treball legislatiu per tal d'incorporar com a legislació pròpia la normativa europea en quatre àmbits:

- Prevenició del blanqueig de diner.

- Prevenició del frau i la falsificació de moneda i normativa sobre els bitllets de banc i monedes en euros.

- Legislació bancària i financera.

- Legislació sobre la recollida d'informació estadística.

Andorra ja disposava de normativa de prevenició del blanqueig de diner i de prevenició del frau i la falsificació, per la qual cosa l'acord no representava canvis substancials. En tot cas les modificacions legislatives que s'han anat introduint aquests darrers cinc anys eren igualment necessàries perquè són normes que els països i els mercats del nostre entorn ja estan aplicant, i, si volem establir un acord d'associació amb la Unió Europea, ho hauriem d'assumir.

També vull dir que l'any 2011, fruit de la negociació duta a terme pel govern que presidia, es va aconseguir allargar força els terminis d'aplicació que anaven des dels 12 mesos –pel que fa a les regles relatives als bitllets de banc i monedes d'euro– fins als 6 anys, depenent de les directives i sempre a comptar des de la data de l'entrada en vigor de l'acord, és a dir el dia 1 d'abril del 2012.

Durant la nostra responsabilitat de Govern vam treballar de valent per aconseguir establir aquell acord perquè, tal i com vaig manifestar el 23 de desembre del 2010 davant el Consell General, en una compareixença per explicar la situació de la negociació, era "...literalment impensable que Andorra pugui agafar el risc de continuar sent l'únic país europeu que empra l'euro com a moneda nacional sense haver establert un acord monetari amb la Unió Europea." També vaig dir el mateix 23 de desembre del 2010 –i no tinc cap inconvenient a ratificar-ho avui, gairebé set anys després– que en "...les circumstàncies econòmiques actuals no és pas aconsellable convertir-se en un Estat poc fiable a nivell dels acords i compromisos internacionals." No era aconsellable fa set anys i penso que tothom estarà d'acord que encara seria menys aconsellable avui.

Tenim clar que si es vol –i ho volem– que la banca andorrana pugui operar i instal·lar-se a

Europa i si es vol –i ho volem– captar inversió estrangera per al sector financer andorrà, el desplaçament de les normes i directives comunitàries és inevitable i alhora indispensable.

III. L'acord d'associació com a pas necessari per a un embrancament d'Andorra amb la Unió Europea?

A Andorra s'ha discutit i es discuteix sobre les possibles opcions per acostar-se a la Unió Europea.

Alguns –pocs, ben pocs– pensaven i encara pensen que hem de mantenir l'*status quo*.

Altres havien volgut creure que podríem fer acords bilaterals com havia anat aconseguint Suïssa. Però ja fa més de cinc anys que aquesta via està tancada fins i tot per a la mateixa Confederació Helvètica: Brussel·les no en vol ni sentir parlar.

Ens quedaven doncs tres possibles vies d'acostament:

a) un acord tipus l'Espai Econòmic Europeu per la via de l'*Association Européenne de Libre Échange* (AELE o EFTA, en anglès)

b) un acord d'associació

c) l'adhesió a la Unió Europea.

En aquesta qüestió d'Estat, nosaltres hem defensat avançar entre les vies a) i b), amb la voluntat de participar al mercat interior de la Unió Europea.

Ara fa ja tretze anys, el maig del 2004, vaig escriure la introducció del llibre *Donem forma al futur* en el qual els socialdemòcrates plantejàvem (recolzats en dos bons informes dels catedràtics Blanca Vilà i Joan Clavera, ambdós professors de la Universitat Autònoma de Barcelona) quines relacions volíem amb Europa. Proposàvem establir un acord d'associació amb la Unió Europea com a millor camí d'embrancament a Europa. Aquesta era, i és encara avui, l'única opció que pot garantir la prosperitat futura del nostre país.

Els progressistes continuem defensant la proposta que vam plantejar el 2004 i refermar, des del Govern, que encapçalava, el 2009. Tinc el convenciment que la bona opció és la conclusió d'un acord d'associació *ad hoc*, que té en compte la proximitat específica, l'anomenat *veinatge interior*.

Andorra està situada geogràficament dins la Unió Europea. La nostra talla de petit país comporta la possibilitat de llargs períodes d'adaptació i potser també algunes excepcions; la possibilitat d'aplicació immediata i provisional d'una gran part dels acords i la inclusió d'Andorra als organismes i als programes comunitaris. Són –comptat i debatut– factors importants que aconsellen aquesta via de l'acord d'associació.

La nostra proposta contempla tres condicions necessàries per a una associació positiva: la modulació dels capitols a negociar, adaptant-los a les característiques geogràfiques i econòmiques d'Andorra; la forta temporalitat i, si de cas, l'excepcionalitat necessària per portar-lo a terme. Sense oblidar la sostenibilitat de les fórmules que s'empraran.

Aquest projecte d'associació amb Europa l'hem de reeditar avui, a l'estiu del 2017, des d'una doble perspectiva: la crisi econòmica i els canvis de visió que la Unió Europea té respecte dels Estats de reduïda dimensió com són San Marino, Mònaco i Andorra.

Per això exposava en començar els antecedents del 1990, del 2004 i del 2011: perquè són fites en l'acostament d'Andorra a Europa en un treball, pacient i constant, pel canvi necessari.

Andorra ha de disposar de normes i regles justes, clares i homologades internacionalment, per poder-nos donar confiança, en primer lloc, a nosaltres mateixos, als nostres empresaris i treballadors i, en segon terme, als països que ens envolten i que ha de ser el nostre escenari d'actuacions comercials futures, amb una legislació que incentivi la inversió internacional positiva i no pas especulativa.

Perquè Andorra necessita un futur positivament enriquidor, en una economia europea global, cal avançar cap a una regulació més transparent, que doni confiança als inversors estrangers. Fer un pas cap a l'embranchament és indispensable i important per Andorra.

En els diferents acords que ja tenim –essencialment l'acord comercial del 1990 i l'acord monetari de 2011– s'estableix una via específica per a la transposició del dret europeu, la interpretació de les normes o la manera d'actuar en cas de conflicte.

Andorra i la Unió Europea tenen doncs interès a trobar un acord marc que pugui donar una resposta global i homogènia a aquestes qüestions.

En aquesta perspectiva tenim plantejades, al meu entendre, tres qüestions essencials:

1. Establiment de mesures d'acompanyament

L'acord marc d'associació ha d'establir unes mesures d'acompanyament en aquells sectors –no solament el cultiu, la producció del tabac i la importació de tabac en brut– que es vegin més afectats per l'accés dels operadors europeus al mercat andorrà.

S'ha de dir que una aplicació automàtica i immediata que estableixi la lliure circulació de persones i mercaderies seria molt negativa pels habitants del nostre país. Per això el desplegament de l'acord marc d'associació s'haurà de fer amb la correlativa aplicació de reformes interiors del mercat del treball que ampliïn –i no pas restringeixin– la protecció dels assalariats i promoguin el potencial de mà d'obra del país i la seva formació.

Aquestes mesures d'acompanyament no s'han de limitar a les relacions laborals i s'han d'estendre a altres àmbits com el del dret a l'habitatge.

Es tracta d'aconseguir que la utilitat econòmica de la lliure circulació de persones sigui profitosa per tothom i que els eventuais efectes col·laterals negatius no hagin de ser suportats pels més febles.

2. La sobirania

Ja fa anys, d'ençà l'aplicació el juliol del 1991 de l'acord d'unió duanera, que adaptacions i transposicions del dret europeu han estat integrades en l'ordre jurídic andorrà. L'aplicació automàtica d'un acord d'associació podria obligar a una transposició també automàtica o dinàmica del dret europeu que plantejaria la qüestió de l'àmbit d'exercici de la sobirania andorrana.

Tanmateix no sembla raonable congelar l'acord d'associació –en el sentit d'impedir la seva progressiva i dinàmica adaptació– i ignorar l'evolució del dret europeu. L'única via raonable consisteix a obtenir de la Unió Europea un dret de participació qualificada en l'elaboració de les normes conjuminada amb una opció de sortida en els casos en els quals les noves disposicions serien inacceptables pel nostre país.

3. Resolució dels conflictes

En aquest àmbit la dreta andorrana ens voldria portar a una discussió esbiaixada. Insisteixen que la defensa de la nostra sobirania no permetria que sotmetem la resolució dels conflictes que s'esdevinguin en el marc de l'acord d'associació a "jutges estrangers" com els del Tribunal de Justícia de la Unió Europea.

Doncs jo no comparteixo aquesta opinió. Si es tracta d'interpretar el text d'un acord d'associació podem acceptar que el Tribunal de Justícia que té la seu a Luxemburg sigui el competent per a fer-ho. Que hi hagi presència –o no– d'un jutge o jutgessa andorrà entre els jutges d'aquell tribunal no em sembla transcendental.

IV. L'euroescepticisme andorrà

En els darrers mesos cada cop se senten més opinions andorranes que manifesten un gran escepticisme davant l'actual procés del que a mi m'agrada definir com l'embranchement d'Andorra a la Unió Europea.

L'anomenat Brexit ha donat força als euroescèptics andorranos i sorgeixen veus, polítiques i de la societat civil, que aconsellen esperar i veure. Diuen que no s'entén que en un moment d'incertesa en el projecte de construcció europea vulguem associar-nos amb la Unió.

Què hem de fer si per part d'alguns sectors polítics i econòmics no es vol ni anar endavant, ni recular, ni tampoc es voldria moure's del lloc? S'ha d'intentar pensar d'una altra manera.

No discutiré pas que estem en un moment crític de la història d'Europa. El catedràtic de filosofia política i social, Daniel Innerarity ho definia així el 26 de març d'enguany: "la incapacitat per a resoldre el drama dels refugiats, el previsible abandonament del Regne Unit, la persistent recessió econòmica, no són, precisament una manifestació de fortalesa del projecte europeu".

Comparteixo la seva opinió que la Unió Europea pateix un dèficit d'intel·ligibilitat –"no hay quien la entienda"– diu el filòsof.

En el seu darrer assaig *La democràcia en Europa* explica que Europa es troba "...en un moment teòric en el que és fonamental parar-se a pensar i revisar certs conceptes. Si en altres moments la reflexió filosòfica sobre Europa va poder semblar una pèrdua de temps perquè estàvem pedalant al damunt de la bicicleta, en aquest moment és fonamental." Així ho deia en una entrevista que *El País* recollia el passat 4 de juliol.

En el llibre que he esmentat el seu autor considera que el Brexit és un conjunt de disbarats polítics que, paradoxalment, reflecteixen una realitat positiva: la Unió Europea és un club del qual és possible anar-se'n però al qual gairebé tots volen pertànyer. No és una mena de tren del qual ningú no pot baixar en marxa.

Avui sembla que la idea d'Unió Europea està empantanegada. Hi ha, penso, tres causes principals d'aquest empantanegament.

La primera, que el projecte inicial va tenir alguns errors de concepció. La segona que el desplegament del projecte ha estat molt –massa– influenciat per consideracions ideològiques neoliberalistes que han convertit l'equilibri pressupostari i la contenció del nivell d'endeutament en una obsessió.

I la tercera ens porta a adonar-nos que la gestió de la crisi ha estat una calamitat.

No obstant això, la Unió Europea és una organització econòmica i política cabdal, decisiva, pel nostre futur. La seva contribució a la pacificació del món, la voluntat de reduir els reptes climàtics, el paper d'ordenació de l'activitat econòmica, i la credibilitat del seu model social, s'han de preservar fermament.

La Unió Europea és útil als europeus. I els andorrans, encara que alguns no s'ho acabin de creure, som europeus. Ho som per ubicació geogràfica, al cor d'uns Pirineus que són Europa, i ho som per convicció política.

Europa no és l'estranger. Europa és casa nostra. Vivim la mateixa vida, ens agraden les mateixes activitats de lleure, tenim la mateixa tradició judeocristiana. Practiquem els mateixos esports. Les nostres vides democràtiques són assemblades. Hi ha matisos, evidentment, i sortosament.

Pels progressistes, Europa és, abans de qualsevulla altra cosa, una opció positiva. Ens agradaria que la Unió Europea anés avançant en les polítiques reguladores i ens agradaria que el Banc Central Europeu (BCE) tingués també un objectiu d'afavorir el creixement de l'economia i no es limités a buscar l'assoliment de l'estabilitat de preus.

Per això sembla un contrasentit que alguns vulguin contraposar Europa i sobirania andorrana. Com si l'edificació de l'una comportés l'esborrament de l'altra.

La història jutjarà als que prosperen en un immobilisme que, tot i ser molt bo per a ells, és nefast pel futur col·lectiu.

La pregunta que ens hem de fer, responsablement, és la següent: un país com el nostre pot viure sense bones relacions amb la Unió Europea?

Tot i que és prou públic que jo penso que no és bo posar-nos d'esquena a Europa, puc contestar que efectivament, sí. Pot.

Però no ho ha de fer si vol ser un país petit però reconegut i respectat. Un país que vulgui defensar els seus ideals i els seus interessos a Brussel·les.

Si volem poder badar boca –ni que sigui només badar boca– sobre els intercanvis internacionals, sobre les normes jurídiques que ens afecten, que ens concerneixen i que ens envolten, doncs aleshores no podem pas mantenir-nos sols, petits i ben parits.

Hem de combatre, parlant i escoltant, la desmemòria, la manca de talent o les males intencions –que tenim de tot– que porten cap a l'euroescepticisme. Ho hem de combatre amb la raó i la paraula per impedir un estímul que tindria com a conseqüència el retrocés a l'obscurantisme i la precarietat de l'època de l'estraperlo.

I als primers que hem d'escoltar i amb els quals hem de parlar són els joves. Són ells els que molt sovint es troben en problemes, atès la condició actual de país tercer d'Andorra en relació amb la Unió Europea, per a desenvolupar estudis i estatges de formació en ser considerats, com al capdavant són, extracomunitaris.

En un recent treball de fi de grau en Ciències Polítiques i de l'Administració presentat a la Universitat Pompeu Fabra de Barcelona, *Andorra, la Unió Europea i l'opinió de la ciutadania*, Jordi Torres i Ruiz arriba a la conclusió que els joves són els que més a favor estan per l'apropament d'Andorra amb la Unió Europea. No obstant i això, aquell treball d'investigació recull que del 2002 al 2015 l'entusiasme per l'acostament ha anat minvant.

El que és ben evident, i el treball universitari que acabo d'esmentar també ho ha detectat en

certa manera, és que l'absència d'una informació adient i suficient, per part del Govern, sobre les negociacions en curs fa témer a moltes ciutadanes i ciutadans per eventuais pèrdues de capacitat de decisió. És el discurs recurrent sobre la necessitat de defensar la sobirania andorrana.

En els darrers mesos creix la sensació que els que s'asseuen a la taula de negociacions tenen tendència a assentir i acceptar a totes les peticions que plantegen els interlocutors de la Comissió Europea tot i que, quan tornen a Andorra, no ens expliquen gaire, per no dir gens, fidelment el que i el com de les converses.

I amb aquesta sensació es fa cada dia més difícil construir un acord polític nacional que esdevindrà indispensable si es vol superar l'examen de revalida que serà el referèndum que hauria d'aprovar l'acord d'associació que, finalment, s'estableixi a Brussel·les.

V. Andorra necessita unes relacions estables i harmonioses amb la Unió Europea

Fa molts anys que hi ha un debat polític a l'entorn de la qüestió de saber si Andorra ha d'associar-se amb la Unió Europea. Em sembla que aquesta, avui, ja no és la pregunta, perquè Andorra, atesa la seva posició geogràfica i la seva vinculació econòmica i cultural, pertany en qualsevol cas al continent europeu.

La pregunta és doncs una altra: com organitzem relacions duradores amb la Unió Europea i quin ha de ser l'estatut d'Andorra a Europa? D'això hem de parlar i discutir.

Aquest és el debat que ens ha de fer definir unes modalitats d'embarcament que permetran en el futur defensar el millor possible els nostres interessos i exercir una influència en les decisions que ens concerneixen.

És ben sabut que formo part dels que fa anys que defensem la normalització, per la via del reforçament dels nostres lligams, amb la Unió Europea sense defugir la possibilitat de tenir en l'horitzó una adhesió plena.

En conseqüència estic compromès –com també ho està la força política que presideixo, SDP– en la defensa d'una intensificació i un aprofundiment de les relacions. I en aquesta via el que correspon és l'establiment d'un acord d'associació.

Per això convé molt obrir un debat públic, entre les forces polítiques i amb els agents econòmics i socials, per aconseguir avançar cap aquell objectiu de l'associació, tot i replicant a l'insidiós procés d'aïllament que alguns voldrien promoure.

Andorra ha d'aspirar al poder de coorganització i codecisió democràtiques i integrar-se de manera multilateral dins la Unió Europea. Només el poder de codecisió democràtica reforçarà la col·laboració d'Andorra amb la Unió Europea i corregirà el dèficit de sobirania.

Al capdavant hem de constatar que des del punt de vista de societat, cultural, econòmic i en nombrosos àmbits regulatoris, Andorra està ja avui lligada molt més estretament a la Unió Europea que alguns dels seus més recents estats membres. Amb una matisació molt important: Andorra no seua a la taula de discussions quan s'adopten les decisions més importants. Només pot donar la seva opinió a *posteriori* i constatar i aplicar les opcions triades pels òrgans de la Unió Europea.

Una vida decent a Andorra ja no és possible, ni avui ni menys encara a llarg termini, sense relacions estables i harmòniques *dins i amb* la Unió Europea.

Els llocs de treball, una economia sostenible així com les perspectives a llarg termini de la nostra joventut han de descansar sobre una col·laboració multilateral, harmoniosa estreta i fonamentada en textos elaborats democràticament.

Al capdavant només l'adhesió a la Unió Europea ens ajudarà a gaudir d'una relació de confiança i a obtenir els plens drets de codecisió.

VI. Conclusió

En una comunicació presentada a Lille el 18 de maig de 2013 Jacques Delors, president fundador de Notre Europe, va descriure els tres xocs als quals ha de plantar cara la Unió Europea (sobirania, mundialització i errors humans) i va fer una referència insistent al concepte de sobirania compartida.

Són unes reflexions que podem adaptar i aprofitar en clau andorrana en l'actual procés de negociació de l'acord d'associació.

Què és el millor pel nostre país: seguir les instruccions que arribin, des de Brussel·les, del Consell de Ministres Europeu i de la Comissió Europea, o compartir la sobirania?

I no podem menystenir, en una Andorra on s'ha reobert la fractura social, on tenim moltes famílies al llindar de la pobresa i més d'un centenar de joves a la frontera de l'exclusió social, que Europa ha mantingut l'esperit del benestar.

A Andorra portem ja una legislatura i mitja amb menys justícia social, amb evidents dificultats per a mantenir la universalitat de les mesures socials, i amb més societat de mercat amb l'aplicació del lema següent: qui pugui que s'ho pagui, i als altres, caritat.

Per això ens convé també reforçar l'aspecte social en l'associació amb Europa.

El desembre del 2011 l'Institut Français des Relations Internationales (IFRI) publicava la Note "L'UE face à la crise. Faut-il plus d'intégration?"

L'investigador de l'IFRI Philippe Moreau Defarges tancava la seva aportació a aquella Note amb els mots següents:

"Les Européens, qu'ils le veuillent ou non, sont emportés vers le grand large d'un monde de plus en plus petit, de plus en plus lié ensemble. Avec la crise financière, les interdépendances, telles des racines grandissant et s'entremêlant sous terre, imposent brutalement leur densité. Or l'Europe demeure l'un des carrefours des échanges mondiaux. Si elle ne se redresse pas, elle sera peut-être abandonnée en haute mer. Il est plus probable que, tel un individu irresponsable, elle soit mise sous tutelle. Les Européens font partie du monde, ce dernier ne se laissera pas oublier."

Guardant, òbviament, les distàncies que cal, he volgut manllevar aquests mots en la meua conclusió.

Els andorrans, que ho vulguem o no, també estem sent arrossegats, Europa endins, en un món cada vegada més petit, més entrelligat i interrelacionat. Amb la crisi financera, les interdependències, com si fossin arrels que creixen i es barregen sota terra, ens imposen, també a nosaltres, brutalment, la seva densitat.

Tanmateix, la història ens demostra que les noves configuracions polítiques són sempre el resultat d'una reflexió i d'una elecció, d'una opció que es tria. Això és el que la ciutadania andorrana va saber fer amb la Constitució del 1993.

Per tant no ens hem de deixar portar cap a l'embranchament amb la Unió Europea com si fos una qüestió d'accident o de pressió i força del més gran –Europa– sobre els més petits –Andorra, Mònaco i San Marino– sinó que hem de saber el que volem i el que ens convé.

Sense una política d'Estat, sense una causa general compartida, la lògica mercantil i els interessos estrictament econòmics ens portaran al desastre.

Hem de parlar clar i explicar les conseqüències d'un acord o d'un desacord. Una qüestió d'aquesta importància no es pot resoldre bé si no es defineix bé. I tant al Govern actual com als consellers generals que li donen suport els costa canviar el marc mental que els impedeix definir bé el problema de fons.

Tot apunta que el que es pretén és anar passant amb raons per arribar un bon dia de Brussel·les amb un text tancat i barrat. Un text que després es "vendrà" com l'únic possible.

Durant el debat previ a la votació del Brexit, Hubert Vedrine, l'exministre francès d'exteriors, escrivia a l'edició del 14 de juny del 2016 de *Le Monde*: "No es pot menystenir el poble, i encara menys fer-lo combregar amb rodes de molí o tractar-lo com si fos una criatura".

No anem bé si no parlem clar, amb tots els papers damunt la taula.

Andorra no pot pretendre viure d'esquena al món, i el nostre món comença a Europa perquè, ho vulguem o no, som dins d'Europa i som també part d'Europa.

Si no ens redrecem a temps ens podem trobar abandonats al mig del mar. Aleshores seria també probable que, com una persona irresponsable, Andorra es trobi novament sota tutela. Una tutela en la qual vam viure set llargs segles.

Per això, ara més que mai, penso que Andorra ha d'establir un acord d'associació amb la Unió Europea, com a primer esglaó cap a l'adhesió plena.

Jaume Bartumeu i Cassany,

advocat, cap de Govern d'Andorra 2009-2011 i president d'SDP

L'uniforme burocràtic de Brussel·les

Marc FORNÉ i MOLNÉ

El programa d'aquestes jornades de Prada del Conflent és un dels més adients pel que fa a l'actualitat política andorrana i europea. Perquè s'hi tracta el tema més important per al nostre país: no hi ha dubte que som a Europa (alguns diem que hi érem abans que tots els altres). És clar que no toquem a la mar Mediterrània, com els de Mònaco, ni tenim de veïns els austríacs i els suïssos, com els de Liechtenstein. Tampoc estem rodejats pels italians, com els de la República de San Marino. Som al mig del Pirineu, però tenim les millors pistes d'esquí del sud d'Europa (i de bona part de la resta) i rebem més visites, en relació amb la nostra població i espai, que cap altre estat del món.

Llàstima que, com que som com els altres del nostre entorn, n'hem agafat més aviat els mals costums que els bons. Sobretot del Runer avall. Perquè molt abans de seguir tractant amb aquesta Europa de buròcrates uniformistes, ja ens hem començat a posar el vestit d'una excessiva burocratització de la vida política i econòmica del país. Per tal que no ens vegin malament els altres (alguns dels quals tenen uns enormes índexs de corrupció política suportats estoicament per les seves submises poblacions) ja hem aplicat al peu de la lletra allò que deia el marquès de Romanones: *"Tu pots fer les lleis que jo faré els reglaments, i manaré jo..."*

El Consell General té tota la competència, d'ençà la Constitució, per fer lleis i més lleis. Totes porten el reguitzell inevitable, es veu, de remetre a reglaments que farà el Govern. I vinga a fer reglaments els de la gàbia! No pas els ministres, ni el govern ni els qui fa molts anys que saben de què va... no: els de la gàbia. Els qui mai no veu ningú; potser perquè són a Barcelona, a València o a Madrid. I, mentrestant, la gent del país s'ha d'esbarallar, sense voler és clar, amb qui troba darrere la taula d'atenció al públic, a qui, sovint, ni se li ha demanat d'opinar. Mentrestant a ningú no se li ha acudit de fer una llei com la que ja han fet i apliquen al Canadà, la que diu que cada llei nova que es faci obliga el parlament d'Otawa a derogar-ne una del mateix tema. Una forma de reduir paperassa (ho diuen així) que ja havien començat

els del mateix govern (del Canadà, és clar) amb els seus decrets, reglaments i acords.

I així anem caient en la suposada modernitat pretenent que, per exemple, la modernització del BOPA farà estalviar paper... El fa estalviar a l'administració, ben segur, però en fa esmerçar sis vegades més (una per columna) sempre que, seguint les instruccions ben pagades d'algun assessor de més avall del Runer, qualsevol particular, advocat o el que sigui, vulgui imprimir una llei, un reglament o un decret qualsevol.

O trigar més de dos anys per poder accedir al portal virtual de l'Agència Tributària d'Andorra amb sistemes operatius i navegadors que no fossin els estipulats pel magnífic programa que Govern va adquirir per un mòdic preu. No obstant, actualment també s'han de realitzar tot un seguit de maniobres i acrobàcies informàtiques per poder fer la pertinent declaració tributària si tens la *mala sort* de treballar amb Apple o Linux. Els d'Apple i els de Linux devem ser una mena d'errada de la natura, una espècie a extingir (només a Andorra) malgrat que cada dia n'augmenta el nombre d'usuaris.

Per això trobem tant a faltar enquestes, no com les que ja es fa ben sovint, sinó unes que diguin quina proporció d'economia productiva hi ha a Andorra i quina part d'economia burocràtica pot suportar, o quin seria el resultat d'aplicar l'informe PISA a tots i cadascun dels sistemes educatius andorrans: l'andorrà, l'espanyol, el francès, el mig confessional i el privat. O una enquesta real que digui quina ha estat la incidència de la inversió estrangera a Andorra els darrers anys. O una altra que faci dir als professionals del dret, de l'economia i de l'administració què en pensen de la creixent paperassa administrativa andorrana que tantes iniciatives paralitza...

Tot això ja podia haver estat fet fa molts anys, és cert, i alguns ho podíem haver encetat. Però no s'ha fet mai. Ni abans ni ara, i ens anem ficant en aquesta mena de cofoisme polític que edulcora les notícies, adorm la nostra classe política i deixa la gent, els electors, sense saber gran cosa del que es prepara. Si fins i tot algun ministre ha gosat dir, o li han deixat dir, que potser el poble hauria d'estar més informat del que es cou a Brussel·les, perquè ens hi juguem el futur.

Llàstima que, simultàniament, se'ns va fent un vestit a mida que comporta, com destaca molt bé el company Clavera, que d'entrada el marc institucional no hagi estat ben negociat. ¿Com es pot entendre, altrament, que Europa sotmeti els litigis amb un tercer (Andorra) al seu propi Tribunal Europeu de Justícia?

Això ho volen els europeus, els mateixos que van tardar anys i panys a fer directives que a Andorra ja vam aplicar sense ser de la Unió Europea, sobre seguretat en els túnels viaris, per exemple. Lamentablement abans van haver de perdre la vida dotzenes de ciutadans europeus al túnel del Mont Blanc i en algun altre dels Alps.

Els mateixos que van tardar més de cinc anys a adoptar directives sobre possible blanqueig de diner, més de cinc anys després que Andorra les apliqués per llei, malgrat no ser membre de la *Unió Europea d'Estats Egoistes* (com m'agrada aquesta definició políticament incorrecta, però ben certa). Ben certa ara més, després de l'espectacle del Brexit i dels viatges amb portàtils i *atachés* amunt i avall de presidents, ministres, secretaris d'estat i comissions, de francesos, alemanys, espanyols i italians per tal que la futura City sigui a París, Frankfurt, Madrid o Roma. O per tal que les agències que se n'aniran de Londres es quedin a casa de

cadascú. Passió per la City? No solament pel nom sinó pel fet que a Londres fan el que volen, sempre ho han fet, i ara els abandonats europeus els faran el vestit a mida que ells (els britànics) vulguin. Tant se val que el president Juncker s'ofengui pel fet de trobar-se quasi sol i que ben pocs l'escoltessin en un Parlament europeu de més de set-cents diputats... És clar que abans tant se valia que el Sr. Juncker hagués estat el millor primer ministre del seu país, Luxemburg, al qual es va esmerçar amb èxit a aportar la seu de moltes multinacionals mundials que no volen pagar impostos més grans als altres estats europeus (que després, amb tota la naturalitat, el fan president a ell...).

Per això, i moltes altres coses, m'agrada l'anterior definició. I ho dic i ho repeteixo per tal d'intentar fer veure als nostres representants que no vagin a Brussel·les o rebin als europeus com si fossin els dolents de la pel·lícula.

Seguim essent el país que més immigració ha rebut de forma benvinguda. Seguim essent l'únic Estat europeu que ha multiplicat per deu la seva població en menys d'un segle, i també l'únic que ha multiplicat per més de deu el seu cens electoral en mig segle. I tot això, pels temps que corren, ho seguirem sent durant anys o segles.

I tinc la impressió, o segueixo tenint-la, que això no es diu prou sovint. Que hem de rebre uns personatges europeus que ens venen a donar lliçons, de democràcia i d'economia, tot rebent unes remuneracions i avantatges de tota mena, algunes vegades més grans que les dels nostres polítics, tot i podent llogar gent del seu entorn sense saber mai quina feina els demanen. Tot i veient que els preocupa més la forma de les taronges i de les pomes que la mort de milers de refugiats al Mare Nostrum... o dels parats a les fronteres per manca d'aplicació d'unes ja ridícules quantitats de suposats acollits. Tot i que, malgrat tanta burocràcia (o potser a causa de) sempre arriben tard a la darrera crisi de l'aviram, dels ous de gallina o de les vaques boges.

Però, això sí, el que és més fàcil de fer passar per l'estolador europeu és la insignificant quantitat de tabac que es pugui fer a Andorra i la no menys insignificant a Europa que puguin vendre les nostres botigues. No pas les del Pertús, ni les de Calais, ni les d'Estrasburg cap a les *inexistents* fronteres europees. Inexistents però que marquen uns diferencials de taxes i de preus que cap buròcrata ni cap polític europeu no ha començat a anivellar, ni tan sols a intentar-ho. Potser perquè espatllaria mols negocis ben europeus actuals?

Tornem a allò que apliquen tan bé a Europa: *fort amb el feble, feble amb el fort*... No em fa res repetir, i en demano excuses, allò que vaig escriure no fa gaire al *BonDia*: "L'actual Unió Europea de 28 Estats Egoistes ens ha d'explicar que hem d'acceptar la lliure circulació de ciutadans, ells que estan corrent a aixecar murs i barreres de tota mena per evitar que arribi a l'encara pròspera Europa una allau d'emigrants de Líbia, Egipte, Iraq o Síria? Ens han d'explicar ells per què al golf Pèrsic hi ha tot un seguit d'estats (plens de petroli, és clar) als quals ningú no els demana res, malgrat ser de confessió semblant a la de molts estats quasi anorreats avui?"

I és clar que som europeus, més que molts d'ells! Que no podem ser antieuropeistes ni populistes, com tan de moda sembla ara. Però abans de rebre lliçons del altres seria bo que endrecéssim casa nostra. Que després del principal ministre del Govern, que hauria de ser el de cultura (és llàstima que no tothom pugui tenir un Pere Canturri), el següent no hauria pas

d'ésser el d'economia, ni el de pressupost, ni el d'exteriors, no: hauria de ser el de simplificació administrativa o ministre antipaperassa. Perquè, "La burocràcia és l'art de convertir el fàcil en difícil per mitjà de l'inútil." Paraules de l'intel·lectual mexicà Carlos Castillo Peraza per definir aquest gegant sense rostre que teòricament hauria d'agilitar el tracte de l'administració amb el privat.

Res més lluny de la realitat si ens fixem amb Andorra. Aquí gaudim d'un sistema del tot sobredimensionat quant a paperassa creixent i requisits per presentar per a qualsevol tràmit administratiu. Un sistema burocràtic que únicament deriva a setmanes i setmanes d'espera, resolucions negatives perquè t'has deixat un espai sense omplir i inexplicables cues a l'edifici central de Govern. Bé, inexplicables no, ja que en comptes de potenciar el Prat del Rull, atenent, per exemple, els tràmits relatius a societats, comerços o inversió estrangera, perquè és en aquell edifici on s'ubiquen les oficines que resolen aquests afers, doncs au!, tanquem la barraca, tornem i quedem-nos al Prat de la Creu, on falta gent! Tot complicant la vida i el treball dels esforçats funcionaris que són al davant.

Mai ningú no va nomenar aquell ministre de la simplificació, encara que amb la posada en marxa del sistema de Tràmits es van suprimir una gran quantitat de documents innecessaris que es demanava als administrats per pura rutina burocràtica. I no solament els que va costar més de suprimir, aquells famosos certificats de residència que calia demanar cada dia pels motius més fútils, en el començament de l'era informàtica. I dic que van costar de suprimir –qui era ministre Enric Casadevall se'n deu recordar prou– pel fet que els cònsols que els firmaven cobraven 300 pessetes per cada firma, amb gran diferència entre Canillo o Ordino i Andorra la Vella o Escaldes-Engordany, per exemple. Després es van posar un sou (multiplicat per dos). Ja ho va dir prou clar un candidat a cònsol major d'una parròquia molt poblada: ell no hi podia pas perdre pel fet de fer política... però aquesta és una altra qüestió.

Tornant a Europa, destacava al començament l'encert del tema d'aquest dia. Després de sentir tot de coses políticament correctes potser quedarà la conclusió que no ens ha arribat gran cosa a la base popular per saber què voldria firmar el nostre govern i com li hauriem de donar la raó en un referèndum posterior. Ara com ara sembla que tot el problema és que el Partit Liberal no vol entrar en un pacte d'estat. Potser n'hi ha que es pensen que és un pacte per dir amén.

Qui ho va deixar prou clar és un tal Sr. Thomas Mayr-Harting, que es veu que va dir que Andorra haurà d'acceptar tard o d'hora totes les quatre normes bàsiques de la UE. Entre les quals, la de la lliure circulació i establiment de persones (ara potser caldria preguntar-ho a Grècia, a Bulgària o a Romania)...

Tal com vaig escriure fa pocs mesos, ara resulta que a Europa "...no poden fer acords indefinits i volen posar terminis a les seves decisions. Però resulta que els terminis són una trampa mortal per als qui no podem decidir gran cosa. Si es firmés un acord d'associació amb la UE que posi punt final amb un termini, normalment de dos, i màxim de set anys, a allò que es va negociar amb el Mercat Comú l'any 1989 i es va firmar el 1990, no hi ha cap adoració per a l'actual Europa que ho justifiqui, i s'estaria fent un mal servei al país (un altre)."

Algú ens haurà d'explicar millor, ara doncs, allò dels vint anys.

Potser molts ens pensem que als d'Europa se'ls ha d'explicar, amb tota humilitat però amb

tota la fermesa que es pugui, que fa més de setanta anys que Andorra ha permès l'establiment i la prosperitat de molts dels qui eren veïns nostres i han esdevingut andorrans.

Però em temo que, ara com ara, el Govern té una adoració excessiva per l'esperada i, de moment, suposada inversió estrangera. Al meu entendre, aquí comença el problema: en lloc de comptar més amb els qui han fet possible l'actual Andorra, se'ls oblida i s'opta (es diu sovint la barbaritat d'*apostar*, que en català vol dir *fer una juguesca*) per les *noves oportunitats* que se suposa que tindran a Europa als andorrans.

Potser, a més del **ministeri de simplificació administrativa antipaperassa**, caldria també pensar en un **ministeri de creure en la gent del país**, no fer servir mai assessors jurídics ni econòmics d'una banda i l'altra de les nostres fronteres en temes fiscals, econòmics i jurídics. Aprofitar més, per a altres temes, els assessors que el Copríncep Francès ens deixa quasi de franc. Fer servir gent d'altres llocs, amb més experiència europea, encara que no parlin català, ni espanyol, ni francès.

Tan difícil i tan poc electoral pot semblar pensar en els d'Andorra durant quatre anys, i no solament per preparar unes futures eleccions?

Però potser això és, ara com ara, somniar truites.

Marc Forné i Molné,

advocat i cap de Govern d'Andorra 1994-2005

Andorra / UE post-tractat d'associació

Òscar RIBAS i REIG

La darrera vegada que vaig tenir l'honor de participar en aquestes jornades de la Universitat d'Estiu a Prada de Conflent fou l'any 2001 amb la mateixa qüestió, *Les negociacions d'Andorra amb la UE*. Han passat més de quinze anys, i la temàtica encara és de rabiosa actualitat.

Quan els responsables d'aquesta diada em van proposar participar-hi novament aquest any, d'entrada vaig refusar, convençut que personalment tenia el tema esgotat. Després vaig pensar que tal volta podria ser útil reflexionar en veu alta, en les relacions posttractat d'associació. Això suposa que dono per fet que finalment hi haurà tractat d'associació amb la UE amb un contingut igual o molt similar al que regula les relacions bilaterals de Liechtenstein, és dir entre els estats membres de l'Espai Econòmic Europeu.

Durant els darrers vuit segles de la nostra història, les relacions econòmiques i comercials han estat totalment dependents de les contrades immediates a les nostres fronteres físiques. Les relacions comercials estaven subjectes, diguem-ho clar, a la *bona voluntat* dels dos estats veïns, reflectida en decisions unilaterals que la història ha recollit amb el nom de *privilegis* o *franquícies*. Les relacions transfrontereres les *regulava* (entre cometes) un intercanvi de cartes que els anys 1866 i 1867 es van creuar el síndic general amb els respectius ministres d'Assumptes Exteriors del Regne d'Espanya i de la República de França. La importació de mercaderies procedents de països tercers estava subjecte a autoritzacions dels veïns i per a transitar per llur territori. Era una enorme limitació al lliure comerç.

El 25 de març de 1957 se signà a Roma el tractat que va donar vida al que s'anomena Comunitat Econòmica Europea (CEE), institució predecessora del que avui és la Unió Europea. França, signatària del tractat, malgrat atorgar-se, en aquell temps la representació internacional d'Andorra, no fa referència al Principat i sí ho fa per l'altre Principat, el de Mònaco. Espanya no n'era signatària. Això suposa que les relacions comercials i duaneres amb

els respectius estats veïns queden com estaven abans del any 1958, data en què entra en vigor el Tractat de Roma.

Quan Espanya es proposa adherir-se a la CEE s'inicien les obligades negociacions i aflora l'oportunitat per a Andorra de canviar el sistema i anar a un de normal i que substituïu l'impostat des de fora. La premsa espanyola recull el neguit dels responsables polítics del Principat. El diari ABC del divendres 17 de febrer de 1984 transcriu un interview amb el cap de Govern de l'època que titula *Nos preocupa la entrada de España en el Mercado Común* i el 22 de febrer *La Vanguardia* titula un article *Andorra solicita ser incluida en la negociación (CEE Espanya)*. El 2 de juny del 1983 el *Correo Catalán*, recull: "Las autoridades del Principado trabajan para que Andorra no quede aislada del desarrollo económico y técnico internacional, pero salvaguardando la libertad y la soberanía". El títol del article era *Los contactos Andorra-CEE no se han traducido en resultados positivos*.

El suport coordinat entre el Copríncep Episcopal i el Govern té èxit i finalment la CEE decideix que ningú no negociï en el nom d'Andorra, però sí que en l'annex que acompanya el tractat d'adhesió d'Espanya signat a Madrid el 12 de juny de 1985, obliga tant Espanya com França a renegociar amb Andorra una nova relació comercial, i deroga les fonamentades en les cartes del 1986-1987 per substituir-les per altres que s'avinguessin a la legislació comunitària. Això va suposar que a partir del 1986, el Govern d'Andorra, amb els serveis dels dos coprínceps, negociés, aquesta vegada ja directament amb la CEE, el Tractat d'unió duanera, signat finalment pel cap del Govern d'Andorra l'any 1990.

No era la fi. Calia anar més enllà i com recull el diari *Segre* en la seva edició del mes d'agost del 1991, el cap del "Govern pide un trato especial de la CE para Andorra y los micro estados europeos no integrados en la comunidad, en el marco de la progresiva unificación política del continente (...) considera impensable el ingreso de Andorra en la CEE porque no podríamos cumplir muchas de las obligaciones que esto comporta y tampoco la comunidad nos reconocería ciertos derechos como el veto ni aceptaría que nuestro voto valiera como el de Francia, Alemania, o España".

Signat el Tractat d'unió duanera l'any 1990 comença una nova etapa de contactes per als successius governs amb intermitències han durant fins avui, i encara duren, 30 anys després. El nus de la qüestió des del començament era trobar una forma jurídica per a l'encaix d'Andorra. Es van contemplar diferents escenaris. Al començament encaixava el model suís, és a dir tractats bilaterals-sectorials, camí desestimat per la CEE per la inoperància i problemes que els plantejava en les seves relacions amb aquell estat de l'Europa central. Coneixedors de la reticència de la CEE a crear nous i múltiples sistemes de relacions amb els estats, vam imaginar bastir amb els altres tres restants microestats una relació semblant a la que regula les relacions UE i EEE. No va funcionar. Liechtenstein estava satisfeta amb la seva relació a través de Suïssa i Mònaco per la mediació de França.

Menstrestant l'any 1992 Liechtenstein obté una relació estable i definitiva pel tractat anomenat de l'Espai Econòmic Europeu. A partir d'aquí se segueix la seva evolució i els responsables polítics de l'època decideixen que el model de Liechtenstein, vist el seu resultat molt positiu, és que cal seguir per Andorra. Personalment, i ja sense responsabilitats polítiques, vaig acompanyar a qui havia estat ministre de Finances i després cap de Govern el

dia 28 de juny de 1998 a visitar el president de la Comissió Europea, Jacques Santer, i segons titulars del *Diari d'Andorra*: "Ribas i Bartumeu defensen davant Santer un estatut jurídic com el de Liechtenstein".

Quina n'era la motivació? En primer lloc perquè és un model experimentat que funcionava d'una manera excel·lent segons el govern de Liechtenstein, i en segon lloc perquè complia àmpliament les nostres aspiracions, és a dir facilitar la participació al Mercat Únic. La motivació era econòmica, i segueix essent-ho.

Efectivament som un estat amb un territori de 468 km² i una població de 70.000 habitants, dels quals podem estimar, més o menys, que la meitat ja són ciutadans de la UE. Andorra està situada geogràficament al vell mig de la UE, que té una superfície de quasi bé 5 milions de km² i una població que supera els 500 milions, i és, a més, en el seu conjunt, una de les primeres economies mundials. Compartim la totalitat de les fronteres. No tenim ni tan sols una sortida del nostre territori alternativa (i no tenim accés al mar), la qual cosa vol dir que totes les nostres comunicacions, terrestres i aèries, passen per territori comunitari. Som totalment dependents econòmicament i comercialment del nostre únic veí, la UE, i el que vulgui somiar en una economia autàrquica com a sostenible, crec que s'equivoca.

Som una macro estació d'esquí amb la infraestructura d'un *duty-free* comercial i de serveis al seu entorn. I això no serà suficient per mantenir una estructura d'Estat, de l'estat del benestar que requereix satisfer demandes de la ciutadania cada dia més exigents. L'augment de les despeses obliga a l'augment dels ingressos, i mancant de matèria primera, la sola possibilitat que té l'estat és recórrer a la fiscalitat. L'augment de la fiscalitat suposa una pèrdua de competitivitat que és bàsic en el sistema de *duty-free*.

Hi ha una xifra expressiva de l'alta precarietat de l'economia pública. L'any 2015 (avui les xifres són semblants) el 30% de la totalitat dels ingressos de l'estat era producte de la imposició sobre el tabac, i el 12% de la fiscalitat del sistema financer. És a dir, els dos sectors sumats representen més del 40% del capítol d'ingressos pressupostaris. És evident que qualsevol crisi en aquests dos sectors es convertiria en una crisi d'estat d'abast avui imprevisible. Seria pràcticament impossible que els altres sectors econòmics poguessin substituir-los.

Em sembla ja urgent, ja ho era fa 25 anys, una canvi de paradigma econòmic. Un nou model obert que permeti diversificar i augmentar els obligats tributaris, perquè entre altres motivacions, el sosteniment de l'estat no recaigui únicament sobre els sectors econòmics d'avui. Sí. Cal una diversificació que raonablement ha de començar per participar en el nostre mercat natural de sempre que són els dos estats veïns. Per això no tenim cap més sortida que participar del mercat únic de la UE.

I quin hauria de ser el model? L'any 1984, el Govern, tement la possibilitat de la *normalització* de què he parlat en incorporar-se Espanya a la CEE, va intentar una tímida obertura, cercant precisament aquesta diversificació. Cal dir que no va tenir èxit i el projecte de llei va ser rebutjat pel Consell General. La base de la proposta no era un *numerus clausus*. Era una obertura al capital forà per a sectors determinats, sense que es contemplés si eren o no sectors ja presents al Principat. A cada aspirant a inversor se li demanava el compliment d'unes condicions específiques determinades segons el sector escollit. Per exemple pel sector hotelier, ja present, motivat per la manca d'hotels de primera categoria, se'ls demanava un

determinat mínim d'inversió, que tinguessin una determinada superfície de parc i instal·lacions esportives. Als laboratoris químics se'ls obligava a formar tècnicament una proporció de treballadors andorrans o residents. En el fons era el model que en aquells anys de principi d'obertura seguia la Xina, on era el govern xinès qui seleccionava els sectors que li interessaven i imposava al capital estranger dues condicions bàsiques *sine qua non* per prosseguir amb les negociacions. La primera, la valoració de la tecnologia que la societat forana podia aportar i com a segona, l'obligatorietat d'exportació d'una proporció del producte fabricat.

Opino que aquest model, actualitzat naturalment, serviria encara avui, si fos possible implementar-lo. Molt em temo (quasi segur) que les normes del mercat únic ho impedirien. En aquest sentit hem perdut una gran oportunitat. De totes maneres no seria negatiu intentar arribar-hi sigui directament, si és possible, o per via indirecta.

Quin hauria de ser el primer objectiu? Què és el que ens interessa? Capital o bé empreses que aportin tecnologia i valor afegit? És una qüestió per definir a l'avança. Per exemple, què ens aportaria una important inversió estrangera si la gran part o quasi la totalitat de l'activitat es fa a l'estranger? O bé, què ens aportaria de positiu una inversió forana, si resulta que bàsicament necessita més mà d'obra barata que no qualificada?

Després de més de 20 anys la UE conclou que sí que la forma idònia per als microestats per encaixar-los a EU és el model de Liechtenstein, amb la incorporació d'Andorra, Mònaco i San Marino en l'organisme institucional Espai Econòmic Europeu. I aquesta hauria estat la conclusió definitiva si Noruega, que amb Islàndia i Liechtenstein actualment en són els únics membres extracomunitaris hi hagués accedit. No va ser així, i com que els acords interns necessiten la unanimitat dels tres, el projecte no va prosperar. En el seu lloc els tècnics de la UE proposen per Andorra, Mònaco i San Marino una forma similar a l'EEE. El 16 de desembre del 2014, el Consell d'Europa feia públic el mandat autoritzant les negociacions amb Andorra, Mònaco i San Marino per oferir a aquets països la possibilitat de participar al mercat únic i cooperar en altres aspectes normatius (nota de premsa de la UE-ST 16972714-presse 659).

El mandat de la Comissió es continua afegint "el futur tractat haurà d'assegurar l'homogeneïtat i bon funcionament del mercat intern". Això vol dir que hauré d'incorporar a la nostra legislació interna la que regula a la UE tots els mercats coneguts com a mercat únic, la qual suposa aproximadament el 70% de totes les lleis comunitàries.

Raonablement hem de concloure que el futur tractat d'associació serà una còpia igual o molt semblant a l'Espai Econòmic Europeu amb les singularitats o especificitats que justifiquen derogacions temporals per cada microestat en particular. I no albiro, per allò del greuje comparatiu, que hi hagi cap diferència substancial. El marge de negociació dels tres microestats és molt reduït i en conclusió, o s'ha accepta en allò essencial la proposta de la UE, o no hi haurà tractat.

Però no n'hi haurà prou a participar en el mercat únic. Caldrà bastir un model econòmic nou. Són ja massa els treballs dels tècnics que ho aconsellen, i això no és quelcom de nou que es pugui configurar per decret d'un dia per l'altre. És un llarg, penós i continuat procés de construcció en el qual s'han d'implicar, no només el poder públic, mitjançant les disposicions legals necessàries, sinó la societat civil, tots els sectors econòmics, cadascun en les seves

pròpies actuacions. I per no errar, de ben segur que tots haurem de modificar conceptualment alguns dels paràmetres que fins ara es consideraven intocables i que hauran segurament deixar de ser-ho. No és possible seguir aspirant a un creixement fins a l'infinit, especialment comptant únicament amb el mercat intern. O sortim fora o el model no funcionarà, i el projecte col·lectiu fracassarà.

Els primers actors del canvi han de ser els empresaris i professionals liberals l'objectiu empresarial dels quals es limita avui i per al futur, solament al mercat local. Es comprèn la seva inquietud. En desaparèixer obligatòriament barreres proteccionistes de la competència, hauran d'acceptar la seva instal·lació a les Valls. Per contra se'ls ofereix la possibilitat gens negligible de treballar i expandir-se a territori comunitari. Certament hauran de fer treballar una vegada més la imaginació i l'esperit empresarial innovador del que sempre han donat proves en el passat. I en aquest punt seria positiu que una vegada ratificat el Tractat, des de les institucions públiques i privades, de manera coordinada, produïssin programes que facilitessin la seva acomodació a la nova situació.

En altre àmbit de coses, és cert que el tractat d'associació no parla d'homogeneïtzació fiscal entre els contractants. Cada part, salvada la igualtat de tracte fiscal entre elles, és lliure d'imposar els productes de la manera que vulgui. Ara bé. No es pot obviar que en el futur cal preveure que hi haurà possiblement una homogeneïtzació fiscal que directa o indirectament afectarà la competitivitat andorrana. Hi ha signes anunciadors, com hi va haver signes per l'ofensiva contra els *paradisos fiscals*.

En la data del 15 de novembre del 2009 el G-20, reunit a Washington, va proclamar "la necessitat d'una resposta coordinada a la crisi mundial, dissenyant una línia de regulació i transparència de mercat" (*sic*). Va seguir la cimera de Londres el 2 d'abril del 2010, on es va arribar a la conclusió de "la pressa d'adoptar mesures contra els paradisos fiscals encobridors". No entraré a recordar les conseqüències per a Andorra.

El 17 de juny del 2015, Andorra es troba juntament amb Mònaco i Liechtenstein i altres estats fora del continent europeu en una nova llista, anomenada *llista Moscovici* publicada per la Comissió de la UE. L'acció diplomàtica va aconseguir que el nom d'Andorra es retirés de la llista. Però això no vol dir que s'abandona el seu objectiu. El mateix dia d'oficialitzar-se la llista Moscovici un comunicat de premsa de la UE (European Commission - Press Release. Questions et réponses sur le plan d'action pour un système d'imposition des Sociétés plus juste) i pel que aquí interessa diu: "le plan d'action vise à établir une nouvelle approche de la fiscalité des entreprises dans l'union pour lutter contre l'évasion fiscale". Fins aquí res a dir; en aparença és la mateixa motivació que va moure per confeccionar la llista de paradisos que ens va donar tant mals de caps. Però seguim: "Cela signifie notamment que, les entreprises devraient payer leurs impôts là où elles réalisent leurs bénéfices, que la fiscalité doit être plus propice à la croissance, et il ne faut pas que cet objectif soit compromis par la concurrence fiscale que se livrent les pays pour attirer les entreprises" (subratllo això últim). No és un bon auguri per a la diversificació de l'economia andorrana. Seguim: "le régime préférentiel d'un pays ne devrait pas entraîner des pertes de recettes pour les autres pays. Els grans es blinden! Le pays tiers ne devrait pas pouvoir inciter les entreprises à transférer, leurs bénéfices hors de l'Union". Quan els convé lliure circulació de capitals. Quan no els convé, solament dels capitals que els convé.

Els objectius de les noves llistes ja no és, com fins ara, l'evasió fiscal, ni el blanqueig. Ara es tracta d'anar més enllà i incloure en el concepte de *paradis fiscal* el concepte de *no cooperant*. Que significa suprimir competidors. No és doncs una bona notícia per facilitar la diversificació econòmica i cal esperar a mig termini fortes pressions a Andorra, Mònaco i Liechtenstein perquè assoleixin un grau de fiscalitats que no els pugui perjudicar. És a dir, homologable o similar a la fiscalitat dels Estats de la UE.

Malgrat no ser aquest tema del tractat d'associació, convindria ja, en el marc de la diversificació maures amb la possibilitat que el que s'anuncia esdevingui definitiu.

Plantejar-se un límit al creixement no seria gens descabellat.

Finalment, però no menys important, seria prudent negociar amb el Banc Central Europeu o amb l'FMI un sistema d'ajuda (rescat) en cas de davallada pressupostària. Assenyalo que l'any 1993 es va negociar amb l'FMI i no es va poder concretar l'acord definitiu i no per culpa seva. Una davallada dels ingressos mitjanament important durant un cert temps serà un torpede a la línia de flotació de l'Estat.

Per últim, i amb això acabo, el 23 de març del 2009 signava un article d'opinió en el Diari d'Andorra (al·ludint al tractat d'associació). *La crisi del secret bancari no serà la última ni l'avenir econòmic gaire esperançador, probablement els petits estats no tindrem una millor oportunitat, a curt i mitjà termini.*

Mentrestant el rellotge avança, i ja s'ha disparat una altra alarma.

Moltes gràcies.

Òscar Ribas i Reig,
advocat i empresari,
cap de Govern d'Andorra 1982-1984 i 1990-1994

Cloenda

Àngels MACH i BUCH

Abans de donar per finalitzada aquesta 30a Diada Andorrana en el marc de la quarantavena Universitat Catalana d'Estiu de Prada, al Conflent, voldria fer esment del contrast de sentiments que ha generat. D'una banda, la satisfacció de tres dècades exposant i reflexionant sobre l'actualitat andorrana en l'àmbit universitari de l'UCE, en què s'ha observat l'evolució del país en els diferents àmbits que s'han tractat, i del quals queda la seva publicació al portal www.sac.ad i al de l'IEC. De l'altra, la tristor pels esdeveniments tràgics ocorreguts ahir en els atemptats a Barcelona i Cambrils, que han fet que polítics i periodistes hagin hagut de marxar de pressa i canviar els seus plans per correspondre a les seves obligacions. Des d'aquí fem arribar el nostre condol als familiars de les persones que han mort i els nostres desitjos de recuperació als ferits, amb un minut de silenci a l'aula.

La rellevància del tema tractat enguany, que afecta no només el present del país sinó especialment el seu futur, fa que calgui preveure totes les possibilitats tant per part dels partits polítics i les institucions com pels àmbits de l'economia, la cultura i la societat civil en general. Estem situats a Europa, entre Espanya i França, i difícilment podem situar-nos al marge de la Unió Europea. Cal reflexionar i preveure quins són els nostres punts forts per realçar-los i quins els febles, per donar-los solucions adients i aconseguir que el problema de futur que suposa la UE per a Andorra sigui alhora la solució.

L'esforç dels catorze ponents que avui ens han ofert els seus coneixements aquí al liceu Renouvier, més els dotze que han enviat ponències escrites davant la impossibilitat de ser-hi presencialment, i dels quals se n'ha llegit un resum, ens ha fet veure un país que ha anat canviant en molts aspectes al llarg dels anys però que ara es troba en un moment important per a poder seguir evolucionant. El tema d'estudi, escollit en l'assemblea de socis de la SAC, justifica plenament les raons per ser presents a Prada: per poder reflexionar i aprofundir en el coneixement des de fora en la distància, amb el rigor de l'àmbit universitari, i donar a conèixer Andorra als de fora i també als de dins, per conèixer-nos millor, i finalment per dialogar. El

conjunt de totes les ponències ha fet que ens hàgim pogut fer una idea més completa de les posicions polítiques i de com es preveu l'evolució des de diferents àmbits; de ben segur que aquest aprofundiment ens pot ser útil de cara a l'esdevenidor. Per tant cal agrair l'esforç dels ponents a preparar els seus treballs i venir a Prada de Conflent a fer-nos-en participar.

El suport del Govern d'Andorra a la iniciativa de participació en aquesta Universitat Catalana d'Estiu a través del ministeri d'Educació i Ensenyament Superior, que agraim, permet la realització de la Diada Andorrana dins les jornades especialitzades de l'UCE i l'atorgament d'ajuts als joves d'Andorra i també del Centre Carlemany de Praga per a la inscripció en els cursos i l'estada a l'UCE, una bona oportunitat per conèixer joves de totes les contrades de parla catalana a més de la qualitat dels ensenyaments. Enguany s'han concedit tres ajuts per a la inscripció a l'UCE, dos a estudiants d'Andorra (Eurico Barros i Helene Casanova) i a un de la República Txeca (Tomáš Kubík).

La contribució andorrana en la XLIX edició de l'UCE s'ha vist incrementada amb la conferència d'Antoni Pol *Andorra i els Països Catalans, 50 anys de relacions*, dins el curs d'Iniciació als Països Catalans; la presentació del XX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Manresa 20 i 21-10-2017) al Fòrum Obert, per part d'Àngels Mach (per la Fundació Alsina i Bofill) i d'Ignasi Carrasco (per la Fundació Universitària Althaia); i la participació en l'acte de cloenda de l'edició de l'UCE de Miquel Nicolau, rector de la Universitat d'Andorra i president de la Xarxa Vives d'Universitats.

En l'apartat de cinema, el 21 a la nit es va presentar la pel·lícula *Emili Pujol, el mestre sobre el músic* i pedagog lleidatà, a càrrec d'Artur Blasco i Toni Lombarte, i la nit del 22 d'agost el curtmètratge *Sergi Mas*, sobre l'artista plàstic i escriptor andorrà, a càrrec del seu director, Hèctor Mas.

I també volem fer constar que la publicació d'aquesta jornada es durà a terme gràcies al suport de l'Institut d'Estudis Catalans, que proporciona els DOI a cada article, de FEDA Cultura i del Govern d'Andorra, amb els textos complets dels ponents, en versió impresa i en versió digital. Els debats i altres comentaris no figuren en el llibre però podran ser consultats a l'Arxiu Històric Nacional, on es dipositen els enregistraments en format àudio i audiovisual al llarg de tota la jornada.

L'assistència a la Diada Andorrana es veu acreditada per la Universitat d'Andorra, en virtut del conveni signat l'any 2000. La SAC es fa garant del nivell dels coneixements del curs i la Universitat d'Andorra hi concedeix el reconeixement mitjançant crèdits universitaris de lliure elecció als estudiants amb hores de participació acumulatives –7 hores en aquest cas–, certificades per l'entitat organitzadora.

Finalment, el nostre agraïment més sincer a tots els que han vingut des d'Andorra al liceu Renouvier de Prada de Conflent i a l'UCE, per fer-nos costat i estar presents durant la Diada, com també als mitjans de comunicació, que traslladen a Andorra les notícies que genera l'esdeveniment. Us agraim que ens ajudeu a mantenir la il·lusió per començar a preparar la 31a Diada de l'any 2018, en el 50è aniversari de l'UCE, a la qual tots esteu convidats.

Àngels Mach i Buch,
presidenta de la SAC i
representant de la SAC a la Fundació UCE

Altres actes a l'UCE

La llengua per al diàleg: homenatge a Pompeu Fabra

Marta FONOLLEDA i RIBERAYGUA

Pompeu Fabra va consolidar la llengua catalana, ordenant-la i sistematitzant-ne l'ús comú, literari, acadèmic, tècnic i científic. D'aquesta manera, va promoure la modernització d'un país i d'una cultura, i va estructurar una forma comuna de pensar i expressar-se, que comporta una manera de mirar, de ser i de fer. Ha estat l'eina que ens ha permès dialogar entre fronteres geogràfiques, polítiques i conceptuals i enriquir-nos amb un calidoscopi de matisos i precisions.

Dialogar implica escoltar la diferència i valorar la diversitat. Implica també contrastar punts de vista

i cercar punts de trobada. Ens allunya de la imposició, de la violència i de la por. Com a resultat, emergeixen noves idees. El diàleg sempre enriqueix, mai destrueix.

A Andorra, com a país de frontera, hem tingut l'oportunitat de poder dialogar a bastament –de vegades amb més encert que d'altres–. No s'entendria Andorra sense diàleg entre fronteres, entre cultures i entre interessos.

Sembla que avui en dia el diàleg és un valor que cal cultivar, no només després dels terribles atemptats de fa pocs dies a Barcelona sinó també arran de les múltiples formes de violència que veiem als mitjans de comunicació. Per això, en aquest homenatge ens agradaria ressaltar la contribució de Pompeu Fabra al diàleg i reivindicar la llengua i la cultura com una plataforma d'acollida, de diàleg entre punts de vista i de pau. Tant entre els que compartim llengua com amb els que ens aporten una altra cultura, unes altres ulleres amb què mirar-se el món.

Marta Fonolleda i Riberaigua

assessora territorial de l'equip rector de l'UCE
per les relacions amb Andorra

Altres actes a l'UCE

Andorra i els Països Catalans

Antoni POL i SOLÉ

1- Consideracions prèvies

L'evolució dels darrers cinquanta anys en l'articulació de les relacions entre Andorra i els altres territoris amb què conforma geogràficament l'àmbit referencial del que s'entén per *Països Catalans*, mereix unes prèvies consideracions.

Andorra es troba situada a la perifèria central nord-occidental del conjunt lingüístic català i per tant es troba en el seu contorn, com la Catalunya Nord, l'Alguer, Mallorca, Menorca, Eivissa i Formentera, el País Valencià i la Franja de Ponent. El centre és ocupat pel Principat de Catalunya.

Andorra de fet està situada a la zona axial dels Pirineus, just al mig, en la confluència de les dues plaques tectòniques, ibèrica i europea.

Andorra ha estat i continua sent-ho, un espai de confluència de tres grups de població històrics i dels seus descendents els vascons, els ibers i els celtes.

Aquesta realitat perifèrica ha de complementar-se amb dos matisos importants que corresponen a la seva realitat política. D'un costat, la seva pertinença estatal. I així, els territoris acabats de mencionar formen part el primer de l'estat francès, el segon de l'estat italià i la resta del Principat de Catalunya dins de l'estat espanyol mentre que Andorra forma part de l'estat andorrà. I d'un altre costat la seva pertinença supraestatal. I així els tres primers estats formen part de la Unió Europea mentre que l'Estat andorrà, no.

En la seva qualitat perifèrica, aquests territoris han estat i són alhora, a escala regional, integrats en altres perifèries del seu entorn o fins i tot han estat o són centres d'unes àrees d'influència territorial específica i de context divers a la que ens ocupa. Aquesta condició perifèrica dels territoris, en relació al Principat de Catalunya, és un aspecte que cal tenir present per entendre l'anar i el venir, o l'evolució i l'ús del concepte *Països Catalans* al llarg del temps.

Segurament per aquesta realitat estatal i d'evolució de les pròpies històries territorials dins la

història, en un context de globalització creixent, a tots els àmbits (local, comunal, regional, nacional, general o estatal, internacional), la diferenciació s'ha anat fent més evident tot i els dos elements troncats bàsics com són la llengua i el veïnatge territorial que comporten unes relacions socials molt imbricades i compartir una cultura i per tant una visió molt similar i diferent del món respecte a les altres.

Només, però, per aquesta realitat de compartir llengua i cultura, el concepte de *Països Catalans* és encertat i convenient.

Andorra n'ocupa la part nord-pirinenca.

Plantejar-se la relació en termes d'articulació de la realitat enriquint-la, implica un nivell de relacions primàries, a través d'un punt o d'uns punts de contacte. Es podria dir que es tracta d'una relació unidimensional o lineal. Segurament la major part de les relacions hagudes fins avui dia han estat d'aquest tipus.

Una relació una mica més complexa, de tipus vertebració de la realitat, modificant-la, seria aquella feta a través d'una estructura que impliqués un nivell de relació secundari. Es podria dir que es tracta de quelcom bidimensional o de pla.

I finalment una relació de configuració de la realitat, implica un nivell de relació terciari, a través de la participació en la creació d'un nou cos, d'una nova realitat. Es podria dir, continuant amb el símil que es tracta de quelcom tridimensional o espacial.

Les relacions es poden condensar en tres àmbits de relació, que cal entendre poden ser progressius i establir una jerarquia: l'economia, la societat (població-llengua i cultura-religió) i la política.

2- L'aparició i ús de la denominació Països Catalans

Sembla que el primer autor que va utilitzar la denominació en el pla escrit és el valencià Benvingut Oliver i Esteller, el 1876 en la seva obra *Historia del Derecho en Catalunya, Mallorca y Valencia* i l'esmenta en minúscules com a alternativa a los *pueblos de lengua catalana*.

El 1886 en Josep Narcís Roca i Farreras, en un article a *L'Arch de St. Martí* cita "simpatia de tots els Països Catalans d'ençà i d'enllà de l'Ebre... d'ençà i d'enllà dels Pirineus Orientals..."

Al final del segle XIX Joaquim Cases i Carbó també s'hi referirà.

El 1900 a la revista *Catalònia*, dirigida per J. Massó i Torrents, i el 1903, a la revista *Catalunya*, dirigida per J. Carner, també hi apareixerà. Els anys 1930 sembla que algun partit polític com Unió Democràtica de Catalunya l'inclourà en els seus programes polítics i també la usarà l'escriptor J. Carbonell i Gener.

Encara que pugui sorprendre fins a finals dels anys 1950 no tornarà a ser emprada. Però el més sorprenent de tot és que cap dels clàssics del pensament catalanista de la segona meitat del segle XIX i primera meitat del segle XX usaran els dos termes. Ni Frederic Soler, dit *Pitarra*, en la seva obra teatral. Ni Valentí Almirall en *Lo Catalanisme*, del 1886, on usa termes com *catalanisme regionalista*, *confederació*, *estat compost*, *Catalunya*... Ni Josep Torras i Bages en *La Tradició Catalana*, del 1892, que usa els termes de *regionalisme*, *regió de Catalunya*, *esperit nacional*, *nació*, *esperit d'un poble*, *Catalunya*... Ni Àngel Guimerà en la seva obra teatral. Ni Jacint Verdaguer i Santaló en la seva poesia. Ni en el I Congrés Internacional de Llengua Catalana de 1906 a Barcelona. Ni Enric Prat de la Riba en *La nacionalitat catalana*, on

usa els termes *Catalunya gran i nació...* Ni Joan Maragall i Gorina en els seus poemes i escrits. Ni Alcover-Moll proposen la denominació, malgrat recollir les accepcions lingüístiques dels diversos territoris de llengua catalana. Ni Pompeu Fabra i Poch en els seus articles. Ni Antoni Rovira i Virgili en *Nacionalisme i Federalisme*, del 1917, on usa els termes *Catalunya, consciència de nació, nacional, estat nacional dins la federació...* Ni Josep Ferrater i Mora en *Les formes de vida catalana*, del 1944. Ni Josep Trueta i Raspall en *L'esperit de Catalunya*, del 1946. Ni Joan Coromines i Vigneaux en *El que s'ha de saber de la llengua catalana*, del 1950, on usa els termes de *Gran Catalunya*.

Ni Jaume Vicens Vives en la seva *Notícia de Catalunya*, de 1954 i que havia de titular-se *Nosaltres els catalans*. No només això sinó que alguns intel·lectuals com Josep V. Foix i Salvador Dalí, a la revista *L'Amic de les Arts* de Sitges, el 1920, difonien la idea de pertinença a uns *Països Occitans*. (DHC, 1992).

A la postguerra civil prendrà consistència un programa ideològic i polític que propugnarà la unitat dels Països Catalans amb l'objectiu de formar un estat independent. En són referents Vicenç Llorca en *Quaderns de l'exili* (Mèxic, 1943), Alexandre Cirici (des de l'arquitectura, escultura i pintura), Joan Ballester i Canals director d'Edicions d'Aportació Catalana i difusor del concepte a partir del mapa dels Països Catalans (1963) i per l'obra *Per una consciència de país...*

I tornarà a ser un altre valencià, Joan Fuster, que el 1958 publicarà *Nosaltres els valencians* en resposta a l'al·lusió-crida feta per Jaume Vicens i Vives a *Notícia de Catalunya*, i reintroduirà perifèricament però i normalitzarà definitivament el terme en l'àmbit escrit atribuint-li tot el ventall conceptual més ampli de significació. Fuster escriurà: "Els Països Catalans no són solament un petit tros d'humanitat que parla una mateixa llengua. Són això, evidentment, però el fet de parlar una llengua, la mateixa, és resultat d'una altra unitat anterior i origen de nous llaços d'unitat".

El 1964 Antoni Badia i Margarit publica *Llengua i Cultura dels Països Catalans* i restableix, públicament i notòriament, el concepte ja en el títol, des de dins de Catalunya, i per a l'àmbit llengua i cultura, els dos elements fonamentals i estructurants en coherència a les primeres utilitzacions, gairebé un segle abans, i que permeten passar a identificar amb un àmbit geogràfic real, si no s'entra en l'àmbit de la política.

El 1968 arrenca la Universitat Catalana d'Estiu a Prada de Conflent i al llarg de 50 anys passarà a normalitzar el concepte, des de la seva condició de fet a la de dret. Així el terme apareix marginalment en el cartell programa general el 1973 i el 1977. I el 1980 en el tema escollit, *Una reflexió en comú del present i del futur dels països catalans*. El 1983 i el 1984 s'incorpora el terme en el cartell general. I es comença a tractar en cursos el 1979 i el 1982 i de manera continuada i permanent des del 1982 amb un curs d'*Iniciació als països catalans*.

El 1969 Jordi Carbonell i de Ballester, director, i Max Cahner i Garcia, editor, inicien la Gran Enciclopèdia Catalana "per a crear una obra de referència que correspongués a la present situació cultural, social i econòmica dels Països Catalans" a partir d'Edicions 62.

El 1976, en el marc del Congrés de Cultura Catalana es produïren les *Jornades de Debat sobre els Països Catalans*, moment de més ús del concepte en la seva dimensió política, amb tots els partits catalans interessats en el tema.

En les Resolucions de l'àmbit XVII, *Producció Literària*, en l'apartat 4.3 *Sobre el concepte dels Països Catalans*, s'hi determinà: "La unitat lingüística i cultural dels Països Catalans fruit d'una història comuna és avui reconeguda per gran majoria de partits democràtics que actuen als Països Catalans del sud de l'Albera..."

En les resolucions d'Institucions en el punt 3. *Els Països Catalans i les institucions*, es determinà "Cadascun dels Països Catalans ha de poder assolir la institucionalització de l'autogovern i la capacitat d'organitzar-se segons les seves necessitats. Així mateix cal preveure la possible coordinació de serveis i administració per a resoldre problemes comuns dels Països Catalans en la perspectiva d'una major articulació. El procés d'articulació només es podrà produir amb la lliure i la plena decisió de cadascun dels països tot salvant-ne llur personalitat."

El *Manifest de la Cultura Catalana* final, determinà:

1-Afirmem la unitat lingüística i cultural dels Països Catalans, fruit d'una història comuna i d'una realitat compartida que cal fer progressar conjuntament en el futur.

2-Afirmem la necessitat inajornable d'iniciar un redreçament i una transformació de la societat dels Països Catalans...

3-Afirmem que aquests objectius inajornables que exigeix el progrés de la nostra societat només seran assolits per la lluita unida de tot el poble i per això demanem a tots els ciutadans del Principat de Catalunya, del País Valencià, de les Illes i de Catalunya Nord que s'apleguin a l'entorn d'aquest programa de reivindicació cultural nacional."

Andorra hi participà.

El 1978 apareix el volum *Els Països Catalans* dins *Dolça Catalunya, gran enciclopèdia de temàtica catalana* d'EMSA. Aquest any també la revista *Nous horitzons* publicà els números 47-48 dels mesos octubre-novembre sobre *Fet nacional i Països Catalans*". Igualment aquest mateix any, l'aprovació de la Constitució espanyola obre el cicle de l'estat de les autonomies i prohibeix la federació de les comunitats autònomes i la vindicació política del concepte passa a ser marginal.

El 1983 comença a emetre TV3. El 1984 apareix el setmanari valencià *El Temps*. Ambdós ajudaran a recuperar un espai cultural i lingüístic propi dels Països catalans.

El 1987 en el II Congrés Internacional de la Llengua Catalana, la denominació quedà més diluïda; apareix en els textos escrits tres vegades en els discursos d'Antoni M. Badia i Margarit, i 28 vegades en els textos de cinc de les set àrees científiques. En tots els discursos polítics no hi aparegué ni un sol cop, substituïda per *països de llengua catalana, terres de parla catalana, territoris de parla catalana, comunitat lingüística...* Andorra hi participà.

El 1992 apareix la *Geografia General dels Països Catalans*, d'Enciclopèdia Catalana SA.

El 1992 el *Diccionari Històric de Catalunya* (Ed. El Punt) en la definició de Països Catalans, fa exclusió de l'Alguer tot i reconèixer que forma part de la comunitat lingüística catalana.

El 1996 apareix *Història, Política, Societat i Cultura dels Països Catalans*, de la Fundació Enciclopèdia Catalana.

El 1999-2000, el tercer Congrés de Cultura Catalana tractà el tema de Països Catalans i normalització cultural.

A partir dels anys 2000 es multipliquen els actes i les reflexions teòriques a l'entorn del concepte de *països catalans* però de manera dispersa o inconnexa i es podria dir sense

consens bàsic sobre el concepte i les seves possibles significacions i així el terme és emprat en totes les seves possibles grafies i amb totes les possible connotacions.

Així el 2002 l'Institut d'Estudis Llerdencs organitza les terceres *Jornades sobre sistemes agraris, organització social i poder local als Països Catalans*, o el 2013 la revista *Mirmanda* en el seu número 8 tracta el tema *Els Països Catalans. Assaig*".

El tractament donat en la Gran Enciclopèdia Catalana és simptomàtic d'aquesta falta de definició conceptual coherent i mínima, concreta i acceptada prèviament i àmpliament.

L'any 1978 apareix el volum 11 (Orç-Por) i en aquest es defineix *país* com a "unitat fisiogràfica física o paisatgística" i "territori propi d'una ètnia determinada...el País Basc...el País de Gal·les, els Països Catalans, etc...".

I es defineixen els *Països Catalans* com a "País que ocupa la part oriental de la península Ibèrica, a llevant d'una línia M-S de longitud...El concepte d'un país que aplega la nació catalana, és a dir el conjunt de terres que tenien com a pròpia la llengua catalana...Però la dualitat del nom de Catalunya com a designació d'àmbit nacional i com a nom del Principat...(ha fet que) hom cerqués un altre corònim...deixà de tenir vigència la corona catalano-aragonesa (o Corona d'Aragó), nom que cobrí fins aleshores, en part, aquesta necessitat...s'ha modificat el concepte territorial al qual s'aplica, que si per als primers autors coincidia amb les terres de llengua catalana s'ha concretat en una realitat geo-històrica més compacta. Hom ha exclòs l'Alguer...i ha inclòs les terres de parla occitana de la Catalunya pirinenca i...les de parla castellana-aragonesa del País Valencià lligades històricament amb el bloc territorial continu de parla catalana..."

Així doncs es dediquen a *Països Catalans* un total de 92 línies de text, introduint diversos conceptes, del temps passat i actual, excloent l'Alguer i incloent la Vall d'Aran. En aquesta primera referència s'hi dediquen 70 pàgines, mentre que el *País Valencià* es defineix en 35 línies i s'hi dediquen 31 pàgines.

El primer suplement, del 1983, inclou les dues entrades amb tres pàgines cadascuna.

El segon suplement, de 1989, manté les dues referències amb dedicació a ambdues de quatre pàgines d'actualització i al final es presenten unes estadístiques comparatives dels estats, territoris del món com els Països Catalans on es presenten dades sobre les comarques, els municipis i els recursos econòmics de les Illes Balears, el Principat de Catalunya i el País Valencià.

En el tercer suplement, de 1993, s'actualitza el País Valencià amb dues pàgines i les estadístiques finals abasten estats del món, ciutats del món, comarques dels Països Catalans (Balears, Principat de Catalunya i País Valencià) i municipis dels Països Catalans.

En el quart suplement, de 1997, s'actualitza el País Valencià en una pàgina i les estadístiques finals comparen els estats i territoris del món, la Unió Europea, les comunitats de l'estat espanyol i els Països Catalans (Andorra, Illes Balears, Catalunya, Catalunya Nord, Franja de Ponent i País Valencià).

En el cinquè suplement, del 2001, s'actualitza el País Valencià amb dues pàgines i les estadístiques finals es presenten comparant els estats del món, la Unió Europea, les comunitats autònomes i els Països Catalans (Andorra, Illes Balears, Catalunya, Catalunya del Nord, Franja de Ponent i País Valencià).

En el sisè suplement, del 2005, s'actualitza el País Valencià amb dues pàgines i les estadístiques finals es mantenen igual que per al número anterior.

En el setè suplement, del 2009, s'actualitza el País Valencià amb una pàgina i les estadístiques finals es mantenen igual.

En el vuitè suplement, del 2012, s'actualitza el País Valencià en dues pàgines i les estadístiques finals es mantenen igual.

Sorprèn no merèixer actualització escrita el concepte dels *Països Catalans*, sobretot en els aspectes de la llengua i la cultura i que l'Alguer n'hagi continuat exclòs, tot i la voluntària i assumida consideració pels mateixos algueresos de país català que han defensat els darrers 50 anys, en el marc de la Universitat Catalana d'Estiu a Prada del Conflent.

3- El concepte

El terme *països catalans*, per designar una realitat certa i evident és adequat, malgrat la confusió que s'ha generat en relació al mateix en utilitzar-se indistintament amb uns continguts més concrets i àmpliament admesos o menys concrets i de menys consens.

Per a la seva millor determinació cal però precisar si estem parlant d'una realitat ja sigui històrica i que va tenir sentit en el passat o que encara existeix avui. O pel contrari es tracta d'una projecció a futur d'una voluntat de crear una nova realitat inexistent avui i tampoc en el passat per la variabilitat inevitable dels temps històrics.

Així, en el primer cas, ens hi trobem quan ens referim a una realitat geogràfica en la qual històricament hi han viscut unes comunitats que etnogràficament comparteixen un nombre suficient i important de característiques com per considerar-les que pertanyen a un mateix grup o població en termes socials. Entre elles la llengua i la cultura derivada o en relació amb la matriu lingüística d'un costat però també del compartir costums i altres elements propis de la realitat social o de grup compartida.

Quins són els elements suficients i necessaris que han configurat aquesta realitat, que a les acaballes del segle XIX i sobretot a la segona meitat del segle XX, ens permeten avui de parlar de l'existència d'uns Països Catalans?

Què dona sentit al terme *països catalans* avui, i com a denominació moderna que és i cal reivindicar, no pot ser que sigui aquella que es fonamenta en una raó de determinisme històric. La història ha dut per camins diferents als països que conformen aquesta realitat de *països catalans*.

Certament no n'ha estat l'evolució política dels territoris que els formen i que es troben en quatre estats diferents. Ni tampoc la religió principal que han compartit en els darrers dos mil anys, sobretot avui en que la globalització ha introduït totes les altres creences i descreences possibles, hagudes i per haver.

Tampoc l'economia n'és el desllorigador, en un marc d'economia global.

Una societat monolítica o una ètnia específica en particular i característica, encara menys. Els països catalans són terres de trobada i de pas, fins i tot les illes. Els catalans de l'Alguer són avui sards. I què en diem dels andorrans... i fins i tot dels mateixos catalans...

Sens dubte només hi ha la llengua catalana (amb tota la riquesa valenciana, mallorquina, algueresa, pallaresa, andorrana...) i tot el que aquesta suposa i comporta de mentalitat

col·lectiva i de visió pròpia del món i dels altres, com a element constituent bàsic, necessari i suficient capaç de satisfer i de sostenir com a realitat existent, volguda i assumida pels seus parlants, la denominació de *països catalans*.

Aquesta realitat de llengua i cultura compartides per uns territoris i unes geografies històriques que han anat evolucionant des de fa mil anys i que daten de sis-cents quaranta-cinc anys en la seva extensió actual té necessitat d'una denominació pròpia com és la de *països catalans*", que no pot ni ha de banalitzar-se amb altres pretesos conceptes ni concepcions teòriques, ni hauria d'utilitzar-se amb finalitats polítiques que afebleixen i desvirtuen la denominació.

La vàlua i excepcionalitat de l'existència d'aquests Països Catalans i del terme escaient que els delimita, o denominació i contingut escaients reflectint una realitat és prou important per a tots els seus territoris i un factor essencial d'unió per a tots ells com per malmetre's amb altres conceptes sobreposats, conjunturals o oportunistes i no reals.

Els projectes nacionals, presents o de futur, són una altra història i com a tals requereixen altres denominacions, suficientment imaginatives i encertades per avalar-ne el contingut, com per no requerir apropiar-se de termes que no els corresponen ni, en aquest cas, els escauen. Una altra qüestió per formular-nos és la següent. Ens és útil o convé tenir una denominació conjunta, acceptada per tots els territoris implicats, dins la qual ens sentim representats i identificats i hi puguem compartir tots quelcom en igualtat de condicions? Si es així, i volem potenciar-nos mútuament, la denominació *països catalans* és avui vàlida i té futur només si la limitem a l'objecte real per la qual fou creada i al qual dona contingut i que no és altre, i és molt important avui amb la globalització, que el d'un espai que comparteix una llengua com a pròpia, la llengua catalana i la cultura que hi va lligada.

Barrejar la llengua i la cultura (element clau d'unió) amb la política (factor decisiu de divisió) ha dut a esgarrar moltes oportunitats, entre les quals disposar d'un terme modern, homologable, adequat i acceptat per tots com el de *països catalans*, és a dir aquells territoris que comparteixen la llengua catalana i la cultura que se'n deriva.

Barrejar el passat i noves projeccions de futur amb el present és posar obstacles a la bona marxa d'aquest darrer. La definició d'un terme o concepte, per a un àmbit territorial que es projecta políticament al futur, que sigui propi i específic i que pugui satisfer els anhels legítims d'una majoria de població, i reconegui la personalitat política independent de Catalunya ha de desvincular-se d'aquell que és lingüístic i cultural, com s'ha fet al llarg de la història (Catalunya, Corona d'Aragó, Espanya...).

Voler-ho barrejar tot suposa perjudicar l'efectivitat i la potencialitat dels altres conceptes i realitats.

4- Andorra i la relació amb els Països Catalans

Per endinsar-nos en les relacions d'Andorra amb els Països Catalans en els darrers cinquanta anys, que és el període d'expansió i ús del terme de manera habitual i d'una manera esquemàtica, ja que el text no pot anar més enllà, proposo cinc cites i textos que constitueixen les mateixes referències. La primera és un precedent i les altres quatre són explícites d'aquesta relació.

El precedent no pot ser un altre, i és obligat de partir del que deia Antoni Fiter i Rossell l'any 1748 en el *Manual digest* on queden clares quines relacions tenia Andorra amb la resta de països catalans.

“En suma las Valls de Andorra enlo Espiritual, y enlo temporal, en lo Eglesiastich, y enlo Secular, en lo Phisich, y natural, y en lo Moral, en lo Idioma, aduch Curial, enlo modo, y moda de Vestir, en los Costums, y geni, son pròpia, Verdadera, y 693 anys de llegítima Cataluña, com â part, y porció de dit Principat, y per consegüent son sos naturals, propis, Verdaders; y llegitims Catalans en tot rigor; essent esta veritat tan visible, y evident, que sols pot deixa de Veurerla, y Coneixer, qui vulla afectadament, y pertinament ferse Ciego, y obstinadament Vestirse, y no despullarse may de un hacmor, y esperit Verronistre. Una cosa sola hi ha tant solament, que no participan, del principat de Cataluña los Andorrans, y sas Valls, que enlo respectiu al Govern, al Civil y Criminal, al Politich, y Economich de dit Principat, ni han participat may, desde sa restauració del poder dels Moros; aventse governat de eix temps per lo Espay de cerca de 10 sigles fins al temps present ab son peculiar Govern, ab las disposicions del dret Comu, y patrias peculiars, Consuetuts; y finalment ab sa particular, y peculiar política, y Economia, com veurem en lo capítol seguent.”

El *Manual digest* es produeix com a reacció als problemes generats a partir del Decret de Nova Planta de Felip V el 1716. En anul·lar-se les Constitucions de Catalunya juntament amb totes les polítiques empreses per castigar i fer pagar als catalans el partit pres en la guerra de successió espanyola, les valls andorranes van haver d'iniciar un meticulós i conscient procés i camí d'identificació i justificació pròpia que comportava la distinció i separació de tot allò que els podia fer semblar a una terra catalana més, per tal que no hi haguessin confusions i es preservessin o mantinguessin els drets històrics propis dels andorrans, tan econòmics com judicials i polítics.

La neutralitat tradicional andorrana serà doncs re-configurada i institucionalitzada i anirà conformant l'esperit dels andorrans que troba la seva màxima expressió en la sentència *fer l'andorrà*, recollida pels diccionaris catalans a partir del segle XIX.

La segona cita, però primera referència escrita del terme *països catalans* incorporada a textos andorrans, apareix el 1971 al llibre *693 anys després d'Antoni Morell i Mora* i Elidà Amigó i Muntanya amb un magnífic pròleg de Baltasar Porcel. Curiosament en aquest llibre també apareix per primera vegada escrit el terme *andorranitat*.

Es tracta d'un recull d'entrevistes a diferents personalitats i en la de Josep Fontbernat i Verdaguer, expolític exiliat català que va participar en els Fets de Prats de Molló amb Francesc Macià i va ser ex-director general de Radiodifusió de la Generalitat de Catalunya el 1937 i que va retirar-se a Andorra la Vella, on va treballar per a l'empresa estatal francesa Sofirad (Sud-Radio), en una de les preguntes va respondre: “Jo soc un nacionalista, però no en el sentit retrògrad de la paraula. Per què la Societat de Nacions de Ginebra va fracassar? Perquè era una Societat d'estats i no de Nacions. I la ONU, ara? Tres quarts del mateix. La nació és natural i l'Estat artificial. Jo crec que el futur d'Andorra està en ser una nació, una nació federada amb Catalunya, València, Mallorca, el Rosselló i tots els països catalans.”

La fita de 1993 en què el Principat d'Andorra assoleix el seu reconeixement internacional com a estat de dret és decisiva per poder donar a la denominació *Països Catalans* la seva justa substància i per tant sentit.

La tercera cita doncs és el discurs a Nova York del cap de Govern d'Andorra Óscar Ribas i Reig el 28 de juliol de 1993 en ocasió de l'ingrés del Principat d'Andorra a l'Assemblea General de les Nacions Unides.

"En realitat som una vall. I la vall és una forma de vida. És casa, aigua i habitatge i, per tant, una comunitat a mida de la persona i de la família. Tal com les grans valls del Ganges o del Nil han estat bressol de grans civilitzacions, la nostra petita vall del Valira també ha decantat, a través dels segles, una identitat nacional que no s'ha fet contra res ni contra ningú. Ans el contrari, hem estat sempre un país d'acollida i una vall oberta a tothom qui hi ha vingut. És precisament des de la nostra identitat que volem l'aportació de la nostra personalitat col·lectiva. Perquè identitat i universalitat són perfectament compatibles i juntes constitueixen la sòlida base de l'intercanvi de cultures, fonament necessari per a bastir un món de pau i llibertat. És per això que per a obrir-se a la projecció exterior, convé donar, primer, cohesió a la pròpia identitat. Tenim ben clar que per a fer coses i comunicar-les cal ser cosmopolites i poliglots; però també que, per a ser, cal aprofundir en les pròpies arrels. I les nostres arrels són les de la cultura catalana. El català és el nostre idioma oficial. És en la llengua de Ramon Llull, Ausiàs March i Salvador Espriu, la que es parla des de Fraga (a l'Aragó) fins a Maó (a l'illa balear de Menorca) i des de Salses (al Rosselló francès) fins a Guardamar (a les terres meridionals del País Valencià). És en aquesta llengua, la catalana, que he vingut davant d'aquesta Assemblea a parlar de pau, llibertat i fraternitat.

Permeti'm que acabi citant la llegenda que figura en el nostre Escut nacional: *Virtus Unita Fortior* (l'acció o la força unida és més forta), que s'avé als objectius que s'han fixat les Nacions Unides."

La quarta cita és un text del 1993 d'un article propi explicatiu sobre *Andorra i la Universitat Catalana d'estiu* en ocasió dels seus 25 anys, després de sis anys de participació a la UCE de la Societat Andorrana de Ciències (el 2017 n'ha fet 30).

"...la Societat Andorrana de Ciències decidí entrar activament a participar en la projecció de la realitat andorrana en el marc cultural més immediat al propi. Es tractava naturalment de l'àmbit dels països catalans, entesos com a domini geogràfic en el qual hi ha una mateixa llengua dominant i lligada a aquesta un fet cultural específic comú i diferenciat, el català. Entrar en el que consideràvem la plataforma de debat intel·lectual catalana més oberta, participativa, plural i àmplia, amb l'interès de donar a conèixer millor Andorra i també de conèixer millor la resta de països catalans..... deixar ben clara la pertinença, adhesió d'Andorra, lingüísticament i culturalment, a la catalanitat. Però no des del punt de vista de dependència sinó de part integrant de l'essència. Aspectes però dels quals no se'n pot derivar, desprendre o deduir una pertinença o integració política. I justificadament, car les trajectòries nacionals han estat diverses des dels inicis per andorrans i catalans, com els gentilicis han posat de relleu, malgrat la mútua, tradicional i encertada consideració de germans."

Finalment la cinquena cita remet a un altre text propi publicat número 8 de la revista *Mirmanda* el 2013, sobre *Els Països Catalans*, i dins l'article *El plurinacionalisme català i la via andorrana* vaig escriure :

"Avui, la conscient secessió del Principat de Catalunya de la resta dels Països Catalans,

demanada per una part important del poble català, o la via catalana empresa pel nacionalisme polític català al marge dels altres països catalans, confirma la realitat del plurinacionalisme polític dels Països Catalans.

És a dir que els Països Catalans constitueixen una nació de llengua i de cultura, conformen a la vegada diferents nacionalitats per a respondre a diferents realitats, projectes i aspiracions polítiques.”

No importa com s'escrigui la denominació *Països Catalans*, en majúscules, minúscules o combinades; sí que importa, però, que el seu significat sigui significant, és a dir clar per a tots els que acceptem la llengua catalana i la cultura que se'n deriva com a pròpies.

Antoni Pol i Solé,

arquitecte i urbanista, i representant de la SAC
a la FUCE del 1988 fins al 2014

Nota

Intervenció al Curs de Formació Cultural: Iniciació al Països Catalans. Països Catalans: 50 anys de relacions. 17 d'agost de 2017

Altres actes a l'UCE

El XX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (Manresa 20 i 21 d'octubre 2017)

Àngels MACH i BUCH - Ignasi CARRASCO i MISERACHS

Una mirada històrica

Aquest congrés que aplega professionals de les ciències de la salut dels territoris de parla catalana s'ha realitzat durant més de cent anys per la seva qualitat diferencial de la llengua i del seu contingut ampli i plural.

Els professionals de la medicina al territoris de parla catalana a les darreries del segle XIX ja desitjaven poder publicar els avenços mèdics en la llengua pròpia.

L'any 1898, es va publicar la primera revista mèdica en català, *La Gynecologia Catalana*, dirigida pel Dr. Queraltó i Ros. A partir del 1900, la participació dels metges en el moviment cultural català ja va ser destacada, amb noms com Bartomeu Robert, Miquel À. Fargas i Roca, Domènec Martí i Julià, Josep M. Roca i Heras, etc.

El 1903 es va celebrar el Primer Congrés Universitari Català, del qual varen resultar els Estudis Universitaris Catalans, amb la participació dels metges. El 1906 es va celebrar el Primer Congrés Internacional de la Llengua Catalana i el Primer Congrés d'Higiene de Catalunya.

La creació de l'Institut d'Estudis Catalans, l'any 1907, es va iniciar amb tres seccions. El 1912, la secció de Ciències va crear la Societat de Biologia de Barcelona, en què personatges com August Pi i Sunyer, Ramon Turró, Jesús Bellido i d'altres varen treballar temes de biologia i medicina. La Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, a instàncies del Dr. Lluís Comenge, va començar a acceptar les memòries científiques escrites pels metges en llengua catalana. L'aparició aleshores de la revista *Anals de Medicina. Butlletí de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya*, s'ha mantingut fins ara, tot i que amb diversos canvis de format.

El 1910 es va realitzar a Barcelona el Primer Congreso Español Internacional de la Tuberculosis, i en ser impedit l'ús lliure i cooficial del català, va propiciar la celebració el 1913 a la mateixa ciutat el I Congrés dels Metges de Llengua Catalana, que va presidir per Miquel À. Fargas i Roca.

El 1914 es va constituir l'Associació General de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, que va promoure aquests esdeveniments fins a la Guerra civil i en va ser l'entitat convocadora.

Josep Alsina i Bofill en l'homenatge a Pompeu Fabra al cementiri de Prada el 1976

El 1917 es va celebrar el II Congrés a Barcelona, on es va presentar la *Bibliografia medical de Catalunya*, que ara compleix cent anys. El va presidir Joan Freixas i Freixas. Amb vocació itinerant, els següents congressos van recórrer les capitals de les províncies catalanes. El 1919, a Tarragona, el III Congrés presidit per Josep M. Roca i Heras; el 1921, a Girona, el IV Congrés sota la presidència de Josep Pascual i Prats; i el 1923, el V Congrés a Lleida presidit per Josep Tarruella i Albareda.

Durant la dictadura de Primo de Rivera no es van poder realitzar congressos, però es van poder reprendre el 1930 a Barcelona, amb el VI Congrés, presidit per August Pi i Sunyer. El següent, el 1932, el VII Congrés, es va dur a terme a Palma, presidit per Enric Ribas i Ribas.

L'any 1934 el VIII Congrés va tornar a Barcelona i va adoptar el nom de Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana, atès els grans avenços que es manifestaven en les ciències de la vida. Va ser presidit per Hermenegild Puig i Sais.

El 1936, just abans de la guerra, es va celebrar a Perpinyà el IX Congrés, presidit per Joan Puig-Sureda i Sais. Fins que no va finalitzar la dictadura de Franco no es van poder reprendre els congressos, però el 23 de setembre de l'any 1976 es va poder dur a terme novament a Perpinyà, on s'havia celebrat el darrer, quaranta anys després. Les noves entitats convocants foren l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears i la Societat Catalana de Biologia, i va presidir el X Congrés Josep Alsina i Bofill, president de l'IEC (1974-78) i de l'acadèmia en aquell moment. Antoni Vilanova i Ortiz va ser el representant d'Andorra. Els congressistes es van desplaçar a Prada per homenajar Pompeu Fabra amb una ofrena a la seva tomba.

El XI Congrés se celebrà a Reus el 1980, sota la presidència de Josep Laporte i Salas. El XII Congrés es va celebrar al País Valencià el 1984, a Castelló i Benicàssim, presidit per Emili Balaguer i Perigüell. El representant d'Andorra va ser Josep Vilanova i Trias.

El 1988 el XIII Congrés es va celebrar a Andorra presidit per Oriol Casassas i Simó, amb Josep M. Goicoechea i Utrillo com a vicepresident territorial i Lluís Burgués i Monserrat, com a president del Comitè local.

El XIV Congrés va tornar a Palma el 1992 i el va presidir Francesc Bujosa i Homar, amb Manuel Pallarès i Darsa com a representant d'Andorra. El 1996 el XV Congrés el varen convocar a Lleida les dues entitats ja esmentades, juntament amb Acció Cultural del País Valencià, la

La signatura del conveni amb l'Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears va permetre la celebració del Tretzè Congrés a Andorra. Seu social de la SAC, Andorra la Vella 8 juny 1985. Foto APS

Societat Andorrana de Ciències i la Universitat de València. Va ser presidit per Ricard Guerrero i Moreno, i Josep Vilanova i Trias va ser novament el vicepresident per Andorra. En comprovar que es necessitava una estructura estable per a les activitats en el temps intermedi, en tractar-se de congressos quadriennals les entitats convocants varen decidir formar una fundació que els donés continuïtat.

El 2000 el XVI Congrés es va celebrar a Barcelona sota la presidència de Màrius Foz i Sala, amb Àngels Mach Buch com a vicepresidenta per Andorra. La Fundació Alsina Bofill és, des del 1998, l'única convocant dels congressos. El 2004 el XVII Congrés es va dur a terme a València, presidit per Àngel Llàcer i Escorihuela, i amb Vicenç Martínez i Vecina com a representant d'Andorra. El 2008 el XVIII Congrés es va celebrar a Girona, sota la presidència de Joaquim Ramis i Coris, i Imma Mañà i Delgado com a representant d'Andorra.

L'any 2012 el XIX Congrés no va seguir el format de congrés sinó de jornada, en ocasió de la commemoració del centenari (1913-2013). Es va dur a terme a la sala Gimbernat, antic amfiteatre anatòmic, de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya el 9 de juliol. Va ser presidit per Oriol Casassas i Simó, i fou el seu darrer acte públic abans de morir, el 10 d'octubre.

El 2013 es va celebrar el centenari a la Universitat Catalana d'Estiu, als cursos de l'àrea de Ciències de la Salut, en l'acte *Els Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*, amb quatre conferències, a càrrec de Josep M. Camarasa, Ricard Guerrero i Mercè Piqueras, Josep Clotet, i Carles Constante, Miquel Vilardell i Joandomènec Ros, i una taula rodona moderada per Ricard Guerrero amb J. M. Camarasa (Fundació Carl Faust), Lluís Tort i Montserrat Vallmitjana (Soc. Cat. de Biologia), Carme Chica (Rev. Intern. Microbiology), Àngels Mach (SAC) i Antoni Torre (Obra Cultural de l'Alguer).

I arribant a l'actualitat, que volem presentar a la Universitat Catalana d'Estiu, el 20 i 21 d'octubre del 2017 el XX Congrés es realitzarà a Manresa, sota la copresidència de Lluís Guerrero i Sala i Miquel Vilardell i Tarrés. El convoquen la Fundació Alsina Bofill i la

Presentació del Tretzè Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana a Andorra, Andorra 10 al 12 novembre 1988. Josep Vilanova (president de la SAC), Oriol Casassas (president del congrés), Oriol Ramis, i Josep M. Goicoechea (vicepresident per Andorra). Foto APS

Inauguració del Tretzè Congrés a Andorra la Vella. Entitats convocants: Acadèmia de Ciències Mèdiques de Catalunya i Balears, Societat Catalana de Biologia, Societat Andorrana de Ciències, i Acció Cultural del País Valencià. Foto APS

Fundació Althaia, Xarxa Assistencial Universitària de Manresa.

El XX Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana

Compartim les raons exposades en la convocatòria del congrés, que signen Lluís Guerrero i Miquel Vilardell, copresidents del XX Congrés, quan diuen: "Avui, la defensa de la llengua catalana continua essent necessària per a afrontar nous reptes com són les tecnologies de la informació i la comunicació, les històries clíniques i la informació compartida, els moviments de professionals o les noves realitats socials, entre d'altres.

Així mateix, volem que aquesta edició del Congrés serveixi per a renovar-lo i donar-li un nou impuls, obrint-lo a altres disciplines professionals vinculades a la salut, amb el ben entès que la salut requereix un abordatge integral i multidisciplinari.

És en aquest esperit d'establir unes noves bases per a aquests congressos que es proposa el programa i els àmbits temàtics, per a ser tractats i debatuts a Manresa els dies 20 i 21 d'octubre de 2017."

En aquesta ciutat es varen signar les bases per a la Constitució Regional Catalana, conegudes com les Bases de Manresa, fa 175 anys, i de la seva repercussió als Països Catalans en parlaran el seu alcalde, Valentí Junyent, i altres ponents en l'acte commemoratiu que el 22 d'agost se celebrarà aquí a l'UCE, i a més ha estat designada capital de la cultura catalana 2018.

Prèviament al congrés, Amical Wikimedia, el comitè organitzador del congrés i la biblioteca del Casino de Manresa organitzen una Viquimarató sobre aspectes sanitaris de les comarques de la Catalunya Central i un Viquiconcurs a l'entorn de les ciències de la vida i de la salut en els territoris de parla catalana, de l'1 al 21 d'octubre. Al vespre del dia 20 se celebrarà la Vigília de Sant Lluc, amb el lliurament de premis a professionals de la salut del Bages, i un concert de la Polifònica de Puig-reig.

Els actes s'han agrupat a l'entorn de quatre blocs per dur a terme en dos dies al teatre Kursaal, i les comunicacions i pòsters que s'hi presenten seran sobre aquests quatre blocs (12 del bloc 1, 10 del bloc 2, 11 del bloc 3, 15 del bloc 4) i 14 de tema lliure.

Divendres 20 d'octubre del 2017

Benvinguda a càrrec de Lluís Guerrero i Sala, copresident del XX Congrés.
Presentació de la jornada, a càrrec de Lluís Bohigas.

Bloc 1. Orígens i finalitats socials dels models sanitaris dels territoris de parla catalana

Primera ponència: *Els models sanitaris i la sostenibilitat*. Per Xavier Prats, director general per a la Salut i Seguretat Alimentària, Comissió Europea; presentat per Toni Dedeu, director de l'Agència de Qualitat i Avaluació Sanitàries, a la Generalitat de Catalunya.

Cartell del XX Congrés, obra de Joan Pujol

Segona ponència: *El rol dels professionals en els models sanitaris*. Per Patrícia Gómez, consellera de Salut al Govern de les Illes Balears; presentada per Guillem López-Casasnovas, catedràtic d'Economia de la Universitat Pompeu Fabra.

Tercera ponència: *El paper dels ciutadans i dels pacients en els models sanitaris*. Per M. Dolors Navarro, vicepresidenta del Fórum Español de Pacientes i membre de la junta directiva de l'European Patient's Forum; presentada per Olga Rubio, presidenta del Comitè d'Ètica Assistencial a la Fundació Althaia.

MANRESA
CAPITAL DE LA CULTURA
CATALANA 2018

Logotip Manresa CCC 2018

Bloc 2. L'atenció primària que volem

Primera ponència: *Nous reptes a l'atenció primària*. Per Iris Alarcón, metge de família i atenció comunitària a l'Institut Català de la Salut; presentada per Anna Aran, gerent territorial a la Catalunya Central, Institut Català de la Salut.

Segona ponència: *La formació i el desenvolupament dels professionals d'atenció primària*. Per Antoni Sisó, director de Recerca al Consorci d'Atenció Primària de Salut Barcelona Esquerra; presentat per Anna Forcada, responsable d'Atenció Primària al Bages, Berguedà i Moianès, Institut Català de la Salut.

Taula rodona: *Els models sanitaris en el futur*. Moderador: Luúis Bohigas, vicepresident del Cercle de Salut. Hi intervenen: David Elvira, director del Servei Català de la Salut; Joan Leon, secretari d'Estat de Salut al Govern d'Andorra; i Juli Fuster, director general del Servei de Salut de les Illes Balears IB Salut.

Dissabte 21 d'octubre del 2017

Bloc 3. Medi ambient, globalització i salut

Presentació, Ricard Guerrero, president de la Fundació Alsina Bofill

Primera ponència: *Vacunes i salut social*. Per Antoni Trilla, epidemiòleg a l'Hospital Clínic, professor de Salut Pública a la Universitat de Barcelona; presentat per Mercè Piqueras, Associació Catalana de Comunicació Científica.

Segona ponència: *Alimentació i salut*, per Antoni Massanés, director general de la Fundació Alcía; presentat per Elena Roura, responsable de Salut i Hàbits Alimentaris a la Fundació Alcía.

Tercera ponència: *Ecologia del microbioma*, per Josep Gasol, professor d'investigació a l'Institut de Ciències del Mar, presentat per Cori Ramon Juanpere, catedràtica de Biologia, Universitat de les Illes Balears.

Taula rodona: *Vida, salut i medi ambient*. Hi intervenen: Mercè Piqueras, Associació Catalana de Comunicació Científica; Javier del Campo, investigador, Institut de Ciències del Mar – CSIC; Antoni Torre, delegat del president de l'Institut d'Estudis Catalans a l'Alguer; Cristina Ribas, directora de Comunicació Digital de l'Ajuntament de Barcelona; i Àngels Mach, presidenta de la Societat Andorrana de Ciències. Moderada per Tomàs Molina, meteoròleg i presentador de TV3.

Quarta ponència: *Salut i medi ambient*. Per Mireia Gascón, investigadora de l'ISGlobal.

Bloc 4. Els congressos de metges i biòlegs de llengua catalana: més de cent anys (1913 – 2017)

Presentació, per Josep Maria Benet, vicesecretari de la junta de govern, Col·legi de Metges de Barcelona

Primera ponència: *Llengua i ciència, objectius compartits*. Per Vicenç Villatoro, director del Centre de Cultura Contemporània de Barcelona; presentat per Pilar Duocastella, infermera i escriptora.

Segona ponència: *Les TIC biosanitàries en català*. Per Francesc García i Cuyàs, director de la Fundació TicSalut; presentat per Joan Cornet, mHealth Competence Center at Mobile World Capital Barcelona.

Tercera ponència:¹ *Anàlisi històrica dels Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana*. Per Jacint Corbella, expresident de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, presentat per Carles Hervás, doctor en Medicina i en Història.¹

Taula rodona: *Més de cent anys de Congressos de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana (1913 – 2017). Bases de futur*. Hi intervenen: Ricard Guerrero, president de la Fundació Alsina Bofill; Àngels Mach, presidenta de la Societat Andorrana de Ciències; Rosa Estopà, professora titular del departament de Traducció i Ciències del Llenguatge, Universitat Pompeu Fabra; Àngel Llàcer, professor de Fisiopatologia Mèdica, Universitat de València. Moderador: Dr. Lluís Esteve, junta de govern del Col·legi de Metges de Barcelona.

Per finalitzar el XX Congrés es procedirà al lliurament de premis al millor pòster i millor comunicació, i a la cloenda, a càrrec de Mercè Rosich, regidora de Cohesió Social, Gent Gran i Salut, i d'Ensenyament i Universitat de l'Ajuntament de Manresa; Ricard Guerrero, president de la Fundació Alsina i Bofill, i de Miquel Vilardell, copresident del XX Congrés.

Per concloure, el Congrés de Metges i Biòlegs de Llengua Catalana és una oportunitat única com a lloc de trobada científica transversal interdisciplinària en la llengua que compartim. En un moment en què la ciència sembla que només es pugui manifestar en anglès i que la diversitat lingüística de la societat actual fa més complicat el seu ús en la rutina dels actes mèdics cal, més que mai, poder-ne afavorir el seu ús amb normalitat i continuïtat.

Àngels Mach i Buch
Fundació Alsina i Bofill i
Ignasi Carrasco i Miserachs
Fundació Althaia

Nota

1- A causa dels esdeveniments socials i polítics del moment la tercera ponència i la taula rodona previstos per dissabte a la tarda es van posposar al 28 de novembre, a la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, a Barcelona.

Intervenció realitzada a Fòrum Obert el 18 d'agost del 2017.

Altres actes a l'UCE

L'UCE i la Xarxa Vives d'Universitats. Cloenda XLIX UCE

Miquel NICOLAU i VILA

Autoritats, senyores i senyors, bon dia.

Vull agrair en nom de la Xarxa Vives d'Universitats que ens hàgiu convidat a l'acte de cloenda de la 49a Universitat Catalana d'Estiu (l'any que ve complirà ja mig segle, nombre emblemàtic i ja amb una llarga història).

Des del mes de març d'aquest any, la Universitat d'Andorra presideix la XVU, que agrupa 22 universitats dels territoris de parla catalana de quatre estats diferents, que aplega uns 500.000 estudiants i uns 50.000 professionals, quaranta dels quals personal docent i investigador. Per tant, és una de les grans xarxes europees d'universitats i segurament la més gran del sud d'Europa.

La XVU ha col·laborat tradicionalment amb l'UCE en diferents àmbits, entre els quals m'agradaria destacar:

L'aportació de professorat de les seves institucions i, en alguns casos, també el finançament de la mobilitat d'aquest professorat.

La promoció de la participació dels estudiants a l'UCE especialment a través dels ajuts a la mobilitat del programa Drac-Estiu.

La inclusió de l'oferta acadèmica de l'UCE a la Guia de cursos d'estiu de la Xarxa Vives d'Universitats. I això suposa la promoció de l'UCE i, a més i molt important, el reconeixement acadèmic dels cursos als estudiats de les universitats de la Xarxa.

Com us deia, actualment la Universitat d'Andorra presideix la XVU, i avui sóc aquí com a president de la XVU, no com a rector de la Universitat d'Andorra, però sí que vull insistir en el fet que sigui la Universitat d'Andorra qui presideix la XVU per remarcar l'àmbit que representa la Xarxa que, com deia abans, inclou universitats de tot l'àmbit de la llengua catalana i que fa que la XVU aportí també el seu gra de sorra a promoure el sentit de pertinença, en aquest cas del món universitari i dels seus membres (professorat, personal administratiu i tècnic i, sobretot estudiants), a aquesta realitat geogràfica, però sobretot social, econòmica i cultural.

Una xarxa que, en definitiva, representa un territori amb una llengua comuna i amb molts llaços entre els diversos territoris que el configuren, la qual cosa fa que tinguem una visió semblant del

món i, segurament també dels seus problemes, i també una visió semblant de les solucions a aquests problemes i de la manera de dur-les a terme. La diversitat de cultures és una riquesa i un patrimoni de la humanitat que hem de preservar i la Xarxa Vives és un element més que ens permet estar al món des de la nostra manera de ser i de fer.

En el món actual segurament cada cop hi ha més consens que cal preservar la diversitat biològica del nostre planeta i lluitar contra el canvi climàtic i altres amenaces que posen en risc el futur de la nostra pròpia existència. Però encara no hi ha un clar consens que una de les coses més importants per preservar, i que segurament són la clau de la solució als grans problemes que està afrontant el món, és la diversitat cultural i lingüística. Però encara no hi ha aquesta sensibilitat al món i una gran part de llengües (més de 6.000 actualment) i cultures estan actualment amenaçades i moltes en vies d'extinció. Cada any moren llengües al món i amb la seva mort mor també una forma d'interpretar la nostra existència i la seva relació amb el planeta i amb la resta de cultures.

El *divideix i venceràs* ha estat una eina utilitzada, també en l'entorn de la llengua catalana, per eliminar llengües i cultures. El menysteniment de certs parlars, la dialectalització, la minorització també han estat i segueixen sent maneres de reduir la riquesa cultural i lingüística del món. Com deia el lingüista Max Weinreich, "una llengua és un dialecte amb un exèrcit", que ve a dir que les raons polítiques són moltes vegades les que defineixen què cal preservar i què no.

La nostra llengua i cultura han sobreviscut a embats molt importants que l'han volgut extingir. Encara hi ha molta feina a fer però estic convençut que cada cop més la nostra manera de ser i la nostra manera de fer serà més present al món. Com deia abans, les diferents cultures (i les diferents llengües són un dels elements clau que representen aquesta diversitat cultural) veuen el món de manera diferent i probablement també afronten els problemes de manera diferent. Aquest ventall de múltiples solucions atorga una riquesa que fa molt més viable i factible poder resoldre amb èxit els grans problemes de la humanitat.

I això encara és més important en aquests dies en els quals acabem de patir els atemptats terroristes de Barcelona i de Cambrils. El nostre condol als familiars i als companys i companyes de les víctimes d'aquests atemptats. I referent a aquests actes indescriptibles voldria fer tres apunts. Primer, condemnar contundentment i sense matisos la barbàrie irracional d'aquests actes.

Segon, mostrar l'admiració per la resposta de la ciutadania de Catalunya davant dels atemptats i també, senyora consellera, per l'actuació de la policia de Catalunya i la gestió que el govern de la Generalitat ha fet d'aquests esdeveniments terribles.

I tercer, preguntar-nos què ha fallat, perquè no té lògica racional que un jove que vivia entre nosaltres i que havia estat educat en les mateixes escoles pugui desenvolupar aquest odi contra la humanitat i aquest menyspreu per la vida i, fins i tot, per la pròpia vida.

Cal buscar les causes també aquí, i segurament, fins que a totes les regions del món no s'arribi als nivells de benestar, llibertat, igualtat i democràcia de què gaudim una part petita de la població mundial, no podrem desmantellar aquesta bogeria.

Per acabar vull felicitar totes les persones que heu participat en aquesta 49a UCE. Als que hi heu vingut com a alumnat, als que hi heu participat com a professorat i a l'organització.

Moltes felicitats i moltes gràcies!

Miquel Nicolau i Vila,
president de la Xarxa Vives d'Universitats i
rector de la Universitat d'Andorra

Altres actes a l'UCE

L'eix mediterrani: Camins comunicatius

Univers BERTRANA i DIAZ

Andorra constitueix una figura excepcional en el seu entorn geogràfic pirinenc. Amb una població relativament petita, d'uns 76.000 habitants, el Principat d'Andorra és un microestat amb nou editorials professionals, tres diaris, quatre grups privats de comunicació que es dediquen a la ràdio comercial, una corporació pública de ràdio i televisió i unes quantes revistes de periodicitat variada. Tot plegat, en un microestat on el català és la llengua oficial, conforma un espai de comunicació propi, però alhora, molt interrelacionat amb l'exterior. És natural, doncs, plantejar-se la qüestió de com hauria de ser idealment aquesta relació del sistema comunicatiu andorrà amb el seu entorn, especialment amb el domini lingüístic del català, i quin paper hauria de jugar en la configuració d'un espai comú.

Abans, però, considerem necessari rescatar de l'oblit el paper fonamental que ha jugat històricament la discreta gent de les valls d'Andorra en la salvaguarda d'un patrimoni cultural comú i en el manteniment de vincles comunicatius amb la resta de territoris de parla catalana en les èpoques més difícils. Des d'haver imprès centenars de milers de llibres en català durant els anys de la repressió franquista fins a haver portat la nostra llengua al Festival d'Eurovisió, passant per haver creat el diari que va servir d'inspiració a l'*Avui*, les editorials i els mitjans de comunicació del Principat d'Andorra han acompanyat històricament la nostra llengua a través de les adversitats. No es diu prou, per exemple, que els llibres van ser el producte andorrà més exportat en camions per la frontera del riu Runer durant els anys seixanta, per damunt del bestiar i de la fusta, segons les estadístiques del comerç exterior espanyol de l'època. La indústria editorial havia crescut amb tanta embranzida que entre el 1956 i el 1973 els llibres impresos a Andorra van arribar a ser la mercaderia que més hi transitava. Suplint el retard tecnològic, les dificultats de subministrament i la persecució de la llengua catalana sota la dictadura de Francisco Franco, les editorials andorranes –i una impremta de les més modernes d'Europa, amb més de setanta treballadors– es van dedicar gairebé exclusivament a l'exportació. Obres d'autors crítics amb el règim, com Manuel Vázquez Montalbán o mossèn Josep Dalmau, memòries

d'exiliats republicans, o la primera edició popular de la Bíblia en català, van poder així ser difoses a gran escala.

Els èxits més importants d'Editorial Casal i Vall, per exemple, van arribar arran de la seva estreta col·laboració amb l'Abadia de Montserrat: el *Nou Testament* (1961), amb un tiratge de 40.000 exemplars, i posteriorment, la popular *Bíblia de Montserrat* (1970), que va esdevenir el *best-seller* de la casa amb cinc reedicions. Els tallers gràfics de Casal i Vall també van esquivar la persecució franquista imprimint per encàrrec de l'editor Antoni López i Llausàs (Edhasa) diverses de les reedicions del *Diccionari general de la llengua catalana* de Pompeu Fabra (de 1962 a 1968), a més de la *Gramàtica catalana* de Josep Miracle, inicialment per compte d'Editorial Erosa. I què dir, per esmentar un altre exemple de l'àmbit editorial, de les obres de l'incansable divulgador cultural Esteve Albert i Corp, publicades ja sigui per Editorial Andorra com pel seu propi segell, Edicions Pirene, també radicat al Principat.

En l'àmbit de la premsa periòdica, l'aparició del diari *Poble Andorrà*, el 1974, també va tenir un ressò especial a Catalunya, i figura com una fita significativa en la història de la premsa en llengua catalana pel fet d'haver estat un precedent en la recuperació de la premsa diària en català després de la dictadura. Emparament-se en la seva pròpia legalitat, Andorra va ser el país on va sortir per primer cop des del 1939 un diari íntegrament en llengua catalana i va afegir un cert impuls, pel seu caràcter exemplificador, a la campanya de subscripcions que va culminar amb l'aparició del diari *Avui*, a Barcelona, el dia de Sant Jordi del 1976.

Pel que fa a la radiodifusió, la vocació de país exportador de ràdio en català es va fer palesa de seguida a Andorrà (posteriorment rebatejada Ràdio de les Valls, i més endavant Sud Ràdio) des dels inicis de l'emissora cap a l'any 1959, amb el locutor Pere Nin, i un espai en català: *Glossari andorrà*, a càrrec de Josep Fontbernat, il·lustre exiliat republicà. La primera edició del programa, per cert, es titulava *Pau Casals a Prada de Conflent*. Durant un temps, la de Fontbernat va ser una de les escasses veus catalanes a la ràdio, motiu pel qual els seus comentaris culturals i d'actualitat eren molt escoltats a Catalunya. També va realitzar, entre d'altres, la sèrie *Toc d'oració*, adaptació de l'obra poètica *El testament d'Amèlia* de Maria dels Àngels Vayreda, que es va emetre en horari nocturn. Amb moltes dificultats a causa de la censura ambient, el *Glossari* es va mantenir fins a l'any 1972. A l'emissora degana, Ràdio Andorra, de la seva banda, el 1971 s'hi va introduir una primera crònica andorrana de deu minuts en català: *Recull d'Andorra*, a càrrec de Rossend Marsol (*Sícoris*), que es va mantenir en antena fins al 1975. Amb la rivalitat per les potències d'emissió –fins a 900 kW–, el senyal de les ràdios andorranes podia arribar amb una certa facilitat a l'altra riba del Mediterrani.

Així, doncs, per petita que es pugui considerar, la contribució d'Andorra, des del punt de vista mediàtic, al desenvolupament d'un espai comunicatiu comú més enllà de les seves fronteres, ve de molt lluny. Cert és que l'estat andorrà i les seves estructures de comunicació i cultura gaudeixen d'una plena presència a les organitzacions i tractats internacionals relacionats amb la producció textual o audiovisual, cosa que els dóna una dimensió supraestatal. I a escala euroregional, Andorra també és membre de ple dret del consorci de la Comunitat de Treball dels Pirineus (CTP). Això no obstant, els mitjans de comunicació andorrans, per les seves característiques pròpies, estan intrínsecament relacionats en el seu dia a dia, sobretot, amb l'espai català de comunicació.

Per posar alguns exemples gràfics, l'empresa editora del *Diari d'Andorra* ja s'integrava l'any 2001 al naixement de l'ara desapareguda Coordinadora de Mitjans (Comit), una societat creada amb l'objectiu –fallit– de consolidar un projecte de diari nacional per edicions, entenent que cada capçalera havia de ser la porta territorial del projecte. El primer pas en aquest sentit va ser la recuperació d'un setmanari únic per a totes les capçaleres, el *Presència*, aleshores suplement del diari *El Punt*, que continua distribuint-se els diumenges com a suplement del *Diari d'Andorra*. Un dels seus competidors, *El Periòdic d'Andorra*, tot i no pertànyer al Grupo Zeta des del 2010, manté un vincle de col·laboració tècnica amb *El Periòdic de Catalunya*: ambdós es distribueixen als quioscos andorrans de manera conjunta segons un acord que inclou també l'ús de la rotativa del grup a Parets del Vallès. *El Periòdic d'Andorra* també és conegut per publicar en línia els sondejos preelectorals fora de termini no permesos a l'estat espanyol. El diari *Ara*, de la seva banda, com reprement l'antiga aspiració d'un diari català amb capçaleres múltiples, compta actualment amb una edició digital andorrana. A més, l'especial *Ara Andorra* apareix periòdicament en paper, encartat en l'edició general del diari. D'altres exemples d'imbricació podrien ser l'Associació de Mitjans d'Informació i Comunicació (AMIC, abans ACPG), de la qual formen part alguns mitjans andorrans, o l'emissora Andorra 1 Ràdio Flaixbac, creada l'any 1997 de la mà del grup català de Miquel Calçada i Carles Cuní.

Amb tot, el vaixell insígnia de l'entorn comunicatiu d'Andorra, per la importància dels recursos que mobilitza, és Ràdio i Televisió d'Andorra (RTVA). No hem d'oblidar que, després d'un llarguíssim procés per ser membre de ple dret de la Unió Europea de Radiodifusió (UER), RTVA va competir a les semifinals del Festival de la Cançó d'Eurovisió en sis edicions

consecutives, del 2004 al 2009, sempre amb cançons interpretades totalment o parcialment en català, cosa que va portar la nostra llengua a audiències multimilionàries. També va formalitzar el 2010 la seva adhesió a la Xarxa Audiovisual Local (XAL) a través de la signatura d'un acord de col·laboració que permetia sobretot a Andorra Televisió (ATV) accedir als serveis que la XAL posava a disposició de les entitats adherides, com l'agència de notícies XN, a més de tenir accés a la programació sindicada de la Xarxa de Televisions Locals (XTVL). La ràdio i la

televisió andorranes poden intercanviar des d'aleshores els seus continguts de producció pròpia amb la resta de l'actual Xarxa de Comunicació Local.

Hem de lamentar, tanmateix, que des de l'1 de juliol del 2016 Andorra Televisió hagi deixat d'emetre amb senyal propi a les comarques del Pirineu català. Arribava a l'Alta Ribagorça, els Pallars, l'Alt Urgell i la Cerdanya a través d'un múltiplex de la Televisió Digital Terrestre (TDT) catalana cedit en virtut d'un conveni de l'any 2010 en matèria de televisió transfronterera entre la Generalitat de Catalunya, el Govern d'Andorra i sis ajuntaments catalans. Malauradament, sembla que la part andorrana ha decidit deixar de sufragar-ne el cost, i en no renovar-se el contracte, produir-ne l'apagada. La notícia va en contra del que, al nostre entendre, seria precisament una fita desitjable: la reciprocitat de tots els canals de televisió en llengua catalana, vertebrant a les ones un paisatge audiovisual compartit. Amb la mirada posada al futur, ATV podria aspirar, no només a arribar a les comarques catalanes del Pirineu, sinó, més enllà, a les de la resta del territori de parla catalana, en un just intercanvi en l'esperit de la directiva europea anomenada "Televisió sense fronteres". Més encara, amb ambició de lideratge, i posats a expressar desitjos, podríem imaginar fins i tot la participació a la creació d'algun canal conjunt de difusió audiovisual a imatge del que representa ARTE per a l'eix francoalemany o TV5 Monde per a la Francofonia.

Univers Bertrana i Diaz,

professor i responsable de Comunicació a la Universitat d'Andorra

Nota

Intervenció a l'acte realitzat el 20 d'agost del 2016 dins la XLVIII Universitat Catalana d'Estiu, titulat "L'eix mediterrani: camins comunicatius".

la tribuna

Puntal i ànima

In memoriam de Pere Verdaguer i Juanola

JORDI PASQUES

El dia 1 de desembre del 2016, fa dos mesos i mitg només, Pere Verdaguer rebia un homenatge de la Universitat de Perpinyà, una jornada en forma de seminari organitzada plegats per l'Institut Franco-Català Transfronterer d'Estudis Catalans. Hi van intervenir en sentida glossa i dissertació per tal d'apropar-nos la seva personalitat. Miquel Valls, *L'home i l'obra*; Bernat Ries, *El cronista o l'Independent*; Martine Berthelot, *Els mètodes de català, el gramàtic*; Maria Grau, *El temps del CREC*; Teresa Dalmau, *En Pere Verdaguer d'Elia*; Miriam Almaraz París, *La tendència del costat*; Maudici Thibault, *Records de joventut i família*; Joan Peyravi Deixonne, *El fillog*; Joan Lucas, *El professor d'Estudis Catalans a la universitat*; Alà Baylar Ferrer, *El novel·lista de ciència-ficció*; Co-

leta Planas, *Poeta de Poquesores: Cabells del temps*; i Teresa Cabré, *Verdaguer i l'EE*. Amb aquestes aportacions, ja ens podem fer cabal del recargut fin i de les lites plantades pel Pere Verdaguer a la Catalunya del Nord, terra on va arribar de mitjà, quan tenia 10 anys, el 1939, any que va marcar la vida de tantes famílies catalanes que, esquinçades, empresseraren l'exili i, valentes, de la vida esquetrada, van plantar-ne esqueixos i van posar noves arrels. Les del Pere Verdaguer eren ben associades a Guillem, a Oscar de l'estany de Banyoles i van sefonsar-se-ne de nou de primer a lila i després i per molts anys a Perpinyà, on fruitaren la-mulla i on el dia 1 de febrer ha traspassat, als 88 anys. En l'homenatge del desembre a Perpinyà, li fou lliurada una placa que diu: "en agraiment al puntal

LES MOSTRES DE CONDOLE
EXPRESSADES I EN DRUEN
DE LA SEVA CONSTANCI I
EFFECTIVA TASCÀ

amiliars, amics i coneixences de Pere Verdaguer que era desca després de dedicar la seua vida a la llengua catalana i al seu ensenyament. El recordem com a puntal dels Estudis Catalans a la Universitat, com a professor i investigador indefectible i incassable." / "La Universitat Catalana d'Estiu us prega un record per al seu fundador i responsable durant molts anys, que com a mestre, professor universitari, escriptor i intel·lectual treballà incansablement i generosa pels Països Catalans." / "ELLE-SUBITE, Willy BURGHOFFER, maître, le conseil municipal et fensamble de la population ont le regret de faire part du décès de Pere VERDAGUER i JUANOLA, écrivain, citoyen d'honneur de la ville." / "La présidente Hermeline MALHERBE, les élus de l'assemblée départementale ont appris avec

émotion la disparition de Pere VERDAGUER, écrivain, Citoyen de Saint-Jordi, membre de l'Institut d'Estudis Catalans, membre fondateur et président d'honneur de l'APLEC, membre fondateur de l'Université Catalane d'Estiu." / "L'APLEC lamenta la defunció del seu president d'honor Pere VERDAGUER, ardent defensor de la llengua catalana i pioner del seu ensenyament." / "La delegació de l'Institut d'Estudis Catalans de Perpinyà us fa saber la defunció de Pere VERDAGUER i JUANOLA, membre de la secció Filològica, dia del juny 1993." / "La revista Terra Nostra té el dolor de comunicar-vos la mort de Pere VERDAGUER, amic i col·laborador de sempre." / Diguem també que Pere Verdaguer va ser bon amic i col·laborador d'Esteve Albert, sobretot en la divulgació de les seves ac-

cions culturals començades en saltar d'Andorra cap al Rosselló l'any 1958, que Verdaguer feia públiques a les seves cròniques en català a la premsa. El vam anar a visitar a Perpinyà amb el recordat Manuel Anglada, just després de la mort de l'Esteve Albert i vam poder gaudir de les espicacions "dels passos meteorics de l'Albert" en aquelles terres i a casa mateix del Pere Verdaguer, ben tressenyades per ell en

PERE VERDAGUER
VA SER BON AMIC I
COL·LABORADOR D'ESTEVE
ALBERT

l'article d'homenatge publicat a *Revista de Catalunya* l'any 1999: "Esteve Albert i el desenvolupament de la Catalunya del Nord". I hi vam ser per darer cop, a casa seva, el 2014, amb la Sofia Garçon, en llarg sobretaula, tot entulant el Centenari del naixement de l'Albert. Ens contà les visites a deshora, a mitjanit, del l'edite Josep Maria de Casacuberta i de l'Albert, i el sopar que a corre-cuita i s'entria del lila, ella feia la dona del Pere, la Ginette Bernard, a qui des d'aquí fem arritar les mostres de condole de tants amics i admiradors del Pere, a qui ja ensenyem i trobem a faltar el proper estiu a la UCE a Prada, Gràcies, Ginette, pel vostre càlid acolliment i una abraçada a la Mireia i al Miquel, als nets Nina, Anna, Pol i Guillem i al beúnet Leandro i famílies Deixonne, Bile, Sargatal i Labrosse. El recordarem sempre.

CIÈNCIA

Presentació del llibre amb les ponències de la Universitat Catalana d'Estiu

El Museu de l'Electricitat de TARRAGONA acollirà vint-i-cinc les diades del migdia la presentació del llibre que recull les ponències que es van dur a terme a la Diada d'Andorra de la Universitat Catalana d'Estiu de Tany passat a Prada de Conflent. El llibre recull les ponències presentades a la manifestació de la jornada dedicada al Principat de la trobada que se celebra cada any a la localitat nord-catalana sota el títol *El canvi climàtic a Andorra*.

09/08/2017

La presentació del llibre, que serà a càrrec de la presidenta de la Societat Andorrana de Ciències, Àngels March, s'organitzarà per presentar la 30a edició de la Diada d'Andorra a la Universitat Catalana d'Estiu. El tema escollit per a la participació andorrana a la trobada de Andorra l'Inici d'Associació amb la Unió Europea. L'edició del 2017 de la Universitat Catalana d'Estiu se celebrarà a Prada de Conflent del 16 al 23 d'agost vinent. La Diada d'Andorra se durà a terme el dia 18.

Tema del dia

UNIO EUROPEA

La fiscalitat quedarà fora de l'acord

La ministra d'Exters assegura que la política fiscal i social dels dos països amb Europa a El sistema d'immigració i els controls fronterers es mantindran i els productes podran circular amb trues

La ministra d'Exters, Maria Ubach, amb els seus col·legues de la Unió Europea.

Forné critica la burocràcia i la UE
El president de la Unió Europea, Donald Tusk, ha criticat la burocràcia i la lentitud dels processos de la Unió Europea. Tusk ha afirmat que la UE necessita ser més eficient i que els processos de presa de decisions són massa lents. També ha criticat la manca de transparència i la falta de comunicació amb els ciutadans.

Ribas demana un canvi constitucional
El diputat Ribas ha demanat un canvi constitucional per permetre que els ciutadans tinguin més poder i participació en les decisions polítiques. Ha proposat que es creï un consell de ciutadans i que es millori el sistema de votació.

El ministre d'Exters, Maria Ubach, amb els seus col·legues de la Unió Europea.

López i Bartumeu diuen que l'acord millorarà els serveis socials i laborals

El líder del PS apunta que permetrà als treballadors accedir als consorciats internacionals

El líder del PS, Miquel Àlex, amb els seus col·legues de la Unió Europea.

La XXX Diada d'Andorra atrapa de nou l'interès dels assistents a l'UCE
La XXX Diada d'Andorra ha aconseguit atrapar de nou l'interès dels assistents a l'UCE. Els participants han valorat molt positivament el programa i els continguts de la diada.

El ministre d'Exters, Maria Ubach, amb els seus col·legues de la Unió Europea.

20/08/2017

La Societat Andorrana de Ciència va celebrar amb la Tria de la Universitat d'Estiu de Prada la Universitat d'Estiu de Prada en Col·laboració amb la Universitat d'Estiu de Prada.

Calen canvis a Prada

La Unió Europea i la Unió Europea... El president de la Unió Europea, Donald Tusk, ha criticat la burocràcia i la lentitud dels processos de la Unió Europea. Tusk ha afirmat que la UE necessita ser més eficient i que els processos de presa de decisions són massa lents.

El ministre d'Exters, Maria Ubach, amb els seus col·legues de la Unió Europea.

20/08/2017

UNIO EUROPEA | PONENTIA A LA DIADA D'ANDORRA A LA UNIVERSITAT D'ESTIU DE PRADA

Jover diu que l'acord és clau per als estudiants

El ministre destaca la millora en la mobilitat dels alumnes i l'accés a programes de recerca

El ministre d'Exters, José Jover, durant la conferència que va presentar la Diada de Prada.

Gran mercat per a tots els negocis
La Unió Europea i la Unió Europea... El president de la Unió Europea, Donald Tusk, ha criticat la burocràcia i la lentitud dels processos de la Unió Europea. Tusk ha afirmat que la UE necessita ser més eficient i que els processos de presa de decisions són massa lents.

"Ningú podrà demanar el vot pel no a l'acord d'associació"

EL CONSELLER GENERAL DEMOCRÀTA AFIRMA QUE LES QUATRE GRANS REFORMES DEL GOVERN ESTARAN APROVADDES EL 2018 I VEU IMPRESCINDIBLE QUE ES FACI UN REFERENDUM SOBRE L'ACOSTAMENT A LA UE

Miquel Àlex Arce ha dit que el vot no s'ha de demanar per l'acord d'associació...

El conseller general demòcrata, Miquel Àlex.

Quina importància té el referèndum parlamentari de l'acord d'associació?

És una qüestió de legitimitat i de respecte a la voluntat dels ciutadans...

Què podrà contribuir més les reformes, així com, amb el resultat?

La reforma del sistema judicial i la reforma del sistema de justícia...

Les altres mesures que s'han de prendre són les reformes del sistema de justícia...

Parlant de les reformes que s'han de prendre, què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

Què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

El referèndum sobre l'acord d'associació és una qüestió de legitimitat i de respecte a la voluntat dels ciutadans...

Les reformes del sistema judicial i la reforma del sistema de justícia...

Què podrà contribuir més les reformes, així com, amb el resultat?

La reforma del sistema judicial i la reforma del sistema de justícia...

Les altres mesures que s'han de prendre són les reformes del sistema de justícia...

Parlant de les reformes que s'han de prendre, què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

Què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

Què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

Hi ha una línia d'esperança? El govern ha de demostrar que té la capacitat de governar...

Què podrà contribuir més les reformes, així com, amb el resultat?

La reforma del sistema judicial i la reforma del sistema de justícia...

Les altres mesures que s'han de prendre són les reformes del sistema de justícia...

Parlant de les reformes que s'han de prendre, què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

Què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

Què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

Què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

Què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

Què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

foe i lloc

Acord d'associació, una eina de futur

Les oportunitats de futur vindran novament d'aquesta obertura

MARC BALLESTA

Aquest cap de setmana s'ha format a celebrar una nova Diada d'Andorra a la Universitat Catalana d'Estiu a Prades...

Què és el referèndum? És una qüestió de legitimitat i de respecte a la voluntat dels ciutadans...

Les reformes del sistema judicial i la reforma del sistema de justícia...

Què podrà contribuir més les reformes, així com, amb el resultat?

La reforma del sistema judicial i la reforma del sistema de justícia...

Les altres mesures que s'han de prendre són les reformes del sistema de justícia...

Parlant de les reformes que s'han de prendre, què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

Què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

Aquest cap de setmana s'ha format a celebrar una nova Diada d'Andorra a la Universitat Catalana d'Estiu a Prades...

Què és el referèndum? És una qüestió de legitimitat i de respecte a la voluntat dels ciutadans...

Les reformes del sistema judicial i la reforma del sistema de justícia...

Què podrà contribuir més les reformes, així com, amb el resultat?

La reforma del sistema judicial i la reforma del sistema de justícia...

Les altres mesures que s'han de prendre són les reformes del sistema de justícia...

Parlant de les reformes que s'han de prendre, què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

Què s'ha de fer per aconseguir-les?

Cal treballar amb els ciutadans i amb els polítics per aconseguir-les...

23/08/2017

Un treball preveu canvis a Andorra si Catalunya s'indpenditza

Un treball preveu canvis a Andorra si Catalunya s'indpenditza...

VENITAGE ESCENARIS EN CAS QUE L'ESTAT ESPANYOL DEIXI DE SER EL VEÍ D'ANDORRA

Canvis al copríncipat si Catalunya és Estat

El professor Joan Becat afirma que la independència comportaria una revisió dels acords

El professor emèrit de la Universitat de Perpinyà Joan Becat.

Dubtes d'empresaris i comerciants cap a la UE

Empresaris i comerciants s'han mostrat preocupats pels canvis que s'han produït a la UE...

El professor emèrit de la Universitat de Perpinyà Joan Becat.

El professor emèrit de la Universitat de Perpinyà Joan Becat...

Dubtes d'empresaris i comerciants cap a la UE

Empresaris i comerciants s'han mostrat preocupats pels canvis que s'han produït a la UE...

Com que durant cinc anys vaig dirigir la Universitat Catalana d'Estiu de Prada de Conflent este al cas de les que suposen aquests projectes basats en el 1969 del concert entre el jovent de la Catalunya Nord i la intel·lectualitat autòctona i a que des de llavors m'he posat de treballar a realitzar la seva adreça de tres diàstors de llengua catalana. És allí, també, on el 2012 vaig veure com començava a prendre forma el projecte que el 2 d'agost i l 1 de setembre ha centralitzat la política catalana i en mig camí entre Perpinyà i Puigcerdà, també, on Andorra es protagonista cada any i enguany ho serà el 19 d'agost amb jornades d'interès pel Principat. Per tant, avui em proposo dedicar unes línies a aquest punt de trobada que van impulsar persones com **Ramon Quil** i **Pere Vernet** i que la veia a les portes del meu país.

Va ser a l'edició del 2010 (la primera que vaig cobrir com a periodista) quan vaig sentir amb la idea que el dret a decidir seria el punt central de la política catalana dels proxims anys. De fet, just després de deixar de Prada vaig publicar un article en aquest sentit i avui em vaig equivocar de gaire. Perquè Prada, a més de moltes altres coses, ha mutat tradicionalment l'ànima del curs polític i hi donen algunes classes del que després s'esdevindrà durant l'any. Però la ECR, atal se la comença pasaportat, és molt més que tot això. Perquè és en aquesta població del Conflent on van viure el seu exili personalitzat com **Pau Casado** o **François Fabre**, que encara està enterrat al cementiri de la població francesa i que cada any rep un homenatge durant els dies que se celebra la universitat. De la dimensió cívica de **Pau Casado**, per posar un exemple, en va donar fe tota la redacció l'agost del 2012 amb els col·lectius catalans que van passar gran part de la seva vida al Conflent. Va ser un seguit de debat on l'escollier **Marc Alavendra**, ara processat pel seu Pròxim, explicava que l'exili català administrat **de Gaulle** i que escollien, gairebé d'instigat, les condicions que feta el general francès a través de la ràdio per no ser descobert pel oficial alemany d'una França que ja havia estat expulsada pel nazi. Especialment significativa és l'anecdota referida a **Pau Casado** i és que la família d'**Alavendra** el pare de l'escollier, a més d'escriptor, havia estat secretari dels presidents **Mària i Compañes** on participava casa amb l'autor del Cant dels Ocells. Contava **Alavendra** que un dia es van presentar a casa dos oficials na-

M és en là de les valls

Guillaumet
PERIODIC

Als peus del Canigó

ria. Volien que **Pau Casado** actués per l'universitat de **Hiler**. Però el pròxim, finalment, els va començar sense dubtar ni un segon que no tocava per dictadors. L'endemà van anar a la casa seva un grup d'oficials de les S.S. que van fer un esbafat i registre al domicili. Després de registrar-ho, però, es van retirar i no van saber res més. S'intercepta aquest fet, doncs, com un triomf de la dignitat sobre la barbàrie.

Però tornem a la Prada de la Universitat d'Estiu. Dèia que aquesta cita ha estat ocasió de grans debats acadèmics. Al Liceu Renouvier de Prada de Conflent s'hi successiven des de les jornades històriques i culturals **(Mària Torres, Joan Fuster, el litigi de l'art de Sissena o el Compromís de Casp en són bones exemples)** fins als debats sobre el procés, el canvi climàtic o els reptes de la medicina. Cinc dies al començar també Andorra n'és protagonista. Perquè des de fa exactament 30 anys que no és poc) s'hi celebra la Diada Andorrana,

Prada també són les seves nits de concert a la plaça del poble, els poms de muscat o les festes que s'organitzen fins la matinada

una iniciativa que des que va començar ha dedicat la seva atenció a qüestions com els moviments migratoris, l'ordenació del territori i les relacions de veïnatge o el model de país. El futur acord d'associació d'Andorra amb la Unió Europea, un tema central pel futur del Principat i un milió, també, per altres etnes que després podrien optar pel mateix camí, serà l'eix central de les jornades que organitzen enguany la Societat Andorrana de Ciències. En aquest punt regnerà el discurs que **Oscar Ribes** va fer a l'ONU el 1993 i que molta de nosaltres vam seguir amb atenció pel que representava que un país amb el català com a llengua oficial se sentís la seva veu a Nova York. L'escap de

aiós. I ho saben tots (i molta són andorrans) els qui durant aquests quatre dies s'han passat per les seves nits. Perquè Prada també són les seves nits de concert a la plaça del poble, els poms de muscat als bars que l'envolten o les festes que s'organitzen fins ben entrada la matinada al pati del Liceu Renouvier, que encap illos està escrit que la universitat d'estiu estigui remida amb la festa Atanar-se al Conflent també representa estar a un pas dels moments que han configurat la cultura catalana des dels seus inicis, com Sant Martí de Canigó o Sant Martí del Canigó, o provar la experiència dels restaurants de Vilafranca de Conflent o la cuina d'Àncel del Mas Lluçanès de Montserat, i és que, en definitiva, anar a la Universitat Catalana d'Estiu fa possible entrar des dels peus del Canigó amb alguerosos, mallorquins, valencians i tots aquells que comparteixen llengua i cultura de Fraga a Maó i de Salas a Guardamar.

DIADA ANDORRANA A LA UNIVERSITAT D'ESTIU

26/07/2017

La SAC proposa unes jornades sobre l'acord d'associació amb la UE

La societat ha organitzat una trentena de ponències per parlar del país i Europa

EL PERIÒDIC ESCALDES-ENGDORRANY

La Societat andorrana de Ciències (SAC) celebrarà el 19 d'agost la 30a Diada andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu. Les jornades, titulades *Andorra i l'Acord d'associació amb la Unió Europea (UE)*, tindran

lloc al Liceu Renouvier, a la carretera de Catllà, i es desenvoluparan de les 9.30 hores del matí a les sis de la tarda.

La primera ponència la realitzarà el director de EL PERIÒDIC, Arnau Colominas, i girarà entorn a Andorra i el sentiment europeista. Seguidament, parlarà l'enginyer superior en telecomunicacions i director d'Internacional d'Andorra Telecom, Carles Casadevall, que explicarà l'aproximació a la UE des

del punt de vista de les comunicacions. La jornada continuarà amb conferències sobre l'acord d'associació que està negociant el Principat, el nou copríncep del país i la lliure circulació, entre altres. Així com de l'impacte negatiu que pot provocar la pèrdua del tabac en l'economia andorrana i les incompatibilitats del país i la UE.

La cloenda anirà a càrrec de la presidenta de la SAC i membre de la Fundació UCE, Àngels Mach. ■

Sense el tabac, el país faria fallida

La Nacional

Pàgines 6 a 15

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU A PRADA DE CONFLENT

Sense els milions que s'ingressen del tabac, Andorra faria fallida

L'empresari i exconseller de Canillo Albert Torres ressalta que s'hauria d'apujar l'IRPF i reduir l'administració

NÚRIA SEGURA IBA
@NURIAIBAI
@NURIAIBAI

«**S**als ingressos de l'Estat el fraguem els aproximadament 100 milions d'euros que es recapta del tabac, és quasi la fallida del Govern d'Andorra», destaca Albert Torres, empresari i exconseller de Canillo en la ponència l'Impacte negatiu de la pèrdua de tabac en l'economia andorran, que oferirà demà a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) a Prada de Conflent, i a la qual ha tingut accés EL PERIÒDIC.

En la ponència, Torres recorda que aquest sector ja ha fet estudis per reduir la seva producció. En aquest context, manifesta que el 1989 el sector agrícola cobrava uns 28 milions d'euros per la venda del tabac, mentre que avui rep 13 milions, és a dir, que ha perdut 3,5 cops el seu poder adquisitiu. També s'ha reduït dràsticament la producció. De fet, el 1996 el sector produïa 1.022.000 quilograms de tabac; mentre que l'any passat aquest nombre es va disminuir fins als 290.000 quilograms.

Segons Torres, el sector agrícola es beneficiava el 1996 de 49 milions d'euros bruts, mentre que ara només de 15 milions bruts, que nets quedarien amb uns 10. «Aquest sector pot suportar la desaparició del tabac produït a Andorra, no cal dir que pel camí deixa rastre», argumenta l'empresari. En el cas del sector de la fabricació, la desaparició del tabac pot comportar la baixada de la renda i del Producte Interior Brut (PIB) d'Andorra, així com la pèrdua de llocs de treball. Ara bé, segons Torres, el sector més perjudicat seria el comercial, el que ven el producte. «El sector comercial d'Andorra, que ja està prou fràgil, la pèrdua d'aquest producte portaria una disminució dels ingressos impossibles», argumenta.

Torres apunta que la desaparició del tabac s'hauria d'equilibrar amb altres mesures com incrementar fins a un 40% l'impost sobre la renda de les

•• Una bandera de la Unió Europea.

persones físiques (IRPF). Amb aquest impost, el 2015, l'Estat va recaptar 25 milions d'euros amb el 10% que representa actualment i, per tant, la desaparició del tabac comportaria que l'incrementés fins al 40%.

A més, també hauria de prendre altres accions com reduir a la meitat el personal depenent de l'administració i un munt de serveis més.

Una de les propostes que la Torres és que el Govern adquireixi part de les obres o serveis de l'administració i altres empreses públiques i paripúbliques a empreses franceses. Així, segons l'empresari, seria com una opció política d'Estat a empreses franceses, flavors quan Andorra necessitaria una ajuda de França se-

ria a demanda d'Andorra i limitis de les empreses franceses que les hi haguessin demandat.

UNA ANDORRA MÉS ACORA? l'altra banda,

l'escap de Govern Oscar Ribas desgrana en la seva conferència com seria una Andorra en un post Tractat d'Associació amb la Unió Europea, ja que dona per fet que hi hauria acord. L'expresident exposa que, actualment, el Principat és una manca d'equilibri amb la infraestructura d'un país més desenvolupat i més desenvolupat que el seu entorn. En aquest context, rau que l'increment de les despeses obliga l'augment dels ingressos. Agra d'atós. l'única opció que té l'Estat és incrementar la fiscalitat, però això suposaria una pèrdua de competitivitat que es basica en el sistema de dutjyes. A més, exposa que el 2015 els ingressos del tabac van representar un 30% de les arques públiques i un 12% per la fiscalitat del sistema financer. Així doncs, els dos sectors representen un 40% dels ingressos de Govern, per tant, una crisi en qualsevol d'ells suposaria una crisi d'Estat d'abast avui impredecible, ja que és pràcticament impossible que els progressius subministrin els altres sectors econòmics. Per això, Ribas opina que s'ha de canviar el paradigma econòmic per permetre un nou model que permeti diversificar

l'augmentar els obligats tributaris.

D'altra banda, Ribas ressalta que el Mandat de la Comissió es garantirà l'homogeneïtat i bon funcionament del mercat intern, per la qual cosa Andorra hauria d'incorporar en la seva legislació interna la que regula tots els mercats coneguts com a Mercat Únic, és a dir, una sèrie d'ajusts aproximadament el 70% de taxes les lles comunitàries. De fet, Ribas al·lega que el Tractat d'Associació seria una còpia igual o semblant a l'Espai Econòmic Europeu amb les singularitats i especificitats dels microestats. A més, assenyala que el país no pot dependre només del mercat intern. Tot plegat, assenyala que comportaria que el Principat s'hagi de bastir amb un model econòmic nou en el qual hi hagi una implicació de tot als actors sector públic, privat i la societat civil.

D'altra banda, Ribas també s'atreuix que Andorra rebria pressió perquè assolís un grau de fiscalitat homòloga o similar a dels altres països de l'UE. Per això, va constatar que, una vegada desalliberat, plantejar-se un límit al creixement. Finalment, però no menys important, seria prudent negociar amb el Banc Central Europeu o amb l'FMI un sistema d'ajuda (rescat) en cas de davallada prospectiva, sentença l'ex-president. ■

opinions

•• Marc Forné.

«L'uniforme burocràtic, l'excés de Govern opina que Andorra només ha adquirit els rebels costums dels veïns de la Unió Europea com una excessiva burocratització de la vida política i econòmica del país. En aquest sentit, per exemple, destaca la lentitud d'aprovar normatives com una llei contra el blanqueig de diners, que ha tardat cinc anys en aprovar-se».

•• Pere López.

«Oportunitats per a Andorra. El conseller general del Partit Socialdemocràtic (PS) Pere López ressalta els avantatges que pot suposar l'acord amb la UE. Entre altres coses, opina, pot afavorir a l'arribada de nous negocis i d'inversió estrangera; la internacionalització de l'empresa andorran; la facilitat d'estudiar a Europa o la millora de les condicions laborals».

•• Jaume Bartumeu.

«L'opció positiva. El president del Partit Socialdemocràtic (Progrés) (SDP), Jaume Bartumeu, creu que un acord amb la UE és positiu i destaca que el Principat no pot viure aïllat del món. «Andorra no pot pretendre viure d'esquena al món, i el nostre món comença a Europa perquè, ho vulguem o no, som dins d'Europa i som també part d'Europa», destaca.

UNIVERSITAT CATALANA D'ESTIU

Els tres reptes europeus

Martíella diu que caldrà agilitzar l'Administració, facilitar la mobilitat i buscar alternatives al treball

L.A. (Fotografia: Xicari)

Reduir la burocràcia, obrir noves fonts d'ingressos reduint la dependència del turisme. Aquests són els tres grans reptes als quals s'enfronta Andorra amb l'Acord d'Associació amb la Unió Europea (UE) segons la consellera general demòcrata, Marià Martíella. En el discurs que va dir a tancament a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE), a Prada de Conflent, la parlamentària va destacar que l'acostament amb Europa és una gran oportunitat per al Principat tot remarquant que també caldrà dir a terme variats canvis per adaptar el país a una nova realitat.

El primer que va destacar és la necessitat de diversificar l'economia. En aquest sentit, Martíella va deixar clar que l'acord comercial signat ha permès «la comercialització principalment dels sectors comercials i turístics, així com d'altres sectors de serveis». «Els nostres mercaderis van saber detectar les necessitats dels seus clients i trobar als equívocs perfums», opinant el nostre país el que necessitava en el moment oportú -va opinar-, i va recordar que «20 anys més tard, però, cal adaptar-se a les noves necessitats, alleugerir els impostos i sobretot a la nova societat i a la seva ma-

nera de pensar i actuar». «Andorra no es pot quedar al marge d'aquesta manera de fer, de pensar i d'actuar», va remarcar.

El segon repte, va destacar, vindrà de la mà de la Unió i permarà a ciutats empreses «la possibilitat d'afegir i de prestar temporament dels del territori de la Unió Europea previsions en les mateixes condicions que les empreses nacionals. I això, sense haver de crear una sucursal». Amb tot, va afegir que el Principat haurà de «garantir una reciprocitat i una homologació en tots els sectors», ja siguin «empreses sense terreris andorranos, com, sobretot, empreses andorranes i professionals liberals que no siguin discriminats i siguin tractats de manera igualitària tenint les mateixes garanties en tots

La consellera creu que l'acord amb Europa portarà grans oportunitats però també exigències

Marià Martíella a l'Assemblea parlamentària del Consell d'Europa.

els altres estats membres de la Unió Europea».

Finalment, Martíella va destacar que caldrà «garantir l'eficiència, l'agilitat i l'eficàcia en els treballs interns», ja que caldrà absorbir el capital comunitari. Per fer-ho, va explicar, Andorra haurà de disposar d'un mecanisme que permeti verificar la completabilitat de tota nova legislació andorrana amb les exigències del capital comunitari». Al seu moment, aquest nou mecanisme haurà d'anar acompanyat de noves ocasions humanes a l'Administració per poder fer front àgilment al «seguit

ment exhaustiu» de la normativa europea.

Per tant, va insistir la consellera demòcrata, d'eficiència, l'agilitat i l'eficàcia han de ser condicions a les que s'han de desenvolupar de l'Acord d'Associació -«Caldrà reduir els tràmits administratius i la burocràcia que porten, fomentant els tràmits online que són immediats», va manifestar.

Martíella va concloure amb dos punts remarcant que l'acord amb Europa haurà de definir la llengua catalana com «una nostra de treball».

Enric Jové

«El ministre d'Educació i Ensenyament figuren, Enric Jové, una que l'acord d'associació esdevé l'eina imprescindible per a que els joves del país es puguin desenvolupar i ocupar competint amb els joves d'arreu».

Daniel Coscubiell

«El director d'Intercanvi d'Andorra Telecom diu que en cas que entrassin empreses foranes d'acò, el volum de mercat es reduiria en el 75 per cent per les baixades de ingressos provinents del roaming i dels ingressos pel telèfon mòbil».

Marià Martíella

«La ministra Maria Uechi».
«La ministra d'Afers Exterior, Maria Uechi, assegura que «no hi ha risc per a un discurs de la paritat en el creixement de la immigració legal», ja que «en cas que es preveu la successió dels controls fronterers».

28/08/2017

DILLUNS, 28 D'AGOST DEL 2017

el Periòdic d'Andorra

POLÍTICA

El català, llengua oficial a la UE?

La lingüista i professora Maria Cucurull explora la situació de l'idioma dins de les institucions europees

M.A. (Fotografia: ENGINYER)

Es podrà convertir el català en una llengua oficial de la Unió Europea si Andorra signa un acord d'associació amb Brussel·les? Això és el que va explorar la lingüista i professora Maria Cucurull en la conferència Un nou espai del català en la UE, que va tenir lloc fa una setmana a la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) a Prada.

Primer de tot, Cucurull va fer una anàlisi sobre quina és la situació actual del català a la UE. En aquest sentit, va explicar que es considera una llengua minoritària i regional. Això, va dir Cucurull, és perquè fins i tot en tot el món hi ha regions i regions on parlen les llengües autòctones que es parlen als països membres però que no són llengües oficials d'aqueixes estats. Ara bé, la llengua va afegir que el català no és ni minoritari ni regional, ja que es parla en quatre estats: Espanya, França, Itàlia i Andorra. A més, la UE comptabilitza 36 llengües minoritàries que parlen 30 milions de persones. D'aquestes, deu milions parlen català, va explicar. A més, aquest

idioma és el novè més parlat a la UE, per sobre d'altres com l'eslovac, el finès o lituà, que són llengües oficials.

«Els catalans parlans, però, tenim els seus drets dins de les institucions», va detallar Cucurull. En aquest sentit, va detallar que té un estatut de llengua oficial. Això implica que va una llengua de comunicació entre els ciutadans i les institucions europees. Això vol dir que un ciutadà pot dirigir-se per escrit a la Comissió Europea, al Parlament Europeu, al Consell, al Defensor del Poble Europeu i al Comitè de les Regions en català i veure la resposta en aquest idioma.

Malgrat això, no es una llengua oficial i perquè això signa possible cal que un govern d'un estat membre ho sol·liciti i sigui aprovat per unànimitat pels altres estats. Per això, Cucurull va destacar que el Govern andorrà pot proposar que el català sigui una llengua oficial en el marc de l'acord d'associació. «Tot dependrà de la voluntat i de les negociacions del Govern d'Andorra per assolir aquesta fita», va sentenciar Cucurull.

La tribuna

Andorra i l'acord d'associació amb la UE

L'assignatura de la relació duanera no només no l'hem aprovada encara si no que està pendent d'examen

AUTORS

Pol i Solé

Avi, la majoria del país, està d'acord i no té cap dubte de que el futur econòmic d'Andorra passa, si o bé, per Europa. I dir Europa és dir la Unió Europea.

La veïlla Andorra, com la nova Andorra, han passat i passaran per Europa. Ni que sigui simplement perquè formen part del continent europeu i, sobretot, per les nostres especificitats geogràfiques, geopolítiques, institucionals, històriques, econòmiques i socials.

Però si ahir atò el quivalia a dir França i Espanya, avui voldrà el conjunt d'estats europeus que van començar formant la Comunitat Europea del Carbó i l'Acord-CECA el 1951, la Comunitat Econòmica Europea «CEE» el 1957 i després la Unió Europea (UE) el 1993.

A la qual, malgrat trobar-se en un costuriós procés d'evolució, hem de seguir suficientment de prop, per a no distanciar-nos en massa tot treballant per a ser-ne socis de qualitat, però evitant ser-ne tant que ens pugui afectar arrossegant als límits, en un dels seus habituals i imprevisibles impassos històrics que s'han produït, es produeixen i es continuaran produint.

El camí cap a la nova Andorra, iniciat a la segona meitat del segle XIX, formalment amb la Nova Reforma del 1868, va tenir una previa amb l'intercanvi de cartes pel pas de mercaderies entre el síndic general Guillem d'Areny i Flandollet i els ministres del Regne d'Espanya i la República francesa el 1867, en concordància amb els acords de Balona d'aquells anys, que varen preciar les fronteres entre França i Espanya.

Fins a més de cent anys després no hiva tornar a haver un nou marc legal, encara vigent, que regularia el pas de mercaderies per les fronteres d'Andorra amb els països veïns, l'Acord Duaner amb la Comunitat

Econòmica Europea el 1993.

L'altre precedent i alhora fita relevant, malauradament però gairebé desconeguda i poc aprofitada, ha estat l'Acord de Cooperació amb la Unió Europea del 2005.

L'assignatura de la relació duanera, econòmica i internacional, prevalent amb els nostres veïns, que en els passats 24 anys, des del 1993, no han cessat d'engrandir-se, no només no l'hem aprovada encara si no que està pendent d'examen i aquest s'ha anat posposant, tant per la clau política andorranca que l'ha deixat per a l'últim moment

Han passat 16 anys... i la sensació no és bona. Però ho és no per no haver arribat a cap port, si no per la poca experiència acumulada

i que no acaba d'estar unida, i per tant preparada, davant de la magnitud del repte al que ha d'enfrontar-se com més aviat millor el país, com per part de la societat civil que està endormicada i absent, com aquell a qui no l'afecta el tema o més cosa seva i esperant que els altres o algú altre li porti la qüestió resolta,

detaïllada i al seu gust, per als seus particulars interessos.

El 2001, en la 14a Diada Andorranca a la Universitat Catalana d'Estiu a Prada del Conflent, en que es va tocar el tema «Andorra i la integració a la Unió Europea» l'escap de Govern Josep Pintat i Solans, negociador de l'Acord Duaner del 1989,

reclamava: «la responsabilitat que genera aquesta situació ha de motivar una dedicació de tot ciutadà que estigui vinculat a aquest país. Seria molt important generar reflexió i debat en l'àmbit del país, entre tots els ciutadans, autoritats, grups polítics, econòmics, laborals, etcètera, a fi de promoure criteris d'interès nacional envers aquest problema».

IGUALMENT l'escap de Govern Oscar Ribas (Reig, signatari de l'Acord Duaner del 1989, present just abans i després de la Constitució del 1993 i responsable de l'ingrés d'Andorra a la ONU advertia: «...fota anàlisi prèvia per cercar el tipus d'acord que ens convegui, requereix abans de res, concret, tant com sigui possible, el grau de voluntarisme que ens convé mantenir i a que estarien disposats a renunciar. L'encas no es pot debatre només des d'un punt de vista econòmic... Sense descartar l'apropiació a mitjà llarg termini de l'associació, caldria que es fessin primeres experiències per mitjà de tractats bilaterals».

I el ministre d'Exteriors i posterior signatari de l'Acord de Cooperació, Juli Miravet i Triquilí afirmava convençut: «l'acostament a Europa és la primera prioritat política exterior per Andorra».

Han passat 16 anys... la sensació no és bona. Però ho és no per no haver arribat encara a cap port, si no per la poca experiència acumulada en el viatge fins avui.

Un fet és però més preocupant: Una gran part de la intel·ligència andorranca es dedica a altres afers... que segurament són importants i s'han de prevenir... però també es detecta la seva absència dels dos grans reptes que actualment té Andorra... l'acord d'associació amb la UE i l'obertura econòmica... és a dir... la constitució econòmica de la nova Andorra... la segona part a resoldre de la nova Constitució Andorranca, després de la política i l'ortodox com a tercera la social tal com més d'un pensador havia pronosticat com a necessàries... una Con-

Passa a la pàgina següent

14/06/2017

Es registra la punta de consum energètic per hora més alta d'un mes d'agost

AndorraDifusió

Un banc diferent

Es registra la punta de consum energètic per hora més alta d'un mes d'agost

El director general de l'EDSA, Jordi Ferrer, ha declarat aquest matí a les 10.30 hores, davant de la premsa, que el consum energètic a Andorra ha assolit la seva punta més alta d'un mes d'agost, amb un total de 1.000 megawatts per hora.

El consum energètic a Andorra ha assolit la seva punta més alta d'un mes d'agost, amb un total de 1.000 megawatts per hora.

El consum energètic a Andorra ha assolit la seva punta més alta d'un mes d'agost, amb un total de 1.000 megawatts per hora.

14/06/2017

L'acord d'associació centrarà la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu

AndorraDifusió

L'acord d'associació centrarà la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu

La Diputació Andorrana i la Universitat Catalana d'Estiu han signat aquest matí un acord d'associació que centrarà la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu.

La Diputació Andorrana i la Universitat Catalana d'Estiu han signat aquest matí un acord d'associació que centrarà la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu.

La Diputació Andorrana i la Universitat Catalana d'Estiu han signat aquest matí un acord d'associació que centrarà la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu.

14/06/2017

L'acord d'associació centrarà la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu

AndorraDifusió

L'acord d'associació centrarà la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu

La Diputació Andorrana i la Universitat Catalana d'Estiu han signat aquest matí un acord d'associació que centrarà la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu.

La Diputació Andorrana i la Universitat Catalana d'Estiu han signat aquest matí un acord d'associació que centrarà la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu.

La Diputació Andorrana i la Universitat Catalana d'Estiu han signat aquest matí un acord d'associació que centrarà la Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu.

AndorraDifusió

Canal Web, ATY, RMA, AM

Andorra Telecom podria oferir roaming gratuït a Espanya i França abans del 2018

Andorra Telecom podria oferir roaming gratuït a Espanya i França abans del 2018

El seu director general, Jordi Ferrer, ha declarat aquest matí a les 10.30 hores, davant de la premsa, que el consum energètic a Andorra ha assolit la seva punta més alta d'un mes d'agost, amb un total de 1.000 megawatts per hora.

El seu director general, Jordi Ferrer, ha declarat aquest matí a les 10.30 hores, davant de la premsa, que el consum energètic a Andorra ha assolit la seva punta més alta d'un mes d'agost, amb un total de 1.000 megawatts per hora.

El seu director general, Jordi Ferrer, ha declarat aquest matí a les 10.30 hores, davant de la premsa, que el consum energètic a Andorra ha assolit la seva punta més alta d'un mes d'agost, amb un total de 1.000 megawatts per hora.

Jover creu que l'acord d'associació es feina imprevisible perquè els estudiants del país puguin competir amb els joves d'arreu

El resultat que l'acord de cooperació horitzontal entre estudiants andorranos, així com també de promoure la competitivitat entre els estudiants d'Andorra, és un acord d'associació amb els joves d'arreu.

Per més informació, contacteu amb el departament d'Ensenyament i Recerca de l'Universitat d'Andorra.

Web: www.uda.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

El text complet de l'article està disponible a www.araandorra.ad

Ubach nega que l'acord d'associació faci créixer la immigració il·legal

Per LaValira

La recentment nomenada ministra d'Afers Exteriors d'Andorra, Maria Ubach, va aprofitar la Universitat Catalana d'Estiu (UCE) a Prada de Conflent per abordar els reptes que afronta el Principat amb el procés d'associació amb la Unió Europea (UE), ara que s'està treballant per assolir un acord d'associació.

Ubach ha recordat que el text del marc institucional avança "de manera positiva i constructiva", i que, en relació a la lliure circulació de mercaderies, actualment s'està negociant la represa del contingut de l'acord duaner del 1990 dins de l'acord d'associació, per mantenir el règim particular del treball. A més, caldrà que Andorra adopti les normes tècniques en matèria de mercaderies perquè els productes andorranos tinguin un "label europeu" que els permeti circular sense traves per tota la UE.

Pel que fa a circulació de persones, la titular d'Afers Exteriors ha recordat que es vol preservar la substància de l'actual sistema d'immigració, però que en canvi, l'acord d'associació facilitarà l'establiment de nacionals andorranos als estats membres ja sigui per estudiar-hi, treballar-hi o residir-hi sense activitat lucrativa. A més, ha volgut remarcar que "no hi ha lloc per a un flux de la por centrat en el creixement de la immigració il·legal" derivat de l'acord d'associació, ja que no es preveu en cap cas la supressió dels controls fronterers.

També va ser a Prada de Conflent la convenció general convocada, Maria Margarida, que en un moment semblà va desfilçar que l'associació amb Europa és una gran oportunitat per al Principat i els ciutadans que també podrà dur a terme diversos canvis per adaptar el país a una nova realitat.

Per a ella els principals reptes de l'associació impliquen reduir la burocràcia, obrir les fronteres llierals a l'exterior i trobar noves fonts d'impresos restant la dependència del turisme.

Suivre l'Université Catalane d'Estú sur internet ; UCE TV

31 mai 2017

Un dels debats d'Internet amb arguments d'Internet a la 49a UCE

Trois jours déjà qu'a commencé la 49ème UCE, avec ses débats, ses conférences, ses cours, sa chaleur et l'inévitable interférence des attentats contre la Catalogne.

Tous ceux qui voudraient profiter du formidable forum de culture, de réunions et de débats que constitue l'Université Catalane d'Estú et qui ne pourraient pas se déplacer à Prada (ils perdent réellement une source extraordinaire d'informations et de connaissances de haut niveau – et en catalan) peuvent suivre une partie des commémorations et des débats par Internet sur **UCE TV** : <https://www.youtube.com/channel/UCY7-RBhU0dFHX4wVSTAg>.

Une représentation des Pays Catalans (Catalunya Nord et Sud, Balears, Pays Valencien) a débattu par exemple de la question la plus brûlante et qui court sur toutes les lèvres: le processus de la Catalogne vers l'indépendance) ou encore tout un acte sur la voix politique engagée de Maria-Mercè Marçal, « ouais il était impossible de manœuvrer les hommages » des piliers de l'Université comme Lluïc Ribera ou Pere Ventadeu, un père de l'UCE qui nous a laissé le 1er février dernier. Prada ne s'est pas seulement des savoir académiques, ce sont des journées professionnelles comme la « XXXII Jornada d'Agricultura sobre «Fauna salvatge, espècies invasores i activitat agrària: problemes i polítiques» ou encore les XXXI Jornada Andorrana organisées par la SAC - la Societat Andorrana de Ciències - sur la question aussi primordiale pour le Principat de Catalunya que l'«Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea» avec la présence de rien moins que de deux ministres du Gouvernement andorran (Eric Jover, ministre de l'Éducation et Maria Ubach, ministre des Affaires extérieures). Il est impossible de relater la quantité de cours et de conférences concentrés sur les sept jours de l'Université. Pour toutes ces raisons, nous venons réellement la peine de se déplacer jusqu'au Lycée Ràimund per profiter de ces moments uniques: pour les intéressés par le polémisme et scandaleux nom de la nouvelle région, nous signalons juste la XIII Jornada de l'Institut d'Estudis Catalans a l'UCE de Prada, lundi 21,

Report

Report Université Catalane d'Estú sur internet: UCE TV La journal Catalan

qui exposera une «Anàlisi d'una luita per la identitat catalana a Catalunya Nord», ou encore le débat sur 50 ans de militance catalane en Catalogne Nord dans le cadre du cours de Conèxions de Catalunya Nord. Programme complet sur : <http://www.uce.tv>.

Seguir l'UCE per Internet a UCE TV *

Trois dies ja passats de la 49a UCE, amb debats, conferències, cursos, càter i la invariable interférence dels attentats contra Catalunya. Es que voldrien aprofitar el forum excepcional de cultura, reunions i debats que constitueix l'Université Catalane d'Estú i que no podrem desplaçar-se a Prada (a part que se perdent realment una suma extraordinària d'informacions i de coneixements d'alt nivell - i en català) podem seguir una part de les commémoracions i dels debats per internet a **UCE TV**: <https://www.youtube.com/channel/UCY7-RBhU0dFHX4wVSTAg>. Una representació dels Països Catalans (Catalunya Nord i Sud, Balears, País Valencià) ve debatint per exemple de la qüestió més viva i entre totes les boques actualment: el procés de Catalunya cap a la independència) o també es va fer tot un acte entorn de la veu política compromesa de Maria-Mercè Marçal, a encara no van marcar, als seus homòlegs a uns piliers de la Universitat com Lluïc Ribera o Pere Ventadeu, un pare de l'UCE que ens va deixar el 1er de febrer passat. Prada no és simplement coneixement acadèmic, també són jornades professionals com la XXXII Jornada d'Agricultura sobre «Fauna salvatge, espècies invasores i activitat agrària: problemes i polítiques» o també les XXXI Jornades Andorranes organitzades per la SAC - la Societat Andorrana de Ciències - sobre la qüestió tan essencial per al Principat com «Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea» amb la presència de dos ministres que de dos ministres del Govern andorran (Eric Jover, ministre d'Educació i Maria Ubach, ministra d'Asser Internes). És impossible relatar la quantitat de cursos i conferències concentrats en els set dies de la Universitat. Per això val realment la pena desplaçar-se fins al Liceu Ràimund per mor d'aprofitar-ne alguns moments. Els interessats pel polémic i escandalós nom de la nova regió, assenyalam just la XIII Jornada de l'Institut d'Estudis Catalans a l'UCE de Prada, dijous 21, que exposarà una «Anàlisi d'una luita per la identitat catalana a Catalunya Nord», o encara el debat sobre 50 anys de militància catalana a Catalunya Nord en el marc del curs de Conèxions de Catalunya Nord. Programa complet a : <http://www.uce.tv>.

Report Université Catalane d'Estú sur internet: UCE TV La journal Catalan

Andorra manté la distància amb el procés: "És un assumpte intern entre Catalunya i Espanya"

Albert Aca

Foto: A. A.

Prada, Capità 26 d'agost del 2017

2 minuts

Andorra manté la seva posició durant aquests dies. El Nacional ha parlat amb la ministra d'Asser Internes andorrana, Maria Ubach, que ha exposat la seva visió del referèndum del 1 d'Octubre i el seu paper en el futur del país, contra una mateixa amb semblant respecte als referèndums amb la Unió Europea.

En aquest procés, tal com reconeix la ministra Ubach, li interdir de manera decisiva el govern espanyol. Aquest està acompanyant l'esforç andorran en les negociacions d'un nou acord d'associació amb les institucions europees.

L'opinió amb Ubach a la Universitat Catalana d'Estú que se celebra a Prada. És aquest país del sud del país organitzat una jornada, que enguany a l'any amb un espècialment en les seves relacions amb la Unió Europea.

El govern andorran està ja agraït per a fer un posicionament clar respecte al referèndum. Cal tenir en compte que Andorra és un estat petit amb dos caps d'Estat, un representat pel bisbe de la Seu d'Urgell i un francès, el president de la República Francesa. I per tant després de gran successos de l'època dels seus dies. En aquest sentit, Ubach reconeix que mantindrà un distància amb el procés que ha iniciat el Govern cap a la independència.

La ministra insisteix en el fet que Andorra sempre ha mantingut el mateix posicionament, es limita a assegurar que es tracta d'un «assumpte intern» entre Catalunya i Espanya en el qual no volen interferir.

En el moment en què se li pregunta si aquesta posició té algun tipus de relació amb les negociacions de l'acord d'associació amb la UE, la ministra respon: «No ho reconeixem directament però sí que reconeixem el suport de França i d'Espanya és clar». Amb tot, la ministra opta per desdixar la «millor solució possible per les dues parts» sense voler-se aventurar en una solució concreta.

Sobre aquest acord d'associació amb la UE, que hauria de permetre que Andorra entrés en el mercat comú, la ministra destaca la importància que ha tingut aconseguir un bon clima amb el govern espanyol. Tal com reconeix Ubach, es aquest procés i per la resta d'afers, que afecten el país tenen el suport d'Espanya és fonamental. «El rei i l'ajuda dels nostres països veuen és fonamental per a nosaltres», exposa.

Prioritat: Unió Europea

Per a Andorra, la prioritat ara mateix és aquest acord, amb el qual podria aconseguir un estatus semblant al que ostenten Islàndia, Liechtenstein o Noruega. A principis de 2015 van començar les negociacions, que ja estan força avançades.

Segona etapa, l'aproximament d'Andorra a l'UE s'emmarca en un llarg procés de reformes per a canviar la seva constitució, que ensava remodelar bàsicament en dos sectors: el financer i el turístic. «Térm l'objectiu principal, com el sector sanitari i el de les tecnologies de la informació», comenta sobre els canvis transcendents que han d'apropiar Andorra definitivament al mercat comú.

La calçada d'un dels principals forns del país, la Banca Privada d'Andorra, el mateix any del començament de les negociacions va proposar l'acceleració de les reformes financeres: «Després de la crisi de BPA, hem incorporat la legislació europea en l'àmbit bancari». De fet, la ministra assegura que la solució del conflicte es va trobar gràcies a l'acord monetari vigent amb les institucions europees, un moment que va evitar la calçada del sector financer del país.

https://www.elnacional.cat/es/politica/andorra-independencia-referendum-catalunya_184026_102.html

logo: www.elnacional.cat

19/09/2017

Andorra té una cita anual a Prada

Andorra i la Unió Europea

Un any més –en van 30– Andorra arriba a la Universitat Catalana d'Estiu per debatre un dels aspectes del seu futur. Sota el títol *Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea*, avui es debatirà quines especificitats andorranes –econòmiques i de sobirania– cal conservar.

Entre el participants presents a Prada per la jornada andorrana trobarem la ministra d'afers exteriors, Maria

Ubach; el ministre d'educació i ensenyament superior, Eric Jover; l'ambaixador del Regne d'Espanya a Andorra, Manuel Montobbio i el secretari general del Sindicat Andorrà de Treballadors, Guillem Fornieles.

A més, l'ambaixadora de França, Jocelyne Caballero i tres presidents –Oscar Ribas, Marc Forné i Jaume Barromeu–, entre d'altres, hi han enviat ponències escrites.

20/09/2017

@GovernAndorra
La ministra d'Afers Exteriors, Maria Ubach, parla de les oportunitats que ofereix l'Acord d'Associació a la Universitat Catalana d'Estiu.

21/09/2017

El guitarrista Emili Pujol

Qui era Emili Pujol?

Emili Pujol va ser un instrumentista de guitarra i viola de mà, músicòleg, pedagog i compositor català. Va ser deixeble de Francesc Tárrega i de Felip Pedrell.

Fruit de les seves investigacions va ser el primer músic modern en interpretar obres dels violistes i guitarristes espanyols dels segles XVI i XVII.

Avui a les 9 del vespre es projectarà la pel·lícula *Emili Pujol, el mestre*, d'Artur Blasco. Es tracta d'una pel·lícula biogràfica que recull testimonis de persones i personalitats que van conèixer o es van sentir atretes per Pujol.

Aquesta peça documental ha estat guardonada pel Projecte Emili Pujol de la Diputació de Lleida

21/09/2017

@ManuelMontobbio
Parlant avui sobre construcció europea i associació europea d'Andorra: paradigmes i reptes a la Universitat Catalana d'Estiu a Prada.

22/09/2017

El cineasta Hèctor Mas presentarà a les 11 de la nit a l'amfiteatre la pel·lícula *Sergi Mas*. Es tracta d'una aproximació íntima a la vida de l'artista polifacètic andorrà i al seu recorregut artístic.

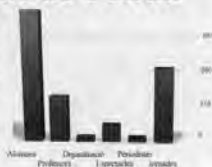
23/09/2017

Estabilitat a la Universitat de Prada

	2016	2017
Alumnes	610	627
Professors	230	231
Organització	21	21
Espectacles	173	85
Previsió	28	19
TOTAL	1.063	1.164
Evols		
estudients	68,70%	74,90%
Pla Valencià	19,15%	7,65%
Italià	6,55%	4,42%
Castellà Nord	19,80%	24,4%
Provincià	30,8%	21,90%
Altres	2,25%	2,95%

L'UCE 2017 registra un aparent descens de participants que si s'analiza es atribueix sobretot al capítol d'espectacles. Pel que fa a l'Alumnat, enguany s'han matriculat 657 alumnes, un xifra molt similar a la de l'any passat, que va ser 695. A efectes pràctics hi ha hagut el mateix nombre d'alumnes ja que els del 2017 s'hi han quedat més dies que els del 2016 (74,30% enfront del 68,78).

El Principat de Catalunya segueix portant la majoria de l'alumnat i s'ha notat un lleuger descens d'alumnat del País Valencià, les Illes i Catalunya Nord.

23/09/2017

Indrets del Confient. Liceu Charles Renouvier.

Potser no és una meravella arquitectònica comparable a aquelles de que hem parlat aquests dies però no hi ha dubte que l'edifici que acull el Liceu Charles Renouvier (en homenatge a un filòsof francès que va morir a Prada l'any 1903) té un paper destacat dins l'imaginari dels nostres compatriotes nacionalment conscients. Per aquí han passat caps d'estat i de govern d'Andorra; presidents de la Generalitat de Catalunya; presidents del Govern Balear; ministres, consellers, alcaldes, diputats, científics, escriptors, músics, cantants... No es pot explicar la història dels darrers cinquanta anys als Països Catalans si prescindim de totes les persones que han vingut a Prada, com a estudiants o com a professors. Potser d'aquí un temps hauriem de demanar als pobles catalans que bategin un dels seus carrers amb el nom de 'Liceu Charles Renouvier'.

EL SAC

450 anys
de Claudio
Monteverdi
175 anys
d'anestèsia

BUTLLETI CULTURAL NÚMERO 182 2017 -3

SOCIETAT ANDORRANA DE CIÈNCIES

Centre Cultural la Llacuna

www.sac.ad

Carrer Mossèn Cinto Verdaguer 4

Tel. +376 829729

AD500 Andorra la Vella

Fax +376 852383

Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea

Avui, la majoria del país, està d'acord i no té cap dubte de que el futur econòmic d'Andorra passa, si o sí, per Europa. I dir Europa és dir la Unió Europea.

La vella Andorra, com la nova Andorra, han passat i passaran per Europa, ni que sigui simplement perquè formem part del continent europeu i, sobretot, per les nostres especificitats institucionals i alhora històriques. Però si ahir al·lo equivalia a dir França i Espanya, avui vol dir el conjunt d'estats europeus que van començar formant la Comunitat Europea del Carbó i l'Acer-CECA el 1951, la Comunitat Econòmica Europea-CEE el 1957 i després la Unió Europea-UE el 1993. A la qual, malgrat trobar-se en un continu procés d'evolució, que en els propers anys l'han de dur cap a conformar una nova realitat política, desconeguda en el present, però en permanent via de gestació, hem de seguir suficientment d'aprop, per a no distanciar-nos-en massa tot treballant per a ser-ne socis de qualitat, però evitant ser-ne tant que ens pugui afectar arrossegant als límits, en un dels seus passos.

El camí cap a la nova Andorra, iniciat a la segona meitat del segle XIX, formalment amb la Nova Reforma del 1868, va tenir una prèvia amb l'intercanvi de cartes pel pas de mercaderies entre el Síndic General Guillem d'Areny i Plandolit i els ministres del Regne d'Espanya i la República Francesa el 1867. Fins a més de cent anys després no hi va tornar a haver un nou marc legal, encara vigent, que regulés el pas de mercaderies per les fronteres d'Andorra amb els països veïns, l'Acord Duaner amb la Comunitat Econòmica Europea el 1989.

L'altre precedent i alhora fita rellevant, malauradament però gairebé desconeguda i poc aprofitada, ha estat l'Acord de Cooperació amb la Unió Europea del 2005.

L'assignatura de la relació duanera, econòmica i internacional, prevalent amb els nostres veïns, que en els passats 24 anys, des del 1993, no han cessat d'engrandir-se, no només no l'hem aprovada encara sinó que està pendent d'examen i aquest s'ha anat posposant, tant per la classe política andorrana que l'ha deixat per a l'últim moment i que no acaba d'estar unida, i per tant a l'alçada, davant de la magnitud del repte al que ha d'enfrontar-se com més aviat millor el país; com per part de la societat civil que està endormiscada i absent, com aquell a qui no l'afecta el tema o no és cosa seva i esperant que "els altres" o "algú altre" li porti la qüestió resolta, detallada i al seu gust, per a cadascun dels seus diversos interessos.

Sumari

* Musical de la SAC: Andorra. Cançons de vetllades vora el foc, Artur Blasco i Yannick Lopes

* Estudiants a Prada

* 13è Recerca a Reus

* Presentació de llibres: *El canvi climàtic i Andorra*, 22a Diada Andorrana a la XLVIIIUCI

* Perfil·ls dels conferenciants: Mn. Benigne Marqués (Sala) / Jonaina-Salvador (Pérez) i David Sanz i Badenas / Joaquim M. Puigvert i Solà / Kátia Durich i Moulet i Ramon Viallonga i Puig

* Cicle de conferències reportatge, primer semestre: 2017

* Concert al S.B. de Mòrtzell amb poemes d'Ike Maréchal (Angel Iyó) i música de Natàlia Solà

* Agenda

El 2001, en la 14a Diada Andorrana a la Universitat Catalana d'Estiu a Prada del Conflent, en que es va tocar el tema "Andorra i la integració a la Unió Europea" l'excav de Govern Josep Pintat i Solans, negociador de l'Acord Duaner del 1989, reclamava: "La responsabilitat que genera aquesta situació ha de motivar una dedicació de tot ciutadà que estigui vinculat a aquest país. Senja molt important generar reflexió i debat en l'àmbit del país, entre tots els ciutadans, autoritats, grups polítics, econòmics, socials, etcètera, a fi de promoure criteris d'interès nacional envers aquest problema."

Igualment l'excav de Govern Óscar Ribas i Reig, signatari de l'Acord Duaner del 1989, present just abans i després de la Constitució del 1993 i responsable de l'Ingrés d'Andorra a la ONU advertia: "...tota anàlisi prèvia per cercar el tipus d'acord que ens convé, requereix abans de res, concretar, tant com sigui possible, el grau de "sobirania" que ens convé mantenir i a que estariem disposats a renunciar. L'encaix no es pot debatre només des d'un punt de vista econòmic... Sense descartar l'aspiració a mitjà o llarg termini de l'associació, caldria que es fessin primeres experiències per mitjà de tractats bilaterals."

I el ministre d'Exteriors i posterior signant de l'Acord de Cooperació, Juli Minoves i Triquell afirmava convençut: "L'acostament a Europa és la primera prioritat política exterior per Andorra."

Han passat 16 anys...i la sensació no és bona. Però ho és no per no haver arribat encara a cap port, sino per la poca experiència acumulada en el viatge fins avui.

Un fet és però més preocupant: Una gran part de la "intel·ligència andorrana" es dedica a altres afers... que segurament són importants i s'han de preveure... però també es detecta la seva absència dels dos grans reptes que actualment té Andorra...l'acord d'associació amb la UE i l'obertura econòmica...és a dir...la constitució econòmica de la nova Andorra...la segona part a resoldre de la nova Constitució Andorrana, després de la política i deixant com a tercera la social tal i com més d'un pensador havia pronosticat com a necessàries...una Constitució gestionada (negociada) de manera tripartida en la forma i que igualment hauria de ser-ho en el fons ...i tenir tres parts, la política, l'econòmica i la social...

Ens cal despertar i no badar més. Cal una conscienciació i mobilització general de tot el país, com va passar pel 1993.

El repte és de tal calibre que cal fer pinya plegats i fer arribar al Govern, des de tots els sectors del país, les reflexions i els estudis acurats del que creuen que els convé i del que voldrien, i Govern els hauria de fer arribar o comunicar dels canvis que es preparen i de com afectar per començar, cadascú des del seu sector, a preparar-se.

L'adaptació al nou marc, que arribarà tard o d'hora, és millor fer-la abans que no pas després o com més aviat millor, per a disposar de més temps d'adaptació i poder-la fer gradualment.

Andorra s'està jugant la seva constitució econòmica per un nou cicle adaptatiu però d'èxit conjunt pels 50 propers anys o bé l'entrada en un cicle progressiu desestructurant de depressió i empobriment conjunt pels mateixos anys.

El proper dissabte, 19 d'agost a la 30a diada andorrana a la UCE es tocarà el tema ANDORRA I L'ACORD D'ASSOCIACIÓ AMB LA UNIÓ EUROPEA i hi participaran: Marta FONOLLEDA i RIBERAYGUA (Presentació), Arnau COLOMINAS i NAVARRO (Andorra i el sentiment europeista), Carles CASADEVALL i SOLER (L'aproximació a la UE i les telecomunicacions andorranes), Jordi CASSASSAS i YMBERT (Salutació), Susanna VENABLE i ALCAIDE i Antoni MIRALLES i GASCO (L'àmbit comercial i la Unió Europea), Eugeni BREGOLAT i OBIOLS (L'ascens de Xina i el

paper d'Europa), Manuel MONTOBBIO i DE BALANZÓ (Construcció europea i associació europea d'Andorra: paradigmes i reptes), Maria UBACH i FONT (L'Acord d'Associació Andorra-Unió Europea: una finestra d'oportunitats), Yvan LARA i SANCHEZ (El tercer copríncep), Montserrat RONCHERA i SANTACREU (Andorra versus Europa), Josep DELGADO i VILLENNA (Acord amb la Unió Europea: per vocació, per obligació o per convenciment?), Pere LÓPEZ i AGRAS (Les oportunitats per a Andorra de l'Acord d'Associació amb la UE), Josep PINTAT i FORNÉ (Andorra i l'Acord d'Associació amb la UE), Maria MARTISELLA i GONZÁLEZ (L'acord d'associació amb Europa: el gran repte per Andorra), Nemesi MARQUES i OSTÉ (Sobirania i cessió de competències sobiranes en l'àmbit de les relacions entre el Principat d'Andorra i la Unió Europea), Guillem FORNIELES i ALACID (Les incompatibilitats entre la Unió Europea i Andorra), Maria CUCURULL i CANYELLES (Un nou estatut del català en la Unió Europea?), Albert TORRES i BABOT (L'impacte negatiu de la pèrdua del tabac en l'economia andorrana), Ramon COPONS i LLORENS (L'IEA i els projectes europeus: els programes POCTEFA i SUDOEE), Montserrat CARDELÚS i MAESTRE (La lliure circulació des del punt de vista d'una empresa andorrana), Joan BECAT i RAJAUJ (De l'acord amb la Comunitat Econòmica Europea a l'associació amb la Unió Europea: reflexions sobre el camí internacional d'Andorra), Antoni POL i SOLÉ i Joan GANYET i SOLÉ (El futur d'Andorra i el seu entorn pirinenc en la Unió Europea), Eric JOVER i COMAS (L'acord d'associació, una porta oberta al futur per als nostres joves), Àngels MACH i BUCH (Cloenda), Jordi MARQUET i MANDICÓ (Andorra i Europa), Josep DALLERES i CODINA (Sigui com sigui, Andorra és (a) Europa), Juncelyne CABALLERO (L'Europa et la diversité: l'exemple de la culture), Jaume BARTUMEU i CASSANY (L'associació amb la Unió Europea: una opció positiva), Marc FORNÉ i MOLNÉ (L'uniforme burocràtic de Brussel·les) i Óscar RIBAS i REIG (Andorra/UE post-tractat d'associació). Antoni POL i SOLÉ

MUSICAL DE LA SAC

ANDORRA. CANÇONS DE VETLLADES VORA EL FOC

CD amb dotze cançons tradicionals andorranes recollides per Palmira Jaquetti i Maria Carbó, Artur Blasco, Eva Julián, Esteve Albert, Mr. Joan Serra i Vilaró, Joan Tomás, interpretades per Artur Blasco amb acompanyament a la guitarra clàssica de Yannick Lopes.

Llibre amb lletres i partitures transcrites per Artur Blasco i fotografies de Jaume Ribà. Amb el patrocini del Comú de Canillo i Crèdit Andorrà.

Presentat a l'auditori del Palau de Gel d'Andorra, a Canillo el 21 d'abril del 2017.

Jaume Ribà, David Palmijavilla, Àngels Mach i Artur Blasco

ESTUDIANTS A PRADA

Conèixer millor Jacint Verdaguer

Aquest any ha estat el segon cop que tingut l'oportunitat de poder assistir a l'UCE de l'any 2017 gràcies a la beca concedida pel Govern i la SAC.

Vaig enfocar la meua estada per conèixer la figura de Jacint Verdaguer, ja que degut a la meua experiència professional com a filòloga anglesa tenia una especial curiositat per aquest gran escriptor català. Dos ponents excepcionals ens van fer conèixer la vida i l'obra de l'escriptor.

Amb el professor Joan Santanach de la UB vàrem explorar *Flors del Calvari* i *l'Atlàntido*, el seu contingut poètic i biogràfic en el context de la caiguda social de Verdaguer quan vivia a Folgueroles.

Amb el professor Domingo, vàrem descobrir una definició i una reevaluació de la Renaixença en tots els àmbits artístics de l'època. També vàrem estudiar la relació entre la narrativa de la Renaixença i la constitució de grups socials.

La Renaixença va ser una reorientació, domesticació burgesa de l'art, una acció sobre la realitat pràctica, una operació comunicativa global. Va contribuir a un procés de monumentalització en sintonia amb els jocs florals. Va ser doncs una autèntica construcció de l'espai públic i una estratègia de representació.

Així doncs, voldria donar les gràcies a aquesta setmana de trobades amb erudits catalans ja que he aconseguit noves perspectives i nous contactes.

Héléne Casanova

Interessant

Durant la setmana a la Universitat Catalana d'Estiu vaig poder assistir a diferents actes i a cursos de l'àrea de dret i d'economia, que em van semblar molt interessants i trobo que va ser una experiència maca on vaig poder conèixer a gent molt interessant.

Un dels dies que m'agradaria destacar és el de la Jornada andorrana on el tema tractat va ser "Andorra i l'acord d'associació amb la Unió Europea" que trobo que va ser interessant i on vaig aprendre coses que desconeixia.

Volla aprofitar per agrair a la Societat Andorrana de Ciències per haver-me donat l'oportunitat de poder participar en aquest campus.

Enrico Barros

Enrico Barros, Markéta Sobolevová, i Tomáš Kubík durant la Diada Andorrana

Com ha estat la meua estada a la UCE

Enguany he passat unes vacances extraordinàries. Obtinguí una beca gràcies a la qual vaig poder partir a Catalunya del Nord cap a la Universitat Catalana d'Estiu.

Després d'un llarg viatge, vaig retrobar un ambient molt amical a Prada. Hi havia molta de gent de totes les regions de Catalunya i de la resta d'àrees catalanoparlants gràcies a la qual vaig poder explorar la cultura d'aquests països.

Quan esmento la cultura, hi havia moltes d'ocasions per no tan sols explorar-la, sinó també viure-la.

M'he allotjat amb tres nois: dos catalans i un d'Andorra (que em va ajudar amb la comprensió ja que també parlava francès).

El programa de la UCE fou molt interessant. El matí, assistia al curs de català (amb el qual m'he enriquit el vocabulari de veritat). Després d'un dinar deliciós, anava al curs de les sardanes catalanes. I això era el que m'agradava més. A Praga estudio musicologia, però no vaig mai sentir-ne mal res. Per aquesta raó vaig decidir canviar i escriure la meua recerca final sobre les sardanes. Caldria aleshores partir cap a Catalunya una altra vegada l'any que ve i no tan sols per dansar-hi, sinó també pel fet que vaig enamorar-me d'aquest meravellós país.

A la fi voldria donar les gràcies al Govern d'Andorra per la possibilitat d'assistir a la UCE, a P. Mias, que fou molt pacient quan em va ensenyar la sardana i, en general, a tothom amb qui ja vaig parlar per mostrar-me la natura catalana.

Tomáš Kubík

Estudiants becaris i membres de la SAC

El SAC 182 3